

“**ကိုးကွယ်အားထားရာ**”

. . **ဟူသည်**

(**နာထသုတ္တန်တရားဒေသနာတော်**)

ဒုတိယတွဲ

မားအောက်တောရဆရာတော်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဒုတိယတွဲ - မာတိကာ

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

အခန်း (၄) ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစခန်းသို့	၁
သတိပြု၍ မှတ်သားပါ	၃
ရုပ်တရားက စ၍ သိမ်းဆည်းလိုသော်	၄
ဓာတုမနသိကာရပဗ္ဗ	၄
ဆိုလိုသော သဘောတရား	၅
ဃနဝိနိဗ္ဗောဂ = ရုပ်တုံးရုပ်ခဲကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်း	၈
၁။ သန္တတိယန = ရုပ်အစဉ်အတန်းအတုံးအခဲ	၉
၂။ သမူဟယန = ရုပ်အပေါင်းအစုအတုံးအခဲ	၁၄
၃။ ကိစ္စယန = ရုပ်လုပ်ငန်းကိစ္စအတုံးအခဲ	၁၄
ပထဝီတ်သဘောတရား, အာပေါဓာတ်သဘောတရား,	
တေဇောဓာတ်သဘောတရား, ဝါယောဓာတ်သဘောတရား	၁၇
အဋ္ဌကထာ၏ လုပ်ငန်းခွင် ညွှန်ကြားချက် (၂) မျိုး	၁၈
သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်	၁၈
၁။ အနုပုဗ္ဗတော = အစဉ်အတိုင်း ရှုပါ	၂၃
၂။ နာတိသီဃတော = မမြန်လွန်းစေရ	၂၃
၃။ နာတိသဏိကတော = မနှေးလွန်းစေရ	၂၃
၄။ ဝိက္ခေပပဋိဗာဟနတော=ဓာတ်လေးပါး၏ပြင်ဘက်အာရုံကိုမရှုရ	၂၄
၅။ ပဏ္ဏတ္တိသမတိက္ကမနတော = ပညတ်ကို ကျော်အောင် ကျင့်ပါ	၂၇
၆။ အနုပဋ္ဌာနမုဗ္ဗနတော = မထင်ရှားသော ဓာတ်အချို့ကို	
လွှတ်ထားနိုင်သည်	၂၉
၇။ လက္ခဏာတော = သဘာဝလက္ခဏာကိုသာ ဦးစားပေးရှုပါ	၃၀
၈။ အဓိစိတ္တသုတ္တန်	၃၂
၉။ အနုတ္တရသီတိဘာဝသုတ္တန်	၃၆

သမ္မဒါနံ ဓမ္မဒါနံ ဇိနာတိ၊

သမ္မရသံ ဓမ္မရသော ဇိနာတိ။

သမ္မရတိ ဓမ္မရတိ ဇိနာတိ၊

တဏှာက္ခယော သမ္မဒုက္ခံ ဇိနာတိ။

ဒါနအားလုံးကို ဓမ္မဒါနက အောင်နိုင်၏။

အရသာအားလုံးကို တရားအရသာက အောင်နိုင်၏။

ဓမ္မလျော်ဖွယ်အားလုံးကို တရား၌ ဓမ္မလျော်ခြင်းက အောင်နိုင်၏။

ဒုက္ခအားလုံးကို တဏှာကုန်ခြင်းက အောင်နိုင်၏။

ခိရံ တိဋ္ဌတု သဒ္ဓမ္မော၊ ဓမ္မေ ဟောန္တု သဂါရဝါ။

ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမ သာသနာတော်သည်

အခွန်ရှည်စွာ တည်ပါစေသတည်း။

သဒ္ဓမ္မသုံးဖြာ၌ ရိုသေလေးစားခြင်း ရှိကြပါစေကုန်သတည်း။

“ဓမ္မဒါန”

ဤကျမ်းစာကို ဓမ္မဒါနအဖြစ်

မည်သူမဆို ကူးယူခွင့် ပုံနှိပ်ခွင့် ရှိသည်။

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁၀။ ဗောဇ္ဈင်္ဂသုတ္တန် (= အဂ္ဂိသုတ္တန်)	၄၀
ဣရိယာပထနှင့် သမ္ပဇေည ရှုကွက်	၄၁
သဘာဝလက္ခဏာကိုဦးစားပေး၍ သမာဓိကိုဆက်လက်ထူထောင်ပါ	၄၂
ဥပစာရဈာန်သမာဓိ	၄၃
ထပ်မံ ရှင်းလင်းတင်ပြချက်	၄၈
ဘဝင်ကျနေတတ်ပါသည်	၅၂
ရှေ့ပြေးအမှတ်အသားများ	၅၃
အဖြူ နှင့် အကြည့်ပြင်	၅၆
ပါရမီရှင် သူတော်ကောင်းများ	၆၃
အာကာသဓာတ်ကို ရှုရန်	၆၃
အာကာသဓာတ်ကို မြင်အောင်ရှုပုံ	၆၇
အတုံးအခဲ အကြီး - အသေး	၆၈
ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု၏ ပမာဏ	၇၂
လမ်းလွဲသွားတတ်ပုံကို သတိပြုပါ	၇၃
ပရမတ္ထသစ္စာနယ်သို့	၇၅
ဥပစာရသမာဓိ	၇၈
ဥပါဒါရုပ်များ ထင်ရှားလာပုံ	၇၉
ဒွါရ (၆) ပါး၌ တည်ရှိသော ရုပ်ကလာပ်များ	၈၃
(၃၂) ကောဋ္ဌာသတို့၌ ရုပ်တရားများ	၈၆
တေဇောကောဋ္ဌာသ (၄) မျိုး	၈၆
ဝါယောဓာတ် လွန်ကဲသော ဝါယောကောဋ္ဌာသ (၆) မျိုး	၈၇
ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံရုပ်တရား	၈၇
အခန်း (၅) နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း	၈၉
ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံနာမ်တရား	၈၉
အပရိဇာနသုတ္တန် နှင့် သဗ္ဗပရိညာသုတ္တန် ကောက်နုတ်ချက်	၈၉
လောကီ ဉာတပရိညာ	၉၁

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
လောကီ တိရဏပရိညာ	၉၃
လောကီ ပဟာနပရိညာ	၉၅
လောကုတ္တရာပရိညာ သုံးပါး	၉၅
အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်	၁၀၀
ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံနာမ်တရားများ	၁၀၂
သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်	၁၀၃
အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ ဝိပဿနာရှုပွားပုံ	
နည်းစနစ် တစ်ခု	၁၀၄
(၁၆) မျိုးသော တရား	၁၁၃
နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်	၁၁၅
အနုပဒမ္မဝိပဿနာ နှင့် ကလာပသမ္မသနဝိပဿနာ	၁၁၇
ဦးထိပ်ရွက်ပန်ဆင်ရမည့် ရှေးထုံးဟောင်း	၁၁၉
အနီးကပ်ဆုံးသော အတိတ်	၁၁၉
ကာမာဝစရနာမ်တရားတို့ကိုလည်း ဝိပဿနာရှုရန်	၁၂၂
ဒွါရနှစ်ပါး၌ ထင်ပုံ	၁၂၆
မနောဒွါရနှင့် ဟဒယဝတ္ထု	၁၂၇
ဒွါရနှင့် အာရုံကို ပူးတွဲသိမ်းဆည်းပါ	၁၂၈
အာယတနဒွါရအလိုက် သိမ်းဆည်းပါ	၁၂၉
ရိသေ့စွာ လိုက်နာရမည့် စည်းကမ်းတစ်ရပ်	၁၃၀
နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်း သိမ်းဆည်းနည်း (၃) နည်း	၁၃၄
အားလုံးကို သိမ်းဆည်းပါ	၁၃၉
မဟာဗုဒ္ဓဝင်၏ ဖွင့်ဆိုချက် ‘ယန’ လေးပါး	၁၄၀
တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်၏ ဖွင့်ဆိုချက်	၁၄၃
နာမ်ယန (၄) မျိုး	၁၄၅
၁။ သန္တတိယန = နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ	၁၄၆
၂။ သမူဟယန = နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ	၁၄၈

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၃။ ကိစ္စဃန = နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္စ အတုံးအခဲ	၁၄၉	လောကသမုဒယ - လောကနိရောဓ	၁၉၅
၄။ အာရမ္မဏဃန = နာမ်အာရုံယူမှု အတုံးအခဲ	၁၅၀	မဟာတဏှာသင်္ခယသုတ္တန်မှ ကောက်နုတ်ချက်	၁၉၈
အနတ္တရောင်ခြည်တော်နေဝန်း	၁၅၅	အမေးနှင့် အဖြေများ	၂၀၀
ခန္ဓာငါးပါးနည်းဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုပွားပုံ အမြွက်	၁၅၆	ဒုတိယအရိယသာဝကသုတ္တန်	၂၀၂
ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ္တက္ခဏာအခိုက်၌ ခန္ဓာငါးပါး	၁၅၈	ကောသမ္ဗိသုတ္တန်ကောက်နုတ်ချက်	၂၀၈
ဈာနသမာပတ္တိဝီထိနာမ်တရားများ	၁၅၉	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်နည်း အတိတ်အကြောင်းတရား ငါးပါး	၂၁၄
ဈာနသမာပတ္တိဝီထိပုံစံများ	၁၅၉	ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရား ငါးပါး	၂၁၅
ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ	၁၆၃	ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား ငါးပါး	၂၁၆
ဓမ္မာရုံလိုင်း - မနောဒွါရ - ဈာနသမာပတ္တိဝီထိဇယား	၁၆၃	အနာဂတ်အကျိုးတရား ငါးပါး	၂၁၇
ပထမဈာန်နာမ်တရား (၃၄) လုံး	၁၆၃	တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် သိအောင် ကြိုးစားပါ	၂၁၈
‘နာမ်တရား . . . နာမ်တရား . . . ’ဟု သိမ်းဆည်းပါ	၁၆၉	အဘိညာဏ် နှင့် ဝိပဿနာ	၂၂၀
ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ = ပိုင်းခြားမှတ်သားပါ	၁၇၀	ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါး၌ အကျုံးဝင်ပါသလား	၂၂၃
နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားပါ	၁၇၁	ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ပိုင်း အနွယ်ဉာဏ်	၂၂၄
ဝိတက်-ဝိစာရ-ပီတိ	၁၇၂	နာနာက္ခဏိကကမ္မ၏ စွမ်းအင်	၂၃၀
ကာမာဝစရနာမ်တရားများ	၁၇၄	ဝိပဿနာဉာဏ်၏ နောက်သို့ အစဉ်လိုက်သော အနွယ်ဉာဏ်	၂၃၂
အာရုံ (၆) ပါး ခွဲပုံ	၁၇၅	ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယဉာဏ် (၅) ပါး	၂၃၃
အခန်း (၆) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း	၁၇၇	ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယဉာဏ် (၅) ပါး	၂၃၄
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်ကို မသိလျှင်	၁၇၇	ပြည်ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ မှတ်ချက်	၂၃၆
လောကီပရိညာ သုံးပါး	၁၈၂	အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖိုလ်ဉာဏ်၏ နောက်သို့ အစဉ်လိုက်သော	
လောကုတ္တရာပရိညာ သုံးပါး	၁၈၄	အနွယ်ဉာဏ်	၂၃၇
အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်မြတ်၏ ဂုဏ်ရည် လေးမျိုး	၁၈၆	ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ လာရှိသော အနွယ်ဉာဏ်	၂၄၂
၁။ ရှေးကောင်းမှု ဥပနိဿယနှင့် ပြည့်စုံခြင်း	၁၈၇	ဘုရားအလောင်းတော်တို့၏ ပဋိသန္ဓေနှင့် ကံ	၂၄၇
၂။ တိတ္ထဝါသ	၁၈၉	အာဟာရသုတ္တန် မြန်မာပြန်	၂၄၈
၃။ သောတာပန်ဖြစ်တော်မူခြင်း	၁၈၉	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တတိယနည်းအဖွင့်	၂၅၀
၄။ ဗဟုဿုတ များပြားခြင်း	၁၈၉	ဖြစ်တတ်သော သဘာဝ	၂၆၂
ကစ္စာနဂေါတ္တသုတ္တန် ကောက်နုတ်ချက်	၁၉၁	အကြိမ်ကြိမ် ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ	၂၆၃

❖ “ ကိုးကွယ်အားထားရာ ” . . ဟူသည် (စုတိယတွဲ)

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
အတိတ်ဘက်သို့ ဉာဏ်ကို ရှေးရှု စေလွှတ်ပါ	၂၆၄
ယောဂီတို့၌ တွေ့ကြုံတတ်သည့် သဘာဝတစ်ရပ်	၂၇၂
ကလလရေကြည်အခိုက် ရုပ်နာမ်	၂၇၆
ကံအာရုံ ထင်ပုံ	၂၈၀
အတိတ်အကြောင်းတရား ငါးပါး	၂၈၃
အခန်း (၇) ဝိပဿနာပိုင်း	၂၈၅
သစ္စက အမေး - ဘုရားရှင် အဖြေ	၂၈၇
ဒုတိယအကြိမ် သစ္စက အမေး - ဘုရားရှင် အဖြေ	၂၉၀
အဋ္ဌကထာကြီးများ၏ ဖြတ်ထုံးများ	၂၉၆
ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ ဟူသည်	၂၉၈
ဥဒယဗ္ဗယအကျယ်ရှုပွားနည်း	၂၉၉
အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့ ချုပ်မည့်အချိန်	၃၀၁
သစ္စာလေးပါး ထင်ရှားပုံ	၃၀၃
ဘင်္ဂါနုပဿနာပိုင်း . . စသည်	၃၀၇
ခယ - ဝယ - ဘေဒ - နိရောဓ	၃၁၂
ဥပ္ပါဒနိရောဓ - အနုပ္ပါဒနိရောဓ	၃၁၃
ဉာတ နှင့် ဉာဏ	၃၁၅
အနွယ်ဉာဏ်ဖြင့် မှန်းဆရှုပုံ	၃၁၆
ယုဂနဒ္ဒသုတ္တန်	၃၁၉
ဘာသာပြန် နှင့် အဓိပ္ပါယ်ရှင်းလင်းချက်	၃၂၀
ဒိသာကာက - ကျီး	၃၃၀
ရှင်သေမင်း မမြင်နိုင်သူ	၃၃၃
မှတ်သားဖွယ်ရာ အက္ခရာစဉ်အညွှန်း	၃၃၇

အခန်း (၄) ရှုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစခန်းသို့

တတ္ထ နာမရူပါနံ ယာထာဝဒဿနံ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နာမ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၂၂၂။)

= ထိုဝိသုဒ္ဓိကျင့်စဉ်တို့တွင် နာမ်+ရုပ်တို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်ခြင်း
သည် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ (= ဉာဏ်အမြင်၏ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ခြင်း) မည်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၂၂၂။)

တံ သမ္မာဒေတုကာမေန သမထယာနိကေန တာဝ ဌပေတွာ နေဝ-
သညာနာသညာယတနံ အဝသေသရူပါရူပါဝစရဇ္ဈာနာနံ အညတရတော
ဝုဋ္ဌာယ ဝိတက္ကာဒိနိ ဈာနဂီနိ၊ တံသမ္ပယုတ္တာ စ ဓမ္မာ လက္ခဏရသာဒိ-
ဝသေန ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗာ။ ပရိဂ္ဂဟေတွာ သဗ္ဗမ္ပေတံ အာရမ္မဏာဘိမုခံ နမန-
တော နမနဋ္ဌေန နာမန္တိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၂၂၂။)

= ထိုဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်အမြင်ကို ပြည့်စုံစေလိုသော **သမထယာနိက** (= ဈာန်-
သမထယာဉ် ရှိသော) ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ နေဝသညာ-
နာသညာယတနဈာန်ကို ထား၍ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်မှ
တစ်ပါးသော ကြွင်းကုန်သော ရူပါဝစရဈာန် အရူပါဝစရဈာန်တို့တွင်
ဈာန်တစ်ပါးပါးမှထ၍ ဝိတက်စသော ဈာန်အင်္ဂါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုဈာန်-
အင်္ဂါတို့နှင့် ယှဉ်သော သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း **လက္ခဏ၊ ရသ၊
ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်**တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သိမ်းဆည်းအပ်၏ (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား

၂ ♦ “ကိုးကွယ်အားထားရာ” . . ဟူသည် (ခုတိယတွဲ)

ယူအပ်၏။ ဤအလုံးစုံသော ဈာန်နာမ်တရားကို သိမ်းဆည်းပြီးလတ်သော် (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူလတ်ပြီးသော်) ယင်းအလုံးစုံသော ဈာန်နာမ်တရားကို (အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်, ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော) အာရုံသို့ ရှေးရှုညွတ်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်, အာရုံသို့ ရှေးရှုညွတ်တတ်သော အနက်သဘောကြောင့် နာမ်ဟူ၍ မရောယှက်သောအားဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်၏ (= စိတ်နှလုံး၌ ထားအပ်၏)။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၂၂။)

ဈာနေ ဈာနူပစာရေ ဝါ ပတိဋ္ဌာယ ဝိပဿနံ အနုယုဂ္ဂန္တသေတံ နာမံ။
(မဟာဋီ၊ ၂၂၃၅။)

ဤ သမထယာနိက (= သမထယာဉ် ရှိသော) ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်
ဟူသည် ဈာန်၌လည်းကောင်း, ဈာန်၏ ဥပစာရသမာဓိ၌လည်းကောင်း ရပ်တည်ပြီး၍ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အမည်တည်း။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၃၅။)

နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်မှ တစ်ပါး ကြွင်းကျန်သော ဈာန်တို့ကို ဝိပဿနာကို အားထုတ်စ အာဒိကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်သည် သိမ်းဆည်းရမည်ဟု ညွှန်ကြားထား၏။

အကြောင်းကား - “ဘဝဂ္ဂဓမ္မ” အမည်ရသည့် နေဝသညာနာသညာ-ယတနဈာန်နာမ်တရားတို့သည် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သို့မဟုတ် နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းစသာဖြစ်သော အာဒိကမ္မိက ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် သိမ်းဆည်းဖို့ရန် (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူဖို့ရန်) ခက်ခဲလှ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုကဲ့သို့ ဖွင့်ဆိုတော် မူခြင်း ဖြစ်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၃၅။)

[သို့သော် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သိမ်းဆည်းမှု၌ ကျွမ်းကျွမ်းကျင်ကျင် သိမ်းဆည်းနိုင်သော အခါ၌ကား ယင်းနေဝသညာနာသညာယတနဈာန်-နာမ်တရားတို့ကို ပေါင်းစုခြုံငုံ၍ ရှုခြင်း ကလာပသမ္မသနည်းအားဖြင့် သိမ်းဆည်း ရှုပွားနိုင်ပေသည်။ အနုပဒသုတ္တန် (မ၊ ၃၇၈။)ကို ထောက်ရှုပါ။]

ဤ၌ ဈာန်အင်္ဂါတို့ကိုလည်းကောင်း, ယင်းဈာန်အင်္ဂါတို့နှင့် စိတ္တက္ခဏ

တစ်ခု၏ အတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲဖြစ်သွားကြကုန်သော ဈာနသမ္ပယုတ်တရား တို့ကိုလည်းကောင်း လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပဋ္ဌာန်-ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် သိမ်းဆည်း ရန် (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရန်) အဋ္ဌကထာက ညွှန်ကြားတော်မူ၏။ သိမ်းဆည်းရမည့် အစီအရင်ကိုလည်း ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ ဒုတိယတွဲ ခန္ဓနိဒ္ဒေသပိုင်း (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၆၆-၁၁၁။) တွင် အပြည့်အစုံ ဖွင့်ဆိုထားပြီး ဖြစ်ပေ သည်။ ယင်းသို့ ဖွင့်ဆိုထားသည့်အတိုင်း ဈာန်အင်္ဂါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဈာန်နှင့်ယှဉ်သည့် ဈာနသမ္ပယုတ်တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း လက္ခဏာ-ရသ- ပစ္စုပဋ္ဌာန်-ပဒဋ္ဌာန် နည်းလမ်းဖြင့် သိမ်းဆည်းရမည် (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူရမည်)ဟု မှတ်သားပါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၇၅။)

သတိပြု၍ မှတ်သားပါ

ထိုသို့ သိမ်းဆည်းရာ၌ ဈာန်နာမ်တရားတို့၏ ပရမတ္ထဓာတ်သားတိုင်း၌ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီး ရှိပေသည်။ တစ်ခုနှင့် တစ်ခု လက္ခဏာချင်း၊ ကိစ္စ(= ရသ)ချင်း၊ ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်လာသည့် ပစ္စုပဋ္ဌာန် ချင်း၊ အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းတရားဖြစ်သည့် ပဒဋ္ဌာန်ချင်း မတူညီကြပေ။ ဥပမာ - အာနာပါနပထမဈာန်၊ ကသိုဏ်းပထမဈာန်တို့၌ ဈာန်နာမ်တရား (၃၄)လုံးအထိ ရှိ၏။ ယင်းတို့မှာ -

- ၁။ အသိစိတ် (၁)လုံး၊
- ၂။ အညသမာန်းစေတသိက် (၁၃)လုံး၊
- ၃။ သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက် (၁၉)လုံး၊
- ၄။ ပညိန္ဒြေစေတသိက် (၁)လုံး

အားလုံးပေါင်းသော် (၃၄)လုံးအထိ ရှိ၏။ ယင်းဈာန်နာမ်တရားတို့တွင်

- ၁။ ဖဿကား အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း ဖုသနလက္ခဏာ ရှိ၏။
- ၂။ ဝေဒနာကား အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်း ဝေဒယိတလက္ခဏာ (= အနုဘဝနလက္ခဏာ) ရှိ၏။
- ၃။ သညာကား အာရုံကို မှတ်သားခြင်း သဗ္ဗာနနလက္ခဏာ ရှိ၏။

၄ ♦ “ကိုးကွယ်အားထားရာ” . . ယူသည် (ခုတိယတွဲ)

၄။ စေတနာကား အာရုံပေါ်သို့ ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့ ရောက်အောင် စေ့ဆော်ပေးခြင်း စေတနာဘာဝလက္ခဏာ (= စေတယိတလက္ခဏာ) ရှိ၏။

ဤသို့စသည်ဖြင့် ပရမတ္ထဓာတ်သားတိုင်း၌ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီး ရှိ၏။ ဤကဲ့သို့ လက္ခဏာချင်း မတူထူးခြား ကွဲပြားသော-ကြောင့်ပင် ယင်းကဲ့သို့သော ကွဲပြားမှုကို ကြည့်၍ (၃၄)လုံးသော နာမ်တရား တိုင်း၌ လက္ခဏာ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်, ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် ရှုရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းကဲ့သို့ လက္ခဏာစသည်ချင်း ပရမတ္ထဓာတ်သား တရားတစ်လုံးနှင့် တရားတစ်လုံး မတူထူးခြား ကွဲပြားသောကြောင့်သာလျှင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် အနေနှင့် - ဤကား အသိစိတ်, ဤကား ဖဿ, ဤကား ဝေဒနာ, ဤကား သညာ, ဤကား စေတနာ စသည်ဖြင့် ကွဲကွဲပြားပြား သိရှိခွင့်ကို ရရှိနေခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ရုပ်တရားက စ၍ သိမ်းဆည်းလိုသော်

သမထဈာန်ယာဉ်ရှိသော သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစခန်းသို့ ကူးရာ၌ ဈာန်နာမ်တရားတို့ကစ၍ မသိမ်းဆည်းလိုဘဲ ရုပ်တရားကစ၍ သိမ်းဆည်းလိုခဲ့သော် သုဒ္ဓိဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့ပင် ဓာတ်ကြီး လေးပါးက စတင်၍ သိမ်းဆည်းရန် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းက စ၍ အားထုတ်ရန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၂။)တွင် ညွှန်ကြားထားပေသည်။ ထိုညွှန်ကြား ချက်နှင့် အညီ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းအကျဉ်းနည်း လမ်းစဉ်မှ ရုပ်တရားကို သိမ်းဆည်းပုံစနစ်ကို အကျဉ်းချုပ်ကာ တင်ပြပေအံ့။

ဓာတုမနသိကာရပစ္စ

ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဣမမေဝ ကာယံ ယထာဋ္ဌိတံ ယထာ-ပဏိဟိတံ ဓာတုသော ပစ္စဝေက္ခတိ “အတ္ထိ ဣမသ္မိ ကာယေ ပထဝီဓာတု အာပေါဓာတု တေဇောဓာတု ဝါယောဓာတု”တိ။ (ဒိ၊ ၂၂၃၄။ မ၊ ၁၇၃။)

ရဟန်းတို့ . . . နောက်တစ်မျိုးသော်ကား ယောဂါဝစရရဟန်းသည် တည်မြဲတိုင်းသော ထားမြဲတိုင်းသော ဤရူပကာယကိုပင် “ဤရူပကာယ၌ ပထဝီဓာတ် ရှိ၏၊ အာပေါဓာတ် ရှိ၏၊ တေဇောဓာတ် ရှိ၏၊ ဝါယောဓာတ် ရှိ၏” ဟု (ပုဂ္ဂိုလ်-သတ္တဝါ-ဇီဝ-အတ္တ မဟုတ်သောအားဖြင့်) ဓာတ်သဘော အားဖြင့် စေ့စေ့ငုငု မြင်အောင်ကြည့်ရှုလျက် ဆင်ခြင်သုံးသပ် ရှုပွား၍ နေ၏။

(ဒီ၊ ၂၊ ၂၃၄။ မ၊ ၁၊ ၇၃။)

သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဒက္ခော ဂေါယာတကော ဝါ ဂေါယာတကန္တေ- ဝါသီ ဝါ ဂါဝိ ဝဓိတွာ စတုမဟာပထေ ဗိလသော ဝိဘဇိတွာ နိသိန္နော အဿ။ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဣမမေဝ ကာယံ ယထာဋ္ဌိတံ ယထာပဏိဟိတံ ဓာတုသော ပစ္စဝေက္ခတိ “အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ ပထဝီ- ဓာတု အာပေါဓာတု တေဇောဓာတု ဝါယောဓာတူ” တိ။ (ဒီ၊ ၂၊ ၂၃၄။ မ၊ ၁၊ ၇၃။)

ရဟန်းတို့ . . . ဥပမာသော်ကား ကျွမ်းကျင်သော နွားသတ်သမား- သည်လည်းကောင်း၊ နွားသတ်သမား၏ တပည့်သည်လည်းကောင်း နွားကို သတ်၍ လမ်းမလေးဖြာ ပေါင်းဆုံမိရာအရပ်၌ နွားသားကို အသားတခြား အရိုးတခြားစသည်ဖြင့် ခွဲခြားဝေဖန်၍ တစ်ပုံစီ တစ်ပုံစီ ပုံလျက် ထိုင်နေရာ သကဲ့သို့ - ရဟန်းတို့ . . . ဤဥပမာအတူပင် ယောဂါဝစရရဟန်းသည် တည်မြဲတိုင်း ထားမြဲတိုင်းသော ဤရူပကာယကိုပင် “ဤရူပကာယ၌ ပထဝီ- ဓာတ် ရှိ၏၊ အာပေါဓာတ် ရှိ၏၊ တေဇောဓာတ် ရှိ၏၊ ဝါယောဓာတ်ရှိ၏” ဟု (ပုဂ္ဂိုလ်-သတ္တဝါ-ဇီဝ-အတ္တ မဟုတ်သောအားဖြင့်) ဓာတ်သဘောမျှအားဖြင့် အသီးအသီး တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ပညာမျက်စိဖြင့် စေ့စေ့ငုငု မြင်- အောင် ကြည့်ရှုလျက် ဆင်ခြင်သုံးသပ် ရှုပွား၍ နေ၏။ (ဒီ၊ ၂၊ ၂၃၄။ မ၊ ၁၊ ၇၃။)

ဆိုလိုသော သဘောတရား

အထက်ပါ ပါဠိတော် စကားရပ်၏ ဆိုလိုသော သဘောတရားကို အဋ္ဌကထာများက (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၃၄၃။ ဒီ၊ ၅၊ ၂၊ ၃၆၀-၃၆၁။ မ၊ ၅၊ ၁၊ ၂၇၆။) ဤသို့ ရှင်းပြထား၏။

နွားသတ်ယောက်ျား၏ သန္တာန်ဝယ် နွားကို ကျွေးမွေးစဉ်၌လည်း-
ကောင်း၊ နွားကို သတ်ရာ သင်းချိုင်းသို့ ဆောင်ယူသွားစဉ်၌လည်းကောင်း၊
ဆောင်ယူသွားပြီးနောက် ထိုသတ်ရာသင်းချိုင်း၌ ချည်နှောင်၍ ထားစဉ်၌-
လည်းကောင်း၊ နွားကို ရိုက်ပုတ်သတ်ဖြတ်စဉ်၌လည်းကောင်း၊ သတ်ပြီးနောက်
သေပြီးခါစ နွားသေကို မြင်စဉ်၌လည်းကောင်း ထိုနွားကို ဖြတ်လှီး၍ အသား
တခြား အရိုးတခြား အူတခြား အသည်းတခြား စသည်ဖြင့် ခွဲခြားဝေဖန်၍
တစ်ပုံစီ တစ်ပုံစီ ပုံ၍ မပြီးသေးသမျှ ကာလပတ်လုံး ‘နွား’ဟူသော အမှတ်-
သညာ မကွယ်ပျောက်သေးပေ။ အရိုးတခြား အသားတခြား စသည်ဖြင့်
ခွဲခြားဝေဖန်၍ တစ်ပုံစီ တစ်ပုံစီ ပုံလျက် လမ်းမ လေးဖြာ ပေါင်းဆုံမိရာ
အရပ်၌ ထိုင်လျက် ရောင်းနေသော နွားသတ်သမား၏ သန္တာန်၌ကား
နွားဟူသော အမှတ်သညာသည် ကွယ်ပျောက်သွား၏။ ‘အသား’ဟူသော
အမှတ်သညာသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုနွားသတ်သမား၏ သန္တာန်ဝယ် “ငါ-
သည် နွားကို ရောင်းနေ၏။ ဤဝယ်သူတို့သည် နွားကို ဝယ်ယူဆောင်ယူ-
ကုန်၏” – ဤသို့သော စိတ်အကြံအစည်သည် မဖြစ်ပေါ်လာပေ။ အကယ်
စင်စစ်သော်ကား ထိုနွားသတ်ယောက်ျား၏ သန္တာန်ဝယ် “ငါသည် ‘အသား’ကို
ရောင်း၏ဟူ၍သာလျှင်၊ ဤဝယ်ယူသူတို့သည်လည်း ‘အသား’ကို ဝယ်ယူ
ဆောင်ယူကုန်၏”ဟူ၍သာလျှင် စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်နေ၏။

ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ဤယောဂါဝစရရဟန်းအားလည်း အရိယာ
ဖြစ်သည်မှ ရှေးကာလ၊ အရိယာ မဖြစ်မီ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်-
သေးသည့်အတွက် ပညာမျက်စိကဏ္ဍာန်နေသည့် ပုထုဇန် ငမိုက်သား
ဖြစ်နေစဉ်အခါ၌ လူဖြစ်စဉ်လည်းကောင်း၊ သိမ်းဆည်းအပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း
မရှိသော ရဟန်းညံ့ ဖြစ်စဉ်လည်းကောင်း အကြင်မျှလောက်သော ကာလ-
ပတ်လုံး တည်မြဲတိုင်းသော ထားမြဲတိုင်းသော ကံ-စိတ်-ဥတု-အာဟာရ
ဟူသော အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရသော
ရုပ်အပေါင်းအစုဖြစ်သော ဤရူပကာယကြီးကိုပင်လျှင် –

၁။ သန္တတိယန = ရုပ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ၊

၂။ သမူဟယန = ရုပ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ၊

၃။ ကိစ္စယန = ရုပ်လုပ်ငန်းကိစ္စ အတုံးအခဲ -

ဟူသော သုံးမျိုးသော ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ ရုပ်အစိုင်အခဲကြီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာခြင်းကို ပြု၍ ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ် ဟူသော ဓာတ်သဘောအစုအပုံအားဖြင့် အသီးအသီး ပြု၍ မရူပွားရသေး၊ ထိုမျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး သတ္တဝါဟူသော အမှတ်သညာသည်လည်းကောင်း၊ ပေါသ (= သတ္တဝါ)ဟူသော အမှတ်သညာသည်လည်းကောင်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အမှတ်သညာသည်လည်းကောင်း မကွယ်ပျောက်သေး။ (သတ္တ-ပေါသ-ပုဂ္ဂလဟူသော စကားတို့ကား အတ္တကို ရည်ညွှန်းခေါ်ဆိုထားသော စကားတို့တည်း။)

သန္တတိယန သမူဟယန ကိစ္စယနဟူသော သုံးမျိုးသော ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ ရုပ်အစိုင်အခဲကြီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာခြင်းကို ပြု၍ ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်ဟူသော ဓာတ်သဘောအစုအပုံအားဖြင့် အသီးအသီး ပြု၍ ရူပွားနိုင်သော်မူကား “သတ္တသညာ = သတ္တဝါဟူသောအမှတ်သညာ”သည် (= အသက်ကောင် လိပ်ပြာကောင် ဝိညာဏ်ကောင် အတ္တကောင်ဟု အတ္တထင်ရှားရှိကြောင်းကို စွဲလမ်းယုံကြည်နေသော အတ္တဒိဋ္ဌိနောက်သို့ အစဉ်လိုက်နေသော သတ္တသညာနှင့် လူတို့ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသည့်အတိုင်း ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ တကယ်ထင်ရှား ရှိ၏ဟု စွဲလမ်းယုံကြည်နေသော ဝေါဟာရ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သတ္တသညာဟူသော ဤနှစ်မျိုးသော သတ္တသညာသည်) ကွယ်ပျောက်၍ သွား၏။

(မဟာဋီ၊၁၊၄၂၈။ ဒီဋီ၊၂၊၃၀၈-၃၀၉။ မဋီ၊၁၊၃၆၅-၃၆၆။)

ဓာတ်၏ အစွမ်းအားဖြင့်သာလျှင် ဘာဝနာစိတ်သည် ကောင်းစွာ တည်နေ၏။ ထိုကြောင့် ဘုရားရှင်သည် “ရဟန်းတို့ . . . ဥပမာသော်ကား ။ ပ ။ ဆင်ခြင်သုံးသပ် ရူပွား၍ နေ၏”ဟူသော စကားတော်ကို ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၃၄၃။ ဒီဋ္ဌ၊၂၊၃၆၀-၃၆၁။ မဋ္ဌ၊၁၊၂၇၆။)

ဃနဝိနိဇ္ဈာန = ရုပ်တုံးရုပ်ခဲကို ပြုခွဲဖျက်ဆီးခြင်း

ယာဝ ဣမမေဝ ကာယံ ယထာဌိတံ ယထာပဏိဟိတံ ဃနဝိနိဇ္ဈာနံ ကတွာ ဓာတုသော န ပစ္စဝေက္ခတိ။ ဓာတုသော ပစ္စဝေက္ခတော ပန သတ္တ- သညာ အန္တရဓာယတိ၊ ဓာတုဝသေနေဝ စိတ္တံ သန္တိဌတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၃၄၃။ ဒီ၊ ၅၊ ၂၊ ၃၆၁။ မ၊ ၅၊ ၁၊ ၂၇၆။)

ဃနဝိနိဇ္ဈာနန္တိ သန္တတိ-သမူဟ-ကိစ္စယနာနံ ဝိနိဗ္ဗုဇနံ ဝိဝေစနံ။

(မဟာဠီ၊ ၁၊ ၄၂၈။ ဒီ၊ ၅၊ ၂၊ ၃၀၈။ မ၊ ၅၊ ၁၊ ၃၆၅။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ဖွင့်ဆိုချက်အရ ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ရှုပွားသုံးသပ်ရာ၌ **သန္တတိယန သမူဟယန ကိစ္စယန**ဟူသော ရုပ်အတုံးအခဲကြီး သုံးမျိုးကို ဉာဏ်ဖြင့် ပြုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိသော ပထဝီဓာတ် အာပေါ-ဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်ဟူသော ဓာတ်ကြီး လေးပါး အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာကပ်၍ တည်နေသည့်တိုင်အောင် ရှေးဦးစွာ ကြိုးပမ်းရမည် ဖြစ်ပေသည်။

အထက်ပါ ဋီကာဆရာတော်တို့၏ ဖွင့်ဆိုချက်အရ ရုပ်တရားများ၌ - (၁) သန္တတိယန, (၂) သမူဟယန, (၃) ကိစ္စယနဟု ရုပ်အတုံးအခဲ သုံးမျိုးသာ ရှိသည်။ ရုပ်တရားများ၌ အာရမ္မဏယန မရှိပေ။ အကြောင်းကား ဤသို့ ဖြစ်၏။

ဘုရားရှင်သည် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်ဝယ် ပရမတ္ထတရားတို့ကို သာရမ္မ-ဏဓမ္မ, အနာရမ္မဏဓမ္မဟု နှစ်ဖို့နှစ်စု ပြု၍ အောက်ပါအတိုင်း ခွဲခြားကာ ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။

**ကတမေ ဓမ္မာ သာရမ္မဏာ၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓော သညာက္ခန္ဓော သင်္ခါရ-
က္ခန္ဓော ဝိညာဏက္ခန္ဓော၊ ဣမေ ဓမ္မာ သာရမ္မဏာ။**

**ကတမေ ဓမ္မာ အနာရမ္မဏာ၊ သဗ္ဗဉ္စ ရူပံ အသင်္ခတာ စ ဓာတု၊ ဣမေ
ဓမ္မာ အနာရမ္မဏာ။** (အဘိ၊ ၁၊ ၂၃၈။)

ဤအထက်ပါ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်တွင် ဘုရားရှင်သည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာဟူသော နာမ်ခန္ဓာ လေးပါး (= နာမ်တရားအားလုံး)တို့ကို အာရုံယူတတ်သော သာရမ္မဏတရားတို့ဟူ၍ ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ တစ်ဖန် ရုပ်တရားအားလုံးနှင့် အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အာရုံမယူတတ်သည့် အနာရမ္မဏတရားတို့ဟူ၍ လည်း ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။

သာရမ္မဏာတိ ဟိ ဝစနံ စိတ္တစေတသိကာနံ အာရမ္မဏေန ဝိနာ အပ္ပဝတ္တိညေဝ ဒီပေတိ။ (မူလဋီ၊၁၊၁၈၁။)

= သာရမ္မဏဟူသော စကားသည် စိတ်+စေတသိက်တရားတို့၏ အာရုံနှင့် ကင်း၍ မဖြစ်ခြင်းသဘောကိုသာလျှင် ညွှန်ပြပေ၏။ (မူလဋီ၊၁၊၁၈၁။)

ထိုတွင် အာရုံယူတတ်သည့် သာရမ္မဏတရားတို့၌သာလျှင် အာရမ္မဏ-ယနရှိကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာတွင် ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

တထာ သာရမ္မဏာမ္မောနံ သတိပိ အာရမ္မဏကရဏဘေဒေ ဧကတော ဂယုမာနာ အာရမ္မဏယနတာ စ။ (မဟာဋီ၊၂၊၄၃၇။)

= အာရုံယူတတ်သော သာရမ္မဏတရားတို့၏ အာရုံပြုမှု ကွဲပြားပါလျက် လည်း တစ်ခုတည်းအဖြစ် စွဲယူခဲ့သော် အာရမ္မဏယနဖြစ်သည်ဟု ဖွင့်ဆို ထားပေသည်။ သို့အတွက် အာရုံယူတတ်သော နာမ်တရားတို့၌သာလျှင် အာရမ္မဏယန (= အာရုံယူမှု အတုံးအခဲ) ရှိပေသည်။ ရုပ်တရားတို့ကား အာရုံ မယူတတ်သော အနာရမ္မဏတရားများ ဖြစ်ကြ၏။ သို့အတွက် ရုပ် တရားတို့၌ အာရမ္မဏယနဟူသော အတုံးအခဲ မရှိသဖြင့် အထက်ပါ ဋီကာ တို့၌ ရုပ်ပိုင်းတွင် ယန သုံးမျိုးသာ ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

၁။ သန္တတိယန = ရုပ်အစဉ်အတန်းအတုံးအခဲ

သဘောတူ သဘာဝဖြစ်သော တစ်ဥတု တစ်အာဟာရကြောင့် ဖြစ်-ပေါ်သွားကြသော ရုပ်ကလာပ်တို့ကို ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုချင်း ခွဲခြားပြီး မမြင်ဘဲ အစဉ်အတန်းလိုက် တစ်တန်းတည်း တစ်ခုတည်းအဖြစ် မြင်လျှင် **သန္တတိယန**

(= ရုပ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ) ဖုံးအုပ်နေသည် မည်၏။

တစ်ဥတု – ကံ-စိတ်-ဥတု-အာဟာရတည်းဟူသော အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့် အသီးအသီး ဖြစ်ပေါ်လာသော ရုပ်ကလာပ်တိုင်းတွင် တေဇောဓာတ် ပါဝင်လျက်ရှိ၏။ ယင်းတေဇောဓာတ်ကို ဥတုဟုလည်း ခေါ်ဆိုသည်။ ယင်းတေဇောဓာတ် (= ဥတု)သည် ယေဘုယျအားဖြင့် ဩဇာလျှင် ရှစ်ခုမြောက်ရှိသော ဥတုဇဩဇာမကရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်များကို အဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်၏။ ပုံစံတစ်ခု ဆိုရသော် – စက္ခုဒသကကလာပ် (= စက္ခုအကြည်ဓာတ်လျှင် (၁၀)မြောက်ရှိသော ရုပ်ကလာပ်) အမှုန်တစ်ခု ဆိုကြစို့။ ယင်း စက္ခုဒသကကလာပ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုလိုက်သော် ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော, ဝဏ္ဏ, ဂန္ဓ, ရသ, ဩဇာ, ဇီဝိတ, စက္ခုပသာဒဟု ရုပ်သဘောတရား (၁၀)မျိုးကို တွေ့ရှိမည် ဖြစ်သည်။ ယင်း (၁၀)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့တွင် တေဇောဓာတ် (= ဥတု) ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ ယင်းတေဇောဓာတ်သည် ဩဇာလျှင် (၈)ခုမြောက်ရှိသော ဥတုဇဩဇာမက ရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ [စက္ခုဒသကကလာပ်တွင် ပါဝင်တည်ရှိသော တေဇောဓာတ် (= ဥတု)၏ သားတည်း။]

တစ်ဖန် ယင်းဥတုဇဩဇာမကရုပ်တို့တွင်လည်း သို့မဟုတ် ရုပ်ကလာပ်တွင်လည်း တေဇောဓာတ် (= ဥတု) ပါဝင်လျက် ရှိပြန်၏။ ယင်းတေဇောဓာတ် (= ဥတု)သည်လည်း ဥတုဇဩဇာမကရုပ်ကလာပ်အသစ်ကို ဖြစ်စေပြန်၏။ [မူလ စက္ခုဒသကကလာပ်အတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိသော တေဇောဓာတ် (= ဥတု)၏ မြေးတည်း။]

ဤနည်းအတိုင်း ရုပ်၏ ဒွိကာလသို့ ရောက်တိုင်းရောက်တိုင်း ထိုထို စက္ခုဒသကကလာပ်တို့တွင် ပါဝင်သော တေဇောဓာတ်ဥတုသည် (၄-၅) ဆင့်သော ရုပ်ကလာပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းကို ဆက်စပ်စေ၏။ [ထို (၄-၅)ဆင့်သော ရုပ်ကလာပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းတို့တွင် နောက်ဆုံးအဆင့် နောက်ဆုံးအကြိမ်၌ ဖြစ်သော ရုပ်ကလာပ်တို့တွင် ပါဝင်တည်ရှိသော တေဇောဓာတ် (= ဥတု)ကား ရုပ်ကလာပ်အသစ်အသစ်ကို မဖြစ်စေနိုင်တော့ပေ။ ဤနည်းကို နည်းမှီ၍

ကျန်ရုပ်ကလာပ်တို့၌လည်း သဘောပေါက်ပါလေ။]

အချို့သော ရုပ်ကလာပ်၌ တည်ရှိသော တေဇောဓာတ်က (၃-၄)ဆင့်၊ အချို့သော ရုပ်ကလာပ်၌ တည်ရှိသော တေဇောဓာတ်က (၄-၅)ဆင့်သော ရုပ်ကလာပ်အသစ်အသစ်ကို ဆင့်ကဲ ကျေးဇူးပြုလျက် ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ သမထဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်တို့ကဲ့သို့သော မွန်မြတ်သော ပဏီတစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တရုပ်ကလာပ်များတွင် ပါဝင်တည်ရှိသော တေဇောဓာတ်ဖြစ်မှု အဇ္ဈတ္တတွင်သာမက ဗဟိဒ္ဓသို့တိုင်အောင် အဆင့်ပေါင်း များစွာကို ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ကျေးဇူးပြုလျက် ရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်များကို ဖြစ်စေ၏။ ယင်းဥတုဩဇဋ္ဌမကရုပ်များကို သဘောတူ (= သဘာဝ)ဖြစ်သော တစ်ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်တရားဟု ခေါ်၏။

တစ်အာဟာရ — တစ်ဖန် စားမျိုးအပ်သော အစာအာဟာရဟူသည် မစားမီအခိုက်၌ဖြစ်စေ၊ စားမျိုးပြီး၍ အစာအိမ်အတွင်းဝယ် ခန္ဓာအိမ်အတွင်း- သို့ မပျံ့နှံ့မီ အစာသစ်ကောဋ္ဌာသအဖြစ်ဖြင့် တည်ရှိနေခိုက်၌ဖြစ်စေ ဥတု ခေါ်သည့် တေဇောဓာတ်ကြောင့် ဖြစ်သည့် ဥတုဩဇဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ်တို့၏ အပေါင်းအစုမျှသာ ဖြစ်သည်။ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့တွင် အစာသစ်ကောဋ္ဌာ- သပင် ဖြစ်သည်။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းအစာသစ်ကောဋ္ဌာသ၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူကာ ယင်းဓာတ်ကြီး လေးပါးကို အာရုံယူ၍ သမာဓိကို ဆက်လက်ထူထောင်နိုင်ပါက သမာဓိဒီဂရီ စံချိန်မီလာသောအခါ ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကိုသာ တွေ့ရှိမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့ကား ဥတုခေါ်သည့် တေဇောဓာတ်ကြောင့် ဖြစ်နေ ကြသော ဥတုဩဇဋ္ဌမကရုပ်တို့တည်း။ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု၌ တည်ရှိသော တေဇောဓာတ်က နောက်ထပ် ရုပ်ကလာပ်အသစ်တစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုပေးလျက် ရှိ၏။ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော တေဇော ဓာတ်ကြောင့် နောက်ထပ် ရုပ်ကလာပ်အသစ်တစ်ခု ထပ်ဖြစ်သကဲ့သို့ ယင်း နောက်ထပ်ဖြစ်သည့် ကလာပ်သစ်၌ ပါဝင်တည်ရှိသော တေဇောဓာတ်- ကလည်း အလားတူပင် နောက်ထပ်ရုပ်ကလာပ် အသစ်တစ်ခုကို ထပ်မံ

ဖြစ်စေပုံကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က မြင်အောင် ရှုရမည်ဖြစ်ပေသည်။ ယင်း ဥတုဇုဩဇဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ် အသီးအသီး၌ သြဇာ ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ ယင်းဥတုဇုဩဇာသည် အစာသစ်အဖြစ်၌ တည်ရှိခိုက် ခန္ဓာကိုယ်တွင်းသို့ မပျံ့နှံ့ခင် ဥတုဇုဩဇာ ဥတုဇုဩဇာ အဆင့်တွင်သာ တည်ရှိနေသေးသည်။ ယင်းဥတုဇုဩဇာသည် အစာသစ်အိမ်၏ ဝန်းကျင်တွင် တည်ရှိနေသော ဇီဝိတလျှင် (၉)ခုမြောက်ရှိသော ဇီဝိတနဝကကလာပ်ရုပ်တို့တွင် ပါဝင် တည်ရှိသော တေဇောဓာတ်ဟူသော ပါစကတေဇောဓာတ်ခေါ် အစာကို ကြေကျက်စေသော ကမ္မဇဝမ်းမီး၏ အားပေးထောက်ပံ့မှုကို ရရှိသောအခါ ရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်ကို ဖြစ်စေပြန်၏။ သြဇာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြ သော ရုပ်ကလာပ်များ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့ကို အာဟာရဇု ဩဇဋ္ဌမကရုပ်တို့ဟူ၍ ခေါ်ဆိုပေသည်။ ရုပ်တို့မည်သည် တစ်နေရာမှ တစ်နေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့ရိုး ဓမ္မတာကား မရှိပေ။ သို့သော် ယင်းအာဟာရဇု ဩဇဋ္ဌမက ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတွင် တည်ရှိသော သြဇာက ကမ္မဇဝမ်းမီး၏ အထောက်အပံ့ကို ရရှိသောအခါ အသစ်အသစ်သော ရုပ်ကလာပ်ကို ဖြစ်စေ ရာ၌ နေရာအသစ်အသစ်၌ ဥပါဒ်စေလျက် ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ ယင်းသို့ နေရာ အသစ်အသစ်၌ ဖြစ်စေခြင်းကိုပင် ခန္ဓာအိမ်အတွင်းသို့ ပျံ့နှံ့သွားသည်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်၏။ သမ္ပတိသစ္စာနယ်၌ ရသဓာတ်ရည်များ ခန္ဓာကိုယ်အတွင်းသို့ ပျံ့နှံ့သွားသည်ဟု ဆိုသည်။ ပရမတ္ထသစ္စာနယ်၌ကား ရသဓာတ်ရည်ဟူသည် ယင်း အာဟာရဇုဩဇဋ္ဌမကရုပ်တို့၏ အပေါင်းအစုမျှသာ ဖြစ်သည်။ အာ- ဟာရဇုဩဇဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ်အနေဖြင့်သာ ခန္ဓာအိမ်အတွင်းသို့ ပျံ့နှံ့၍ သွားပေသည်။ (မူလ အစာသစ်ကောဋ္ဌာသ ဥတုဇုဩဇာ၏ သားစဉ်မြေးဆက် တည်း)။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့တွင် ပါဝင်တည်ရှိသော သြဇာကား အာဟာရဇု ဩဇာတည်း။

ယင်းအာဟာရဇုဩဇာသည် -

- ၁။ ကမ္မဇရုပ်ကလာပ်တို့၌ တည်ရှိသော ကမ္မဇုဩဇာ၊
- ၂။ စိတ္တဇရုပ်ကလာပ်တို့၌ တည်ရှိသော စိတ္တဇုဩဇာ၊

၃။ ဥတုဇရုပ်ကလာပ်တို့၌ တည်ရှိသော ဥတုဇဩဇာ၊

၄။ ကလာပ်ပြား အာဟာရဇရုပ်တို့၌ တည်ရှိသော အာဟာရဇဩဇာ

ဤဩဇာအသီးအသီးအား ထပ်ဆင့် ထောက်ပံ့ပြန်၏။ ယင်းအာဟာရဇဩဇာ၏ အားပေးထောက်ပံ့မှုနှင့် ကမ္မဇဝမ်းမီး၏ အားပေးထောက်ပံ့မှုကို ရရှိသော အထက်ပါ ကမ္မဇဩဇာ စိတ္တဇဩဇာ ဥတုဇဩဇာ ကလာပ်ပြား အာဟာရဇဩဇာ အသီးအသီးသည် ရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်ကို ဖြစ်စေ ပြန်၏။ အာဟာရဇဩဇာမကရုပ်ကလာပ်တို့တည်း။ ထိုသို့ ဖြစ်စေရာ၌ -

၁။ ကမ္မဇဩဇာက (၄-၅)ဆင့်သော ရုပ်ကလာပ်များကို၊

၂။ စိတ္တဇဩဇာက (၃-၄)ဆင့်သော ရုပ်ကလာပ်များကို၊

၃။ ဥတုဇဩဇာက ရံခါ (၃-၄)ဆင့်၊ ရံခါ (၁၀)ဆင့် (၁၂)ဆင့်သို့တိုင်-အောင်သော ရုပ်ကလာပ်များကို၊

၄။ ကလာပ်ပြား အာဟာရဇဩဇာက (၁၀)ဆင့် (၁၂)ဆင့်သို့တိုင်အောင် သော ရုပ်ကလာပ်များကို ဖြစ်စေနိုင်၏။

ဤနည်းဖြင့် တစ်ကြိမ် စားမျိုလိုက်သော အစာအာဟာရသည် (၇)ရက် သို့တိုင်အောင်ပင် ခန္ဓာအိမ်၏အတွင်း၌ ပျံ့နှံ့၍ ဖြစ်နေသော ဟူ၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၄၉-၅၅-ကြည့်ပါ။)

ယင်းသို့ အာဟာရဇရုပ်တို့၏ ဖြစ်နေမှုကို (= ကမ္မဇဩဇာ စသည့် လေးမျိုးသော ဩဇာတို့တွင် ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတစ်ခု၌ တည်ရှိသော ဩဇာကြောင့် အာဟာရဇဩဇာမကရုပ်တို့၏ အဆင့်ဆင့် ဖြစ်နေမှုကို) သဘောတူ (= သဘာဝ) ဖြစ်သော တစ်ဟာရ တစ်ဩဇာကြောင့်ဖြစ်သော အာဟာရဇရုပ်များဟု ခေါ်ဆိုသည်။

ယင်း တစ်ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်များ၊ တစ်အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်များကို အစဉ်အတန်းတစ်ခုတည်း တစ်ဆက်တည်းအဖြစ် မမြင်ဘဲ ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုစီ တစ်ခုစီ ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုမြင်နိုင်လျှင် **သန္တတိယန - ရုပ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ** ပြိုသွားပြီ ဖြစ်၏။ အကယ်၍ ယင်းရုပ်များကို

မီးပန်းအတန်း တစ်ခုကဲ့သို့ အပ်ချည်ကြိုးတန်း တစ်ခုကဲ့သို့ အစဉ်အတန်း တစ်ခုအဖြစ် တစ်ဆက်တည်း တစ်ခုတည်းအဖြစ် မြင်ခဲ့သော် (= ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုချင်းအနေဖြင့် ပြတ်၍ မမြင်ခဲ့သော်) **သန္တတိယန = ရုပ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ** ဖုံးအုပ်နေသည် မည်ပေသည်။

၂။ **သမူဟယန = ရုပ်အပေါင်းအစုအတုံးအခဲ**

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က **သန္တတိယန = ရုပ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ**ကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်သဖြင့် ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုချင်း တစ်ခုချင်း ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင်သော်လည်း ယင်းရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု-အတွင်း၌ တည်ရှိသော (၈)မျိုးသောရုပ်, (၉)မျိုးသောရုပ်, (၁၀)မျိုးသော ရုပ်စသည့် ရုပ်ပရမတ်တရားများကို ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးကို မသိမ်းဆည်းနိုင်သေးပါက **သမူဟယန** (= ရုပ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ)ကို ဉာဏ်ဖြင့် မဖြိုခွဲနိုင်သဖြင့် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်-ရောက်သေးပေ။ ယင်းရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော (၈)မျိုးသောရုပ်, (၉)မျိုးသောရုပ်, (၁၀)မျိုးသောရုပ် စသော ရုပ်ပရမတ် သဘောတရားများကို မိမိ မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် ပရမတ္ထဓမ္မ-သဘာဝသတ္တိဟူသော ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာသို့ ဆိုက်အောင် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင်ပါက မြင်နိုင်ပါက သိမ်းဆည်း-နိုင်ပါက ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်ပါက **သမူဟယန = ရုပ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ** ပြုပြီ ဖြစ်၏။ ရုပ်အပေါင်းအစုအတုံးအခဲ (= သမူဟယန)ကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်သည် မည်၏။

၃။ **ကိစ္စယန = ရုပ်လုပ်ငန်းကိစ္စအတုံးအခဲ**

ယင်းရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော (၈)မျိုး, (၉)မျိုး, (၁၀)မျိုးစသော ပရမတ္ထဓာတ်သားဖြစ်သည့် ရုပ်တရား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ၌ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် လုပ်ငန်းကိစ္စရုပ် အသီးအသီး ရှိ၏။ ပထဝီဓာတ်-သည် **ပတိဋ္ဌာနရသ = ကလာပ်တူရုပ်တရားတို့၏ တည်ရာဖြစ်ခြင်း** ကိစ္စ

ရှိ၏။ အာပေါဓာတ်သည် **ဗြဟ္မာနရသ** (= ရုပ်တရားတို့ကို တိုးပွားစေခြင်း ကိစ္စ) ရှိ၏။ တေဇောဓာတ်သည် **ပရိပါစနရသ** (= ရုပ်တရားတို့ကို ရင့်ကျက်စေခြင်း ဆွေးမြည့်စေခြင်း ကိစ္စ) ရှိ၏။ ဝါယောဓာတ်သည် **သမုဒိရကရသ** (= တွန်းကန်ခြင်း ကိစ္စ) ရှိ၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပရမတ္ထဓာတ်သားတိုင်း၌ ကိုယ်ပိုင်လုပ်ငန်းကိစ္စ အသီးအသီး ကိုယ်စီ ရှိ၏။ ယင်းရုပ်ပရမတ်တရား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ၏ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် လုပ်ငန်းကိစ္စ အထူးကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင်မြင်နိုင်ပါက **ကိစ္စယန** (= ရုပ်လုပ်ငန်း ကိစ္စ) အတုံးအခဲ ပြုပြီဖြစ်၏။ ရုပ်လုပ်ငန်းကိစ္စအတုံးအခဲကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲ ဖျက်ဆီးနိုင်သည် မည်၏။ ပရမတ္ထဓာတ်သား ရုပ်တရား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ၏ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းကိစ္စရပ် အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင် မြင်နိုင်သဖြင့် ကိစ္စတစ်ခုတည်းအဖြစ် ထင်နေမှု ရုပ်လုပ်ငန်းကိစ္စ အတုံးအခဲ ပြုကြံသွားခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော ပရမတ္ထဓာတ်သား ရုပ်တရား အသီးအသီး၏ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းကိစ္စရပ် အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မမြင်ဘဲ ကိစ္စ တစ်ခုတည်းအဖြစ် မြင်နေပါက ကိစ္စယန အတုံးအခဲ မပြုနိုင်၊ ကိစ္စယန အတုံးအခဲက ဖုံးအုပ်ထားသည် မည်ပေသည်။

အနတ္တလက္ခဏံ နာနာဓာတုဝိနိဗ္ဗောဂဿ အမနသိကာရာ အပ္ပဋိဝေဓာ ယနေန ပဋိစ္ဆန္တတ္တာ န ဥပဋ္ဌာတိ။ ပ ။ နာနာဓာတုယော ဝိနိဗ္ဗုဒ္ဓိတွာ ယန- ဝိနိဗ္ဗောဂေ ကတေ အနတ္တလက္ခဏံ ယာထာဝသရသတော ဥပဋ္ဌာတိ။

(အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၆။)

အသီးအသီးသော ရုပ်ဓာတ်နာမ်ဓာတ်တို့ကို အသီးအသီး တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာခြင်းကို ပြု၍ နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် ဉာဏ်ဖြင့် ထွင်းဖောက် မသိမမြင်ခြင်းကြောင့် ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲသည် (= ရုပ်ယန နာမ်ယနသည်) ဖုံးကွယ်ထားသည့် အတွက်ကြောင့် အနတ္တ- လက္ခဏာ (= အနတ္တဉာဏ်အမြင် = အနတ္တရောင်ခြည်တော်) သည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ မတည်လာခြင်းဖြစ်၏။ ပ ။ အသီးအသီး

သော ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့ကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ ခြင်းကို ပြု၍ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ (= ရုပ်ယန နာမ်ယန)ကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်းကို ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်ရှိသော် အနတ္တလက္ခဏာ (= အနတ္တ ဉာဏ်အမြင် = အနတ္တရောင်ခြည်တော်)သည် ဟုတ်မှန်တိုင်းသော မိမိ၏ သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ တည်လာ ပေ၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇၆။)

တစ်ဖန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇၀။)တွင် - သင်္ခါရတရား- တို့ကို ‘အနိစ္စ’ဟု ဝိပဿနာရှုရှုဖြင့်လည်း အရိယမဂ်သို့ မဆိုက်နိုင်၊ ‘ဒုက္ခ’ဟု ဝိပဿနာရှုရှုဖြင့်လည်း အရိယမဂ်သို့ မဆိုက်နိုင်၊ ‘အနတ္တ’ဟု ဝိပဿနာ ရှုရှုဖြင့်လည်း အရိယမဂ်သို့ မဆိုက်နိုင်၊ လက္ခဏာရေး သုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ပါမှ အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်မည် ဖြစ်ကြောင်းကို ဆုံးဖြတ်ထားတော်မူ၏။

ထို့ကြောင့် အနတ္တဉာဏ်အမြင် ဆိုက်ရေးအတွက် ရုပ်ယန နာမ်ယန- တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်ဖို့ လိုအပ်ပေသည်။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်း ရုပ်ယနဟူသော ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ သုံးမျိုး ပြုရေးအတွက် ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော (၈)မျိုး၊ (၉)မျိုး၊ (၁၀)မျိုး စသော ရုပ်- ပရမတ်တရား အသီးအသီးကို (= ရုပ်ပရမတ်တရားတိုင်းကို) လက္ခဏာ-ရသ- ပစ္စုပဋ္ဌာန်-ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် စနစ်တကျ သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်ပေသည်။ သိမ်းဆည်းပုံ နည်းစနစ်များကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇၄-၈၀။)၌လည်း ကောင်း၊ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၃၄၉ . . .) ၌လည်းကောင်း ရှင်းလင်း တင်ပြထားပေသည်။ ဆရာသမားများနှင့်သာ ချဉ်းကပ်လေ့လာပါ။ ဤတွင်ကား ထိုကဲ့သို့ ယနပြုရေး၊ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်ရေးအတွက် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းမှ ရှုပွားပုံနည်းစနစ်များကို ဆက်လက်တင်ပြပေအံ့။

၁။ ပထဝီဓာတ်သဘောတရား (၆) မျိုး

ကတမံ တံ ရူပံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနံ? ပထဝီဓာတု တေဇောဓာတု ဝါယော-
ဓာတု ကက္ခဋံ မုဒုကံ သဏှံ ဖရူသံ ဂရူကံ လဟုကံ . . . (အဘိ၊၁၊၁၇၀။)

ဧတ္ထ စ “ကက္ခဋံ မုဒုကံ သဏှံ ဖရူသံ ဂရူကံ လဟုကံ”န္တိ ပဒေဟိ
ပထဝီဓာတု ဧဝ ဘာဇိတာ။ (အဘိ၊၄၊၁၃၆။)

- ၁။ ကက္ခဋန္တိ ထဒံ = မာ-မှုသဘော၊
- ၂။ မုဒုကန္တိ အထဒံ = ပျော့-မှုသဘော၊
- ၃။ ဖရူသန္တိ ခရံ = ကြမ်း-မှုသဘော၊
- ၄။ သဏှန္တိ မဒံ = ချော့-မှုသဘော၊
- ၅။ ဂရူကန္တိ ဘာရိယံ = လေး-မှုသဘော၊
- ၆။ လဟုကန္တိ အဘာရိယံ၊ သလ္လဟုကန္တိ အတ္ထော = ပေါ့-မှုသဘော။
(အဘိ၊၄၊၁၃၆။)

၂။ အာပေါဓာတ်သဘောတရား (၂) မျိုး

- ၁။ ခြံဘာဝ - ပတ္တရုဏလက္ခဏာ = ယိုစီး-မှုသဘော၊
- ၂။ အာပန္နနဘာဝ - အာပန္နနလက္ခဏာ = ဖွဲ့စည်း-မှုသဘော။

၃။ တေဇောဓာတ်သဘောတရား (၂) မျိုး

- ၁။ ဥဏှဘာဝ - ဥဏှတေဇော = ပူ-မှုသဘော၊
- ၂။ သိတဘာဝ - သိတတေဇော = အေး-မှုသဘော၊

၄။ ဝါယောဓာတ်သဘောတရား (၂) မျိုး

- ၁။ ဝိတ္ထမ္ဘနဘာဝ = ထောက်ကန်-မှုသဘော၊
- ၂။ သမုဒီရုဏဘာဝ = တွန်းကန်-မှုသဘော (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၃၄၇။)

အဋ္ဌကထာ၏ လုပ်ငန်းခွင် ညွှန်ကြားချက် (၂) မျိုး

ဤဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျဉ်းနည်းကို ပွားများအားထုတ်ပုံ နည်းစနစ်နှင့် ပတ်သက်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၄၆-၂၄၇။)က လုပ်ငန်းခွင် နှစ်မျိုးကို ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ ပထမဘာဝနာနယ = ပထမပွားများအားထုတ်ပုံ နည်းစနစ်၌ - **သကလမ္ပိ အတ္တနော ရူပကာယံ အာဝဇ္ဇေတွာ** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၆၄) - **မိမိ၏ ရူပကာယ တစ်ခုလုံးကို ဆင်ခြင်၍** - ဟု ညွှန်ကြားထားသဖြင့် မိမိ၏ ရူပကာယတစ်ခုလုံးကို ခြုံငုံ၍ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ကိုယ်ပိုင် သဘာဝလက္ခဏာကိုလည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းကိစ္စရသကိုလည်း- ကောင်း အာရုံယူ၍ ရှုရမည် ဖြစ်သည်။

ဒုတိယဘာဝနာနယ = ဒုတိယပွားများအားထုတ်ပုံ ဘာဝနာနည်းလမ်း ၌ကား - **တံ တံ အန္တရာနုသာရိနာ ဉာဏဟတ္ထေန ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၄၇) = ထိုထို အရိုး-အကြော-အသား-အရေ ကောဋ္ဌာသတို့၏ အကြားသို့ အစဉ်လျှောက်သော ဉာဏ်တည်းဟူသော လက်ဖြင့် အကြိမ်-များစွာ ဖြေ၍ အသီးအသီး ခွဲခြားစိတ်ဖြာမှုကို ပြု၍ ရှုရန် ညွှန်ကြား-ထားသဖြင့် ထိုထို အရိုး-အကြော-အသား-အရေတို့၏ အကြားသို့ ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ ယင်း (၄)မျိုးသော ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီး လေးပါးတို့၏ ကိုယ်ပိုင် သဘာဝလက္ခဏာကိုသော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းကိစ္စရသကိုလည်းကောင်း အာရုံယူ၍ ရှုရမည် ဖြစ်သည်။

သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်

သမထယာနိက (= သမထဈာန်ယာဉ်ရှိသော) ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိရရှိထားပြီးသော ဈာန်တို့တွင် မိမိနှစ်ခြိုက်ရာ တစ်မျိုးမျိုးသော စတုတ္ထဈာန် သမာဓိကို ထူထောင်ပါ။ ဤစနစ်မှာ တရားထိုင်တိုင်း လိုက်နာပြုကျင့်ရမည့် စနစ်ဖြစ်ပေသည်။ ယင်း စတုတ္ထဈာန်သမာဓိကြောင့် ဉာဏ်လင်းရောင်ခြည်-များ ပြီးပြီးပြတ်ပြတ် တလက်လက် တောက်ပလာသောအခါ အောက်ပါ အတိုင်း ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စတင်သိမ်းဆည်းပါ။

၁။ **မာ-မူသဘော** — သွား-သွားချင်း ထိနေသည့် နေရာ၊ အရိုး-အရိုးချင်း ထိနေသည့်နေရာစသည့် ထိုထို မာမူသဘော ထင်ရှားသည့် တစ်နေရာမှ စ၍ မာမူသဘောကို ထိုထို အရိုးကြား၊ အကြောကြား၊ အသားကြား၊ အရေကြားသို့ ဉာဏ်တည်းဟူသော လက်ကို သွင်း၍ ဦးခေါင်းမှသည် ခြေထောက်၊ ခြေထောက်မှသည် ဦးခေါင်းသို့တိုင်အောင် တိုးလျှိုပေါက် တစ်ကိုယ်လုံး၌ မြင်အောင်ရှုပါ။ သိမ်းဆည်းပါ။

၂။ **ကြမ်း-မူသဘော** — အလားတူပင် ကြမ်းမူ ထင်ရှားသည့် တစ်နေရာမှ စ၍ ကြမ်းမူသဘောကို တစ်ကိုယ်လုံး၌ မြင်အောင် ဆက်ရှုပါ။

၃။ **လေး-မူသဘော** — လေးမူ ထင်ရှားသည့် တစ်နေရာမှ စ၍ လေးမူ သဘောကိုလည်းကောင်း၊

၄။ **ပျော့-မူသဘော** — အောက် အတွင်းနှုတ်ခမ်းသားနှင့် လျှာတို့ ထိထားသည့် နေရာကဲ့သို့သော ပျော့မူထင်ရှားသည့် တစ်နေရာမှ စ၍ ပျော့မူသဘောကိုလည်းကောင်း၊

၅။ **ချော့-မူသဘော** — လျှာကို တံတွေးဆွတ်ကာ အောက်အတွင်း နှုတ်ခမ်းသားကို ပွတ်ကြည့်ပါက ချော့မူသဘောကို တွေ့နိုင်၏။ ယင်းသို့ ချော့မူ ထင်ရှားသည့် တစ်နေရာမှ စ၍ ချော့မူသဘောကိုလည်းကောင်း၊

၆။ **ပေါ့-မူသဘော** — ခန္ဓာကိုယ်က လေးလံနေသည့်အခါ လက်ညှိုး တစ်ချောင်းကို အသာ မ-ကြည့်ပါက ပေါ့မူသဘော ထင်ရှားနေတတ်၏။ ယင်းသို့ ပေါ့မူထင်ရှားသည့် တစ်နေရာမှ စ၍ ပေါ့မူသဘောကိုလည်းကောင်း တစ်ကိုယ်လုံး၌ မြင်အောင် ဆက်ရှုပါ။

ဤ မာ-ကြမ်း-လေး-ပျော့-ချော့-ပေါ့ သဘောတရား (၆)မျိုးကား ပထဝီဓာတ်တည်း။ ကျေညက်အောင် ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုပါ။ ကျေနပ်မှုကို ရရှိပါက တေဇောဓာတ် သဘောတရား (၂)မျိုးကို ဆက်ရှုပါ။

၁။ **ပူ-မူသဘော** — ခန္ဓာကိုယ်ဝယ် ပူမူ ထင်ရှားသည့် တစ်နေရာမှ စ၍ ပူမူသဘောတရားကိုလည်းကောင်း၊

၂။ **အေး-မှုသဘော** — ခန္ဓာကိုယ်ဝယ် အေးမှု ထင်ရှားသည့် တစ်နေရာမှ စ၍ အေးမှုသဘောတရားကိုလည်းကောင်း တစ်ကိုယ်လုံး၌ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ဆက်ရှုပါ။ အောင်မြင်မှုကို ရရှိပါက ဝါယောဓာတ် သဘောတရား (၂)မျိုးကို ဆက်ရှုပါ။

၁။ **ထောက်ကန်-မှုသဘော** - ပြုတော့မည့် အိမ်တစ်အိမ်ကို ကျားခေါ်သည့် သစ်သားချောင်း တစ်ချောင်းဖြင့် ထောက်ထားသကဲ့သို့ ခန္ဓာကိုယ်ကြီးကို တည်မြဲတိုင်း ထားမြဲတိုင်းသော ဣရိယာပုထ်အတိုင်း တည်ရှိနေအောင် ထိန်းထားသည့် စွမ်းအင်တစ်မျိုးကို (= ငြိမ်နေအောင် ထိန်းထားသည့် စွမ်းအင်တစ်မျိုးကို) ထောက်ကန်မှုသဘောဟု ဆို၏။ ထိုင်လျှင် ထိုင်-သည့်အတိုင်း တည်နေအောင် ထိန်းထားသည့် ထောက်ထားသည့် စွမ်းအင်တစ်မျိုး စသည်ဖြင့် သဘောပေါက်ပါ။ မာမှု သဘောနှင့် တွဲရှုပါက ပို၍ သဘောပေါက်မြန်တတ်သည်။ ယင်းသို့ ထောက်ကန်မှု ထင်ရှားသည့် တစ်နေရာမှ စ၍ တစ်ကိုယ်လုံး၌ ထောက်ကန်မှုသဘော ကို မြင်အောင် ဆက်ရှုပါ။

၂။ **တွန်းကန်-မှုသဘော** — အသက်ရှူသွင်းလိုက်သည့်အခါ ဝမ်းဗိုက်ကို ဖောင်းတက်လာအောင် တွန်းကန်နေသည့်သဘော၊ ရင်အုံတစ်ခုလုံးကို ကားတက်လာအောင် တွန်းကန်နေသည့်သဘော၊ အသက် ရှူသွင်း-လိုက် ရှူထုတ်လိုက်သောအခါ ဦးခေါင်းအတွင်း၌ တွန်းကန်နေသည့် သဘော — ယင်းသို့ တွန်းကန်မှု ထင်ရှားရာ တစ်နေရာမှ စ၍ တစ်-ကိုယ်လုံး၌ တွန်းကန်မှုသဘောကို မြင်အောင် ဆက်ရှုပါ။ ထောက်ကန်မှု သဘောကား ဝါယောဓာတ်၏ သဘာဝလက္ခဏာဖြစ်၍ တွန်းကန်မှု သဘောကား ဝါယောဓာတ်၏ လုပ်ငန်းကိစ္စရသ ဖြစ်ပေသည်။

အားလုံးပေါင်းလိုက်သော် မာ-ကြမ်း-လေး-ပျော့-ချော-ပေါ့၊ ပူ-အေး၊ ထောက်-တွန်းဟု သဘောတရား (၁၀)မျိုး ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းသဘော-တရား (၁၀)မျိုးကို ခြေဆုံး-ခေါင်းဆုံး ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုနေပါ။ ယင်းသို့ ရှုနေပါက အောက်ပါ အာပေါဓာတ်သဘောတရား

(၂)မျိုးကိုလည်း တဖြည်းဖြည်း ရှု၍ ရတတ်ပါသည်။

၁။ **ဖွဲ့စည်း-မှုသဘော** — ယင်းအထက်ပါ ဓာတ်သဘောတရား (၁၀)မျိုးကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုနေပါက ဖွဲ့စည်းမှုသဘောတရားလည်း ထင်ရှားလာတတ်ပါသည်။ ခန္ဓာကိုယ်ကို ကြိုးနှင့်စည်းထားသကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းနေသည့် သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်တတ်သည်။ အောင်မြင်မှုကို မရရှိပါက တွန်းကန်မှုသဘောနှင့် မာမှုသဘော နှစ်မျိုးတို့ကိုပင် ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ခြေဆုံး-ခေါင်းဆုံး ရှုနေပါက ဖွဲ့စည်းမှုသဘောတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်တတ်ပေသည်။

၂။ **ယိုစီး-မှုသဘော** — သွားရင်း၊ လျှာ စသည့်နေရာတို့၌ တံတွေးများ ယိုစီးနေတတ်၏။ ထိုသို့ ယိုစီးမှုထင်ရှားသည့် နေရာမှ စ၍ ယိုစီးမှုသဘောကို စတင် ရှုနိုင်သည်။ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို ရှုတတ်ပြီးသူ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်မှု သွေးကောဋ္ဌာသကဲ့သို့ ယိုစီးမှု ထင်ရှားသည့် ကောဋ္ဌာသတစ်ခုမှ စတင်၍ ရှုလျှင်လည်း ယိုစီးမှုသဘောကို တွေ့တတ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် သွေးကောဋ္ဌာသကား ခန္ဓာကိုယ်ဝယ် အထက်အောက် စုန်-ဆန် ယိုစီးလျက် ရှိပေသည်။ ယိုစီးမှု အာပေါဓာတ် လွန်ကဲသော ကောဋ္ဌာသ တစ်ခု ဖြစ်၏။

အကယ်၍ မာမှုသဘောက စ၍ ရှုလာရာ၌ အခက်အခဲ ရှိနေပါက တွန်းကန်မှုသဘောက စ၍လည်း ရှုနိုင်ပါသည်။ တွန်းကန်မှုသဘောကို တစ်ကိုယ်လုံး၌ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်သောအခါ မာမှုသဘောက စ၍ ဓာတ်သဘောတရား (၁၂)မျိုးလုံးကို ဆက်လက်ပြီး အထက်ပါ အစီအစဉ်-အတိုင်း ရှုပါ။ သိမ်းဆည်းပါ။

အောင်မြင်မှုကို ရရှိပါက ဓာတ်သဘောတရား (၁၂)မျိုးကို အောင်-အောင်မြင်မြင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင်ပြီ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုအခါ ယင်းသဘောတရား (၁၂)မျိုးကို ခြေဆုံး-ခေါင်းဆုံး ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုနေပါ။ ယင်း သဘောတရား (၁၂)မျိုးကို ခြေဆုံး-ခေါင်းဆုံး

၂၂ ♦ “ကိုးကွယ်အားထားရာ” . . ဟူသည် (ခုတိယတွဲ)

ရှုနိုင်ပါက တစ်ခေါက်ဟု မှတ်ပါ။ တစ်မိနစ်အတွင်းဝယ် နှစ်ခေါက် သုံးခေါက် လောက် ရရှိအောင် ကြိုးစားပါ။ ထိုသို့ သွက်သွက်လက်လက် ရှုနိုင်ပါက ဒေသနာတော်စဉ်အတိုင်း -

- ၁။ မာ-ကြမ်း-လေး-ပျော့-ချော-ပေါ့၊
- ၂။ ယိုစီး-ဖွဲ့စည်း၊
- ၃။ ပူ-အေး၊
- ၄။ ထောက်-တွန်း -

ဟူသော သဘောတရားတို့ကို အစဉ်အတိုင်း တစ်ခုပြီးတစ်ခု ရှုနေပါ (= သိမ်းဆည်းပါ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပါ)။ သဘောတရားအားလုံးကို ပြိုင်တူလိုလို ဉာဏ်၌ ထင်လာသောအခါ မိမိ၏ ရူပကာယတစ်ခုလုံးကို ခြုံငုံ၍ အပေါ်က စီးကြည့်သည့် ပုံစံဖြင့် ရှုကြည့်ပါ။ ကိုယ်ကို အာရုံမယူဘဲ ကိုယ်၌ တည်ရှိနေသည့် ဓာတ်သဘောတရားများကိုသာ အာရုံယူကာ ရှုနေပါ။ ဓာတ် သဘောတရားတို့ကို ပြိုင်တူလိုလို ဉာဏ်၌ ထင်လာသောအခါ အောက်ပါ အတိုင်း လေးချက် ပြောင်းရွှေ့ပါ။

- ၁။ မာ-ကြမ်း-လေး-ပျော့-ချော-ပေါ့ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ပထဝီဓာတ်၊
- ၂။ ယိုစီး-ဖွဲ့စည်းကို ကြည့်၍ အာပေါဓာတ်၊
- ၃။ ပူ-အေးကို ကြည့်၍ တေဇောဓာတ်၊
- ၄။ ထောက်-တွန်းကို ကြည့်၍ ဝါယောဓာတ်ဟု -

ကာလအရာ ကာလအထောင် ကာလအသိန်း တိုင်အောင် ရှုနေပါ။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေအောင် ကြိုးစားပါ။ သမာဓိကို ထူထောင်ပါ။

ဤအရာတွင် **ပရမတ္ထမဂ္ဂဿာ** အမည်ရှိသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ (မဟာဋီ၊ ၁၊ ၄၃၄ . . .) က **မနသိကာရကောသလ္လတရား (၁၀)ပါး**ကို ဖွင့်ဆို ထားပေသည်။ ယင်း (၁၀)ပါးတို့ကို အကျဉ်းချုပ်ကာ တင်ပြပေအံ့။

၁။ အနုပုဗ္ဗတော = အစဉ်အတိုင်း ရှုပါ

အထက်ပါအတိုင်း ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို နှလုံးသွင်း ရှုပွားရာ၌ ဘုရားရှင် ဟောကြားပြသဆိုဆုံးမထားတော်မူအပ်သော ဒေသနာတော်စဉ်အတိုင်း ဆရာသမားထံမှ သင်ယူအပ်ခဲ့သည့် အစဉ်အတိုင်း ပထဝီဓာတ် အာပေါ-ဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်ဟု ဓာတ်သဘောတရားများကို အာရုံ ယူ၍ အစဉ်အတိုင်းသာ နှလုံးသွင်း ရှုပွားပါ။ “အာပေါဓာတ် ဝါယောဓာတ် ပထဝီဓာတ် တေဇောဓာတ်” - ဤသို့ စသည်ဖြင့် “ဟိုကျော် ဒီကျော်” လျက် အစီအစဉ်မကျ နှလုံးမသွင်းပါနှင့်ဟု ဆိုလိုသည်။ (မဟာဋီ၊ ၁၇၃၄။)

၂။ နာတိသိဃတော = မမြန်လွန်းစေရ

ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘောတရားများကို ဤကဲ့သို့ အစီအစဉ်- အတိုင်း နှလုံးသွင်းရာ၌လည်း အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန်ကြီး ဓာတ်တစ်ပါး ပြီးနောက် ဓာတ်တစ်ပါးကို နှလုံးမသွင်းပါနှင့်။ အပြစ်ကား - အလွန် လျင်- လျင်မြန်မြန် ဓာတ်ကို နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား အဆင့်ဆင့်၊ ဆင့်ကာဆင့်ကာ ဓာတ်တစ်ပါးပြီး ဓာတ်တစ်ပါးဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံး သွင်းခြင်းသည် အကယ်၍ကား အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေသည် မှန်၏။ သို့သော် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ လက္ခဏာ သို့မဟုတ် ရသဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်းကား မြန်လွန်းသည့်အတွက် မထင်ရှား ဖြစ်လာတတ်၏။ ရုပ်တရားကို ပိုင်းပိုင်း ခြားခြား သိတတ်သော ရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်စသော အထက်အထက်သော ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဟူသော တရားထူး တရားမြတ်ကို ရွက်ဆောင်မပေးနိုင်တော့ပေ။ ထို့ကြောင့် ဓာတ်တစ်ပါးပြီးနောက် ဓာတ်- တစ်ပါး၏ သဘာဝသတ္တိကို ဉာဏ်ဖြင့် အာရုံယူ၍ နှလုံးသွင်းရာ၌ အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန် နှလုံးမသွင်းပါနှင့်။ (မဟာဋီ၊ ၁၇၃၄။)

၃။ နာတိသင်္ဂါကတော = မနှေးလွန်းစေရ

ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန်ကြီး နှလုံးမသွင်းသင့် သကဲ့သို့ အလွန် နှေးနှေးကွေးကွေးအားဖြင့်လည်း နှလုံးမသွင်းသင့်ပေ။

အပြစ်ကား အလွန်နှေးနှေးကွေးကွေးအားဖြင့် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို တစ်ပါးပြီး တစ်ပါး အစဉ်အတိုင်း နှလုံးသွင်းခဲ့သော် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ပရိယောသာန ခေါ်သည့် အဆုံးအပိုင်းအခြားသို့ (= သဒိဿပုစာရအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိဟု တင်စား၍ ခေါ်ဆိုထားအပ်သော ဥပစာရသမာဓိအဆင့်သို့) ရောက်ရှိနိုင် တော့မည် မဟုတ်ပေ။ ရုပ်တရားကို ပိုင်းခြားသိတတ်သော ရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် စသော အထက်အထက်သော ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန် ဟူသော တရားထူးတရားမြတ်ကို ရခြင်း၏ အကြောင်းအထောက်ပံ့သည်ကား မဖြစ်နိုင်တော့ပေ။ အလွန် လျင်မြန်စွာလည်းကောင်း၊ အလွန် နှေးကွေးစွာ လည်းကောင်း လမ်းခရီးကို သွားကြကုန်သော ယောက်ျားတို့ကို ဤအရာ၌ ဥပမာအဖြစ် ထုတ်ဆောင်ပြထိုက်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၁၂၄၃၄။)

၄။ ဝိက္ခေပပဋိမာဟနတော = ဓာတ်လေးပါး၏ ပြင်ဘက်အာရုံကို မရှုရ

**ဝိက္ခေပပဋိမာဟနတောတိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိဿဇေတွာ ဗဟိဒ္ဓါ ပုထုတ္တာ-
ရမ္မဏေ စေတသော ဝိက္ခေပေါ ပဋိဗဟိတဗော။ ဗဟိဒ္ဓါ ဝိက္ခေပေ ဟိ
သတိ ကမ္မဋ္ဌာနာ ပရိဟာယတိ ပရိဓံသတိ။ ဧကပဒိကမဂ္ဂဂါမိ ပုရိသော
စေတ္တ နိဒသေတဗော။** (မဟာဋီ၊ ၁၂၄၃၄။)

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ကိုယ်တိုင် ယခု ပွားများအားထုတ်နေသော ကမ္မ-
ဋ္ဌာန်းမှာ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို အာရုံယူကာ သမာဓိကို ထူထောင်နေသည့်
ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြစ်သည်။ ယင်းကဲ့သို့ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ပရမတ္ထ-
ဓမ္မသဘာဝသတ္တိကို ဉာဏ်စက္ခုဖြင့် အာရုံယူ၍ ဥပစာရသမာဓိ နယ်မြေသို့
ဆိုက်ရောက်ရေးအတွက် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်း ရှုပွားနေရာဝယ်
ဥပစာရသမာဓိနယ်မြေသို့ မဆိုက်မီ အချိန်အတွင်းဝယ် ထိုဓာတ်ကြီးလေးပါး
တို့၏ ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝသတ္တိတည်းဟူသော အာရုံကို နှလုံးသွင်းမှု ကမ္မ-
ဋ္ဌာန်းလုပ်ငန်းကို စွန့်လွှတ်၍ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ပရမတ္ထဓမ္မ သဘာဝ-
သတ္တိမှ အပဖြစ်သော ပညတ်အာရုံ ပရမတ်အာရုံ အမျိုးမျိုး၌ ဘာဝနာစိတ်ကို
ပစ်လွှင့်မှုကို တားမြစ်ရမည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် - ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏

ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝသတ္တိဟူသော အာရုံမှ တစ်ပါးသော အခြားအခြားသော ပညတ်အာရုံ ပရမတ်အာရုံ အမျိုးမျိုးတို့ကို လှမ်း၍ ရှုပွားမှုကို တားမြစ်ရမည်။

အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ - ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝသတ္တိ အာရုံမှ အခြားတစ်ပါးသော ပညတ်အာရုံ ပရမတ်အာရုံတို့ အပေါ်သို့ ဘာဝနာစိတ်ကို ပစ်လွှင့်ချထားခဲ့သော် သို့မဟုတ် ရှုပွားနေခဲ့သော် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းမှ ဆုတ်ယုတ်သွားတတ်၏။ လျှောက်သွားတတ်၏။ ဤအရာ၌ ခြေတစ်ဖဝါးစာမျှသာရှိသော လမ်းကို သွားနေသော ယောက်ျားကို ပုံတူ ဥပမာဆောင်၍ ပြထိုက်၏။ (မဟာဋီ၊ ၁၊ ၄၃၄။)

ဤအထက်ပါ စည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက်ကို အထူး ဂရုပြု၍ မှတ်သားပါ။ အဘယ်ကြောင့် ဓာတ်ကြီးလေးပါးမှ ပြင်ဘက်ဖြစ်သော ပညတ်အာရုံ ပရမတ်အာရုံ အမျိုးမျိုးကို မရှုရသနည်းဟူသော မေးခွန်းကိုလည်း ကမ္မဋ္ဌာန်းမှ ဆုတ်ယုတ်တတ်၏ လျှောက်သွားတတ်၏ဟု အကြောင်းပြထား၏။ ဖြေဆိုထား၏။

အဘယ်ကြောင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းမှ ဆုတ်ယုတ်ရသနည်း လျှောက်သွားရသနည်း? ယခုကဲ့သို့ ရုပ်ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်သေးမီ ရုပ်ပရမတ်တရားများကို ဉာဏ်ဖြင့် ထွင်းဖောက် သိမြင်ရေးဟူသော ဦးတည်ချက်ဖြင့် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို အာရုံယူ၍ သမာဓိကို ထူထောင်နေခိုက်ဝယ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ပရမတ္ထဓမ္မ သဘာဝသတ္တိကို ဉာဏ်ဖြင့် ရှုပါမှ နှလုံးသွင်းပါမှ **ဓာတုမနသိကာရ**ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သည်။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့မှ ပြင်ပဖြစ်သော ပညတ်အာရုံ ပရမတ်အာရုံ အမျိုးမျိုးတို့ကို လိုက်၍ ရှုနေပါက ဤသမာဓိပိုင်းတွင် ဓာတုမနသိကာရ (= ဓာတ်ကို နှလုံးသွင်းမှု)ဟု မခေါ်ဆိုနိုင်တော့ပေ။ ထိုသို့ ဓာတ်ကြီးလေးပါးမှ ပြင်ပဖြစ်သော ပညတ်အာရုံ ပရမတ်အာရုံများကို လိုက်ရှုနေပါက ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ပရမတ္ထဓမ္မ သဘာဝသတ္တိကို အာရုံယူကာ နှလုံးသွင်း ရှုပွားပါမှ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ခွင့်ရှိသော ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းစဉ်မှ ဥပစာရသမာဓိသည်လည်း ဖြစ်နိုင်ခွင့် မရှိတော့ပေ။

ထိုသို့ ဥပစာရသမာဓိမျှ မဖြစ်ခဲ့သော် ရုပ်ကလာပ်များကို နှလုံးသွင်း

နိုင်ခြင်း ဉာဏ်ဖြင့် ထွင်းဖောက်သိမြင်နိုင်ခြင်း၊ ရုပ်ကလာပ်များကို ဓာတ်ခွဲ၍ ‘ဃန’ခေါ်သည့် ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိကြသော ပရမတ္ထဓာတ်သား ရုပ်တရားအစစ်တို့ကို ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်ရေးမှာ အလွန် အလှမ်းကွာဝေး လျက်ပင် ရှိနေဦးမည် ဖြစ်ပေသည်။ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်ရောက် သေးပါက လက္ခဏာရေးသုံးတန် ဉာဏ်အမြင် သန့်ရှင်းရေးမှာလည်း၊ အထူး- သဖြင့် အနတ္တရောင်ခြည်တော်ကြီး တင့်တယ်စမှယ်စွာ ထွန်းလင်းတောက်ပ လာရေးမှာလည်း မမျှော်မှန်းသင့်သော အရာသာ ဖြစ်ပေသည်။ အနတ္တ- သဘော သုညတသဘောသို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်ပါက မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်- ဟူသည့် တရားထူးတရားမြတ်ကို ရရှိရေးမှာ မိုးနှင့် မြေကြီးမမာ အလွန် အလှမ်းကွာလျက်သာ ရှိနေဦးမည် ဖြစ်ပေသည်။ ဤကား ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်နေပါလျက် ဥပစာရသမာဓိနယ်မြေသို့ မဆိုက်ရောက်မီ အတွင်း- ဝယ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝသတ္တိကို နှလုံးသွင်းရာမှ ပြင်ပဖြစ်သော ပညတ်အာရုံ ပရမတ်အာရုံ အမျိုးမျိုးတို့ကို ပြောင်း၍ နှလုံး- သွင်း ရှုပွားမိသဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းဆုတ်ယုတ်ပုံ လျှောကျပုံတည်း။

အယူအဆ မမှားစေလိုပါ

ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အခြားအခြားသော ရုပ်တရား နာမ်တရားများကို လုံးဝ မရှုပွားရ နှလုံးမသွင်းရ ဟု ဤသို့ကား အယူအဆ မမှားစေလိုပါ။ ရုပ်ကလာပ်များကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်၍ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီး လေးပါးတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ထွင်းဖောက် သိမြင်လျှင်ကား ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းမှ ဥပစာရသမာဓိနယ်မြေသို့ ဆိုက်ရောက်ပြီ ဖြစ်၏။ ထိုကဲ့သို့သော ဥပစာရသမာဓိသို့ မဆိုက်မီအတွင်းမှာ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို အာရုံယူ၍ သမာဓိကို ထူထောင်နေခိုက်၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးမှ ပြင်ပဖြစ်သော အခြားအခြားသော ရုပ်တရား နာမ်တရား ပညတ်တရားတို့ကို ပြောင်း၍ မရှုရန်သာ ညွှန်ကြားနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပစာရသမာဓိသို့ ဆိုက်ရောက်ပြီး

သောအခါ၌ကား ကြွင်းကျန်သော ရုပ်တရားများကိုလည်းကောင်း၊ နာမ်တရားများကိုလည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရားများကိုလည်းကောင်း သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာသို့ ကူးနိုင်သည်သာ ဖြစ်ပါသည်။

သတိကြီးစွာဖြင့် သွားရမည်

အသူတစ်ရာ နက်သော ချောက်ကမ်းပါးကို ဖြတ်ကျော်၍ ခြေတစ်ဖဝါး စာမျှသာရှိသော တံတားလမ်းတစ်ခုကို ခင်းထားရာ ထိုလမ်းကိုလျှောက်သွားသော ယောက်ျားသည် နင်းသွားသော ခြေရာကို ကောင်းစွာ မမှတ်သားဘဲ ဟိုဟို ဒီဒီ ထို ဤ တောင် မြောက် ကြည့်ရှု၍ လမ်းလျှောက်နေခဲ့သော် ခြေလှမ်းအကြိမ်သည် ချွတ်ချော်တိမ်းပါးသွားနိုင်၏။ ခြေချော်သွားနိုင်၏။ ထိုအခါ အသူတစ်ရာ နက်သော ချောက်ကမ်းပါးပြတ်ထဲသို့ ကျရောက်သွားနိုင်ပေသည်။ ဤအတူသာလျှင် ဗဟိဒ္ဓအာရုံ အမျိုးမျိုး၌ စိတ်ပျံ့လွင့်နေခဲ့သော် (= ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံမှ အပြင်အပ ဖြစ်သော ပညတ်အာရုံ ပရမတ်အာရုံ အမျိုးမျိုးပေါ်သို့ စိတ်ကို လွင့်ပစ်ချထားခဲ့သော်) ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးသွားနိုင်ပေသည်။

၅။ ပဏ္ဍတ္တိသမတိက္ကမနုဇော - ပညတ်ကို ဧကန်စောင့် ကျင့်ပါ

ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်ဟူသော အမည်နာမ ပညတ်တို့ကို ကျော်လွန်၍ ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝသတ္တိတည်းဟူသော သဘာဝလက္ခဏာအာရုံ၌သာလျှင် ဘာဝနာစိတ်ကို ကပ်ထားကာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။

- ၁။ ပထဝီဓာတ်၏ မာ-ကြမ်း-လေး-ပျော့-ချော-ပေါ့ သဘောတရားတို့ကို ဉာဏ်နှင့် မြင်ပါမှ ပထဝီဓာတ်ဟု ရှုပါ။
- ၂။ အာပေါဓာတ်၏ ယိုစီး-ဖွဲ့စည်း သဘောကို ဉာဏ်နှင့် မြင်ပါမှ အာပေါဓာတ်ဟု ရှုပါ။

၃။ တေဇောဓာတ်၏ ပုဗ္ဗ-အေးမှု သဘောကို ဉာဏ်နှင့် မြင်ပါမှ တေဇောဓာတ်ဟု ရှုပါ။

၄။ ဝါယောဓာတ်၏ ထောက်ကန်မှု-တွန်းကန်မှု သဘောကို ဉာဏ်နှင့် မြင်ပါမှ ဝါယောဓာတ်ဟု ရှုပါ။

ယင်းသဘောတရားများကို ဉာဏ်နှင့် မတွေ့မမြင်ဘဲ “ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်”ဟု ရှုနေပါက အမည်နာမ ပညတ်ပေါ်၌သာ သောင်တင်နေမည် ဖြစ်ပေသည်။ “ဆို ကမ္မဋ္ဌာန်း” အဆင့်-မှာသာ ရှိနေသေးသည်။ ‘ဆို ကမ္မဋ္ဌာန်း’ မဖြစ်အောင် ကြိုးစားပါ။

ဤသို့လျှင် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာဟူသော ပရမတ္ထ ဓမ္မသဘာဝအာရုံ၌သာလျှင် ဘာဝနာစိတ်ကို ထား၍ ‘ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်’ ဟု ကြိမ်ဖန်များစွာ ရှုနိုင်ခဲ့သော် ပထဝီဓာတ်စသော အမည်နာမ ပညတ်ကို ကျော်လွန်၍ ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝ အာရုံ၌သာလျှင် ဘာဝနာစိတ်ကို ကောင်းစွာ ထားနိုင်သည် မည်ပေသည်။

ဤသို့လျှင် ပထဝီစသော အမည်နာမ ပညတ်ကို ပယ်စွန့်၍ မာမူ စသော ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝအာရုံ၌သာလျှင် နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရ လုပ်ငန်းရပ်ကို ဖြစ်စေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ ဉာဏ်၌ ဓာတ်ကြီး လေးပါးတို့၏ ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝလက္ခဏာတို့သည် ကောင်းစွာ ထင်ရှား ပေါ်လွင်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ထင်လာကုန်၏။ ဤသို့ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် နှလုံးသွင်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် အာသေဝန ပစ္စည်းအထုံကို ရရှိလာနိုင်၏ (= ရှေးရှေး ဘာဝနာစိတ်၏ အရှိန်အဝါသည် နောက်နောက် ဘာဝနာစိတ်အား စွမ်းအင်ရှိန်စော် အာနုဘော်ကြီးမားအောင် ကျေးဇူးပြုပေးနိုင်၏)။ အလုံးစုံသော ရူပကာယတစ်ခုလုံးသည် ဓာတ်သဘော မျှအားဖြင့် ထင်လာ၏။

- ၁။ **သုည** = ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမှ ဆိတ်၏ဟု
- ၂။ **နိဿတ္တ** = သတ္တဝါ မဟုတ်ဟု
- ၃။ **နိဇ္ဇိဝ** = ဇီဝအတ္တ မဟုတ်ဟု ထင်လာ၏။

ယန္တရားစက်ကြီးဖြင့် အဆင့်ဆင့် ပြန်လှန်လှုပ်ရှား သွားလာနေသော
ယန္တရားစက်ကဲ့သို့ အဆင့်ဆင့် တပြောင်းပြောင်း တပြန်ပြန် ပြန်လှန်လှုပ်ရှား
သွားလာနေသော ရုပ်တရားအပေါင်း၏ ဓာတ်သဘောမျှဟု ထင်လာ၏။

(မဟာဋီ၊ ၁၂၄၃၄။)

အကယ်၍ကား အပြင် ဗဟိဒ္ဓလောက၌လည်း ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏
သဘာဝလက္ခဏာကို နှလုံးသွင်းမှုကို ဉာဏ်ဖြင့် ကပ်၍ ဆောင်သည် ဖြစ်အံ့၊
ထိုသို့ ဉာဏ်ဖြင့် ကပ်၍ ဆောင်သည်ရှိသော် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏
ဉာဏ်၌ လှည့်လည်ကျက်စား သွားလာနေထိုင်ကြကုန်သော လူ တိရစ္ဆာန်
စသော သတ္တဝါတို့သည် သတ္တဝါဟူသော အခြင်းအရာကို ပယ်စွန့်၍
ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ အပေါင်းအစု၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ထင်လာကုန်၏။
ထို လူ တိရစ္ဆာန်စသော သတ္တဝါတို့သည် ပြုလုပ်နေကြသော အပြုအမူအရာ
ဟူသမျှတို့သည် ဓာတ်ကြီးလေးပါးဖြင့် ပြီးသော ယန္တရားစက်ဖြင့် ဖြစ်စေ
အပ်သော အပြုအမူအရာတို့သည်သာ ဖြစ်ကုန်၍ ထင်လာ၏။ ထိုလူ
တိရစ္ဆာန်စသည်တို့သည် စားမျိုအပ်သော သောက်ဖွယ်အဖျော် စားဖွယ်
ဘောဇဉ် စသည်သည် ဓာတ်ကြီးလေးပါး အပေါင်းအစု၌ ထည့်သွင်းထား
အပ်သော ဓာတ်ကြီးလေးပါး အပေါင်းအစုကဲ့သို့ ထင်လာပေသည်။

(မဟာဋီ၊ ၁၂၄၃၄-၄၃၅။)

**၆။ အနုပဋ္ဌာနမုဇ္ဈနတော = မထင်ရှားသော ဓာတ်အချို့ကို
လွှတ်ထားနိုင်သည်**

- ၁။ ပထဝီဓာတ်၏ မာ-ကြမ်း-လေး-ပျော့-ချော-ပေါ့သဘော၊
- ၂။ အာပေါဓာတ်၏ ယိုစီး-ဖွဲ့စည်းသဘော၊
- ၃။ တေဇောဓာတ်၏ ပူ-အေးသဘော၊
- ၄။ ဝါယောဓာတ်၏ ထောက်ကန်-တွန်းကန်သဘော -

ဤသို့လျှင် ဓာတ်သဘောတရား (၁၂)မျိုး ရှိရာ ယခုကဲ့သို့ သမာဓိကို
ထူထောင်နေခိုက်ဝယ် သမာဓိလည်း အတော်အသင့် ဖြစ်လာသောအခါ ရံခါ

အချို့သော သဘောတရားများသည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ မထင်မရှား ဖြစ်လာတတ်ကြသဖြင့် ငြိမ်သက်မှု သမာဓိကို ရရှိအောင် ဦးစား ပေး၍ သမာဓိကို ထူထောင်နေခိုက် ဖြစ်ရကား မထင်ရှားသော ဓာတ်သဘော တရားများကို လိုက်၍ တစ်ဖန် ရှာဖွေနေရပါက သမာဓိပျက်ပြားသွားတတ် သဖြင့် မထင်မရှားသော ဓာတ်သဘောတရားများကို လွှတ်၍ ထင်ရှားသော ဓာတ်သဘောတရားများ၌သာ အာရုံစိုက်ကာ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံး- သွင်းရမည် ဖြစ်သည်။ ပထဝီဓာတ်၌ ထင်ရှားရာ ဓာတ်သဘောတရား တစ်မျိုးမျိုး၊ အာပေါဓာတ်၌ ထင်ရှားရာ ဓာတ်သဘောတရား တစ်မျိုးမျိုး၊ တေဇောဓာတ်၌ ထင်ရှားရာ ဓာတ်သဘောတရား တစ်မျိုးမျိုး၊ ဝါယောဓာတ်၌ ထင်ရှားရာ ဓာတ်သဘောတရား တစ်မျိုးမျိုးကို အာရုံယူ၍ “ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်” ဟု ကြိမ်ဖန်များစွာ နှလုံးသွင်း နေပါ။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့တွင် ဓာတ်တစ်မျိုးတစ်မျိုး၌ အနည်းဆုံး သဘော- တရားတစ်မျိုးကား ထင်ရှားရမည်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုဓာတ်သဘောတရားမှာ လည်း အောက်တွင် အမှတ်(၇)အဖြစ် ဖော်ပြလတ္တံ့သော ‘လက္ခဏတော’ ဟူသော အင်္ဂါရပ်နှင့် အညီ သဘာဝလက္ခဏာသာ ဖြစ်သင့်ပေသည်။ သို့မှသာလျှင် ဓာတုမနသိကာရပဗ္ဗ၌ ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော် မူသည့်အတိုင်း “ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်” ဟု ကြိမ်ဖန်များစွာ ရှုနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ဤသည်မှာလည်း ဓာတ်ကြီးလေးပါး အာရုံ၌ သမာဓိ ငြိမ်သက်နေခိုက်ကိုသာ အထူးသဖြင့် ရည်ရွယ်၍ သတ်မှတ် လိုက်သော စည်းကမ်းတစ်ခုဟု မှတ်ပါ။ သို့သော် အားလုံးသော ဓာတ် သဘောတရားများသည် ထင်ရှားနေကြလျှင်ကား ပို၍ ကောင်းသည်သာ ဖြစ်ပါသည်။

၇။ လက္ခဏတော = သဘာဝလက္ခဏာကိုသာ ဦးစားပေးရှုပါ

- ၁။ ပထဝီဓာတ်၏ ကက္ခဋတ္တလက္ခဏာ = မာမှု သဘောလက္ခဏာ၊
- ၂။ အာပေါဓာတ်၏ ပဋ္ဌရဏလက္ခဏာ = ယိုစီးမှု သဘောလက္ခဏာ၊

၃။ တေဇောဓာတ်၏ ဥဏှတ္ထလက္ခဏာ = ပူမှု သဘောလက္ခဏာ၊

၄။ ဝါယောဓာတ်၏ ဝိတ္ထန္တနုလက္ခဏာ = ထောက်ကန်မှု သဘောလက္ခဏာ

ဤသဘောလက္ခဏာအာရုံပေါ်၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်-
ထားလျက် ယင်းသဘာဝလက္ခဏာကိုပင် စိုက်စိုက်စူးစူး အထူးမြဲမြံစွာ
ရှုပွားပါ။

ဤ ညွှန်ကြားချက်ကား အထက်တွင် တင်ပြထားသော သဘောတရား
(၁၂)မျိုးတို့ကို အာရုံပြု၍ ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယော-
ဓာတ်ဟု ကြိမ်ဖန်များစွာ ရှုပွား၍ နေပါသော်လည်း၊ စိတ်ငြိမ်ဝပ်မှု သမာဓိ
လည်း ရှိတန်သလောက် ရှိငြားသော်လည်း ဥပစာရသမာဓိနယ်မြေသို့
မရောက်နိုင်ဖြစ်နေသော် မာမှု၊ ယိုစီးမှု၊ ပူမှု၊ ထောက်ကန်မှုဟူသော သဘာဝ-
လက္ခဏာ သက်သက်မျှကိုသာ အာရုံပြု၍ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍
ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်ဟု ကာလအရာ
ကာလအထောင် ကာလအသိန်းတိုင်အောင် ရှုပွားနေရန် ညွှန်ကြားချက်
ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ **မာ-ယို-ပူ-ထောက်**ဟူသော သဘာဝလက္ခဏာကိုသာ
ဦးစားပေး၍ ရှုနေပါက ယင်းသဘာဝလက္ခဏာအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်သည်
ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေတတ်ပေသည်။ နာရီဝက် မိနစ်လေးဆယ်
စသည်ဖြင့် ဓာတ်လေးပါးအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍
တည်လာသော် — “မည်သို့ မည်ပုံ ရှုပါက စိတ်တည်ကြည်မှု သမာဓိသည်
ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သည်” — ဟူသော သမာဓိဖြစ်ကြောင်း ရှုပုံ အခြင်းအရာ
(= သမာဓိဖြစ်ကြောင်း နိမိတ်)ကို မှတ်သား၍ ထိုနည်းအတိုင်း ဆက်လက်၍
ရှုပွားပါ။

**“ဓာတ်ကြီးလေးပါးအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် တစ်နာရီ ငြိမ်ဝပ်စွာ
ကပ်၍ တည်နေပါစေ ၊ ပ ၊ နှစ်နာရီ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေပါစေ”**

ဤသို့ စသည်ဖြင့် အချိန်ကို ပိုင်းခြားကန့်သတ်၍ အဓိဋ္ဌာန်ပြုကာ ထိုင်-
ကြည့်ပါ။ အောင်မြင်မှုကို ရရှိလာတတ်ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ယောဂီ

အများစုတို့၌ တစ်နာရီလောက် (၁၀)ကြိမ်လောက် ဆက်တိုက် ဓာတ်လေးပါး အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်လာသော် ဥပစာရသမာဓိ နယ်မြေသို့ ဆိုက်ရောက်သွားတတ်ပါသည်။

ထိုသို့ ကြိုးစားအားထုတ်ပါလျက် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် မှီဝဲခြင်းတည်းဟူသော အာသေဝနပစ္စည်း အကြောင်း အထောက်အပံ့ကို ရရှိ၍နေသော ဘာဝနာစိတ်သည် -

- ၁။ အလွန်ကြိုးစားအားထုတ်အပ်သော လုံ့လဝီရိယ ရှိသည်၏အဖြစ်-
ကြောင့် ဝီရိယလွန်၍ ဥဒ္ဓစ္စဖြစ်ကာ စိတ်ပျံ့လွင့်နေသဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၂။ အလွန် တွန့်ဆုတ်သော ဝီရိယရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝီရိယလျော့၍
ပျင်းရိခြင်း (= ကောသဇ္ဇ) ဖြစ်ကာ စိတ်ဓာတ်သည် ဘာဝနာအာရုံမှ
တွန့်ဆုတ်နေသဖြင့်လည်းကောင်း -

‘ဥပစာရသမာဓိ’ဟူသော ဘာဝနာလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ အကယ်၍ မသက်ရောက်သည်ဖြစ်အံ့။

- ၈။ **အဓိစိတ္တသုတ္တန်**
- ၉။ **အနုတ္တရသိတိဘာဝသုတ္တန်**
- ၁၀။ **ဟောဇ္ဈင်္ဂသုတ္တန်**

ဤသုတ္တန် သုံးမျိုး၌ လာရှိသော နည်းလမ်းဖြင့် ဝီရိယနှင့် သမာဓိကို ညီမျှမှု ရှိအောင် ယှဉ်စေမှုကို ပြုထိုက်ပေ၏။ (မဟာဋီ၊ ၁၄၇၅။)

၈။ **အဓိစိတ္တသုတ္တန်**

ဤသုတ္တန်ကား အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ပထမတွဲ၊ တိကနိပါတ်၊ လောဏက-
ပလ္လဝဂ်၌ **နိမိတ္တသုတ္တန်**ဟူသော အမည်ဖြင့် လာရှိပေသည်။ ထိုသုတ္တန်
မြန်မာပြန်ကို ဤတွင် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ရဟန်းတို့ . . . လွန်မြတ်သော သမထဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာဘာဝနာ
စိတ်ကို အဖန်ဖန် အားထုတ်သော ယောဂါဝစရရဟန်းသည် သမာဓိဖြစ်

ကြောင်း သမထနိမိတ်, ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြစ်ကြောင်း ဝိပဿနာနိမိတ်ဟူသော အကြောင်းတရား သုံးမျိုးတို့ကို ရံဖန်ရံခါ နှလုံးသွင်းအပ်ကုန်၏။

၁။ ရံဖန်ရံခါ သမာဓိဟူသော အကြောင်းနိမိတ်ကို (= သမာဓိဖြစ်ကြောင်း တရားကို) နှလုံးသွင်းအပ်၏။

၂။ ရံဖန်ရံခါ ဝီရိယဟူသော အကြောင်းနိမိတ်ကို (= ဝီရိယဖြစ်ကြောင်း တရားကို) နှလုံးသွင်းအပ်၏။

၃။ ရံဖန်ရံခါ ဥပေက္ခာဟူသော အကြောင်းနိမိတ်ကို (= ဥပေက္ခာဖြစ်ကြောင်းတရားကို) နှလုံးသွင်းအပ်၏။

ရဟန်းတို့ . . . လွန်မြတ်သော သမထဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာဘာဝနာ စိတ်ကို အဖန်ဖန် အားထုတ်သော ယောဂါဝစရရဟန်းသည် သမာဓိဟူသော အကြောင်းနိမိတ်ကိုသာလျှင် (= သမာဓိဖြစ်ကြောင်း တရားကိုသာလျှင်) တစ်ဖက်သတ် နှလုံးသွင်းခဲ့မှု ထိုသမထဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် ပျင်းရိရာသော အကြောင်း ရှိ၏။ (၁)

ရဟန်းတို့ . . . လွန်မြတ်သော သမထဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာဘာဝနာ စိတ်ကို အဖန်ဖန် အားထုတ်သော ယောဂါဝစရရဟန်းသည် အားထုတ်ခြင်း (= ဝီရိယ)ဟူသော အကြောင်းနိမိတ်ကိုသာလျှင် (= ဝီရိယဖြစ်ကြောင်း တရားကိုသာလျှင်) တစ်ဖက်သတ် နှလုံးသွင်းခဲ့မှု ထိုသမထဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် ပျံ့လွင့်ခြင်း (= ဥဒ္ဓစ္စ) ဖြစ်ရာသော အကြောင်း ရှိ၏။ (၂)

ရဟန်းတို့ . . . လွန်မြတ်သော သမထဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာဘာဝနာ စိတ်ကို အဖန်ဖန်အားထုတ်သော ယောဂါဝစရရဟန်းသည် ဥပေက္ခာဟူသော အကြောင်းနိမိတ်ကိုသာလျှင် (= ဥပေက္ခာဖြစ်ကြောင်း တရားကိုသာလျှင်) တစ်ဖက်သတ် နှလုံးသွင်းခဲ့မှု ထိုသမထဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာဘာဝနာ စိတ်သည် အာသဝေါတရားတို့ ကုန်ရန် ကောင်းစွာ မတည်ကြည်ရာသော အကြောင်း ရှိ၏။ (၃)

ရဟန်းတို့ . . . လွန်မြတ်သော သမထဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာဘာဝနာ စိတ်ကို အဖန်ဖန် အားထုတ်သော ယောဂါဝစရဟန်းသည် -

- ၁။ ရံဖန်ရံခါ သမာဓိဟူသော အကြောင်းနိမိတ်ကို (= သမာဓိဖြစ်ကြောင်း တရားကို) နှလုံးသွင်း၍၊
- ၂။ ရံဖန်ရံခါ ဝီရိယဟူသော အကြောင်းနိမိတ်ကို (= ဝီရိယဖြစ်ကြောင်း တရားကို) နှလုံးသွင်းပြီးလျှင်၊
- ၃။ ရံဖန်ရံခါ ဥပေက္ခာဟူသော အကြောင်းနိမိတ်ကို (= ဥပေက္ခာဖြစ်ကြောင်းတရားကို) နှလုံးသွင်းသောအခါ **ဘာဝနာစိတ်**သည် -
- ၁။ နူးညံ့ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊
- ၂။ သမထဘာဝနာလုပ်ငန်း ဝိပဿနာဘာဝနာလုပ်ငန်း၌ ပြုလုပ်ရန် အသင့်ဖြစ်နေခြင်း သင့်လျော်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊
- ၃။ ပြီးပြီးပြတ်ပြတ် အရောင်တလက်လက် ထွက်ခြင်းသည်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
- ၄။ ပျက်စီးခြင်းသဘောလည်း မရှိ။
- ၅။ အာသဝေါတရားတို့ကုန်ရန် (= အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်အလို့ငှာ) စိတ်သည် ကောင်းစွာ တည်ကြည်နေ၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဥပမာသော်ကား ရွှေပန်းထိမ်သည်သည်လည်းကောင်း၊ ရွှေပန်းထိမ်သည်၏ တပည့်သည်လည်းကောင်း မီးကျီးဖိုကို ပြုစီရင်ပြီးလျှင် မီးကျီးဖိုကို မီးတိုက်လျက် ညှပ်ဖြင့် ရွှေကိုယူ၍ မီးကျီးဖိုဝ၌ (မိုက်လုံတွင်) ထည့်ထားပြီးလျှင် ရံဖန်ရံခါ မီးဖြင့် မှုတ်ပေး၏။ ရံဖန်ရံခါ ရေဖြင့် ဆွတ်ဖျန်းပေး၏။ ရံဖန်ရံခါ လျစ်လျူရှု၏။ ရဟန်းတို့ . . . ရွှေပန်းထိမ်သည်သည်လည်းကောင်း၊ ရွှေပန်းထိမ်သည်၏ တပည့်သည်လည်းကောင်း ထိုရွှေကို အစဉ်တစိုက် မီးဖြင့် မှုတ်နေငြားအံ့၊ ထိုရွှေသည် ပူလောင်ရာသောအကြောင်း ရှိ၏။ (၁)

ရဟန်းတို့ . . . ရွှေပန်းထိမ်သည်သည်လည်းကောင်း၊ ရွှေပန်းထိမ်-
သည်၏ တပည့်သည်လည်းကောင်း ထိုရွှေကို အစဉ်တစိုက် ရေဖြင့် ဆွတ်-
ဖျန်းပေးနေကြအံ့။ ထိုရွှေသည် ငြိမ်းအေးရာသော အကြောင်း ရှိ၏။ (၂)

ရဟန်းတို့ . . . ရွှေပန်းထိမ်သည်သည်လည်းကောင်း၊ ရွှေပန်းထိမ်-
သည်၏ တပည့်သည်လည်းကောင်း ထိုရွှေကို အစဉ်တစိုက် လျစ်လျူရှုနေ-
ကြအံ့။ ထိုရွှေသည် ကောင်းစွာ ရင့်ကျက်ခြင်းသို့ မရောက်ရာသောအကြောင်း
ရှိ၏။ (၃)

ရဟန်းတို့ . . . ရွှေပန်းထိမ်သည်သည်လည်းကောင်း၊ ရွှေပန်းထိမ်-
သည်၏ တပည့်သည်လည်းကောင်း ထိုရွှေကို ရံဖန်ရံခါ မီးဖြင့် မှုတ်ပေး၍
ရံဖန်ရံခါ ရေဖြင့် ဆွတ်ဖျန်းပေးပြီးလျှင် ရံဖန်ရံခါ လျစ်လျူရှုသောအခါ ထို
ရွှေသည် နူးညံ့ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ထိုထိုလက်ဝတ်တန်ဆာစသည်ကို
ပြုလုပ်ရန် သင့်လျော်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ပြိုးပြိုးပြက်ပြက် အရောင်
တလက်လက် ထွက်ခြင်းသည်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ပျက်စီးခြင်း
သဘောလည်း မရှိ။ အလုပ်ခွင်သို့လည်း ကောင်းစွာ ရောက်၏။ ရွှေပြားဖြင့်
ဖြစ်စေ၊ နားတောင်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ လည်ရွဲတန်ဆာဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ရွှေပန်းခိုင်ဖြင့်
ဖြစ်စေ တစ်စုံတစ်ခုသော တန်ဆာအထူးဖြင့် အလိုရှိခဲ့မှု ထိုသူ၏ ထိုအလို
ရှိရာ အကျိုးကိုလည်း ပြီးစေ၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဤဥပမာအတူသာလျှင် လွန်မြတ်သော သမထ
ဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်ကို အဖန်ဖန် အားထုတ်သော ယောဂါ-
ဝစရဟန်းသည် သမာဓိဖြစ်ကြောင်း သမထနိမိတ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်
ဖြစ်ကြောင်း ဝိပဿနာနိမိတ်ဟူသော အကြောင်းတရား သုံးမျိုးတို့ကို ရံဖန်
ရံခါ နှလုံးသွင်းအပ်ကုန်၏ ။ ပ ။

၅။ အာသဝေါတရားတို့ ကုန်ရန် (= အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်အလို့ငှာ) စိတ်သည်
ကောင်းစွာ တည်ကြည်နေ၏။

ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုအပ်သော တစ်စုံတစ်ခုသော တရား-

ကို ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိ၍ မျက်မှောက်ပြုရန် စိတ်ကို ရှေးရှုညွတ်စေ၏။ ရှေးရှေးဘဝက ဖြည့်ကျင့်ခဲ့သော ပါရမီအကြောင်းတရားနှင့် ယခုဘဝ၌ ဖြည့်ဆည်းပူးအပ်သော အဘိညာဏ်၏ အခြေခံပါဒကဖြစ်သော စျာန်စသော အကြောင်းတရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ထိုထိုအရာ၌ပင်လျှင် သက်သေထိုက်သည်၏အဖြစ်သို့ (ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဏ်စသည်၊ ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ် စသည်သို့) လည်း ရောက်ရှိနိုင်၏။

“ငါသည် များပြားသော တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်းကို ခံစားလို၏။ ပ ။ (အဘိညာဏ် ခြောက်ပါးတို့ကို အကျယ်ချဲ့အပ်ကုန်၏။)

“အာသဝေါတရားတို့ ကုန်ခန်းခြင်းကြောင့် အာသဝေါတရားတို့ မရှိသော ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော စေတောဝိမုတ္တိ ပညာဝိမုတ္တိ ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်သောကိုယ်၏ အဖြစ်၌ပင်လျှင် ကိုယ်တိုင် ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိ၍ မျက်မှောက်ပြုလျက် ပြည့်စုံကပ်ရောက်၍ နေလို၏” ဟု ထိုသူသည် အကယ်၍ အလိုရှိခဲ့လျှင် (အခြေခံ) အကြောင်းတရား ရှိလတ်သော် ထိုထို အလိုရှိရာ၌ပင်လျှင် သက်သေထိုက်သည်၏ အဖြစ်သို့ (ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏ်စသည်၊ ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် စသည်သို့) ရောက်ရှိနိုင်၏ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (အံ၊ ၁၊ ၂၅၈-၂၆၀။)

ဤကား **အဓိစိတ္တသုတ္တန်** တည်း။

၉။ အနုတ္တရသီတိဘာဝသုတ္တန်

ဤသုတ္တန်ကား အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၊ ဆက္ကနိပါတ်၊ ဒုတိယပဏ္ဏာသ၊ သီတိဝဂ်၌ သီတိဘာဝသုတ္တန် အမည်ဖြင့် လာရှိပေသည်။ ထိုသုတ္တန်၏ မြန်မာပြန်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

ရဟန်းတို့ . . . . တရား (၆)မျိုးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည် အတုမဲ့ အေးချမ်းသည့် အဖြစ်ဟူသော နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရန် မထိုက်တန်ပေ။ အဘယ် (၆)မျိုးတို့နည်းဟူမူ -

ရဟန်းတို့ . . . ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် -

- ၁။ စိတ်ဓာတ်ကို နှိမ့်ချသင့် (= နှိပ်ကွပ်သင့်)သောအခါ စိတ်ဓာတ်ကို မနှိမ့်ချ (= မနှိပ်ကွပ်)။
- ၂။ စိတ်ဓာတ်ကို ချီးမြှောက်သင့်သော အခါ၌ (= စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးသင့်သော အခါ၌) စိတ်ဓာတ်ကို မချီးမြှောက် (= စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်မပေး)။
- ၃။ စိတ်ဓာတ်ကို ရှင်လန်းတက်ကြွစေသင့်သော အခါ၌ စိတ်ဓာတ်ကို မရှင်လန်း မတက်ကြွစေ။
- ၄။ စိတ်ဓာတ်ကို လှစ်လျူရှုသင့်သော အခါ၌ စိတ်ဓာတ်ကို လှစ်လျူမရှု။
- ၅။ ဟိနာဓိမုတ္တိက = နှလုံးသွင်းလည်း ယုတ်ညံ့၏။
- ၆။ **သက္ကာယာဘိရတ** = ခန္ဓာငါးပါး သက္ကာယတရား၌လည်း မွေ့လျော်၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဤတရား (၆)မျိုးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည် အတုမဲ့ အေးချမ်းသည့်အဖြစ်ဟူသော နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရန် မထိုက်တန်ပေ။

ရဟန်းတို့ . . . တရား (၆)မျိုးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည် အတုမဲ့ အေးချမ်းသည့်အဖြစ်ဟူသော နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရန် ထိုက်တန်ပေ၏။
အဘယ် (၆)မျိုးတို့နည်းဟူမူ -

ရဟန်းတို့ . . . ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် -

- ၁။ စိတ်ဓာတ်ကို နှိမ့်ချသင့် (= နှိပ်ကွပ်သင့်)သောအခါ၌ စိတ်ဓာတ်ကို နှိမ့်ချ၏ (= နှိပ်ကွပ်၏)။
- ၂။ စိတ်ဓာတ်ကို ချီးမြှောက်သင့်သော အခါ၌ စိတ်ဓာတ်ကို ချီးမြှောက်၏ = စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးသင့်သော အခါ၌ စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေး၏။
- ၃။ စိတ်ဓာတ်ကို ရှင်လန်းတက်ကြွစေသင့်သော အခါ၌ စိတ်ဓာတ်ကို ရှင်လန်းတက်ကြွစေ၏။

၄။ စိတ်ဓာတ်ကို လျစ်လျူရှုသင့်သောအခါ၌ စိတ်ဓာတ်ကို လျစ်လျူရှု၏။

၅။ ပဏီတာမိမုတ္တိက = နှလုံးသွင်းလည်း မွန်မြတ်၏။

၆။ နိဗ္ဗာနာဘိရတ = နိဗ္ဗာန်၌လည်း မွေ့လျော်၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဤတရား (၆)မျိုးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည် အတုမဲ့ အေးချမ်းသည့်အဖြစ်ဟူသော နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရန် ထိုက်တန်ပေ၏ - ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (အံ၊ ၂၊ ၃၇၉။)

ဆိုလိုရင်း သဘောတရား

၁။ လွန်စွာ ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းစသည့် အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ဝီရိယလွန်၍ စိတ်ပျံ့လွင့်မှု (= ဥဒ္ဓစ္စ) ဖြစ်ခဲ့သော် (ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို အာရုံယူကာ) သမာဓိကို ထူထောင်ခြင်းဖြင့် စိတ်ဓာတ်ကို နှိမ်ချပေးရမည် နှိပ်ကွပ်ပေးရမည်။

၂။ ကြိုးစားအားထုတ်မှု (= ဝီရိယ)လျော့လွန်းခြင်းစသည့် အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် (ဓာတ်ကြီးလေးပါးကဲ့သို့သော) ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ တွန့်ဆုတ်နေသော စိတ်ဓာတ်ကို ပျင်းရိခြင်း (= ကောသဇ္ဇ)ဘေးမှ စောင့်ရှောက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း (= ဝီရိယ)ကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းဖြင့် စိတ်ဓာတ်ကို ချီးမြှောက်ပေးရမည်၊ စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးရမည်။

၃။ (ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း) ဘာဝနာလမ်းကြောင်းပေါ်၌ စိတ်ဓာတ်သည် အညီအမျှ ဖြစ်နေသောအခါ ထိုညီမျှနေသော စိတ်ဓာတ်ကို ပညာဖြင့် နှစ်သက်ရွှင်လန်းစေရမည် ထက်မြက်စေရမည်။ နောက်တစ်မျိုးကား (ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ရှုပွား သုံးသပ်နေသော) ဘာဝနာစိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲနေသော (ဓာတ်ကြီး လေးပါးတို့၏ ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝသတ္တိကို ထိုးထွင်းသိနေသော) ပညာ၏ အားနည်းမှုကြောင့်လည်းကောင်း၊ **ဥပသမသုခ**ဟူသော ကိလေသာငြိမ်းအေးမှု ချမ်းသာသုခကို မရရှိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း (ဓာတ်ကြီးလေးပါးတည်းဟူသော) ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံပေါ်၌ သာယာမှု ကင်းနေသော

စိတ်ဓာတ်သည် ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်၌ ပြေးဝင်မှု မရှိ ဖြစ်နေအံ့ — ထိုအခါ မျိုး၌ ဇာတိဒုက္ခ ဇရာဒုက္ခ ဗျာဓိဒုက္ခ မရဏဒုက္ခ (= ပဋိသန္ဓေ တည်နေရမည့် ဒုက္ခ အိုရမည့်ဒုက္ခ နာရမည့်ဒုက္ခ သေရမည့်ဒုက္ခ) အပါယ်ဒုက္ခစသည့် သံဝေဂ ဉာဏ်၏ တည်ရာဝတ္ထုတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်၍ သမာဓိကို ပြန်လည် ထူထောင်ခြင်းဖြင့် စိတ်ဓာတ်ကို ရွှင်လန်းတက်ကြွစေရမည်။

၄။ အကြင်အခါ၌ကား စိတ်ဓာတ်သည် တွန့်ဆုတ်မှုလည်း မရှိ၊ ပျံ့လွင့်မှုလည်း မရှိ၊ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ သာယာဖွယ်ကင်းသည်လည်း မဟုတ်၊ (ဓာတ်)ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ စိတ်ဓာတ်သည် အညီအမျှ ဖြစ်နေ၏။ ထိုအခါမျိုး၌ စိတ်ဓာတ်ကို ချီးမြှောက်ခြင်း = စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ စိတ်ဓာတ်ကို နှိမ့်ချခြင်း = စိတ်ဓာတ်ကို နှိပ်ကွပ်ပေးခြင်း၊ စိတ်ဓာတ်ကို ရွှင်လန်းတက်ကြွစေခြင်းတို့တွင် တစ်စုံတစ်ခုသော ဗျာပါရကိုမျှ မပြုလုပ်တော့ဘဲ အညီအမျှ ပြေးသွားနေသော အာဇာနည်မြင်းတို့အပေါ်၌ လျစ်လျူရှုနေသော ရထားထိန်းကဲ့သို့ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်ကို ပွားများခြင်းဖြင့် လျစ်လျူရှုရမည်။
(အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၄၆။)

ပဏီတာဓိမုတ္တိက

ပဏီတာဓိမုတ္တိကောတိ ပဏီတေ ဥတ္တမေ မဂ္ဂဖလေ အဓိမုတ္တော နိန္ဒာပေါဏပဗ္ဗာရော။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၄၆။)

နိဗ္ဗာနာဘိရတပုဒ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီး၌ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းမှုကို ဟောကြားထားတော်မူသဖြင့် ဤ **ပဏီတာဓိမုတ္တိက**ပုဒ်ဖြင့် မွန်မြတ်သော မဂ်ဖိုလ်တရားတော်မြတ်၌ နှလုံးသွင်း ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းမှု ဖြစ်ကြောင်းကို ဋီကာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ ထိုကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို လိုလားတောင့်တလျက်ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်တို့၌ နှလုံးသွင်း ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းနေသော စိတ်ထားကား အမြဲတမ်း ရှိနေရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

၁၀။ ဗောဇ္ဈင်္ဂိသုတ္တန် (= အဂ္ဂိသုတ္တန်) (သံ၊ ၃၊ ၉၈-၁၀၀။)

ဤသုတ္တန်ကား မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် ဗောဇ္ဈင်္ဂိသံယုတ် စာမျက်နှာ (၉၈-၉၉-၁၀၀။) သုတ္တန်နံပါတ် (၂၃၄)၌ **အဂ္ဂိသုတ္တန်** အမည်ဖြင့် လာရှိပေသည်။ ဤသုတ္တန်၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

ကြီးစားအားထုတ်မှု လုံ့လဝီရိယ အလွန်လျော့နေခြင်း၊ ဘာဝနာ လုပ်ငန်းခွင်၌ ဝမ်းမြောက်မှု မဖြစ်ခြင်း၊ သံဝေဂဉာဏ် နည်းပါးခြင်းဟူသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ဘာဝနာစိတ်သည် (ဓာတ်ကြီး လေးပါး ကဲ့သို့သော) ဘာဝနာအာရုံမှ တွန့်တိုဆုတ်နစ်သောအခါ (= စိတ်ဓာတ် ကျဆင်းနေသောအခါ) ၌ — **ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်**တို့ကို ပွားများရန် အခါ မဟုတ်၊ **ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်**တို့ကို ပွားများရန် အခါ ဖြစ်သည်။ ယင်း ဗောဇ္ဈင်မြတ်တရားသုံးပါးတို့ကို ပွားများခြင်းဖြင့် ကျဆင်းနေသော စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးရမည်။

ဝီရိယ လွန်ကဲနေခြင်း၊ (ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများနေသည့်) ဘာဝနာမှု၌ ဝမ်းမြောက်မှု များနေခြင်း၊ သံဝေဂဉာဏ် အဖြစ်များနေခြင်း စသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ဘာဝနာစိတ်သည် (ဓာတ်ကြီးလေးပါးအာရုံမှ ပြင်ပအာရုံ အမျိုးမျိုးသို့) ပျံ့လွင့်နေသောအခါ၌ (= စိတ်ဓာတ် တက်ကြွ တုန်လှုပ်နေသောအခါ၌) **ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်** တရားတို့ကို ပွားများရန် အခါ မဟုတ်၊ **ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်**တို့ကို ပွားများရန် အခါ ဖြစ်သည်။ ယင်းဗောဇ္ဈင်မြတ်တရားသုံးပါးတို့ကို ပွားများခြင်းဖြင့် တက်ကြွတုန်လှုပ် မြင့်မောက်နေသော စိတ်ဓာတ်ကို နှိပ်ကွပ်ပေးရမည်။

ဤဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝသတ္တိကို အာရုံယူ၍ ဗောဇ္ဈင်မြတ်တရား ခုနစ်ပါးတို့ကို ညီမျှအောင် ကျင့်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။ အထူးသဖြင့် အထက်ပါ **နိမိတ္တသုတ္တန်၊ အနုတ္တရသီတိဘာဝသုတ္တန်၊**

အဝိသုတ္တန် ဟူသော ဤသုတ္တန် သုံးမျိုးတို့၌ လာရှိသော ဘုရားရှင်၏ ညွှန်ကြားထားတော်မူချက်များအတိုင်း ဝီရိယနှင့် သမာဓိကို ညီမျှအောင် ကျင့်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဣရိယာပထနှင့် သမ္ပဇေည ရှုကွက်

ယံ ကိစ္ဆိ ကမ္မဋ္ဌာနံ သတဿ သမ္ပဇေနသေဝ သမ္ပဇေတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၇၆)

ကမ္မဋ္ဌာန်းမှန်သမျှသည် သတိ သမ္ပဇော်ဉာဏ်ယှဉ်မှသာလျှင် ပြည့်စုံနိုင် သည့် သဘောရှိ၏။ သို့အတွက် ဤသမထပိုင်းတွင် ဣရိယာပထရှုကွက်- များလည်း အထူးလိုအပ်လာပြီ ဖြစ်ပေသည်။ အာနာပါနဖြင့် သမာဓိကို ထူထောင်ခိုက်၌ကား ဂေါစရသမ္ပဇော်နှင့် ပြည့်စုံရေးအတွက် သွား-ရပ်-ထိုင်- လျောင်းဟူသော ဣရိယာပထပိုင်းနှင့် ရှေ့သို့တက်ရာ နောက်သို့ဆုတ်ရာ စသည့် သမ္ပဇော်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရှုကွက်တို့၌ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကိုပင် မလွတ်- တမ်း ရှုပွားနေပါ။ အဖြူရောင် ဩဒါတကသိုဏ်းစသည့် ထိုထို ကသိုဏ်းတို့ကို ပွားများအားထုတ်ခိုက်၌လည်း အလားတူပင် မိမိရှုပွားနေသည့် ကသိုဏ်း- ပညတ်အာရုံကိုပင် ထိုထို ဣရိယာပထအခိုက် သမ္ပဇော်အခိုက်တို့၌ ရှုပွား- နေပါ။ ရုပ်နာမ်ကို ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ထိုးထွင်းသိတတ် သည့် အသမ္မောဟသမ္ပဇော်ဉာဏ်နှင့် မပြည့်စုံသေးသည့်အတွက် (= အသမ္မော ဟသမ္ပဇော် ဉာဏ် မရရှိသေးသည့်အတွက်) ဂေါစရသမ္ပဇော်နှင့် ပြည့်စုံအောင် ကြိုးပမ်းရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ မိမိပွားများနေသည့် သမထကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ မိမိ၏ ဘာဝနာစိတ်ကို ကျင်လည်ကျက်စားခွင့် ပေးထားခြင်းကို ဂေါစရ- သမ္ပဇော်ဟု ဆိုသည်။

အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို စတုတ္ထဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်သည့်တိုင်အောင် အောင်မြင်စွာ သမာဓိကို ထူထောင်နိုင်ပြီးသည့်အတွက် သို့မဟုတ် ကသိုဏ်း ဆယ်ပါး သမာပတ်ရှစ်ပါးတို့ကို အောင်အောင်မြင်မြင် ပွားများထားပြီးသည့် အတွက် ဂေါစရသမ္ပဇော်နှင့် ပြည့်စုံပြီးဖြစ်ရာ ယခုအခါ၌ ယခုရှုပွားနေသည့် အပိုင်းကား ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို နှလုံးသွင်း ရှုပွားနေသည့် ဓာတုမနသိ-

ကာရပဗ္ဗပိုင်းပင် ဖြစ်သည် = ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝသတ္တိ သဘာဝလက္ခဏာကို အာရုံယူ၍ ဥပစာရသမာဓိဆိုက်ရေးကို ရည်မျှော်ကာ သမာဓိကို ထူထောင်နေခိုက်သာ ဖြစ်ပေသည်။

သို့အတွက် ထိုင်ခိုက်၌ ဓာတ်သဘောတရား တစ်မျိုးမျှကိုသာ ရှုနိုင်- သေးပါက သွား-ရပ်-ထိုင်-လျောင်းဟူသော ဣရိယာပထပိုင်းနှင့် ရှေ့သို့ တက်ရာ နောက်သို့ဆုတ်ရာ၊ တည့်တည့်ကြည့်ရာ စောင်းငဲ့ကြည့်ရာ၊ ကွေးရာ ဆန့်ရာ၊ ဒုက္ကဋ် သပိတ် သင်္ကန်းကို ကိုင်ဆောင်ရာ၊ စားရာ သောက်ရာ ခဲရာ လျက်ရာ၊ ကျင်ကြီးစွန့်ရာ ကျင်ငယ်စွန့်ရာစသည့် သမ္မဇဉ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရှုကွက်တို့၌လည်း ဓာတ်သဘောတရား တစ်မျိုးကိုပင် ရှုနေပါ။ ဓာတ်သဘော တရား နှစ်မျိုး သုံးမျိုးစသည်ကို ရှုနိုင်ရာ၌လည်း နည်းတူပင် ရှုပါ။

အကယ်၍ တဖြည်းဖြည်း တိုးတက်လာသဖြင့် ထိုင်ခိုက်၌ ဓာတ်လေးပါး လုံးကိုပင် ရှုနိုင်ပါက ဣရိယာပထပိုင်းဆိုင်ရာ သမ္မဇဉ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရှုကွက်တို့၌ လည်း ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုပင် ရှုနေပါ။ သို့မှသာလျှင် သတိသမ္မဇဉ်တရားတို့ ပိုမို၍ အားကောင်းလာမည်ဖြစ်ပေသည်။ သတိသမ္မဇဉ်တရားတို့ အားကောင်း မောင်းသန်လာသောအခါ ရှေးသတိနှင့် နောက်သတိတို့ ဆက်စပ်မှု များပြား လာသောအခါ သမ္မဇဉ်ဉာဏ် (ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို ထိုးထိုးထွင်းထွင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိမြင်နေသောဉာဏ်)ကလည်း စွမ်းအင် ပြည့်ဝလာသောအခါ သမာဓိစွမ်းအင်သည် ပိုမို၍ စူးရှထက်မြက်လာမည် ဖြစ်သည်။ ရှေးရှေးသော ဘာဝနာစိတ်၏ အာသေဝနပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူး ပြုပေးမှု အရှိန်အဝါသတ္တိကို ဆက်ခံရသော နောက်နောက်သော ဘာဝနာ စိတ်သည် ထက်မြက်ရဲရင့်သန်ရှင်းလာကာ စွမ်းအင်များ ပြည့်ဝလာမည် ဖြစ်သည်။

သဘာဝလက္ခဏာကိုဦးစားပေး၍ သမာဓိကို ဆက်လက်ထူထောင်ပါ

ရှေးပိုင်းတွင် တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မိမိရရှိထားပြီးသည့် စတုတ္ထဈာန် သမာဓိတို့တွင် မိမိနှစ်ခြိုက်ရာ တစ်မျိုးမျိုးသော သမာဓိကို တရားထိုင်တိုင်း

ပြန်လည်၍ ထူထောင်ပါ။ ထိုစတုတ္ထဈာန်သမာဓိကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော လင်းရောင်ခြည်များသည် ပြိုးပြိုးပြက်ပြက် တလက်လက် တောက်ပလာသောအခါ ထိုစတုတ္ထဈာန်မှ ထ၍ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို သိမ်းဆည်းပါ။ မာ-ယို-ပူ-ထောက်ဟူသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို ဦးစားပေးကာ အာရုံယူ၍ သမာဓိကို ဆက်လက် ထူထောင်ပါ။ ယင်း သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးကိုပင် အာရုံယူ၍ — “ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်”ဟု ကြိမ်ဖန်များစွာ ရှုနေပါ။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်ထားပါ။ ဣန္ဒြေ ငါးပါး ညီမျှအောင်၊ ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါး ညီမျှအောင်၊ အထူးသဖြင့် ဝီရိယနှင့် သမာဓိကို ညီမျှအောင် လေ့ကျင့်ပါ။ ဤသို့ လေ့ကျင့်ခဲ့သော် ဓာတ်ကြီးလေးပါးအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်လာတတ်ပါသည်။ “ဓာတ်ကြီးလေးပါးအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် တစ်နာရီခန့် ကပ်ငြိမ်နေပါစေ၊ နှစ်နာရီခန့် ကပ်ငြိမ်နေပါစေ”စသည်ဖြင့် အဓိဋ္ဌာန်ပြု၍ ထိုင်ပါ။ သမာဓိစွမ်းအင် အားကောင်းလာသောအခါ ခန္ဓာကိုယ်ကြီး ပျောက်ကွယ်၍ ဓာတ်ကြီးလေးပါး အစုအပုံ အတုံးအခဲကြီးကိုသာ ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့ရှိနေမည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုအခါ၌ ယင်းဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုပင် အာရုံယူကာ သမာဓိကို ခိုင်ခံ့အောင် ဆက်လက်ထူထောင်ပါ။

ဥပစာရချာန်သမာဓိ

တဿေဝံ ဝါယမမာနဿ နစိရေနေဝ ဓာတုပုဘေဒါဝဘာသန-
ပညာပရိဂ္ဂဟိတော သဘာဝဓမ္မာရမ္မဏတ္တာ အပ္ပနံ အပ္ပတ္တော ဥပစာရမတ္တော
သမာဓိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၄၇။)

ဧဝံ ပန ဝီရိယသမတံ ယောဇေတွာ တသ္မိယေဝ လက္ခဏေ မနသိကာရံ
ပဝတ္တေန္တဿ ယဒါ သဒ္ဓါဒိနိ ဣန္ဒြိယာနိ လဒ္ဓသမတာနိ သုဝိသဒါနိ ပဝတ္တန္တိ၊
တဒါ အသဒ္ဓိယာဒိနံ ဒုရိဘာဝေန သာတိသယံ ထာမပ္ပတ္တေဟိ သတ္တဟိ
ဗလေဟိ လဒ္ဓုပတ္တမ္ဘာနိ ဝိတက္ကာဒိနိ ဈာနဂီနိ ပဋ္ဌတရာနိ ဟုတွာ ပါတုဘဝန္တိ။

တေသံ ဥဇုဝိပစ္စနိကတာယ နိဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘိတာနိယေဝ ဟောန္တိ သဒ္ဓိတဒေကဋ္ဌေဟိ ပါပဓမ္မေဟိ။ ဧတ္တာဝတာ စာနေန ဥပစာရဇ္ဈာနံ သမဓိဂတံ ဟောတိ ဓာတုလက္ခဏာရမ္မဏံ။ တေန ဝုတ္တံ “ပုနပ္ပုနံ ပထဝီဓာတု အာပေါ-ဓာတု ။ပ။ ဥပစာရမဇ္ဈော သမာဓိ ဥပ္ပန္နတီ” တိ။ (မဟာဋီ၊ ၁၂၄၃၅။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ဆိုလိုရင်းသဘောတရားမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း ဝီရိယ၊ ယင်းဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံပေါ်၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း ဝီရိယနှင့် ယင်းဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်၏ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေမှု ဟူသော သမာဓိသည် ရှိ၏။ ဤ ဝီရိယနှင့် သမာဓိ နှစ်ပါးကို ညီမျှအောင် ယှဉ်စေ ဖြစ်စေ၍ ထိုဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံ၌ ပင်လျှင် နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ဖြစ်စေတတ်သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ သန္တာန်ဝယ် အကြင်အခါ၌ —

- ၁။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာကို အာရုံယူ၍ သမာဓိကို ထူထောင်နေသော၊ ယင်းအာရုံ၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေသော သမာဓိသိက္ခာ (= သမာဓိကျင့်စဉ်)နှင့် ယင်းဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ကိုယ်ပိုင် သဘာဝလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း သိနေသော ပညာသိက္ခာ (= ပညာကျင့်စဉ်) ဖြစ်သော ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း ဘာဝနာ လုပ်ငန်းရပ်၌ ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါတရားတည်းဟူသော သဒ္ဓါန္တေ။
- ၂။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံကို သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်မှု၊ ယင်းအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေအောင် ကြိုးစားအားထုတ်မှု ဝီရိယတည်းဟူသော ဝီရိယိန္တေ၊
- ၃။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ အာရုံကိုသာ ထပ်ကာ ထပ်ကာ သိမ်းဆည်းခြင်း အမှတ်ရခြင်း သတိတရားတည်းဟူသော

သတိ၌၊

၄။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံပေါ်၌ စိတ်တည်ငြိမ်-
နေမှု သမာဓိတရားတည်းဟူသော သမာဓိ၌၊

၅။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးကို ခွဲခြား
စိတ်ဖြာ၍ ထွင်းဖောက်သိမြင်ခြင်း ပညာတရားတည်းဟူသော ပညိ၌

ဤကုန်ကြွေး ငါးပါးတို့သည် တစ်ပါးက တစ်ပါးကို မလွန်ဘဲ ရအပ်သော
ညီမျှမှု ရှိကုန်၏။ ကောင်းစွာ သန့်ရှင်းကုန်၏။ ထိုအခါ၌ မယုံကြည်ခြင်း၊
ပျင်းရိခြင်း၊ သတိမေ့လျော့ခြင်း၊ စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း၊ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏
သဘာဝလက္ခဏာကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ထိုးထွင်းမသိခြင်း တွေဝေခြင်းစသော
ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့၏ ဝေးကွာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အလွန်အကဲ
အားကောင်းခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာကုန်သော အားအစွမ်းနှင့် ပြည့်စုံကုန်သော

၁။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို အောက်မေ့ အမှတ်ရနေ-
ခြင်း အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် သိမ်းဆည်းနေခြင်း သတိသမ္ပောဇ္ဈင်၊

၂။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို စူးစမ်းဆင်ခြင် ရှုပွား
သုံးသပ်နေခြင်း ထိုးထိုးထွင်းထွင်း သိနေခြင်း ဓမ္မဝိစယသမ္ပောဇ္ဈင်၊

၃။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံ၌ ဓမ္မဝိစယသမ္ပော-
ဇ္ဈင်နှင့် တကွသော သမ္ပယုတ်တရားစုတို့ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် —
အထူးသဖြင့် စိတ်ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေမှု သမာဓိ ဖြစ်အောင်
ကြိုးစားအားထုတ်နေခြင်း ဝီရိယသမ္ပောဇ္ဈင်၊

၄။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်၏
ကြည်ရွှင်ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပီတိသမ္ပောဇ္ဈင်၊

၅။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်
စေတသိက်တို့၏ ငြိမ်းအေးနေခြင်း ပဿဒ္ဓိသမ္ပောဇ္ဈင်၊

၆။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်၏
ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေခြင်း သမာဓိသမ္ပောဇ္ဈင်၊

၇။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို တက်ကြွခြင်း တွန့်ဆုတ်ခြင်းဘက်သို့ မရောက်အောင် အညီအမျှ ထားခြင်း ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင် -

ဤဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါး စွမ်းအားကြီး ခုနစ်ရပ်တို့သည် အားပေးထောက်ပံ့ အပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ထိုစွမ်းအားကြီး ခုနစ်ရပ်၊ ခွန်အားကြီး ခုနစ်မျိုးတို့၏ အားပေးထောက်ပံ့မှုကို ရရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ -

- ၁။ **ဝိတက်** = ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံပေါ်သို့ စိတ်ကို ရှေးရှု တင်ပေးခြင်းသဘော၊
- ၂။ **ဝိစာရ** = ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံကို ထပ်ကာထပ်ကာ သုံးသပ်ဆင်ခြင်ခြင်းသဘော၊
- ၃။ **ပီတိ** = ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံကို နှစ်သက်ခြင်းသဘော၊
- ၄။ **သုခ** = ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံ၏ အရသာကို ချမ်းချမ်းသာသာ ခံစားခြင်းသဘော၊
- ၅။ **ဧကဂ္ဂတာ** = ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံ တစ်ခု တည်းပေါ်သို့ စိတ် ကျရောက် တည်ငြိမ်နေခြင်းသဘော ဟူသော -

ဤဈာန်အင်္ဂါငါးပါးတို့သည် အထူး ထက်မြက်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ထင်ရှား လာကုန်၏။

- ၁။ ကာမဂုဏ်တို့၌ လိုလားတောင့်တမှု ကာမရာဂတည်းဟူသော ကာမစ္ဆန္ဒ နီဝရဏ၊
- ၂။ သတ္တဝါသင်္ခါရတို့ အပေါ်၌ ဖျက်ဆီးလိုသော ပျက်စီးစေလိုသော စိတ် ခက်ထန်ကြမ်းတမ်းမှု ဒေါသတည်းဟူသော ဗျာပါဒနီဝရဏ၊
- ၃။ စိတ်-စေတသိက်တို့၏ ထိုင်းမှိုင်းမှုတည်းဟူသော ထိနမိဒ္ဓနီဝရဏ၊

၄။ (က) စိတ်ပျံ့လွင့်မှု ဥဒ္ဒစ္စ, (ခ) ပြုပြီးအကုသိုလ်တရား ဒုစရိုက်တရား, မပြုလိုက်မိသော မကျင့်လိုက်မိသော ကုသိုလ်တရား သုစရိုက်တရား တို့၌ နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်မှု ကုက္ကုစ္စတရား, အထူးသဖြင့် — ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းစဉ်၌ အောင်မြင်မှု အပြည့်အဝ မရရှိသဖြင့် ပူပန်မှု ကုက္ကုစ္စတရားတည်းဟူသော ဥဒ္ဒစ္စ+ကုက္ကုစ္စနိဝရဏ,

၅။ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းမှ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို အာရုံယူ၍ ထူထောင်ထားအပ်သော သဒိဿပစာရအားဖြင့် ဥပစာရ သမာဓိအမည်ရသော သမာဓိသိက္ခာ (= သမာဓိကျင့်စဉ်)နှင့် ဓာတ်ကြီး လေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို ထွင်းဖောက် သိမြင်သော ပညာ- သိက္ခာ (= ပညာကျင့်စဉ်)တို့၌ သို့လော သို့လော တွေးတောယုံမှားခြင်း ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏတည်းဟူသော —

ဘာဝနာစိတ်အစဉ်ကို ဘာဝနာလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ မရောက်အောင် တားမြစ်ပိတ်ပင်တတ်ကုန်သော ဤနိဝရဏတရား ငါးပါးတို့ကိုကား ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါငါးပါးတို့နှင့် တိုက်ရိုက် ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သောကြောင့် ဈာန်အင်္ဂါများသည် အလွန် ထက်မြက်စူးရှ ထင်ရှားလာသောအခါ နိဝရဏတရားတို့သည် ခွာအပ်သည်- သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ကွာကျသွားကြကုန်၏။ နိဝရဏတရားတို့သာမက ထိုနိဝရဏတရားတို့နှင့် တူသော တည်ရာ ရှိကြကုန်သော, ပြိုင်တူ ယှဉ်တွဲ ဖြစ်ဖက် အကုသိုလ်တရားတို့ကိုလည်း ခွာထားအပ်သည်သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤမျှသော အတိုင်းအရှည်ဖြင့် ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဓာတ်ကြီး လေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာလျှင် အာရုံရှိသော ဥပစာရဈာန်ကို ကောင်းစွာ ရအပ်သည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၃၄၇။)၌ ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားပေသည် — “ကာလအရာ ကာလအထောင် ကာလအသိန်းတိုင်အောင် အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် ‘ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်’ဟူ၍ ဓာတ်သဘောမျှအားဖြင့်, သတ္တဝါ မဟုတ်သောအားဖြင့်, ဇီဝအတ္တ မဟုတ်သောအားဖြင့် —

၁။ ဆင်ခြင်အပ်၏ = ကောင်းစွာ အဖန်ဖန်တလဲလဲ နှလုံးသို့ ဆောင်အပ်၏။

၂။ နှလုံးသွင်းအပ်၏ = အဖန်တလဲလဲ ပွားစေသောအားဖြင့် ဓာတ်၏ သဘာဝလက္ခဏာကို နှလုံး၌ ထားအပ်၏။

၃။ အသီးအသီး တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကို စူးစူးစိုက်စိုက် ရှုအပ်၏ = ဓာတ်၏ သဘာဝလက္ခဏာကိုပင် ဘာဝနာဖြင့်ပြီးသော ဉာဏ်စက္ခုဖြင့် အဆင့်ဆင့် ထပ်ကာထပ်ကာ ဆင်ခြင်သောအားဖြင့် ရှုအပ်၏။

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အပြားအားဖြင့် အားထုတ်သော၊ ဘာဝနာမှု၌ ကောင်းစွာ ယှဉ်စပ်တတ်သော ထိုယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ သန္တာန်၌ မကြာမြင့်မီ အချိန်ကာလ အတွင်းမှာပင်လျှင် ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာ အထူးအပြားကို ကွဲကွဲပြားပြား ထင်စေတတ် လင်းစေတတ်သော ပညာ၊ ဆီမီးကဲ့သို့ ထွန်းလင်းပြခြင်းကိစ္စရှိသောပညာဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်မှ သိမ်းဆည်းထားအပ်သော နက်နဲသော ပရမတ္ထဓမ္မ သဘာဝသတ္တိ သဘာဝဓမ္မလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အပွနာခေါ် မဟဂ္ဂုတ်ဈာန်သို့ မရောက်သော (= အပွနာ သမာဓိအဆင့်သို့ မရောက်သော)၊ ဥပစာရမျှသာဖြစ်သော၊ သိခါပတ္တ (= အထွတ်အထိပ်)သို့ ရောက်သော ကာမာဝစရသမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏” ဟု ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဤကား အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာစကားရပ်တို့၏ ဆိုလိုရင်းဖြစ်ပါသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၃၄၇။ မဟာဋီ၊ ၁၊ ၄၃၅။)

ထပ်မံ ရှင်းလင်းတင်ပြချက်

အထက်ပါ စကားရပ်ဖြင့်ပင် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းစဉ်မှ ဥပစာရသမာဓိ သို့ ဆိုက်ရောက်သွားပုံကို သဘောပေါက်နိုင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်မြတ်များလည်း ရှိကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ သဘောမပေါက်နိုင်သေးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်မြတ်များလည်း ရှိကောင်းရှိကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ သဘောမပေါက်နိုင်သေးသူတို့အတွက် အနည်းငယ် ထပ်မံ၍ ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။

အထက်ပါအတိုင်း ရူပကာယတစ်ခုလုံးကို ခြုံငုံ၍ ဓာတ်ကြီးလေးပါး-

တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို အာရုံယူ၍ ‘ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်’ဟု ကြိမ်ဖန်များစွာ ရှုနေသောအခါ သဒ္ဓါနှင့်ပညာ၊ ဝီရိယနှင့်သမာဓိကို ညီမျှအောင် သတိဖြင့် ထိန်းလျက် ရှုပွားရမည် ဖြစ်ပေသည်။

အထူးသဖြင့် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ ယုံကြည်ချက် သဒ္ဓါတရားက အားမကောင်းဘဲ “သာဝကတို့သည် ရုပ်ကလာပ်တို့ကို ရှုလို့ ရနိုင်ပါ့မလား? ရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကို ရှုလို့ ရနိုင်ပါ့မလား?” ဤသို့ စသည်ဖြင့် သို့လော သို့လော တွေးတောလျက် စမ်းတဝါးဝါး ဖြစ်နေလျှင်လည်းကောင်း၊ သမာဓိကို တကယ်တမ်း ထူထောင်ရမည့် အချိန်ဝယ် ဝေဖန်ရေးသမား လုပ်နေလျှင်လည်းကောင်း သဒ္ဓါနှင့် ပညာတို့မှာ အားပျော့နေမည်သာ ဖြစ်၏။ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ ယုံကြည်ချက် သဒ္ဓါတရား ခိုင်ခံ့ဖို့ အားကောင်းဖို့ စွမ်းအင်ပြည့်ဝစုံညီဖို့လည်း အလွန်လိုအပ်သည့်အချိန် ဖြစ်၏။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးကို လင်းလင်းထင်ထင် ထိုးထိုးထွင်းထွင်း သိမြင်တတ်သည့် ပညာ ခွန်အားလည်း အလွန်အားကောင်းဖို့ ပညာစွမ်းအင် စုံညီပြည့်ဝဖို့လည်း အလွန်လိုအပ်သည့်အချိန်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ သဒ္ဓါလွန်၍ ပညာအားပျော့နေလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ပညာလွန်၍ သဒ္ဓါအားပျော့နေလျှင်သော်လည်းကောင်း ဥပစာရသမာဓိနယ်မြေသို့ ဆိုက်ရောက်ဖို့အရေးမှာ အလွန်အလှမ်းဝေးလျက်ပင် ရှိနေဦးမည် ဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် ဝီရိယနှင့် သမာဓိလည်း ညီမျှဖို့ လိုအပ်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးကို သိအောင်၊ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအသီးအသီးအာရုံပေါ်၌ ဘာဝနာစိတ်၏ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေမှု သမာဓိဖြစ်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်မှု ကာယိကဝီရိယ စေတသိကဝီရိယ နှစ်မျိုးလည်း လိုအပ်သည့် အချိန်အခါ ဖြစ်၏။ ဝီရိယလျော့လွန်းက ပျင်းရိမှု ကောသလဘက်သို့ ယိုင်လဲသွားတတ်၍ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်မှ စိတ်ဓာတ်သည် တွန့်ဆုတ်သွားမည် ဖြစ်၏။ ဝီရိယ

လွန်ပြန်ကလည်း စိတ်ပျံ့လွင့်တတ်၍ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝ-
လက္ခဏာတည်းဟူသော ဘာဝနာအာရုံမှ ပြင်ပအာရုံသို့ စိတ်ရောက်နေ-
သဖြင့် စိတ်တည်ငြိမ်မှု သမာဓိကို မရနိုင် ဖြစ်တတ်၏။

တစ်ခါတစ်ရံ လွန်ကဲနေသော ဝီရိယကို လျော့ချကာ ဓာတ်ကြီးလေး-
ပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ အာရုံပေါ်၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ခပ်လျော့လျော့
ထား၍ စိုက်ထားပါက စိတ်သည် တည်ငြိမ်နေတတ်၏။ ထိုသို့ တည်ငြိမ်-
နေသော အခါ၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးကို
သိလျက် ငြိမ်နေပါက ကောင်းမြတ်သည်သာ ဖြစ်၏။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏
သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးကို ထင်ထင်ရှားရှား ကွဲကွဲပြားပြား မသိဘဲ
သိသလိုလို မသိသလိုလိုဖြင့် ငြိမ်နေပါက ပဿဒ္ဓိ-သမာဓိ-ဥပေက္ခာသမ္မော-
ဇ္ဈင်များ လွန်ကဲနေပြီ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ပဿဒ္ဓိ-သမာဓိ-ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်
တရားများက လွန်ကဲလာသော် ဓမ္မဝိစယ-ဝီရိယ-ပီတိသမ္မောဇ္ဈင် တရားများ-
ကို ပွားများရမည် ဖြစ်၏။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို
အမှတ်ရနေမှု (= သတိသမ္မောဇ္ဈင်)၏ အကူအညီဖြင့် ယင်းအာရုံကို သိအောင်
ကြိုးစားအားထုတ်မှု (= ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်) ၏ အားပေးထောက်ပံ့မှုဖြင့်
ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို လင်းလင်းထင်ထင် သိမှု
(= ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်) ဖြစ်အောင် ကြိုးစားရမည် ဖြစ်၏။ ဘာဝနာလုပ်ငန်း
ရပ်၌ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်မှု (= ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်)ဖြစ်အောင် ကြိုးစားရမည်
ဖြစ်၏။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော **အဓိစိတ္တသုတ္တန်, အနုတ္တရသီတိဘာဝ
သုတ္တန်, ဗောဇ္ဈင်္ဂသုတ္တန်**တို့ကား ဤအချိန်အခါမျိုးတွင် အသုံးချရတော့မည်
ဖြစ်သည်။ ထိုအပိုင်းကို ပြန်လည် ဖတ်ရှုပါ။ ဣန္ဒြေ ငါးပါး ညီမျှအောင်,
ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါး ညီမျှအောင် ကြိုးစားပါ။

တစ်ခါတစ်ရံ ဝီရိယလွန်ကဲခြင်းစသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့်
ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ အာရုံပေါ်၌ ဘာဝနာစိတ်သည်
ကောင်းစွာ မတည်ဘဲ ပျံ့လွင့်နေသည်ဖြစ်အံ့။ ထိုအခါမျိုး၌ ဓမ္မဝိစယ-ဝီရိယ-
ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်တရားများကို မပွားများသေးဘဲ ပဿဒ္ဓိ-သမာဓိ-ဥပေက္ခာ-

သမ္မောဇ္ဈင်တရားများကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အားကောင်းလာအောင် ပွားများပေးရ၏။

တစ်ခါတစ်ရံ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအသီးအသီးကို ထိုးထွင်းလျက် လင်းလင်းထင်ထင် သိမြင်တတ်သော ပညာလုံ့လပယောဂ၏ အားနည်းမှုကြောင့်ဖြစ်စေ၊ စိတ်ငြိမ်းအေးမှု (= ဥပသမသုခ)ကို မရရှိခြင်း-ကြောင့်ဖြစ်စေ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ စိတ်သည် သာယာမှု ကင်းနေ၏။ ထိုအခါမျိုး၌ သံဝေဂဝတ္ထုတို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် စိတ်ကို ထိတ်လန့်စေအပ်၏။ ရတနာ သုံးပါးတို့၏ ဂုဏ်ကို ပွားများခြင်းဖြင့် စိတ်ကို ကြည်လင်စေအပ်၏။ ဤအခါမျိုးတွင် အထူးသဖြင့် မရဏာနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းများကို စီးဖြန်းရမည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက် မေတ္တာ၊ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ မရဏာနုဿတိ၊ အသုဘဟူသော အစောင့်လေးပါးဟု ခေါ်ဆို-အပ်သော စတုရကမ္မဋ္ဌာန်းများကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ကြိုတင်၍ အောင်မြင်စွာ ပွားများထားပြီး ဖြစ်သင့်ပေသည်။ အရေးကြိုက သက်လုံ ကောင်းရမည် ဖြစ်ပေသည်။

အကြင်အခါ၌ကား ဤသို့ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည်အတိုင်း ဣန္ဒြေ ငါးပါး၊ ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါးတို့ကို ညီမျှအောင် ကျင့်နိုင်သဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ဘာဝနာစိတ်သည် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ-အာရုံမှ တွန့်ဆုတ်မှုလည်း မရှိ၊ ပျံ့လွင့်မှုလည်း မရှိ၊ ပွားများအားထုတ်၍ ကောင်းသဖြင့် စိတ်ငြိမ်းအေးမှု ဥပသမသုခကို ရရှိခြင်းကြောင့် ဘာဝနာ လုပ်ငန်းခွင်၌ သာယာမှု ရှိနေ၏။ ဘာဝနာစိတ်သည် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ အာရုံ၌ အညီအမျှ ဖြစ်နေ၏။ စိတ်တည်ငြိမ်မှု ငြိမ်းအေးမှု သမထလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ ကျရောက်နေ၏။ ထိုအခါမျိုး၌ကား ဓာတ်ကြီး လေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်-ထား၍ ငြိမ်ဝပ်အောင် စိုက်ရှု၍ ဓာတ်ကြီးလေးပါး အာရုံနှင့် ပတ်သက်၍ ကြောင့်ကြမှု တောင့်တမှု မပြုတော့ဘဲ အညီအမျှ လျစ်လျူသဘောအားဖြင့် ရှုနေပါ။ ရှေးအာနာပါနုဿတိသမာဓိပိုင်းတွင် အကျယ်ဖော်ပြထားခဲ့သော

ဣန္ဒြေနှင့် ဗောဇ္ဈင်တရားများကို ညီမျှအောင် ကျင့်ပုံနည်းစနစ်များကို နည်းမှီ၍ ဣန္ဒြေ ငါးပါးနှင့် ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါးတို့ကို ညီမျှအောင် ကျင့်ပါလေ။

ဘဝင်ကျနေတတ်ပါသည်

ဥပစာရသမာဓိနယ်မြေသို့ ဆိုက်ရောက်စ ယခုကဲ့သို့သော အချိန်မျိုး-တွင်လည်း သတိ၊ ဝီရိယ စသည့် ဗောဇ္ဈင်တရားများ၏ လျော့လျော့ရဲရဲ ရှိမှုကြောင့် တစ်ခါတစ်ရံ အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်များ၏ သန္တာန်များ-ဝယ် ဘဝင်ကျနေတတ်ပါသည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံကို မရှုမိတော့ဘဲ ကျော်လွန်သွားတတ်၏။ ယောဂါ-ဝစရပုဂ္ဂိုလ် အများစုကတော့ “ဘာမျှ မသိဘဲ ငြိမ်နေသည်”ဟုလည်းကောင်း၊ “ဘာမျှမသိဘဲ လစ်လစ်နေသည်”ဟုလည်းကောင်း ပြောဆိုတတ်ကြ၏။ ထိုဘဝင်စိတ်သည် မိမိရှုပွားနေသည့် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝ-လက္ခဏာကို အာရုံမပြုဘဲ အတိတ်ဘဝ သေခါနီးကာလ မရဏာသန္ဓေဇောက ယူခဲ့သော အာရုံကိုပင် ဆက်လက်အာရုံယူတတ်သော အာရုံယူနေသော စိတ်ဖြစ်သဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အနေဖြင့် “ဘာမျှမသိဘဲ ငြိမ်နေသည်”ဟု လည်းကောင်း၊ “ဘာမျှမသိဘဲ လစ်လစ်နေသည်”ဟုလည်းကောင်း ထင်မြင် ခြင်း ဖြစ်၏။ ဤအချိန်မျိုး၌ကား ဘဝင်စိတ်က အတိတ် မရဏာသန္ဓေဇော၏ အာရုံကို အာရုံပြုနေသည် သိနေသည်ဟူသော အချက်ကို ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်အနေဖြင့် သိဖို့ရန်မှာ အခက်အခဲများစွာ ရှိနေသေးသော အချိန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိပါမှ အတိအကျ သဘော ပေါက်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ဤကဲ့သို့ ဘဝင်အကျများနေပါက သတိသမ္မောဇ္ဈင်၏ အကူအညီဖြင့် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံ၌ ဓမ္မဝိစယ-ဝီရိယ-ပီတိ-သမ္မောဇ္ဈင်တရားများ ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ရှေးဦးစွာ ကြိုးပမ်းပါ။ ထိုနောင် ဣန္ဒြေနှင့် ဗောဇ္ဈင်များကို ညီမျှအောင် ဆက်လက် ကြိုးစားပါ။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံပေါ်၌သာ

ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်အောင် ကပ်ထားပါ။ ဘာဝနာစိတ်သည် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံပေါ်၌သာ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေသော် ထိုသမာဓိကိုသာ ခိုင်ခံ့အောင် ဆက်လက်၍ ထူထောင်ပါ။

ဓမ္မစုပေါင်းအမှတ်အသားများ

ဘာဝနာစိတ်သည် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံပေါ်၌သာ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေခဲ့သော်၊ သမာဓိကလည်း ခိုင်ခံ့လာသော်၊ ထိုဓာတ်လေးပါးအာရုံ၌ တစ်နာရီ နှစ်နာရီ စသည်ဖြင့် ဘာဝနာစိတ်ကလည်း ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေခဲ့သော် ထိုအခါ၌ “ပထဝီဓာတ်အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်” ဟုပင် စိတ်ဖြင့် မရွတ်ဆိုတော့ဘဲ ထိုသဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးအာရုံ၌သာ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေအောင် ကြိုးစားပါ။ ဘာဝနာစိတ်က ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးကိုသာလျှင် အာရုံပြုကာ စိုက်ကြည့်နေပါ။ ရှုနေပါ။ ဉာဏ်မျက်စိဖြင့် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုနေပါ။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးလုံးသည် ဉာဏ်တွင် ပြိုင်တူတူလိုလို ထင်နေပါက ပို၍ပို၍ ကောင်းသည်သာ ဖြစ်၏။ ဓာတ်သဘောတရား အားလုံးကိုပင် ခြုံ၍ ယင်းသဘောတရားတို့ အပေါ်၌သာ ဘာဝနာစိတ်ကို ကပ်ထားပါ။ ကျွမ်းကျင်၍ ကျင့်သားရသွားခဲ့သော် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံနှင့် (= သဘောတရားနှင့်) ဘာဝနာစိတ်သည် တစ်သားတည်းကဲ့သို့ ဖြစ်ကာ ငြိမ်ဝပ်နေပေလိမ့်မည်။ ငြိမ်ဝပ်မှုစွမ်းအင် အားကောင်းသည်နှင့်အမျှ သမာဓိသည်လည်း အားကောင်းလာမည် ဖြစ်၏။ သမာဓိ အားကောင်းလာသည်နှင့်အမျှ အရောင်အလင်းများသည်လည်း ပြုံးပြုံးပြက်ပြက် တလက်လက် ထွက်ပေါ်လာမည် ဖြစ်၏။ အချို့သူတော်ကောင်းများ၌ ယခုကဲ့သို့ သမာဓိ အားကောင်းလာသောအခါ လင်းရောင်ခြည်များ မထွက်ပေါ်မီ အချိန်ပိုင်းဝယ် ခန္ဓာကိုယ်ကြီးက တဖြည်းဖြည်း ကြီးထွားလာသည်ဟု ထင်လာတတ်၏။ ဓာတ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာများ ထင်ရှားလာကြသည့် အမှတ်အသားပင် ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်အခါမျိုးတွင် ဗဟိဒ္ဓသို့ စိတ်ကို တစ်စတစ်စ စေလွှတ်၍ (= ဗဟိဒ္ဓလောက၌

တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို တစ်စတစ်စ တိုးချဲ့၍ အာရုံယူကာ) ယင်းဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ဆက်လက်ရှုပါက ရရှိနိုင်သောသဘော ရှိသည်သာ ဖြစ်၏။

ထိုကြောင့် မဟာဋီကာ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထား၏။

အကယ်၍ ဗဟိဒ္ဓလောက၌လည်း ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝ-
လက္ခဏာကို နှလုံးသွင်းခြင်း ဘာဝနာမနသိကာရကို ဉာဏ်ဖြင့် ရှေးရှု ကပ်-
ဆောင်သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုသို့ ဉာဏ်ဖြင့် ရှေးရှု ကပ်ဆောင်သည်ရှိသော်
ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်ဝယ် လှည့်လည်ကျက်စား သွားလာ
နေထိုင်ကြကုန်သော လူ တိရစ္ဆာန် စသည်တို့သည် သတ္တဝါဟူသော အခြင်း
အရာကို စွန့်၍ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ အပေါင်းအစု အစွမ်းဖြင့်သာလျှင်
ထင်လာကုန်၏။ ထို လူ တိရစ္ဆာန်စသည်တို့သည် ပြုလုပ်အပ်သော အပြုအမူ
မှန်သမျှသည် ဓာတ်ကြီးလေးပါးဖြင့် ပြီးသော ယန္တရားဖြင့် ဖြစ်စေအပ်
သည်ဖြစ်၍ ထင်လာ၏။ စားမျိုးအပ်သော အဖျော်ယမကာနှင့် ဘောဇဉ်
စသည်သည် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ အပေါင်းအစု၌ ထည့်သွင်းအပ်သော
ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ အပေါင်းအစုကဲ့သို့ ထင်လာ၏။ (မဟာဋီ၊၁၊၄၃၅။)

သို့သော် ဤအပိုင်းတွင် အဇ္ဈတ္တ၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ရှုပွားမှု
လိုရင်းကိစ္စ မပြီးသေးသဖြင့် ဗဟိဒ္ဓသို့ မရှုသေးဘဲ အဇ္ဈတ္တ၌သာ ဓာတ်ကြီး
လေးပါးကိုပင် ဆက်လက်၍ ရှုပွားလိုကလည်း ရှုပွားနိုင်သည်သာ ဖြစ်သည်။
အဇ္ဈတ္တ၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်သည်တိုင်အောင်
သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါမှ ဗဟိဒ္ဓသို့ ပြောင်းရှုလိုကလည်း ရှုနိုင်သည်သာ
ဖြစ်သည်။

အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်များကား ထိုသို့ ဓာတ်များ ထင်ရှား
လာသောအခါ ကြောက်လန့်လာတတ်၏။ ကြောက်လန့်ဖွယ် မလိုပါ။ တစ်ခုခု
ဖြစ်လေမလားဟူသော ပူပန်မှု စိုးရိမ်မှုလည်း မဖြစ်သင့်ပေ။ ထိုအခါမျိုး၌
လွန်ကဲနေသော ဓာတ်ကို ညီမျှအောင် ပြုပြင်ပေးရမည် ဖြစ်သည်။ ဓာတ်-

သဘောတရား (၁၂)မျိုးလုံးကိုပင် ထိုအခါဝယ် ပြန်ရှုခြင်းက ပိုကောင်းပေ-
သည်။

မာမူသဘော လွန်ကဲနေပါက ပျော့မူသဘောကို၊ ပျော့မူသဘော
လွန်ကဲနေပါက မာမူသဘောကို ဦးစားပေးကာ ရှုခြင်းဖြင့် ဓာတ်သဘော
တရားများကို ညီမျှအောင် ပြုပြင်ပေးပါ။ အလားတူပင် ကြမ်း-ချော၊ လေး-
ပေါ့၊ ယိုစီး-ဖွဲ့စည်း၊ ပူ-အေး၊ ထောက်-တွန်းတို့၌လည်း နည်းတူ သဘော-
ပေါက်ပါ။ ဓာတ်သဘောတရား တစ်ခုခု လွန်ကဲလာပါက ထိတ်လန့်မှုစသည်
ဖြစ်လာတတ်သဖြင့် သမာဓိလည်း ပျက်ပြားလာတတ်ပေသည်။ သမာဓိက
အားကောင်းလာသောအခါ ဓာတ်သဘောတရားများလည်း ညီမျှနေပါက
သမာဓိက စူးရှထက်မြက် တည်တံ့လာတတ်ပေသည်။

သို့သော် အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဉာဏ်၌ကား ခန္ဓာ-
ကိုယ်ကို မတွေ့တော့ဘဲ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ အစုအပုံအဖြစ်ဖြင့်သာ
ထင်လာရာက တဖြည်းဖြည်း ဓာတ်များမှာ လုံးကျစ်လျက် လာတတ်၏။
ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ အတုံးအခဲမှာ သေးငယ်လာတတ်၏။ တစ်ကိုယ်လုံးကို
ခြုံ၍ ဓာတ်ကို စိုက်မရှုဘဲ တစ်နေရာရာကို အထူးသဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်၏
အတွင်းပိုင်းလောက်ကိုသာ ဦးစားပေး၍ ဓာတ်ကို စိုက်ရှုနေမိသော ယောဂါ-
ဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ဖြစ်လာတတ်သော သဘာဝတစ်မျိုးဖြစ်၏။ ထိုအချိန်အခါ
မျိုးတွင် ဓာတ်အတုံးအခဲ ကြီးမူ-သေးမူကို အာရုံမယူဘဲ ဓာတ်အစုအပုံကိုသာ
ဆက်လက်၍ အာရုံယူကာ သမာဓိကို ဆက်လက် ထူထောင်ရမည် ဖြစ်ပေ
သည်။

ဤအပိုင်းတွင် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အာရုံယူ၍ ထူထောင်လာသော
သမာဓိမှာ အတော်အသင့် အားကောင်းလာပြီ ဖြစ်သဖြင့် စိတ်ကို စေလွှတ်မိ-
သည့်ဘက်တွင် ဓာတ်များလည်း ထင်ရှားနေတတ်၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က
စိတ်ကို ထိုထိုဤဤဘက်သို့ မစေလွှတ်မိအောင် ကြိုးစားဖို့ လိုပေသည်။
ထိုသို့ စိတ်ကို ခန္ဓာကိုယ်၏ ပြင်ပသို့တိုင်အောင် စေလွှတ်နေမိပါက စူးစမ်း
ဆင်ခြင်မှုတွေ များနေပါက ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်က လွန်ကဲလာသဖြင့် သမာဓိ

သမ္မောဇ္ဈင်စသည့် ဗောဇ္ဈင်တရားများလည်း အားနည်းလာတတ်ပေသည်။ ဤအချိန်ကား ရုပ်ကလာပ်များကို ဉာဏ်ဖြင့် မတွေ့မမြင်ခင် အပိုင်းဖြစ်၍ ရုပ်ယန အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် မဖြိုခွဲနိုင်သေးသည့်အတွက် ပရမတ်နယ်သို့ ခြေစုံပစ်၍ ဝင်ရောက်မသွားသေးသော အချိန် ဖြစ်၏။ ပညတ်နယ်ကို လုံးဝ မကျော်လွှားနိုင်သေးသဖြင့် စိတ်ကို နေရာအနှံ့အပြား စေလွှတ်နေပါက ပညတ်နှင့် ရောနှောနေသော အာရုံနိမိတ်များကိုလည်း ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်က တွေ့မြင်နေတတ်ပေသည်။ ထိုအခါ ထိုအာရုံနိမိတ်များနောက်သို့ စိတ်က လိုက်ကြည့်နေတတ်သဖြင့် ဓာတ်သဘောတရားများကိုလည်း မရှုမိတော့- သည့်အတွက် သမာဓိမှာ ပျက်ပြားသွားတတ်ပေသည်။ သို့အတွက် ဓာတ်ကြီး လေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကိုသာ မလွှတ်တမ်း အာရုံယူလျက် သမာဓိ ကိုသာ ခိုင်ခံ့အောင် ဆက်လက်၍ ထူထောင်ရမည့် အချိန်အခါသာ ဖြစ်သည် ဟု ယောဂီဘက်က သဘောပေါက် နားလည်ဖို့ အထူးလိုအပ်ပေသည်။

ဓာတ်အတုံးအခဲ ကြီးမား ကျယ်ပြန့်လာသည်ဟု အသိဉာဏ်၌ ထင်လာ- သူနှင့် ဓာတ်အတုံးအခဲ သေးကွေးသွားသည်ဟု အသိဉာဏ်၌ ထင်လာသူ ယောဂီနှစ်ဦးတို့တွင် သေးသေးကွေးကွေး အတုံးအခဲအဖြစ် ထင်လာသူ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်က သမာဓိ ပို၍ စူးရှသည်ကို ရံခါ တွေ့ရတတ်၏။ ကြီးမား ကျယ်ပြန့်သည့် ဓာတ်အတုံးအခဲအဖြစ် ထင်သူအချို့လည်း သမာဓိ စူးရှ- တတ်ပါသည်။ ဓာတ်အတုံးအခဲ ကြီးမှု-သေးမှုကို အာရုံမပြုဘဲ ဓာတ်အစု အပုံကိုသာ အာရုံပြု၍ သမာဓိကိုသာ ဆက်လက် ထူထောင်နေပါ။

အဖြူ နှင့် အကြည်ပြင်

စက္ခာဒိပဉ္စဝိခံ ရူပါဒိနံ ဂဟဏပစ္စယဘာဝေန အာဒါသတလံ ဝိယ ဝိပုသန္တတ္တာ ပဿာဒရူပံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၈၁။)

ဤခန္ဓာကိုယ်ဝယ် . .

- ၁။ စက္ခုပဿာဒ = မျက်စိအကြည်
- ၂။ သောတပဿာဒ = နားအကြည်

၃။ ယာနုပသာဒ = နှာခေါင်းအကြည်

၄။ ဇိဝှိပသာဒ = လျှာအကြည်

၅။ ကာယပသာဒ = ကိုယ်အကြည်

ဤသို့လျှင် အကြည်ရုပ်(= ပသာဒရုပ်) ငါးမျိုး ရှိပေသည်။ ထိုငါးမျိုးသော ရုပ်သည် ရူပါရုံစသည့် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အာရုံကို ရယူတတ်သော စက္ခုဝိညာဏ် စသည့် ဆိုင်ရာနာမ်တရားစုတို့၏ မှီရာ အကြောင်းတရားအဖြစ် ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရားများ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းငါးမျိုးသော ရုပ်သည် ကြေးမုံ မှန်အပြင်ကဲ့သို့ ကြည်လင်နေသောကြောင့် **ပသာဒရုပ်**ဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။

ရူပါဘိယာတာရဟဘူတပွသာဒလက္ခဏံ ။ ပ ။ စက္ခု! (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၇၄။)

ရူပါရုံ ရှေးရှုရိုက်ခတ်ခြင်းငှာ ထိုက်သော ဘူတရုပ် (= ဓာတ်ကြီး) လေးပါး တို့ကို ကြည်လင်စေတတ်သော သဘောလက္ခဏာရှိသော ရုပ်သည် **စက္ခုပသာဒ** မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၇၄။)

သို့အတွက် **ပသာဒရုပ်**ဟူသည် အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အတွေ့-အထိဟူသော ဆိုင်ရာအာရုံတို့က ရှေးရှုရိုက်ခတ်သည့်အခါ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ ယာနုဝိညာဏ်၊ ဇိဝှိဝိညာဏ်၊ ကာယဝိညာဏ်ဟူသော နာမ်တရား အသီးအသီးအား မှီရာဝတ္ထုရုပ်အဖြစ် ကျေးဇူးပြုပေးနေသော၊ ကြေးမုံမှန်အပြင်ကဲ့သို့ ကြည်လင်နေသော ဘူတရုပ် (= ဓာတ်ကြီး) လေးပါး တို့၏ ကြည်လင်နေသော သဘောတရား ဖြစ်၏။

ယင်းပသာဒရုပ်တို့တွင် စက္ခုပသာဒကား မျက်စိ၌၊ သောတပသာဒကား နား၌၊ ယာနုပသာဒကား နှာခေါင်း၌၊ ဇိဝှိပသာဒကား လျှာ၌သာ အသီး-အသီး တည်ရှိ၏။ သို့သော် ကာယပသာဒကား မျက်စိ-နား-နှာ-လျှာ-ကိုယ်-နှလုံးဟူသော ဒွါရခြောက်ပါးလုံး၌ ထိမှုကို သိသည့်နေရာတိုင်း၌ တည်ရှိပေသည်။ ဆိုင်ရာအာရုံတို့ ရှေးရှုရိုက်ခတ်ခြင်း ထိခိုက်ခြင်းငှာ ထိုက်သော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ကြည်လင်မှုသဘောတရားသာ ဖြစ်သည်။

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ကိုယ်ပိုင် သဘာဝလက္ခဏာကို အာရုံယူကာ ယခုကဲ့သို့ သမာဓိကို ထူထောင်နေသော အခိုက်ဝယ် သမာဓိကလည်း အရှိန်အဝါ ကောင်းမွန်လာသောအခါ ‘ယန’ခေါ်သည့် ရုပ်တုံးရုပ်ခဲတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် မဖြိုခွဲနိုင်မီ ယင်းဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ကြည်လင်မှု သဘောတရားဟူသော ပဿဒရုပ်များကို အတုံးလိုက် အခဲလိုက် တွေ့မြင်တတ်ပေသည်။

သို့သော် ဤအဆင့်သို့ တစ်ခါမျှ မရောက်ဖူးသေးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါက အဖြူရောင် မီးခိုးရောင်ကဲ့သို့သော အဖြူပြင်ကြီးကို များသောအားဖြင့် စတင်၍ တွေ့ရှိတတ်ပေသည်။ ပကတိသော မှန်သည် ပင်ကို သဘာဝအတိုင်း ကြည်လင်နေသည်ကား မှန်၏။ သို့သော် မိုးအခါဝယ် ရံခါ ရေငွေ့များက ယင်းမှန်သို့ ကပ်နေသောအခါ မှန်၏ ကြည်လင်မှုကို မတွေ့မြင်ရသေးဘဲ ရေခိုးရေငွေ့များ ကပ်နေသည့် ဖြူရော်ရော် အရောင်အဆင်းကို တွေ့မြင်ရတတ်၏။ အလားတူပင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ကိုယ်ပိုင် သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးကို အာရုံယူ၍ သမာဓိကို ထူထောင်လာရာ ဘာဝနာသမာဓိက ယင်းအကြည်ဓာတ် အတုံးအခဲကို ထွင်းဖောက် မြင်နိုင်လောက်အောင် အားမကောင်းသေးသည့်အခါ အဖြူရောင် မီးခိုးရောင်ကဲ့သို့သော အဖြူပြင်ကြီးကို စတင်၍ တွေ့ရှိခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

သို့သော် ဤအပိုင်းတွင် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်များသည် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး စတင်တွေ့ရှိပုံ အခြင်းအရာ မတူထူးခြားမှု အသင့်အတင့် ရှိတတ်ပါသည်။ အချို့ယောဂီများက အလင်းရောင်ကို စတင်၍ အသိအမှတ် ပြုမိတတ်ကြ၏။ အချို့ယောဂီများက အဖြူကို စတင်၍ အသိအမှတ် ပြုမိတတ်ကြ၏။ လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင် အားပျော့သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့က လင်းရောင်ခြည်ကို သတိမပြုမိကြဘဲ အဖြူကိုသာ စတင်၍ သတိပြုမိကြခြင်း ဖြစ်၏။ လင်းရောင်ခြည် စွမ်းအင်ကောင်းသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား လင်းရောင်ခြည်ကို ဦးစွာ သတိပြုမိတတ်ကြ၍ အဖြူကို နောက်မှ သတိပြုမိတတ်ကြ၏။

ထိုအဖြူမှာ ပေါ်စတွင် အချို့ယောဂီများ၌ မီးခိုးရောင်ကဲ့သို့ ညစ်ထပ်ထပ် အနည်းငယ် ရှိတတ်၏။ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်က ထိုအဖြူကို မကြည့်သေးဘဲ မူလ ရှုမြဲဖြစ်သည့် ဓာတ်ကြီးလေးပါးအာရုံ၌သာ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေအောင် ဆက်လက် ကြိုးပမ်းခဲ့သော် ထိုအဖြူမှာ ဝါဂွမ်းစိုင်ကဲ့သို့ ဆွတ်ဆွတ်ဖြူလာတတ်ပါသည်။ ဤအဖြူကား အကြည်ဓာတ်၏ ရှေ့ပြေးအမှတ်အသား ဖြစ်ပါသည်။ ဤအဖြူကိုလည်း နှလုံးမသွင်းသေးဘဲ မူလ ရှုမြဲဖြစ်သည့် ဓာတ်ကြီးလေးပါး အာရုံ၌သာ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်ထားခဲ့သော် ဤအဖြူပြင် အဖြူတုံးဟူသည်မှာလည်း ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ အစုအပုံသာ ဖြစ်သည်ဟု သဘောပေါက်လာတတ်ပါသည်။

အကယ်၍ အဖြူပြင်၌ တည်ရှိနေသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို သဘောမပေါက်နိုင်သေး ဖြစ်နေခဲ့သော် ထိုအဖြူပြင်အတုံးအခဲမှာလည်း လွယ်လွယ်နှင့် ပျောက်ပျက်မသွားဘဲ ခိုင်ခံ့လျက်သာ တည်ရှိနေခဲ့သော် တစ်ကိုယ်လုံးကို ခြုံ၍ ရှုနေကျအတိုင်း မာမှုသဘောကို ရှုလိုက်၊ အဖြူပြင်၌ မာမှုသဘောကို ရှုလိုက် — ဤသို့ ကြိမ်ဖန်များစွာ လေ့ကျင့်ပါ။ လေ့ကျင့်ပါများလာသော် အဖြူပြင်၌ တည်ရှိနေသော မာမှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့မြင်လာတတ်ပါသည်။ မာမှုသဘောတရားတစ်ခုကို ကျေကျေနပ်နပ် ရှု၍ ရရှိပါက ကျန်နေသေးသည့် သဘောတရား (၁၁)မျိုးကိုလည်း ဆက်လက်၍ နည်းတူ ရှုကြည့်ပါ။ အဖြူပြင်၌ **မာ-ကြမ်း-လေး-ပျော့-ချော-ပေါ့၊ ယိုစီး-ဖွဲ့စည်း၊ ပူ-အေး၊ ထောက်-တွန်း**ဟူသော သဘောတရား (၁၂)မျိုးလုံးကို ဉာဏ်ဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့မြင်ပါက “ပထဝီဓာတ်၊ အာပေါဓာတ်၊ တေဇောဓာတ်၊ ဝါယောဓာတ်”ဟု လေးချက် ပြောင်း၍ ရှုပါ။ ယင်းဓာတ်လေးပါးကို အာရုံယူကာ သမာဓိကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ထူထောင်ပါ။

သို့သော် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အများစု၌ ထိုအဖြူမှာ ပေါ်စတွင် မခိုင်ခံ့ဘဲ ခဏပေါ်လိုက် ခဏပျောက်လိုက် ဖြစ်နေတတ်ပါသည်။ ထိုအခါ ထိုအဖြူ၏ ခိုင်ခံ့ရေးအတွက် မူလ ရှုမြဲဖြစ်သည့် ဓာတ်ကြီးလေးပါး အာရုံ၌သာ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်သည်ထက် ပို၍ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်တည်နေအောင်သာ ကြိုးစား

ပါ။ ထိုသို့ ကြီးစားရာ၌ ထိုအဖြူမှာ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ရှုလိုက် တိုင်း ဉာဏ်ဖြင့် မတွေ့မြင်သေးခဲ့သော် ထိုအဖြူပြင် အဖြူအတုံးအခဲမှာလည်း နာရီဝက်ခန့် တစ်နာရီခန့် စသည်ဖြင့် မပျောက်ပျက်ဘဲ ခိုင်ခံ့တည်တံ့ခဲ့သော် ထိုအဖြူပြင် အဖြူအတုံးအခဲ၌ တည်ရှိနေသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုလည်း သဘောမပေါက်သေး ဖြစ်နေပါက အထက်ပါအတိုင်း — တစ်ကိုယ်လုံး၌ မာမှု သဘောကို ရှုလိုက်, အဖြူ၌ မာမှုသဘောကို ရှုလိုက်, တစ်ကိုယ်လုံး၌ ကြမ်းမှု သဘောကို ရှုလိုက်, အဖြူ၌ ကြမ်းမှုသဘောကို ရှုလိုက် — ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပြောင်းရွှေ့ ရှုကြည့်ပါ။ ဓာတ်ကြီးလေးပါး (= သဘောတရား ၁၂-မျိုး)လုံးကို ဉာဏ်နှင့် မြင်အောင် လေ့ကျင့်ပါ။ အောင်မြင်မှုကို ရရှိခဲ့သော် “ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်”ဟု လေးချက် ပြောင်းရှုကာ သမာဓိကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ဆက်လက်ထူထောင်ပါ။

ထိုအဖြူပြင် အဖြူအတုံးအခဲ၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မြင်အောင် ရှုနိုင်၍ သမာဓိကိုလည်း ထူထောင်နိုင်ခဲ့သော် သမာဓိ မြင့်မား လာသောအခါ ထိုအဖြူမှာ တဖြည်းဖြည်း ကြည်လာမည် ဖြစ်သည်။ ရေခဲတုံး ဖန်တုံး မှန်တုံးကဲ့သို့ ကြည်လာမည်ဖြစ်သည်။ ထိုအကြည်ပြင် အကြည် အတုံးအခဲမှာ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုပင် မြင်အောင် ဆက်လက် သိမ်းဆည်းပါ။ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပါ။ ထိုအကြည်ပြင် အကြည်အတုံးအခဲ၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်ပြီး တည်နေအောင် သမာဓိကို ဆက်လက်ထူထောင်ပါ။ သမာဓိ၏ စွမ်းအင် အားကောင်းလာသည်နှင့်အမျှ ဉာဏ်၏ စွမ်းအင်အာနုဘော်သည်လည်း ကြီးထွားလာမည် ထက်မြက်စူးရှလာမည် ဖြစ်ပေသည်။ ဓာတ်ကြီးလေးပါး တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအသီးအသီးကို ထွင်းဖောက်သိမြင်နေသော ဉာဏ်၏ စွမ်းအင်အာနုဘော်က ကြီးမားလာသောအခါ ထက်မြက်စူးရှလာသောအခါ ရဲရင့်လာသောအခါ လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင်များလည်း အလွန် အားကောင်း လာမည် ဖြစ်သည်။ ပြီးပြီးပြတ်ပြတ် အရောင်တလက်လက် ထွက်ပေါ်လာ တတ်ပါသည်။

ထိုအရောင်အလင်းများမှာ အချို့ယောဂီများ၌ အလွန်တောက်ပစူးရှသဖြင့် မျက်စိအကြည်ဓာတ်ကို ထိုလင်းရောင်ခြည်က လာရောက်ဟပ်နေသဖြင့် ရိုက်ခတ်နေသဖြင့် မျက်စိများ ကျိန်းနေတတ်၏။ အလွန်တောက်ပနေသော နေကို ကြည့်နေသည့်အခါကဲ့သို့ မျက်ရည်များ ထွက်လာတတ်၏။ ထိုအခါမျိုး၌ အလင်းရောင်ကို နှလုံးမသွင်းသေးဘဲ မူလ ရှုမြဲဖြစ်သည့် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုပင် ဆက်လက်၍ ရှုပွားနေပါ။ လေ့ကျင့်မှုများလာသောအခါ ထိုလင်းရောင်ခြည်က စက္ခုအကြည်ဓာတ်၌ ရိုက်ခတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် မျက်ရည်ထွက်ခြင်း မျက်စိစူးခြင်း စသည့် ဒဏ်ချက်တို့ကို ခံနိုင်ရည်စွမ်းအင် ရှိလာမည် ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့သော လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင်ကိုပင် ရည်ရွယ်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာဆရာတော်က **“ဓာတုပွဘေဒါဝဘာသနပညာပရိဂ္ဂဟိတော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၃၄၇။) - ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ အထူးအပြားကို မိမိ၏ ပညာအရောင်ဖြင့် ထွန်းပြခြင်း အဘာသနကိစ္စရှိသော ပညာဖြင့် သိမ်းဆည်းထားအပ်သော”** ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဤဖွင့်ဆိုချက်ကား ရုပ်ကလာပ်များကို မြင်၍ ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးကို သိမ်းဆည်းနိုင်သည့် အဆင့်အထိ ရည်ညွှန်းထားပေသည်။

ဤနေရာတွင် သတိပြုရန် အချက်တစ်ခု ရှိလာပြန်၏။ အချို့ယောဂီများ၌ ဤအဖြူပြင်ကို ခန္ဓာကိုယ်၌ မတွေ့ဘဲ မျက်နှာရှေ့ဝန်းကျင် ဗဟိဒ္ဓ၌ စတင်၍ တွေ့တတ်သည်လည်း ရှိ၏။ အကယ်၍ ဗဟိဒ္ဓ၌ အဖြူကို စ၍ တွေ့ခဲ့သော် ထိုအဖြူကို မကြည့်ဘဲ ထိုအဖြူ၌ ဓာတ်လေးပါးကို မရှုဘဲ မိမိမူလ ရှုမြဲဖြစ်သည့် မိမိ ခန္ဓာအိမ်၌သာလျှင် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ဆက်၍ ရှုနေပါ။ မိမိခန္ဓာအိမ်တစ်ခုလုံး ဖြူလာပါမှ ထိုအဖြူ၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မြင်အောင် စိုက်ရှုပါ။ တဖြည်းဖြည်း အကြည်ပြင်ကို တွေ့ရှိလာပါလိမ့်မည်။

အချို့ယောဂီများ၌ အဖြူကို စတင် တွေ့ရှိစေမည့် ကွက်ကျား ကွက်ကျား တွေ့မြင်နေတတ်၏။ အကြည်ပြင် အကြည်အတုံးအခဲကို စတင်တွေ့ရှိရာ-

၌လည်း ကွက်ကျား ကွက်ကျား တွေ့မြင်နေတတ်၏။ အချို့ကို ရင်ဘတ်၌၊ အချို့ကို မျက်နှာ၌၊ အချို့ကို ဦးခေါင်း၌ စသည်ဖြင့် ကွက်ကျား ကွက်ကျား တွေ့မြင်နေတတ်၏။ ထိုအခါမျိုး၌ ထိုအဖြူကို သို့မဟုတ် ထိုအကြည်ဓာတ်ကို အာရုံမပြုသေးဘဲ မူလ ရှုမြင်ဖြစ်သည့် ဓာတ်ကြီးလေးပါးအာရုံ၌သာ ဘာဝနာ-စိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာကပ်ထား၍ အဖြူနှင့် အကြည်ဓာတ်များ မပျံ့နှံ့သေးသည့် ခန္ဓာကိုယ်ဘက်သို့ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုပင် တဖြည်းဖြည်း ဖြန့်၍ ရှုလိုက်ပါက အဖြူ-အကြည်တို့လည်း တဖြည်းဖြည်း ပြန့်သွားကြမည် ဖြစ်ပေသည်။ ခန္ဓာ-ကိုယ်တစ်ခုလုံး၌ ဝါဂွမ်းပုံကဲ့သို့ အဖြူအတုံးအခဲကိုလည်းကောင်း၊ သမာဓိ အားကောင်းလာပါက ရေခဲတုံး၊ ဖန်တုံး၊ မှန်တုံးကဲ့သို့ အကြည်အတုံးအခဲကို လည်းကောင်း တွေ့ရှိနေမည် ဖြစ်သည်။

ကာယပသာဒ (= ကာယအကြည်ဓာတ်)သည် တစ်ကိုယ်လုံး၌ အနံ့ အပြား တည်ရှိနေသော ရုပ်တစ်မျိုး ဖြစ်၏။ ထိုမှုကို သိသော ကာယဝိညာဏ် စိတ်သည် ကိုယ်အကြည်ဓာတ်ကိုသာ မှီတွယ်ရသဖြင့် ထိုမှုကို သိသည့် နေရာတိုင်း၌ ကာယအကြည်ဓာတ် (= ကိုယ်အကြည်ဓာတ်)ကား တည်ရှိ နေမြဲပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းကာယအကြည်ဓာတ်ဟူသည် — **ဖောဋ္ဌာဗ္ဗာ-ဘိယာတာရဟဘူတပ္ပသာဒလက္ခဏော ။ ပ ။ ကာယော၊** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၇၄။) ဖောဋ္ဌာဗ္ဗာရုံ ရှေးရှုရိုက်ခတ်ခြင်း ထိခိုက်ခြင်းငှာထိုက်သော ဓာတ်ကြီးလေးပါး တို့ကို ကြည်လင်စေခြင်း သဘောလက္ခဏာရှိသော ရုပ်တရားတစ်မျိုးသာ ဖြစ်သည်။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မှီကာ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အကြည်ဓာတ် တစ်မျိုးသာ ဖြစ်သည်။ ‘ယန’ ခေါ်သည့် ရုပ်တုံးရုပ်ခဲများကို ဉာဏ်ဖြင့် မဖြိုခွဲ-နိုင်မီ ယနအတုံးအခဲများ မပြိုမီ အချိန်၌ အကြည်ဓာတ်များကို တစ်ဆက်-တည်း အတုံးလိုက် အခဲလိုက် အပြင်လိုက်ကြီး တွေ့နေရခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအကြည်ဓာတ် အကြည်ပြင်၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုပင် မြင်-အောင် ဆက်ရှုပါ။ ယင်းဓာတ်လေးပါးကို အာရုံယူ၍ သမာဓိကို ဆက်လက် ထူထောင်ပါ။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို မှီ၍ ဖြစ်နေသော အကြည်တုံး အကြည်ခဲ အကြည်ပြင်ကြီးသည် ရှုလိုက်တိုင်း ဉာဏ်တွင် ထင်ရှားနေမည်

ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ အကြည်ပြင်၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုလည်း သဘောမပေါက်နိုင်သေး၊ မသိမ်းဆည်းနိုင်သေး၊ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမယူနိုင် သေး ဖြစ်နေပါက အဖြူပြင်၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို သိမ်းဆည်း- သကဲ့သို့ ရှုသကဲ့သို့ပင် “ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခုလုံးကို ခြုံ၍ ရှုနေကျအတိုင်း မာမှု သဘောကို ရှုလိုက်၊ အကြည်ပြင်၌ တည်ရှိသော မာမှုသဘောကို ရှုလိုက်” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဓာတ်သဘောတရားများကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ တိုး၍ တိုး၍ ရှုကြည့်ပါ။ အောင်မြင်မှုကို ရရှိခဲ့သော် ထို အကြည်ပြင် အကြည်- အတုံးအခဲ၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုပင် ခြုံငုံ၍ အာရုံယူကာ “ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်”ဟု ရှုနေပါ။ သမာဓိ ကို ဆက်လက်ထူထောင်ပါ။

ပါရမီရှင် သူတော်ကောင်းများ

အတိတ်ဘဝထိုထိုက ရုပ်နာမ်ကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်သည့် တိုင်အောင် ဆည်းပူးခဲ့ ဖြည့်ကျင့်ခဲ့သော ပါရမီပုညသမ္ဘာရတည်းဟူသော ပါရမီကောင်းမှုကုသိုလ်အထူးဟူသော အဆောက်အဦ အခိုင်အမာ တည်ရှိ ခဲ့ဖူးသော ပါရမီရှင် သူတော်ကောင်းများအဖို့မှာ ထိုအကြည်ပြင် အကြည်- တုံး၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုပင် စိုက်၍ ရှုနေရုံမျှဖြင့် အလွယ်- တကူပင် အကြည်တုံး အကြည်ပြင်ကြီးများ ပြိုကွဲသွားကာ ရုပ်ကလာပ် အမှုန်များကို စတင် တွေ့ရှိတတ်ပါသည်။

အာကာသဓာတ်ကို ရှုရန်

သို့သော် ပါရမီကောင်းမှုကုသိုလ် အဆောက်အဦက အနည်းငယ် အားပျော့နေသော ယောဂီသူတော်ကောင်း ဖြစ်ခဲ့ပါမူ ထိုအကြည်ဓာတ် အကြည်ပြင် အကြည်တုံး အကြည်ခဲကြီးမှာ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မြင်အောင် စိုက်၍ ရှုလိုက်ရုံမျှဖြင့် ယင်းအကြည်အတုံးအခဲကြီးမှာ ပြိုကွဲ သွားဘဲ အတုံးလိုက် အခဲလိုက် အပြင်လိုက်ပင် ရှိနေတတ်ပါသည်။

ထိုအခါမျိုးတွင် ထိုအကြည်ပြင်ကြီး၌ အာကာသဓာတ်ကို မြင်အောင် စိုက်၍ ရှုရမည် ဖြစ်သည်။

ဘုရားရှင်သည် မဟာရာဟုလောဝါဒသုတ္တန် (မ၊၂၊၈၆။)၊ ဓာတုဝိဘင်္ဂ-
သုတ္တန် (မ၊၃၊၂၈၅။)၊ အဘိဓမ္မာ ဓာတုဝိဘင်းပါဠိတော် (အဘိ၊၂၊၈၆။) တို့၌
အာကာသဓာတ်ကို ရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ
နှင့် မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသဋီကာတို့ကလည်း အာကာသဓာတ်ကို ရှုရန် ညွှန်ကြား-
တော်မူခြင်း၏ အကြောင်းရင်းကို ဤသို့ ရှင်းပြထားတော်မူကြ၏။

အထ အာကာသဓာတ် ကသွာ ဝိတ္ထာရေသီတိ။ ဥပါဒါရူပဒဿနတ္ထံ။
ဟေဋ္ဌာ ဟိ စတ္တာရိ မဟာဘူတာနေဝ ကထိတာနိ၊ န ဥပါဒါရူပံ။ တသွာ
ဣမိနာ မုခေန တံ ဒဿေတုံ အာကာသဓာတ် ဝိတ္ထာရေသီ။ အပိစ
အဇ္ဈတ္တိကေန အာကာသေန ပရိစ္ဆိန္ဒရူပမ္ပိ ပါကဋံ ဟောတိ။

အာကာသေန ပရိစ္ဆိန္ဒံ၊ ရူပံ ယာတိ ဝိဘူတတံ။
တဿေဝံ အာဝိဘာဝတ္ထံ၊ တံ ပကာသေသိ နာယကော။

(မ၊ဋီ၊၃၊၉၇။)

မဟာဘူတာနိ တာဝ ဝိတ္ထာရေတု သမ္မသန္တပဂတ္တာ၊ အသမ္မသန္တပဂံ
အာကာသဓာတ် အထ ကသွာ ဝိတ္ထာရေသီတိ အာဟ “ဥပါဒါရူပဒဿနတ္ထံ” န္တိ
။ ပ ။ ဟေဋ္ဌာ စတ္တာရိ မဟာဘူတာနေဝ ကထိတာနိ၊ န ဥပါဒါရူပန္တိ တဿ
ပနေတ္ထ လက္ခဏာဟာရနယေန အာကာသဒဿနေန ဒဿိတတာ
ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တေနာဟ “ဣမိနာ မုခေန တံ ဒဿေတုံ” န္တိ။ န ကေဝလံ
ဥပါဒါရူပဂ္ဂဟဏဒဿနတ္ထမေဝ အာကာသဓာတု ဝိတ္ထာရိတာ၊ အထ ခေါ
ပရိဂ္ဂဟသုခတာယပီတိ ဒဿေန္တော “အပိစာ” တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ
ပရိစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗဿ ရူပဿ နိရဝသေသပရိယာဒါနတ္ထံ “အဇ္ဈတ္တိကေနာ” တိ
ဝိသေသနမာဟ။ အာကာသေနာတိ အာကာသဓာတုယာ ဂဟိတာယ။
ပရိစ္ဆိန္ဒရူပန္တိ တာယ ပရိစ္ဆိန္ဒိတကလာပဂတမ္ပိ ပါကဋံ ဟောတိ၊ ဝိဘူတံ ဟုတွာ
ဥပဋ္ဌာတိ။ (မ၊ဋီ၊၃၊၆၃။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

မဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကား အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ လက္ခဏာ-
ရေး သုံးတန်သို့ တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ထိုက်သော တရားများ
ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ထိုဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို အကျယ်ချဲ့၍ ဟောကြားတော်
မူခြင်းမှာ သင့်တန်စေ၊ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ လက္ခဏာရေး သုံးတန်သို့
တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းငှာ မထိုက်တန်သော **အနိပ္ပန္န**
အမည်ရသော ရုပ်အတုမျှသာ ဖြစ်သော အာကာသဓာတ်ကို အဘယ်ကြောင့်
ဘုရားရှင်သည် အကျယ်ချဲ့၍ ဟောကြားတော်မူအပ်ပါသနည်းဟု မေးရန်
ရှိ၏။ ဥပါဒါရုပ်တို့ကို ရှုပွားသုံးသပ်ရန် ညွှန်ကြားတော်မူလိုသည့်အတွက်
ဘုရားရှင်သည် အာကာသဓာတ်ကို အကျယ်ချဲ့၍ ဟောကြားတော်မူသည်ဟု
ဖြေဆိုရာ၏။

ဝုတ္တမ္ဘိ ဧကဓမ္မေ၊ ယေ ဓမ္မာ ဧကလက္ခဏာ တေန။

ဝုတ္တာ ဘဝန္တိ သဗ္ဗေ၊ ဣတိ ဝုတ္တော လက္ခဏော ဟာရော။

(နေတ္ထိပါဠိတော်၊ ၂၆- ၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၂။)

= ပရမတ္ထဓာတ်သား တရားလုံးတစ်ခုကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ
ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ဖို့ရန်အတွက် ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူ-
သည်ရှိသော် ထိုပရမတ္ထဓာတ်သား တရားလုံးနှင့် လက္ခဏာချင်း တူညီသော
ပရမတ္ထဓာတ်သား တရားအားလုံးကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရန် ဟောကြား
တော်မူပြီးသာ ဖြစ်သည်။ ဤသို့ လက္ခဏာချင်း တူညီရာ တရားအားလုံးကို
သိမ်းကျုံးယူရသောနည်းမှာ **လက္ခဏာဟာရ နေတ္ထိနည်း** ဖြစ်၏။

ဤ**မဟာရာဟုလောဝါဒသုတ္တန်**ဝယ် အာကာသဓာတ်ကို ရှုပွားဖို့ရန်
ဘုရားရှင်၏ ဟောကြားတော်မူခြင်းမှာလည်း လက္ခဏာဟာရနေတ္ထိနည်းအရ
လက္ခဏာချင်း တူညီရာ ဥပါဒါရုပ်အားလုံးကို အာကာသဓာတ်၌ ပေါင်းစု၍
ဟောကြားသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ သို့အတွက် အာကာသဓာတ်ကို ရှုဖို့ရန်
ဘုရားရှင်၏ ညွှန်ကြားတော်မူချက်မှာ ဥပါဒါရုပ် အားလုံးကိုပင် ရှုဖို့ရန်

ညွှန်ကြားတော်မူခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်သည် မဟာရာဟုလောဝါဒ သုတ္တန်ဝယ် အာကာသဓာတ်ကို မဟောမီ ရှေးအပိုင်း၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါး- တို့ကိုပင်လျှင် ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။ ဥပါဒါရုပ်ကို ဟောကြားတော် မမူခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် ဤအာကာသဓာတ်ကို အဦးမူသဖြင့် ထိုဥပါဒါရုပ်အားလုံးကို ရှုပွား သုံးသပ်ရန် ညွှန်ကြားတော်မူလိုသည့်အတွက် အာကာသဓာတ်ကို အကျယ်- ချဲ့၍ ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ အာကာသဓာတ်သည်လည်း ဓာတ် ကြီး လေးပါးကိုပင် မှီ၍ဖြစ်သော ဥပါဒါရုပ်တစ်မျိုး ဖြစ်၏။ အာကာသဓာတ်မှ ကြွင်းသော (၂၃)မျိုးသော ဥပါဒါရုပ်သည်လည်း ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုပင် မှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာရသော ဥပါဒါရုပ်ပင် ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် အာကာသဓာတ်နှင့် ကျန်ဥပါဒါရုပ်အားလုံးတို့သည် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုသာ မှီတွယ်၍ ဖြစ်ပေါ် လာရပုံ လက္ခဏာချင်း တူညီသောကြောင့် အာကာသဓာတ်၌ ဥပါဒါရုပ် အားလုံးကို ပေါင်းစု၍ ဟောကြားသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ **လက္ခဏာဟာရ နေတ္တိနည်းတည်း။**

သည်မျှသာမကသေး၊ အာကာသဓာတ်၌ ဥပါဒါရုပ်အားလုံးကို ပေါင်းရုံးယူ၍ ရှုပွားသုံးသပ်ဖို့ရန်အတွက်သက်သက်မျှသာ ရည်ရွယ်တော် မူ၍ ဘုရားရှင်သည် အာကာသဓာတ်ကို အကျယ်ချဲ့၍ ဟောကြားတော် မူအပ်သည် မဟုတ်သေး၊ စင်စစ်မှာမူ ရုပ်တရားတို့ကို လွယ်လွယ်ကူကူ သိမ်းဆည်းနိုင်ဖို့ရန်အတွက်လည်း ညွှန်ကြားပြသတော်မူလိုသည့်အတွက် အာကာသဓာတ်ကို ရှုပွားသုံးသပ်ဖို့ရန် ဘုရားရှင်သည် ညွှန်ကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ အကယ်စင်စစ်မှာမူ **ပရိစ္ဆေဒလက္ခဏာ** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၇၈။) = ရုပ်ကလာပ် တို့ကို တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မရောယှက်ရအောင် ရုပ်ကလာပ်တို့ကို ပိုင်းခြားကြောင်း ဖြစ်သည့် ပရိစ္ဆေဒရုပ် (= ပရိစ္ဆေဒလက္ခဏာရှိသော အာကာသဓာတ်)ကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ယင်း အဇ္ဈတ္တိက အာကာသဓာတ်ဖြင့် အပိုင်းအခြားခံရသော **ရုပ်ကလာပ်အပေါင်း သည်**လည်း ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားနေသည်သာ ဖြစ်၏။

အာကာသဓာတ်ဖြင့် အပိုင်းအခြားခံရသော ရုပ်ကလာပ်အပေါင်းကို တွေ့မြင်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ယင်းရုပ်ကလာပ် တစ်ခု တစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့ကို ထင်ထင်ရှားရှား သိမြင်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာနိုင်၏။ ထိုသို့ ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ပေါ်လာမှုကို ထင်ထင်ရှားရှား ညွှန်ကြားပြသတော်မူခြင်း အကျိုးငှာ လူသုံးပါးတို့၏ ဦးစီး ဦးကိုင် ဖြစ်တော်မူသော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်သည် ထိုအာကာသဓာတ်ကို ရှုပွားဖို့ရန် ထင်ရှားပြသတော်မူပေသည်။ (မဋ္ဌ၊၃၊၉၇။ မဋီ၊၃၊၆၃။)

အာကာသဓာတ်ကို မြင်အောင်ရှုပုံ

အကယ်၍ အကြည်ပြင် အကြည်တုံး အကြည်ခဲ၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ကိုယ်ပိုင် သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးကို စိုက်၍ ရှုနေသော်လည်း ထိုအကြည်ပြင် အကြည်တုံး အကြည်ခဲကြီးမှာ ပြိုကွဲ၍ မသွားဘဲ အတုံးအခဲအတိုင်းပင် ဖြစ်နေပါမူ ယင်းဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ရှုပွား သုံးသပ်လျက်ရှိသော ဘာဝနာသမာဓိနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ် လာသော ဉာဏ်လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင် အကူအညီဖြင့် ယင်းအကြည်ပြင်၌ အာကာသဓာတ်ကို မြင်အောင် စိုက်ရှုပါ။ ပကတိသော လက်မောင်းသား စသည်ကို ပကတိပသာဒမျက်စိဖြင့် စိုက်ကြည့်လိုက်ပါက တစ်ဆက်တည်းဟု ထင်ရသော်လည်း သေသေချာချာ စိုက်၍ ကြည့်လိုက်ပါက မွေးညင်းပေါက်- များကို တွေ့ရသကဲ့သို့ အလားတူပင် ထိုအကြည်ပြင်၌ အာကာသခေါ် အကြားအပေါက်ကို မြင်အောင် ဉာဏ်လင်းရောင်ခြည်၏ အကူအညီဖြင့် ထိုးစိုက်လျက် ရှုကြည့်ပါ။ အာကာသဓာတ်ကို စတင်တွေ့ရှိလာတတ်ပါသည်။ အာကာသဟူသည် ရုပ်ကလာပ်တို့ကို ပိုင်းခြားကြောင်းဖြစ်သည့် ရုပ်ကလာပ်- တို့၏ အကြားအပေါက်ဖြစ်သဖြင့် အာကာသဓာတ်ကို တွေ့ရှိသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်တည်း ရုပ်ကလာပ်များကိုလည်း စတင် တွေ့ရှိတော့မည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

နဒီသောတော ဝိယ - ဒီပဇာလာ ဝိယ

မြစ်ရေအယဉ်ကဲ့သို့ - ဆီမီးအလျှံကဲ့သို့

အချို့သော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်တို့ကား ယခုကဲ့သို့ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကို အာရုံယူ၍ သမာဓိကို ထူထောင်ခိုက်ဝယ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကိုပင် စူးစူးစိုက်စိုက် ရှုနေပါက အကြည်ဓာတ်များကို မတွေ့ရသေးမီ အချိန်တွင်လည်းကောင်း၊ အကြည်ဓာတ်များကို အတုံးလိုက် အခဲလိုက် အပြင်လိုက် တွေ့စမှာလည်းကောင်း ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေမှုကို မြစ်ရေအယဉ်တသွင်သွင် စီးဆင်းနေသကဲ့သို့၊ ဆီမီးအလျှံ အဆက်မပြတ် တောက်ပနေသကဲ့သို့ တွေ့မြင်တတ်၏။ ‘သန္တတိယန’ စသော ရုပ်ယနများကို မပြုသေးမီ ရုပ်ယန အသီးအသီးကို ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် မရှုနိုင်သေးမီ ကာလဝယ် ယနမပြုသေးသော ရုပ်တို့၏ သဘာဝကို စတင်တွေ့ရှိခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ထိုအခါမျိုးတွင် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို လက်မလွှတ်သေးဘဲ ဓာတ်ကြီးလေးပါး အာရုံ၌သာ ဘာဝနာစိတ်ကို ခိုင်မြဲအောင် ဆက်လက်၍ စိုက်ရှုနေပါ။ တဖြည်းဖြည်း ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ကြည်သထက် ကြည်နေသော သဘာဝများကို စတင်တွေ့ရှိလာမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအကြည်ပြင် အကြည်ဓာတ်၌လည်း ဓာတ်လေးပါးကိုပင် ဆက်လက်၍ စိုက်ရှုနေပါက ရုပ်ကလာပ်များကို စတင် တွေ့ရှိတတ်ပါသည်။ ရုပ်ကလာပ်များကို မတွေ့သော် အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အာကာသဓာတ်ကို မြင်အောင် စိုက်ရှုလိုက်ပါက ရုပ်ကလာပ်များကို တွေ့ရှိမည် ဖြစ်သည်။ ရုပ်ကလာပ်များကို တွေ့စအချိန်၌လည်း မြစ်ရေအယဉ် တသွင်သွင် စီးနေသကဲ့သို့၊ ဆီမီးအလျှံ အဆက်မပြတ် တောက်လောင်နေသကဲ့သို့သော အခြင်းအရာကို တွေ့မြင်တတ်ပါသည်။ သို့သော် . . . ပရမတ်နယ်မြေအစစ်သို့ကား မဆိုက်ရောက်သေးပါ။

အတုံးအခဲ အကြီး - အသေး

သို့သော် အချို့သော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်များအဖို့ အာကာသဓာတ်ကို မြင်အောင် စိုက်ရှုလိုက်သောအခါ အာကာသဓာတ်ကို တွေ့တန်သလောက်

တွေ့သော်လည်း ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို ပင်ကိုသဘာဝအတိုင်း မတွေ့ရသေးဘဲ ပဲစေ့ခန့် ဆန်စေ့ခန့် ဆန်ကွဲစေ့ခန့်စသည်ဖြင့် အတုံးအခဲ ခပ်ကြီးကြီး အနေအထားဖြင့် စတင်တွေ့ရှိတတ်သည်လည်း ရှိ၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အသိဉာဏ်၌ကား ကတ္တီပါအနက်ရောင်ပေါ်တွင် စိန်တုံး ခပ်သေးသေးကလေးများကို ကြဲဖြန့်ထားသကဲ့သို့ တွေ့မြင်နေတတ်၏။ ထိုအခါမျိုးတွင် အကြီးအသေးမဟူ အတုံးအခဲမှန်သမျှ၌ ဓာတ်လေးပါးကိုပင် မြင်အောင် ဆက်ရှုပါ။ အတုံးအခဲများမှာ တစ်စတစ်စ ပြိုကွဲသွားတတ်ပါသည်။ အသေးဆုံး ရုပ်ကလာပ်အဆင့်သို့တိုင်အောင် တွေ့မြင်လာတတ်ပါသည်။ အတုံးအခဲအကြီး၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စိုက်ရှုနေရုံမျှဖြင့် ယင်းအတုံးအခဲမှာ ပြိုကွဲ၍ မသွားဘဲ အတုံးအခဲအတိုင်းပင် တွေ့မြင်နေရပါမူ ထိုအတုံးအခဲ၌ အာကာသဓာတ်ကို မြင်အောင် ဉာဏ်လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင် အကူအညီဖြင့် ထိုးစိုက်၍ ရှုလိုက်ပါက အာကာသဓာတ်ကို တွေ့မြင်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက်တည်း ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကိုလည်း တွေ့မြင်တတ်ပါသည်။

အတိတ်က ဆည်းပူးထားသော ပါရမီအရှိန်အဝါအားကောင်းသူ ယောဂီ သူတော်ကောင်းများကား အကြည်ပြင်တွင် အာကာသဓာတ်ကို မြင်အောင် စိုက်ရှုလိုက်သောအခါ အချိန်အနည်းငယ်အတွင်းမှာပင် အလွန်အလွန် သေးငယ်သော ပရမာဏုမြူခန့်ထက်ပင် သာလွန်၍ သေးငယ်ဖွယ်ရာရှိသော ရုပ်ကလာပ်အမှုန်ပေါင်းများစွာကို တွေ့မြင်နေတတ်ပါသည်။

ရုပ်ကလာပ်များကို တွေ့စချိန်

ရုပ်ကလာပ်များကို စတင် တွေ့စအချိန်တွင် ရုပ်ကလာပ်များ၏ ပင်ကိုသဘာဝအတိုင်း အလွန်လျင်လျင်မြန်မြန် ပေါ်လိုက်ပျောက်လိုက် ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရှိမည် ဖြစ်သည်။

ဧကစ္ဆရက္ခဏေ ကောဋိသတသဟဿသင်္ခါ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဇ္ဈတိ။
(သံဂ္ဂ၊ ၂၊ ၂၉၅။)

= နာမ်တရားတို့သည် လက်ဖျစ်တစ်တွက် အချိန်ကာလအတွင်း၌ ကုဋေ တစ်သိန်းခန့် ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ (သံ၊ ၄၊ ၂၂၉၅။)

ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားသဖြင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားတို့၏ သက်တမ်းမှာ လက်ဖျစ်တစ်တွက် (= တစ်စက္ကန့်) အချိန် ကာလကို ကုဋေတစ်သိန်းခန့် ပုံသော် တစ်ပုံခန့်သာ သက်တမ်းရှိကြ၏။ ရုပ်တရားတို့ကား စိတ္တက္ခဏ (၁၇)ချက် သက်တမ်းရှိ၏ဟု ကျမ်းဂန်များ၌ မိန့်ဆိုထားသဖြင့် ကုဋေတစ်သိန်းကို (၁၇)ဖြင့် စားသော် ကုဋေ (၅၀၀၀)ကျော် အဖြေထွက်လာ၏။ သို့အတွက် ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တို့၏ သက်တမ်းမှာ လက်ဖျစ်တစ်တွက် (= တစ်စက္ကန့်) အချိန်ကာလကို ကုဋေ (၅၀၀၀)ကျော်ခန့် ပုံခဲ့သော် တစ်ပုံခန့်သာ သက်တမ်းရှိကြ၏။ ရုပ်နာမ် တို့သည် ထိုမျှလောက် လျင်လျင်မြန်မြန် ဖြစ်ပြီး ပျက်နေကြ၏။ [ဤ၌ ကုဋေတစ်သိန်းဟူသော စကား၊ ကုဋေ (၅၀၀၀)ကျော်ဟူသော စကားတို့မှာ အတိအကျ ရေတွက်ပြသည့် စကားတို့ မဟုတ်ကြကုန်၊ အလွန် လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပျက်မှုကိုသာ ခန့်မှန်းနိုင်အောင် ပြောကြားသော စကားတို့သာဖြစ်ကြ၏။]

ထိုကဲ့သို့သော ရုပ်ကလာပ်တို့၏ အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန် ပေါ်လိုက် ပျောက်လိုက် ဖြစ်နေမှုကို ကြည့်၍ ဖြစ်ပျက်ရှုနေပါက သို့မဟုတ် ဝိပဿနာ ရှုနေပါက ဝိပဿနာကား ပညတ်နယ်၌သာ ရှိနေပေသေးသည်။ ပညတ်ဖြစ်ပျက်၊ ပညတ်အနိစ္စတို့ကား နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်နိုင်သော လုပ်ငန်းရပ်များသာ ဖြစ်ကြ၏။ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိသော ပထဝီ အာပေါ တေဇော ဝါယောစသည့် ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြား စိတ်ဖြာ၍ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပါမှ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်မည် ဖြစ်သည်။ ပရမတ်အစစ် ဓာတ်အနှစ် ဖြစ်ကြသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကား ဒုက္ခ-သစ္စာတရားစုတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းရုပ်နာမ်တို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကား သမုဒယသစ္စာတရားစုတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းဒုက္ခသစ္စာတရား သမုဒယသစ္စာ-တရားတို့ကား သင်္ခါရတရားတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ရှေးပိုင်း၌ ရှင်းပြထားသည့်အတိုင်း ဝဋ္ဋသစ္စာဖြစ်ကြသည့် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ

အာရုံ ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့ ဖြစ်ကြ၏။ နိဗ္ဗာန်ဟူသည် ပရမတ္ထသစ္စာနယ်မှ သွားမှသာလျှင် (= ယင်းပရမတ္ထဓာတ်သား သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေး သုံးတန်တို့သို့ တင်ကာ ဝိပဿနာဂ္ဂုပ္ပားသုံးသပ်ပါမှ ရင့်ကျက်လာသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ အဆုံး၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့ဖြင့်- သာ) ရောက်ရှိနိုင်သော အရာဌာန ဖြစ်ပေသည်။ ပရမတ်အစစ်ဖြစ်ကြသော သင်္ခါရတရားတို့သည်သာလျှင် အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တ လက္ခဏာရေး သုံးတန် တင်ကာ ဂ္ဂုပ္ပားသုံးသပ်ထိုက်သော တရားများ ဖြစ်ကြ၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံများ ဖြစ်ကြ၏။ ပရမတ်အစစ် ဓာတ်အနှစ်ဖြစ်ကြသော သင်္ခါရ တရားတို့ကိုသာလျှင် လက္ခဏာရေး သုံးတန် တင်ကာ ဂ္ဂုပ္ပားသုံးသပ်ပါမှ ဝိပဿနာဉာဏ်အစစ် ဖြစ်နိုင်သည်။

ပုဗ္ဗေ ခေါ သုသိမ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ၊ ပစ္စာ နိဗ္ဗာနေ ဉာဏံ။ (သံ၊၁၊၂၄၄။)

- ချစ်သား သုသိမ... (ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာဟူသည့်) သင်္ခါရ- တရားတို့၏ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ အခြင်းအရာ၌ တည်သော ဓမ္မဋ္ဌိတိ အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ရှေးက ဖြစ်၏။ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ နောက်ကာလ၌ ဖြစ်၏။ (သံ၊၁၊၂၄၄။)

ဤသုသိမသုတ္တန် ဒေသနာတော်အတိုင်း နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံယူသည့် အရိယမဂ်ဉာဏ်ဟူသည် ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ အဆုံး၌သာ ဖြစ်ခွင့်ရှိသော တရား ဖြစ်၏။ စစ်မှန်သော ဝိပဿနာဉာဏ် မဟုတ်ပါက စစ်မှန်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်ပေ။ ပရမတ်အစစ် ဓာတ်အနှစ် ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဂ္ဂုပ္ပားသုံးသပ်- ပါမှသာလျှင် စစ်မှန်သော ဝိပဿနာဉာဏ်သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာခွင့် ရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗာန်ဟူသည် ပရမတ္ထသစ္စာနယ်မှ သွားမှသာလျှင် ရောက်ရှိနိုင်သော အရာဌာနဖြစ်သည်ဟု ပြောဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု၏ ပမာဏ

တသွာ အဏုနော ဆတ္ထိံသတိမဘာဂမတ္ထော ပရမာဏု နာမ အာ-
ကာသကောဋ္ဌာသိကော မံသစက္ခုဿ အဂေါစရော ဒိဗ္ဗစက္ခုဿေဝ ဂေါစရ-
ဘူတော။ (မဟာဋီ၊ ၁၂၊ ၄၄၇။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၂၈။)

ကား၊ လှည်း စသည်တို့ သွားရာ၌ ထလာသော ပကတိသော ပသာဒ-
မျက်စိဖြင့် တွေ့မြင်ရသော မြူမှုန်များကား **ရထရေဏုမြူ**တည်း။ ယင်း
ရထရေဏုမြူကို (၃၆)စိတ် စိတ်ပါက တစ်စိတ်မှာ **တဇ္ဇာရီမြူမှုန်** ဖြစ်၏။
နေရောင်ခြည်သည် အိမ်နံရံပေါက် စသည်မှ အိမ်အတွင်း အဆောက်အဦ
အတွင်းသို့ ထိုးဝင်လာသောအခါ ထိုနေရောင်ခြည်အတန်းအတွင်း၌
တွေ့မြင်နေရသော မြူမှုန်များသည် တဇ္ဇာရီမြူမှုန်များ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်း
တဇ္ဇာရီမြူမှုန်ကို (၃၆)စိတ် စိတ်ပါက တစ်စိတ်မှာ **အဏုမြူ** ဖြစ်၏။
ယင်းအဏုမြူကို (၃၆)စိတ် စိတ်ပါက တစ်စိတ်မှာ **ပရမာဏုမြူ**အမှုန် ဖြစ်၏။

ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုကား ယင်းပရမာဏုမြူခန့်လောက် ရှိ၏။ ပရမာဏု-
မြူခန့်ဟူ၍သာ ဆိုပါသည်။ ပရမာဏုမြူဟူ၍ အတိအကျ မဆိုပါ။ ယင်း
ပရမာဏုမြူခန့် ရှိသော ရုပ်ကလာပ်များကား **အာကာသကောဋ္ဌာသိက**
(=ဟင်းလင်းပြင် အာကာသကောဋ္ဌာသ) အဖို့အစ၌ ဝင်၏။ ပရမာဏုမြူခန့်
သေးငယ်သော ရုပ်ကလာပ်တို့ဖြင့် ပြည့်နေသော အရပ်ကို အာကာသ ဟင်း-
လင်းပြင်ဟူ၍သာ ထင်ရသည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့ကို
ပကတိသော မျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်။ ပကတိသော မံသစက္ခု (= စက္ခုဝိညာဏ်)
၏ ကျက်စားရာ အာရုံ မဟုတ်။ ဒိဗ္ဗစက္ခု၏သာလျှင် ကျက်စားရာ အာရုံ
ဖြစ်၏။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင်
နှင့်မှ မြင်နိုင်သည်။ ရှေးတွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ကြောင့်
တစ်နည်းဆိုရသော် ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်အလို့ငှာ ပွားများထားအပ်သော
အာလောကကသိုဏ်းလင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင်နှင့်မှ မြင်နိုင်သည်ဟု ဆိုလို
ပေသည်။ သို့သော် ရှေးပိုင်းတွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ကြောင့်
လင်းရောင်ခြည်များ ထွက်ပေါ်လာသကဲ့သို့ သမထဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာ

ဘာဝနာစိတ်တို့ကြောင့်လည်း လင်းရောင်ခြည်များ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ကြသဖြင့် ထိုသမထဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်တို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော လင်းရောင်ခြည်၏ စွမ်းအင်ဖြင့်လည်း ယင်းရုပ်ကလာပ်များကို တွေ့မြင်နိုင် သည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ **လက္ခဏာဟာရနေတ္ထိနည်း**ဖြင့် အဋ္ဌကထာဆရာတော် ဋီကာဆရာတော်တို့ ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူကြသည်ဟု မှတ်ပါ။ သို့မှသာလျှင် ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်ကို မရရှိသည့် သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ် သမထ- ယာနိကပုဂ္ဂိုလ်တို့လည်း ဝိပဿနာသို့ ကူးနိုင်ကြမည် ဖြစ်ပေသည်။

လမ်းလွဲသွားတတ်ပုံကို သတိပြုပါ

ရုပ်ကလာပ်ဟူသည် ရုပ်လောကဝယ် အသေးဆုံး ရုပ်အဖွဲ့အစည်း တစ်ခု၏ အမည်ဖြစ်၏။ ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ ပထဝီ-အာပေါ- တေဇော-ဝါယော-ဝဏ္ဏ-ဂန္ဓ-ရသ-ဩဇာဟု အနည်းဆုံး ရုပ်သဘောတရား (၈)မျိုးစီ ရှိ၏။ အချို့ရုပ်ကလာပ်များ၌ ဇီဝိတပါလျှင် (၉)မျိုး၊ အချို့ရုပ်ကလာပ် များ၌ အကြည်ဓာတ် (= ပဿာဒရုပ်) သို့မဟုတ် ဘာဝရုပ် သို့မဟုတ် ဟဒယ ရုပ်ပါလျှင် (၁၀)မျိုး ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရှိတတ်၏။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တစ်ခု တစ်ခုအတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိသော ယင်း (၈)မျိုး၊ (၉)မျိုး၊ (၁၀)မျိုးစသော ရုပ်သဘောတရားများကို မြင်အောင် ရှုနိုင်ပါမှ ရုပ်ပရမတ်နယ်မြေသို့ ရောက် ရှိမည် ဖြစ်သည်။ ရုပ်တရားကို သဘာဝလက္ခဏာသို့ ဆိုက်အောင် ပိုင်းပိုင်း ခြားခြား သိတတ်သည့် ရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ကို ရရှိမည်ဖြစ်သည်။ ရုပ်တရား အစစ်ကို ရုပ်ပရမတ်တရားကို သိရှိရုံအဆင့်မျှသာ ရှိသေးသည်။ ရှေ့ဆက် ရမည့် လုပ်ငန်းခွင်တို့ကား များစွာပင် ကျန်ရှိနေပေသေးသည်။

သို့သော် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် ထိုသို့ ရုပ်ကလာပ်များကို တွေ့မြင်သောအခါ ထိုရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတစ်ခု၏ အတွင်း၌ ပါဝင်တည်- ရှိသော (၈)မျိုး၊ (၉)မျိုး၊ (၁၀)မျိုးစသော ရုပ်ပရမတ် သဘောတရားများကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမယူဘဲ၊ ရုပ်ပရမတ်နယ်သို့ အသိဉာဏ် မဆိုက်သေးဘဲ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့၏ ပေါ်မှု-ပျောက်မှုကိုပင် အာရုံယူကာ ဖြစ်-ပျက် ရှုနေပါ

က သို့မဟုတ် အနိစ္စဟု ရှုနေပါက သမူဟယနဟူသော ရုပ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ သမူဟပညတ် မက္ခာသေးသဖြင့် ပညတ်ကိုပင် ဝိပဿနာရှုနေ- သည် မည်ပေသည်။

ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိသော (၈)မျိုး၊ (၉)မျိုး၊ (၁၀)မျိုးစသော ရုပ်သဘောတရားများကို သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးသို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုင်ရာအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုပွားနိုင်ပါမှ ‘သမူဟ ယန’ဟူသော ရုပ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲပြု၍ သမူဟပညတ်လည်း ကွာ သွားမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် သမူဟပညတ် မက္ခာသေးသည့် အသေးဆုံး ရုပ်အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် ရုပ်ကလာပ်အတုံးအခဲ ပညတ်ကို ယင်းတို့၏ ဖြစ်မှု- ပျက်မှုကို အာရုံယူကာ အနိစ္စဟု ဝိပဿနာရှုနေပါက ပညတ်တို့မည်သည် ဉာဏ်ဖြင့် ကြာကြာ ကြိတ်ခြေမှုဒဏ်ကို မခံနိုင်သည့်အတွက် မကြာမီ အချိန်- ကာလအတွင်းမှာပင် ရုပ်ကလာပ်များမှာ တစ်စတစ်စ ပါး၍၊ ပါးရာက ပျောက်၍ အကြည်တုံး အကြည်ပြင်ကြီးကိုပင် ပြန်တွေ့တတ်ပါသည်။ ထို အကြည်ပြင်၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်ထားပါကလည်း သမာဓိ အရှိန်အဝါ အတော်အသင့် အားကောင်းနေသည့်အတွက် ဘာဝနာစိတ်သည် ယင်းအကြည်ပြင်၌ ငြိမ်၍ ကပ်နေတတ်ပါသည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် အချို့အချို့ သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်များက ရုပ်ချုပ်သွားပြီဟု ယူဆလာတတ်ကြ၏။ ပြောကြားလာတတ်ကြ၏။ တစ်ဖန် ထိုအကြည်ပြင်၌ပင် ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်ထားရာက တဖြည်းဖြည်း စိတ်ကို လျှော့ချလိုက်ပါမူ ရှေးပိုင်း တွင် ရှင်းလင်းတင်ပြထားခဲ့သည့်အတိုင်း ဥပစာရသမာဓိနယ်မြေအခိုက်ဝယ် သို့မဟုတ် သမာဓိနနယ်သေးသော အခိုက်ဝယ် ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါတို့က စိတ်အစဉ်ကို ချီမထားနိုင်သည့်စွမ်းအား မရှိခြင်းကြောင့် ဘဝင်သို့ သက်ရောက်သွားတတ်၏။ ဘဝင်ကျနေတတ်၏။ ထိုအခါမျိုးတွင်လည်း ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က “ရုပ်နာမ် နှစ်မျိုးလုံး ချုပ်သွားပြီ” ဟု ယူဆလာတတ်၏။ ပြောကြားလာတတ်၏။ အကယ်စင်စစ်မှာမူ နာမရူပ- ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ကိုမျှ မရရှိသေးသော အဆင့်တွင်သာ တည်ရှိနေပေသေးသည်။

ဤသို့ ပြောဆိုလာသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်မှာ ယေဘုယျအားဖြင့် သမထပိုင်းတွင်လည်း ကမ္မဋ္ဌာန်းလေးဆယ်တို့တွင် မိမိနှစ်ခြိုက်ရာ စိတ်ကြိုက် ကမ္မဋ္ဌာန်းတစ်ခုခုဖြင့် ခိုင်ခိုင်ခံ့ခံ့ သမာဓိကို မထူထောင်ရသေးဘဲ၊ ရုပ်တရားကို သိမ်းဆည်းရှုပွားရာ၌လည်း ဓာတ်ကြီးလေးပါးက စတင်၍ စနစ်တကျ စည်းကမ်းနည်းလမ်းကျကျ မရှုပွားဘဲ မိမိ နှစ်ခြိုက်သလို ရှုပွားလာရာက ပါရမီအားလျော်စွာ သမာဓိအတော်အသင့် အားကောင်းလာသောအခါ၌ ရုပ်ကလာပ်များကို တွေ့မြင်လာသူသာ ဖြစ်၏။ မူလကတည်းက ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ရှုရာ၌ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စနစ်တကျ မရှုပွားထားသဖြင့် ရုပ်ကလာပ်များကို တွေ့မြင်သောအခါ၌လည်း ထိုရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းရေး ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရေးမှာ အလွန်ပင် အလှမ်းဝေးလျက် ရှိနေ၏။ မူလကတည်းက ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို လျင်လျင်မြန်မြန် မရှုထားတတ်သူတို့အဖို့ အလွန်အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန် ဖြစ်ပေါ်လာပြီးနောက် ပျောက်သွားသော ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌လည်း ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် မပျက်မီ အချိန်ကာလ အတွင်းဝယ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မြင်အောင် ရှုတတ်ရေးမှာ ခက်ခဲသော လုပ်ငန်းတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်နေပေ၏။ များသောအားဖြင့် ထိုရုပ်ကလာပ်တစ်ခု တစ်ခုအတွင်း၌လည်း ပါဝင်တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မြင်အောင် ရှုပွားရမည်ဟူသော အမှတ်သညာမျှပင် မရှိသူက များပေသည်။

ပရမတ္ထသဇ္ဇာနယ်သို့

ရုပ်ကလာပ်ဟူသည် သမူဟပညတ် သဏ္ဍာနပညတ်စသည့် ပညတ်-များ မကွာသေးသည့် အသေးဆုံး အတုံးအခဲ ပညတ်သာ ရှိသေးသည်။ ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ မဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မြင်-အောင် ဆက်လက်၍ ရှုပွားသိမ်းဆည်းနိုင်ပါမှ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်ပါမှ ရုပ်ပရမတ်နယ်မြေသို့ စတင် ရောက်ရှိမည် ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ ရုပ်ကလာပ်များ၏ အလွန်လျင်လျင်မြန်မြန် ပေါ်မှု ပျောက်-

မှုကြောင့် ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စိုက်၍ ရှုမရနိုင် ဖြစ်နေပါက၊ မမြင်ချင် မတွေ့ချင်သူတစ်ဦးနှင့် တွေ့ဆုံသောအခါ မမြင်ယောင် မတွေ့ယောင် ဆောင်နေသကဲ့သို့၊ အလားတူပင် ရုပ်ကလာပ်တို့၏ ပေါ်မှု-ပျောက်မှုကို အာရုံမပြုဘဲ မကြည့်ဘဲ နှလုံးမသွင်းဘဲ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတစ်ခု၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုသာ စူးစူးစိုက်စိုက် နှလုံးသွင်းပါ။ အာရုံပြုနေပါ။ ရှုနေပါ။ ပါရမီအရှိန်အဝါ အားကောင်းသူ ယောဂီသူတော်စင်များအဖို့ အောင်မြင်မှုကို ရရှိလာတတ်ပါသည်။

ရုပ်ကလာပ်တို့၏ ပေါ်မှု-ပျောက်မှုက အလွန် လျင်မြန်လွန်းသဖြင့် အောင်မြင်မှုကို မရရှိဖြစ်နေခဲ့သော် ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုကို အာရုံ မယူသေးဘဲ၊ ရုပ်ကလာပ်တို့၏ ဖြစ်မှု-ပျက်မှုကိုလည်း နှလုံးမသွင်းဘဲ ရုပ်ကလာပ်အများအစုကို ခြုံ၍ဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် ရုပ်ကလာပ်အားလုံးကို ခြုံ၍ဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ရှုနေကျအတိုင်း တစ်ကိုယ်လုံးကို ခြုံ၍ဖြစ်စေ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာကိုသာ အာရုံစိုက်၍ ဆက်လက် ရှုပွားနေပါ။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအာရုံ၌သာ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ တည်နေအောင် ကပ်ထားလျက် သမာဓိကို ထူထောင်နေပါ။ သမာဓိ အားကောင်းလာသောအခါ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌လည်း ပါဝင်တည်ရှိနေသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ သဘာဝလက္ခဏာအသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ထွင်းဖောက် သိမြင်လာနိုင်ပါသည်။

အကယ်၍ အောင်မြင်မှုကို မရှိခဲ့သော် တစ်ခုစီ ခွဲရှုပါ။ တစ်ကိုယ်လုံး၌ တည်ရှိသော ရုပ်ကလာပ်အားလုံးကို ခြုံ၍ မာမှုသဘောကို ရှုပါ။ တစ်ဖန် ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု၌ မာမှုသဘောကို ရှုပါ။ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ လေ့ကျင့်ပါ။ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု၌ မာမှုသဘောကို ရှုလိုက်သည်နှင့် ယင်းရုပ်ကလာပ်က ပျောက်သွားပါက နောက်ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု၌ မာမှုသဘောကို နည်းတူ ဆက်ရှုကြည့်ပါ။ ဤသို့ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုခဲ့သော် ရှုလိုက်သည့် ရုပ်ကလာပ်တိုင်း၌ မာမှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေပါက ကြမ်းမှုသဘောတရားကို တိုး၍ ပုံစံတူ ဆက်ရှုကြည့်ပါ။ ရုပ်ကလာပ် တစ်ခု

တစ်ခုအတွင်း၌ ကြမ်းမှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်သောအခါ မာမှု-
ကြမ်းမှု သဘောနှစ်မျိုးလုံးကို ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ မြင်အောင်
ဆက်၍ လေ့ကျင့်ပါ။

ဤနည်းစနစ်အတိုင်း ဓာတ်သဘောတရား တစ်ခုစီတစ်ခုစီ တစ်စတစ်စ
တိုး၍တိုး၍ လေ့ကျင့်ပါ။ ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ အနည်းဆုံး
သဘောတရား (၈)မျိုးခန့်ကို ပြိုင်တူလိုလို မြင်အောင် လေ့ကျင့်ပါ။ ရုပ်-
ကလာပ်တစ်ခု၌ ပထဝီဓာတ် သဘောတရား (၆)မျိုးတို့တွင် သုံးမျိုးသာ
ထင်ရှား၏။ မာ-ကြမ်း-လေး ထင်ရှားပါက ပျော့-ချော-ပေါ့ မထင်ရှားပေ။
ပျော့-ချော-ပေါ့ ထင်ရှားပါကလည်း မာ-ကြမ်း-လေး မထင်ရှားပေ။
အာပေါဓာတ်၌ကား ယိုစီးမှု-ဖွဲ့စည်းမှု နှစ်မျိုးလုံး ထင်ရှားနိုင်၏။ သို့သော်
တစ်မျိုးမျိုးမှာ သဘာဝသတ္တိ လွန်ကဲနေတတ်ပေသည်။ တစ်ဖန် တေဇော-
ဓာတ် သဘောတရားနှစ်မျိုးတို့တွင် ပူမှု ထင်ရှားပါက အေးမှု မထင်ရှားပေ။
အေးမှု ထင်ရှားပါကလည်း ပူမှု မထင်ရှားပေ။ တစ်ခုသာ ထင်ရှားပေသည်။
တစ်ဖန် ဝါယောဓာတ်၌ကား ထောက်ကန်မှု-တွန်းကန်မှု နှစ်မျိုးလုံး ထင်ရှား
နိုင်၏။ ထောက်ကန်မှုကား လက္ခဏာ၊ တွန်းကန်မှုကား ရသကိစ္စ ဖြစ်သည်။
သတိပြု၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ထို့ကြောင့် ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု၌ —

- ၁။ မာ-ကြမ်း-လေး၊ သို့မဟုတ် ပျော့-ချော-ပေါ့၊
- ၂။ ယိုစီး-ဖွဲ့စည်း၊
- ၃။ ပူ သို့မဟုတ် အေး၊
- ၄။ ထောက်ကန်-တွန်းကန်ဟု

သဘောတရား (၈)မျိုးစီသာ တည်ရှိပေသည်။ သမာဓိစွမ်းအင်ကြီးမား
လာ၍ ဉာဏ်အာနုဘော်က ထက်မြက်စူးရှလာသောအခါ ရုပ်ကလာပ် တစ်ခု
တစ်ခုအတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိနေသော ယင်းသဘောတရား (၈)မျိုးဟူသော
ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့သည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်ဝဝယ် ပြိုင်တူလိုလို
ထင်ရှားနေမည် ဖြစ်ပေသည်။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို ပြိုင်တူဉာဏ်ဖြင့်

ပိုင်းခြားယူနိုင်အောင်လည်း လေ့ကျင့်ပါ။ ဒွါရ (၆)ပါးလုံး၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်ကလာပ်များကို အကြမ်းစားအားဖြင့် ခွဲတမ်းချလိုက်ခဲ့သော် ပသာဒရုပ် တစ်မျိုးမျိုး ပါဝင်သည့် ကြည်သည့်ရုပ်ကလာပ်နှင့် ပသာဒရုပ်တစ်မျိုးမျိုး မပါဝင်သည့် မကြည်သည့်ရုပ်ကလာပ်ဟု နှစ်မျိုး ရှိပေသည်။ ဒွါရ (၆)ပါးလုံး၌ ကြည်သည့် ရုပ်ကလာပ်၌ ဓာတ်လေးပါး၊ မကြည်သည့် ရုပ်ကလာပ်၌လည်း ဓာတ်လေးပါးတို့ကို ဆက်လက် သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုသို့ သိမ်းဆည်းနိုင်သော အခါ ထိုရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိနေသည့် ဓာတ်ကြီး လေးပါးအာရုံ၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေသော သမာဓိကို အထွတ်အထိပ် သို့ ရောက်ရှိနေသော သဒိဿပစာရအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိအမည်ရသော ကာမာဝစရသမာဓိဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။

ဥပစာရသမာဓိ

ဥပစာရသမာဓိတိ စ ရုဠိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အပ္ပနံ ဟိ ဥပေစ္စ စာရိ သမာဓိ ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာ စေတ္ထ နတ္ထိ။ တာဒိဿဿ ပန သမာဓိဿ သမာနလက္ခဏာတာယ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ (မဟာဠိ၊ ၁၂၄၃၆။)

= ဥပစာရသမာဓိဟူသည့် စကားရပ်ကို တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသည့် အတင်ရုဠိ၏ အစွမ်းဖြင့် သိရှိပါလေ။ မှန်ပေသည် အပ္ပနာဈာန်သို့ ကပ်၍ ဖြစ်လေ့ရှိသော သမာဓိသည်သာလျှင် ဥပစာရသမာဓိ ဖြစ်၏။ ဤဓာတ်-ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းစဉ်၌ကား အပ္ပနာဈာန်ကား မရှိ ဖြစ်ခဲ့၏။ မည်မျှပင် ကြိုးစား အားထုတ်စေကာမူ အပ္ပနာဈာန်သို့ကား မဆိုက်ရောက်နိုင်။ သို့သော် ဤ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း ကျင့်စဉ်လမ်းမှ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိလာသော ကာမာဝစရသမာဓိသည် ထိုအပ္ပနာဈာန်၏ အနီးသို့ ကပ်၍ ဖြစ်လေ့ရှိသော ဥပစာရသမာဓိအစစ်နှင့် သမာဓိဒီဂရီစံချိန်ချင်း တူညီသော လက္ခဏာ ရှိသောကြောင့် သဒိဿပစာရအားဖြင့် တင်စား၍ ယင်းသို့ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း ကျင့်စဉ်လမ်းမှ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိလာသော ကာမာဝစရသမာဓိကို ဥပစာရသမာဓိဟူ၍ အဋ္ဌကထာက (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၄၇။) ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း

ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၁၁၇၃၆။)

“အဘယ်ကြောင့် အပ္ပနာဈာန်သည် မဖြစ်နိုင်ပါသနည်း” ဟု မေးရန် ရှိ၏။ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာဟူသော ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝလျှင် အာရုံရှိသောကြောင့်၊ ယင်းပရမတ္ထသဘာဝကား အလွန်နက်နဲရကား အပ္ပနာဈာန်သို့ မရောက်နိုင်ဟူပေ။ ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတည်းဟူသော သဘာဝဓမ္မအာရုံ၌ ထိုပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝ၏ နက်နဲသည့်အတွက်ကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိခုနစ်ပါးကျင့်စဉ် စသည်ကဲ့သို့သော ထူးခြားသည့် ဘာဝနာဝိသေသသည် မရှိခဲ့သော် အပ္ပနာဈာန်ကား မဖြစ်နိုင်။ အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော လောကုတ္တရာဈာန်သည်ကား ဝိသုဒ္ဓိခုနစ်ပါးကျင့်စဉ်ကို အစဉ်အတိုင်း ကျင့်ခြင်းတည်းဟူသော ဝိသုဒ္ဓိဘာဝနာအစဉ်ကို အစဉ်လျှောက်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ ဝိညာဏဇ္ဈာယတနဈာန် ဟူသော အရူပါဝစရဈာန်သည် ကသိုဏ်းပညတ်အာရုံကောင်းကင်ပညတ်အာရုံတို့ကို ကျော်လွှားလွန်မြောက်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် အာကာသာနဇ္ဈာယတနဈာန်စိတ်ကို အရှုခံအာရုံထား၍ ဘာဝနာကို ပွားများသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ပရမတ်အာရုံ၌ အပ္ပနာဈာန် (= ဝိညာဏဇ္ဈာယတနဈာန်သည်) ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်သည် ရူပါဝစရဈာန်၏ အာရုံနှင့် အောက်အောက် အရူပဈာန်တို့၏ အာရုံကို ကျော်လွှားနိုင်သဖြင့် အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်စိတ်ဟူသော ပရမတ်အာရုံကို အာရုံပြုကာ ပွားများရသည့် ဘာဝနာစွမ်းအားကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏ (= နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ဟူသော အပ္ပနာဈာန်သို့ ဆိုက်ရောက်ရပေ၏)။ (မဟာဋီ၊ ၁၁၇၃၆။)

ဥပါဒါရုပ်များ ထင်ရှားလာပုံ

ဣမေ စတ္တာရော မဟာဘူတေ ပရိဂ္ဂဏန္တဿ ဥပါဒါရူပံ ပါကဋံ ဟောတိ။ မဟာဘူတံ နာမ ဥပါဒါရူပေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ ဥပါဒါရူပံ မဟာဘူတေန၊

ယထာ အာတပေါ နာမ ဆာယာယ ပရိစ္ဆိန္ဒော၊ ဆာယာ အာတပေန။
ဧဝမေဝ မဟာဘူတံ ဥပါဒါရူပေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ ဥပါဒါရူပံ မဟာဘူတေန။

(အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၄၁။)

မဟာဘူတံ ဥပါဒါရူပေန ပရိစ္ဆိန္နံ “နီလံ ပီတံ သုဂန္ဓံ ဒုဂ္ဂန္ဓံ” န္တိ အာဒိနာ။
ဥပါဒါရူပံ မဟာဘူတေန တန္တိ သိတဿ တဿ တတော ဗဟိ အဘာဝိ။
ဆာယာတပါနံ အာတပပစ္စယဆာယုပ္ပါဒကဘာဝေါ အညမညပရိစ္ဆေဒ-
ကတာ။ (မူလဋီ၊ ၂၊ ၁၅၄။)

“နီလံ ပီတံ” န္တိ အာဒိနာ သင်္သာဋေ နီလာဒိဝဝတ္တာနံ တံနိဿယတ္တာ
မဟာဘူတေ ဥပါဒါယာတိ အာဟ “မဟာဘူတံ။ ပ ။ ဒုဂ္ဂန္ဓန္တိ အာဒိနာ” တိ။
ဥပါဒါယရူပံ မဟာဘူတေန ပရိစ္ဆိန္နန္တိ ယောဇနာ။ တဿာတံ ဥပါဒါရူပဿ။
တတောတံ မဟာဘူတတော။ ဆာယာယ အာတပပစ္စယဘာဝေါ အာတပေါ
ပစ္စယော ဧတိဿာတံ အာတပဿ ဆာယာယ ဥပ္ပါဒကဘာဝေါ ဆာယာ-
တပါနံ အာတပပစ္စယဆာယုပ္ပါဒကဘာဝေါ။ တေန ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗဥပ္ပါဒက-
ဘာဝေါ အညမညပရိစ္ဆေဒကတာတံ ဒသေတိ။ (အနုဋီ၊ ၂၊ ၁၅၆။)

ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်းဝယ် ဤဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို သိမ်း-
ဆည်းတတ်သော ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူတတ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏
အသိဉာဏ်၌ ထိုကလာပ်တူ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုပင် မှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာရသော
ဥပါဒါရုပ်သည် ထင်ရှားလာသည်သာ ဖြစ်၏။

မဟာဘူတံ ဓာတ်ကြီးလေးပါးမည်သည်ကို ဥပါဒါရုပ်ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်-
၏။ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုသည် အညှိရောင်နှင့် ပေါင်းဆုံမိသော် ထိုရုပ်ကလာပ်
ကို အညှိရောင်ရုပ်ကလာပ်ဟု ပိုင်းခြားမှတ်သားရ၏။ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုသည်
အဝါရောင်နှင့် ပေါင်းဆုံမိသော် ထိုရုပ်ကလာပ်ကို အဝါရောင်ရုပ်ကလာပ်ဟု
ပိုင်းခြားမှတ်သားရ၏။ အလားတူပင် ကောင်းသောအနံ့နှင့် ပေါင်းဆုံမိသော်
အနံ့ကောင်း၏ဟု၊ မကောင်းသောအနံ့နှင့် ပေါင်းဆုံမိသော် အနံ့မကောင်းဟု
ဤသို့ စသည်ဖြင့် ယင်းရုပ်ကလာပ်ကို ပိုင်းခြား မှတ်သားမှုသည် ဖြစ်၏။
ထိုရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတွင် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကား အမာခံ အထည်ဝတ္ထု

ဖြစ်၏။ သို့အတွက် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ညိုမှု၊ ဝါမှု၊ အနံ့ကောင်းမှု၊ အနံ့မကောင်းမှုသာ ဖြစ်၏။

အဝတ်နှင့် ဓာတ်ကြီးလေးပါးသည် တူညီ၏။ အဝတ်ကို မှီတွယ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာရသော အညိုရောင် အဝါရောင် ကောင်းသောအနံ့ မကောင်းသော အနံ့စသည်နှင့် ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုအတွင်း၌ မဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မှီတွယ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာရသော အဆင်းအနံ့စသည့် ဥပါဒါရုပ်သည် တူညီ၏။ သို့အတွက် ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော မဟာဘုတ်ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို “ညို၏ ဝါ၏ အနံ့ကောင်း၏ အနံ့မကောင်း” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ယင်းရုပ်ကလာပ်တူ ဥပါဒါရုပ်ဖြင့် (= အဆင်း အနံ့ စသည့် ဥပါဒါရုပ်က) ပိုင်းခြားမှတ်သားပေး၏။ အလားတူပင် ဥပါဒါရုပ်ကို မဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်၏။ ထိုမဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မှီတွယ်၍ ဖြစ်ပေါ်နေသော ထိုကလာပ်တူ ဥပါဒါရုပ်၏ ထိုကလာပ်တူ မဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးမှ ပြင်ပ၌ မရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။

နေရောင်ခြည်တည်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် မြေပြင်ပေါ်တွင် အိမ်၏အရိပ် စသည်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ နေရောင်ခြည်ကြောင့် အရိပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာမှုသည်ပင် အရိပ်နှင့် နေရောင်ခြည်တို့၏ တစ်ခုနှင့် တစ်ခု အချင်းချင်း ပိုင်းခြားမှုကို ပြုခြင်းပင် ဖြစ်၏။ နေသာနေသော (= နေပူ နေသော) အချိန်တွင် မြေပြင်တစ်နေရာကို ကြည့်လိုက်ပါက “ဤကား နေရောင်ခြည်၊ ဤကား အရိပ်”ဟု သိအောင် နေရောင်ခြည်မည်သည်ကို အရိပ်က ပိုင်းခြားအပ်သကဲ့သို့ အရိပ်ကို “ဤကား အရိပ်”ဟု သိနိုင်အောင် နေရောင်ခြည်ဖြင့်ပင် ပိုင်းခြားအပ်၏။ အလားတူပင် မဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ဥပါဒါရုပ်ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်၏။ ဥပါဒါရုပ်ကို မဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်၏။ နေရောင်ခြည်နှင့် မဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးသည် တူညီနေ၏။ နေရောင်ခြည်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသော သစ်ပင်ရိပ် အိမ်ရိပ် စသည်နှင့် ဥပါဒါရုပ်သည် တူညီ၏။

မဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကြောင့် ဥပါဒါရုပ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။

ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော မဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မှီတွယ်၍ ယင်းရုပ်ကလာပ်ထဲတွင် အဆင်း၊ အနံ့၊ အရသာ စသော ဥပါဒါ-ရုပ်များသည် ဖြစ်ပေါ်လာကြရ၏။ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိရှိရေးမှာ ယင်းရုပ်ကလာပ်ကို ရှေးဦးစွာ ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်ဖို့ လိုအပ်၏။ ယင်းသို့ ရုပ်ကလာပ်ကို တွေ့မြင်-ပါမှ ယင်းရုပ်ကလာပ်တစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ဆက်လက်၍ ရှုပွားသိမ်းဆည်းနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ယင်းရုပ်ကလာပ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်ရေးမှာ ယင်းရုပ်ကလာပ်၏ အရောင်အဆင်း စသည်ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်ပါမှ ရုပ်ကလာပ်ကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့် မြင်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို သိမ်းဆည်းရှုပွားနေသော ဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ-သော လင်းရောင်ခြည် အကူအညီဖြင့် ယင်းရုပ်ကလာပ်ကို တွေ့ရှိမည် ဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် ရုပ်ကလာပ်ဟူသည့် အမှုန်တို့မည်သည် အဆင်း-အနံ့ (= ဝဏ္ဏ-ဂန္ထ)စသည် မပါဘဲ ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအားကား မရှိပေ။ ရုပ်ကလာပ်ဟူသည် (၈)မျိုး၊ (၉)မျိုး၊ (၁၀)မျိုးစသော ရုပ်သဘောတရားတို့၏ အပေါင်းအစုမျှသာ ဖြစ်၏။ ယင်း (၈)မျိုး၊ (၉)မျိုး၊ (၁၀)မျိုးစသော ရုပ်သဘောတရားတို့၏ အပေါင်းအစုကိုသာ ရုပ်ကလာပ်ဟု ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်၏။ သို့အတွက် ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုအတွင်းဝယ် ဘူတရုပ်သည်လည်း ဥပါဒါရုပ်နှင့်၊ ဥပါဒါရုပ်-သည်လည်း ဘူတရုပ်နှင့် ကင်း၍ ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအားကား မရှိပေ။ “ကျွန်းကိုင်းမှီ၊ ကိုင်းကျွန်းမှီ” ဟူ၏သို့ အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ကျေးဇူးပြုနေ သောတရားများ ဖြစ်ကြ၏။ အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ပိုင်းခြားပေးနေသော ပရမတ်သဘောတရားများ ဖြစ်ကြ၏။ ဖြစ်စေအပ်သောတရား ဖြစ်စေတတ်-သောတရား ဖြစ်မှုသည် အချင်းချင်း ပိုင်းခြားတတ်သော သဘောတရား ဖြစ်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၄၁။ မူလဋီ၊ ၂၊ ၁၅၄။ အနုဋီ၊ ၂၊ ၁၅၆။) — ဖြစ်စေအပ်သော တရား မရှိက ဖြစ်စေတတ်သောတရားလည်း မရှိနိုင်၊ ဖြစ်စေတတ်သော တရား မရှိကလည်း ဖြစ်စေအပ်သောတရားလည်း မရှိနိုင် ဟူလိုသည်။

ဒွါရ (၆) ပါး၌ တည်ရှိသော ရုပ်ကလာပ်များ

စက္ခုဒွါရသို့ ဟိ စက္ခု-ကာယ-ဘာဝဒသကဝသေန တိံသ ကမ္မဇရူပါနိ၊ ဥပတ္တမ္ဘကာနိ ပန တေသံ ဥတုစိတ္တာဟာရသမုဋ္ဌာနာနိ စတုဝိသတိတိ စတုပဏ္ဏာသ ဟောန္တိ။ တထာ သောတ-ဃာန-ဇိဝါဒွါရေသု။ ကာယဒွါရေ ကာယ-ဘာဝဒသကဝသေန စေဝ ဥတုသမုဋ္ဌာနာဒိဝသေန စ စတု-စတ္တာလီသ။ မနောဒွါရေ ဟဒယဝတ္ထု-ကာယ-ဘာဝဒသကဝသေန စေဝ ဥတုသမုဋ္ဌာနာဒိဝသေန စ စတုပဏ္ဏာသမေဝ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၉။)

ဤအထက်ပါ နာမည်ကျော် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုထားတော် မူသည့်အတိုင်း -

- ၁။ **စက္ခုဒွါရ ခေါ် မျက်စိ၌** - စက္ခုဒသကကလာပ်, ကာယဒသကကလာပ်, ဘာဝဒသကကလာပ်, ဥတုဇြေဋ္ဌမကကလာပ်, စိတ္တဇြေဋ္ဌမကကလာပ်, အာဟာရဇြေဋ္ဌမကကလာပ်ဟု ရုပ်ကလာပ်အမျိုးအစား (၆)မျိုး, ရုပ်အမျိုးအစား (၅၄)မျိုးတို့ ရှိကြကုန်၏။
- ၂။ **သောတဒွါရ ခေါ် နား၌** - သောတဒသကကလာပ်, ကာယဒသကကလာပ်, ဘာဝဒသကကလာပ်, ဥတုဇြေဋ္ဌမကကလာပ်, စိတ္တဇြေဋ္ဌမကကလာပ်, အာဟာရဇြေဋ္ဌမကကလာပ်ဟု ရုပ်ကလာပ်အမျိုးအစား (၆)မျိုး, ရုပ်အမျိုးအစား (၅၄)မျိုးတို့ ရှိကြကုန်၏။
- ၃။ **ဃာနဒွါရ ခေါ် နှာခေါင်း၌** - ဃာနဒသကကလာပ်, ကာယဒသကကလာပ်, ဘာဝဒသကကလာပ်, ဥတုဇြေဋ္ဌမကကလာပ်, စိတ္တဇြေဋ္ဌမကကလာပ်, အာဟာရဇြေဋ္ဌမကကလာပ်ဟု ရုပ်ကလာပ်အမျိုးအစား (၆)မျိုး, ရုပ်အမျိုးအစား (၅၄)မျိုးတို့ ရှိကြကုန်၏။
- ၄။ **ဇိဝါဒွါရ ခေါ် လျှာ၌** - ဇိဝါဒသကကလာပ်, ကာယဒသကကလာပ်, ဘာဝဒသကကလာပ်, ဥတုဇြေဋ္ဌမကကလာပ်, စိတ္တဇြေဋ္ဌမကကလာပ်, အာဟာရဇြေဋ္ဌမကကလာပ်ဟု ရုပ်ကလာပ် အမျိုးအစား (၆)မျိုး, ရုပ်အမျိုးအစား (၅၄)မျိုးတို့ ရှိကြကုန်၏။

၅။ **ကာယဒွါရ ခေါ် ကိုယ်၌** - ကာယဒသကကလာပ်, ဘာဝဒသကကလာပ်, ဥတုဇဩဋ္ဌမကကလာပ်, စိတ္တဇဩဋ္ဌမကကလာပ်, အာဟာရဇဩဋ္ဌမကကလာပ်ဟု ရုပ်ကလာပ်အမျိုးအစား (၅)မျိုး, ရုပ်အမျိုးအစား (၄၄)မျိုးတို့ ရှိကြကုန်၏။

၆။ **မနောဒွါရ ခေါ် ဟဒယနုလုံး၌** - ဟဒယဒသကကလာပ်, ကာယဒသကကလာပ်, ဘာဝဒသကကလာပ်, ဥတုဇဩဋ္ဌမကကလာပ်, စိတ္တဇဩဋ္ဌမကကလာပ်, အာဟာရဇဩဋ္ဌမကကလာပ်ဟု ရုပ်ကလာပ် အမျိုးအစား (၆)မျိုး, ရုပ်အမျိုးအစား (၅၄)မျိုးတို့ ရှိကြကုန်၏။

ဤ၌ ရုပ်ကလာပ်အမျိုးအစားသာ (၆)မျိုး, (၅)မျိုး စသည်ဖြင့်, ရုပ်အမျိုးအစားသာ (၅၄)မျိုး, (၄၄)မျိုး စသည်ဖြင့် ရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်မျိုးတစ်မျိုး၌ အရေအတွက်ကား များစွာရှိနေမည်သာ ဖြစ်သည်။ မျက်စိ၌ စက္ခုဒသကကလာပ် တစ်မျိုး, ကာယဒသကကလာပ် တစ်မျိုး - ဤသို့ စသည်ဖြင့် အမျိုးအစားသာ တစ်မျိုးဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ မျက်စိ၌ စက္ခုဒသကကလာပ်ပေါင်းများစွာ, ကာယဒသကကလာပ်ပေါင်းများစွာ ရှိကြသည်သာ ဖြစ်သည်။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဒွါရ (၆)ပါးလုံး၌ သဘောပေါက်ပါလေ။

၁။ **စက္ခုဒသကကလာပ်** = ရူပါရုံ၏ ရှေးရှုရိုက်ခတ်ခြင်းငှာ ထိုက်သော စက္ခုအကြည်ဓာတ်လျှင် (၁၀)ခုမြောက်ရှိသော (ကြည်သော) ရုပ်ကလာပ်,

၂။ **သောတဒသကကလာပ်** = သဒ္ဓါရုံ (အသံ)၏ ရှေးရှုရိုက်ခတ်ခြင်းငှာ ထိုက်သော သောတအကြည်ဓာတ်လျှင် (၁၀)ခုမြောက်ရှိသော (ကြည်သော) ရုပ်ကလာပ်,

၃။ **ဃာနဒသကကလာပ်** = ဂန္ဓာရုံ (အနံ့)၏ ရှေးရှုရိုက်ခတ်ခြင်းငှာ ထိုက်သော ဃာနအကြည်ဓာတ်လျှင် (၁၀)ခုမြောက်ရှိသော (ကြည်သော) ရုပ်ကလာပ်,

- ၄။ **ဇိဝါဒသကကလာပ်** - ရသာရုံ (အရသာ)၏ ရှေးရှုရိုက်ခတ်ခြင်းငှာ ထိုက်သော ဇိဝါဒအကြည်ဓာတ်လျှင် (၁၀)ခုမြောက်ရှိသော (ကြည်သော) ရုပ်ကလာပ်၊
- ၅။ **ကာယဒသကကလာပ်** - ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ (ပထဝီ-တေဇော-ဝါယော)၏ ရှေးရှုရိုက်ခတ်ခြင်းငှာ ထိုက်သော ကာယအကြည်ဓာတ်လျှင် (၁၀)ခု-မြောက်ရှိသော (ကြည်သော)ရုပ်ကလာပ်၊
- ၆။ **ဘာဝဒသကကလာပ်** - ဘာဝရုပ်လျှင် (၁၀)ခုမြောက်ရှိသော (မကြည်-သော) ရုပ်ကလာပ်၊
- ၇။ **ဟဒယဒသကကလာပ်** - မနောဓာတ် မနောဝိညာဏဓာတ်ဟူသော အသိစိတ်တို့၏ မှီ၍ဖြစ်ရာ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်လျှင် (၁၀)ခုမြောက်ရှိသော (မကြည်သော) ရုပ်ကလာပ်၊
- ၈။ **စိတ္တဇ ဩဋ္ဌမကကလာပ်** - ဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍ ဖြစ်သော စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော ဩဇာလျှင် (၈)ခုမြောက်ရှိသော (မကြည်သော) ရုပ်ကလာပ်၊
- ၉။ **ဥတုဇ ဩဋ္ဌမကကလာပ်** - ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုအတွင်း၌ ရှိသော တေဇောဓာတ် (= ဥတု)ကြောင့် ဖြစ်သော ဩဇာလျှင် (၈)ခုမြောက် ရှိသော (မကြည်သော) ရုပ်ကလာပ်၊
- ၁၀။ **အာဟာရဇ ဩဋ္ဌမကကလာပ်** - အာဟာရ (ဩဇာ)ကြောင့် ဖြစ်သော ဩဇာလျှင် (၈)ခုမြောက်ရှိသော (မကြည်သော) ရုပ်ကလာပ်၊
- ၁၁။ **ဇီဝိတနဝကကလာပ်** - ဇီဝိတလျှင် (၉)ခုမြောက်ရှိသော (မကြည်သော) ရုပ်ကလာပ်၊

[မှတ်ချက်။ ။ ဤဇီဝိတနဝကကလာပ်မှာ အထက်ပါ စာရင်းဇယားတွင် မပါသော်လည်း တေဇောကောဋ္ဌာသ၊ ဝါယောကောဋ္ဌာသတို့၌ ထည့်သွင်း၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ တစ်ကိုယ်လုံး အနံ့အပြား ရှိသော ရုပ်ကလာပ်တစ်မျိုး ဖြစ်သည်။]

(၃၂) ကောဠာသတို့၌ ရုပ်တရားများ

ချွေး၊ မျက်ရည်၊ တံတွေး၊ နှပ် ဟူသော ဤကောဠာသ လေးမျိုးတို့၌ ဥတုဇြဲဋ္ဌမကကလာပ်၊ စိတ္တဇြဲဋ္ဌမကကလာပ်ဟု ရုပ်ကလာပ် အမျိုးအစား (၂)မျိုး၊ ရုပ်အမျိုးအစား (၁၆)မျိုးစီ ရှိ၏။

အစာသစ်၊ အစာဟောင်း၊ ပြည်၊ ကျင်ငယ်ဟူသော ဤကောဠာသ လေးမျိုးတို့၌ ဥတုဇြဲဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ် (၁)မျိုးစီ၊ ရုပ်အမျိုးအစား (၈)မျိုးစီ သာ အသီးအသီး ရှိ၏။

ကြွင်းကျန်ကုန်သော ဆံပင် အစရှိကုန်သော၊ ကံ-စိတ်-ဥတု-အာဟာရ ဟူသော အကြောင်းတရား (၄)မျိုးတို့ကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော ကောဠာသ (၂၄)မျိုးတို့တွင် ကောဠာသတစ်ခုတစ်ခု၌ ကာယဒွါရတွင် ဖော်ပြခဲ့သော ရုပ်-ကလာပ်အမျိုးအစား (၅)မျိုး၊ ရုပ်အမျိုးအစား (၄၄)မျိုးစီ အသီးအသီး ရှိပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၂၃။)

တေဇောကောဠာသ (၄) မျိုး

- ၁။ **သန္တပ္ပနတေဇော** - တစ်ရက်ခြား ဖျားခြင်း စသည်ဖြင့် ပြင်းထန်စွာ ပူလောင်သော တေဇော၊
- ၂။ **ဇီရဏတေဇော** - အိုစေ ရင့်ကျက်စေ ဆွေးမြည့်စေသော ပူလောင်-သော တေဇော၊
- ၃။ **ဘူဟတေဇော** - ထက်ဝန်းကျင် ပူလောင်သော တေဇော၊

ဤတေဇောကောဠာသ သုံးမျိုးတို့၌ ဇီဝိတနဝကကလာပ်၊ စိတ္တဇြဲဋ္ဌမကကလာပ်၊ ဥတုဇြဲဋ္ဌမကကလာပ်၊ အာဟာရဇြဲဋ္ဌမကကလာပ်ဟု ရုပ်ကလာပ်အမျိုးအစား (၄)မျိုး၊ ရုပ်အမျိုးအစား (၃၃)မျိုးစီ အသီးအသီး ရှိပေသည်။

- ၄။ **ပါစကတေဇော** - အစာကို ကြေကျက်စေတတ်သော ပူလောင်သော တေဇော၊

အာကာသဓာတ်၊ လဟုတာ၊ မုဒုတာ၊ ကမ္မညတာ စသည့် ရုပ်အတု တို့ကား လက္ခဏာရေး သုံးတန်တို့သို့ တင်ကာ ဝိပဿနာ မရှုပွားကောင်း- ကုန်သော ရုပ်တရားတို့ ဖြစ်ကြ၏။ သို့သော် ယင်းရုပ်အတုတို့နှင့် ရောနှော- နေကြသော စိတ္တဇရုပ် ဥတုဇရုပ် အာဟာရဇရုပ်တို့ကိုလည်း ရုပ်နာမ်ကို သိမ်း- ဆည်းသည့် နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပိုင်းတွင် ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းရန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၂၅။)တွင် ညွှန်ကြားထားပေသည်။

ဤအထက်ပါ ဒွါရ (၆)ပါး၊ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိကြသော ဥပါဒါ ရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းပုံကိုလည်းကောင်း၊ ရုပ်အတုတို့နှင့် ရောနှောနေသော ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပုံကိုလည်းကောင်း ဆရာသမားနှင့် ချဉ်းကပ်- လေ့လာပါ။ ယင်းရုပ်တရားတို့ကို လက္ခဏ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် သိမ်းဆည်းပုံ စနစ်များကိုလည်း ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ ခန္ဓနိဒ္ဒေသပိုင်း (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၇၄-၈၀။) စသည်တို့၌ ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ ဆရာသမားနှင့်သာ ချဉ်းကပ်လေ့လာပါ။

အနတ္တရောင်ခြည်တော်နေဝန်းကြီး

■ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်

ဉာဏ-ဉာဏ အမည်ရသည့် ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့ကို

တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍

ရုပ်ယန. . . နာမ်ယန. . . အတုံးအခဲများကို

ပြိုကွဲသွားအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက်

ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင်

ရွှေပွားသုံးသပ်ရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ထိုသို့ ရွှေပွားနိုင်သော အခါတွင်မှ

ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏

မဖြစ်ခင်က မရှိခြင်း၊ ဖြစ်ပြီးနောက် မရှိခြင်းဟူသော

မရှိခြင်း နှစ်မျိုးတို့၏ အလယ်၌ သာလျှင်

အလွန်အလွန် တိုတောင်းလှသော

ယာယီအခိုက်အတန့်အားဖြင့်သာ၊

အနိစ္စအနေအထား . . .

ဒုက္ခအနေအထား . . .

အနတ္တအနေအထား . . . အားဖြင့်

ဖြစ်ပေါ်လာကြသော သင်္ခါရတရားတို့သာ ဖြစ်ကြသည်ဟု

ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချနိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။

အနတ္တရောင်ခြည်တော်နေဝန်းကြီးသည်လည်း

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ ဉာဏ်ဝတွင်

တင့်တယ်စမ္မာယံစွာ

ကြွားကြွားဝင့်ဝင့် ငွားငွားစွင့်လျက်

ထွန်းလင်းထွက်ပေါ်လာမည် ဖြစ်ပေသတည်း။

(စာမျက်နှာ ၁၅၅။)

အခန်း (၅)
နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပို့င်း

ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှစ်နာမ်တရား

အပရိဇောနနသုတ္တန် နှင့် သဗ္ဗပရိညာသုတ္တန် ကောက်နုတ်ချက်

သဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အနဘိဇာနံ အပရိဇာနံ အဝိရာဇယံ အပ္ပဇယံ အဘဗ္ဗော ဒုက္ခက္ခယာယ ။ ပ ။ သဗ္ဗံ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဘိဇာနံ ပရိဇာနံ ဝိရာဇယံ ပဇယံ ဘဗ္ဗော ဒုက္ခက္ခယာယ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၄၉-၂၅၀။)

သဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အနဘိဇာနံ အပရိဇာနံ တတ္ထ စိတ္တံ အဝိရာဇယံ အပ္ပဇယံ အဘဗ္ဗော ဒုက္ခက္ခယာယ။ သဗ္ဗညု ခေါ ဘိက္ခဝေ အဘိဇာနံ ပရိဇာနံ တတ္ထ စိတ္တံ ဝိရာဇယံ ပဇယံ ဘဗ္ဗော ဒုက္ခက္ခယာယာတိ။ (ဣတိဝုတ္တက၊ ၁၉၇။)

ဣတိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ တိဿောပိ ပရိညာ ကထိတာ ဟောန္တိ။ “အဘိဇာန”န္တိ ဟိ ဝစနေန ဉာတပရိညာ ကထိတာ၊ “ပရိဇာန”န္တိ ဝစနေန တိရဏပရိညာ၊ “ဝိရာဇယံ ပဇယ”န္တိ ဒ္ဓိဟိ ပဟာနပရိညာတိ။ (သံ၊ ၄၊ ၃၆။)

ပစ္စက္ခကရဏတ္ထေန ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာ စ ဂဟိတာ ဟောတိ။
(သံ၊ ၄၊ ၂၆၅။)

= ရဟန်းတို့ . . . အလုံးစုံသော (ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါး = အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး =) ရုပ်နာမ်တရားတို့အပေါ်၌ တွယ်တာမက်မောနေသော

တဏှာတရားကို ဉာတပရိညာဖြင့် ထိုးထွင်း မသိခဲ့သော်၊ တီရဏပရိညာဖြင့် ပိုင်းခြား မသိခဲ့သော်၊ ပဟာနပရိညာဖြင့် ထိုအလုံးစုံသော ရုပ်နာမ်တရားတို့ အပေါ်၌ တွယ်တာမက်မောနေသည့် တဏှာတရားကို (= တဏှာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ကို) ကင်းပြတ်ရုပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းအောင် မကျင့်နိုင်ခဲ့သော် မပယ်စွန့်နိုင်ခဲ့သော် ဒုက္ခကုန်ခြင်းငှာ မထိုက် ။ ပ ။

= ရဟန်းတို့ . . . အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်သော်ကား အလုံးစုံသော (ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါး = အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး =) ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ဉာတပရိညာဖြင့် ထိုးထွင်း သိခဲ့သော်၊ တီရဏပရိညာဖြင့် ပိုင်းခြား သိခဲ့သော်၊ ပဟာနပရိညာဖြင့် ထိုအလုံးစုံသော ရုပ်နာမ်တရားတို့အပေါ်၌ တွယ်တာ မက်မောနေသော တဏှာတရားကို (= တဏှာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ကို) ကင်းပြတ်ရုပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းအောင် ကျင့်နိုင်ခဲ့သော် ပယ်စွန့်နိုင်ခဲ့သော် ဒုက္ခကုန်ခြင်းငှာ ထိုက်၏။ (သံ၊ ၂၊ ၂၄၉-၂၅၀။ ဣတိဝုတ္တက၊ ၁၉၇။)

ဤအထက်ပါ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာ ကျမ်းဂန်အဆိုအမိန့်တို့နှင့် အညီ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ၏ ကုန်ဆုံးရာ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အလုံးစုံသော ခန္ဓာငါးပါး (= ရုပ်နာမ်တရား)တို့ကို ပရိညာပညာသုံးမျိုးတို့ဖြင့် သိရှိအောင် ကြိုးပမ်းရတော့မည် ဖြစ်ပေသည်။ ယင်း ပရိညာပညာတို့ကား အထက်ပါ သံယုတ်ဋီကာအဖွင့်အရ ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်ကိုယ်တိုင် ထွင်းဖောက် သိမြင်ရမည့် အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်တို့သာ ဖြစ်ကြ ၏။ ယင်းပရိညာတို့ကို ဆက်လက်၍ ရှင်းလင်း တင်ပြပေအံ့။

ပရိညာသည် လောကီပရိညာ၊ လောကုတ္တရာပရိညာဟု နှစ်မျိုး ရှိ၏။ လောကီပရိညာသည်လည်း ဉာတပရိညာ၊ တီရဏပရိညာ၊ ပဟာနပရိညာဟု သုံးမျိုး ရှိ၏။ လောကုတ္တရာပရိညာသည်လည်း ဉာတပရိညာ၊ တီရဏပရိညာ၊ ပဟာနပရိညာဟု သုံးမျိုးပင် ရှိ၏။ ထိုတွင် လောကီပရိညာ သုံးမျိုးတို့ကို ရှေးဦးစွာ တင်ပြအပ်ပါသည်။

လောကီ ဉာတပရိညာ

တတ္ထ “ရူပနုလက္ခဏံ ရူပံ၊ ဝေဒယိတလက္ခဏာ ဝေဒနာ” တိ ဧဝံ တေသံ တေသံ မ္မောနံ ပစ္စတ္ထလက္ခဏသလ္လက္ခဏာဝသေန ပဝတ္တာ ပညာ ဉာတပရိညာ နာမ ။ ပ ။ တတ္ထ သင်္ခါရပရိစ္ဆေဒတော ပဌာယ ယာဝ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟာ ဉာတပရိညာယ ဘူမိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၁။)

= ထိုပရိညာ သုံးမျိုးတို့တွင် “ဖောက်ပြန်တတ်သော သဘောလက္ခဏာ ရှိသော တရားကား ရုပ်တည်း၊ ခံစားတတ်သော သဘောလက္ခဏာရှိသော တရားကား ဝေဒနာတည်း” - ဤသို့ စသည်ဖြင့် ထိုထိုခန္ဓာငါးပါး ပရမတ္ထ ဓာတ်သားတို့၏ အသီးအသီးသော ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာကို ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သားသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြား ယူတတ် သိမ်းဆည်းတတ်သော နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပညာနှင့် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါးလုံး၌ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို ပိုင်းခြားယူတတ် သိမ်းဆည်းတတ်သော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ပညာသည် ဉာတပရိညာ မည်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၁။)

သော “ဣဒံ နာမရူပံ န အဟေတု အပ္ပစ္စယာ နိဗ္ဗတ္တံ၊ သဟေတု သပ္ပစ္စယာ နိဗ္ဗတ္တံ။ ကော ပနဿ ဟေတု၊ ကော ပန ပစ္စယော” တိ ဥပပရိက္ခန္ဓော “အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ တဏှာပစ္စယာ ကမ္မပစ္စယာ အာဟာရပစ္စယာ စာ” တိ တဿ ပစ္စယံ ဝဝတ္ထပေတွာ “အတီတေပိ ပစ္စယာ စေဝ ပစ္စယ- သမုပ္ပန္နဓမ္မာ စ၊ အနာဂတေပိ ဧတရဟိ ပစ္စယာ စေဝ ပစ္စယမုပ္ပန္နဓမ္မာ စ၊ တတော ဥဒ္ဓံ သတ္တော ဝါ ပုဂ္ဂလော ဝါ နတ္ထိ၊ သုဒ္ဓသင်္ခါရပုဇ္ဇော ဧဝါ” တိ တီသု အဒ္ဓါသု ကဒီ ဝိတရတိ။ အယံ ပန ဝိပဿနာသင်္ခါရသလ္လက္ခဏာ ဉာတပရိညာ နာမ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၄၁-၂၄၂။)

= ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါး (= အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး = ရုပ်နာမ်တရား) တို့ကို ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝလက္ခဏာသို့ ဆိုက်အောင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပြီး သိမ်းဆည်းပြီးသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် “ဤရုပ်နာမ်သည်ကား

တိုက်ရိုက် ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော ဟေတုအကြောင်းတရား (= ဇနက-
အကြောင်းတရား) ထင်ရှား မရှိဘဲ၊ အားပေးထောက်ပံ့တတ်သော ပစ္စယ
အကြောင်းတရား (= ဥပတ္တမ္မကအကြောင်းတရား) ထင်ရှား မရှိဘဲ ဖြစ်ပေါ်
လာရသည်ကား မဟုတ်၊ အဟုတ်သော်ကား တိုက်ရိုက်ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော
ဟေတုအကြောင်းတရား (= ဇနကအကြောင်းတရား) ထင်ရှားရှိသည် ဖြစ်၍
သာလျှင်၊ အားပေးထောက်ပံ့တတ်သော ပစ္စယအကြောင်းတရား (= ဥပ-
တ္တမ္မကအကြောင်းတရား) ထင်ရှားရှိသည် ဖြစ်၍သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
ထိုရုပ်နာမ်၏ တိုက်ရိုက် ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော ဟေတုအကြောင်းတရား
(= ဇနကအကြောင်းတရား)ကား အဘယ်ပါနည်း၊ အားပေးထောက်ပံ့တတ်
သော ပစ္စယအကြောင်းတရား (= ဥပတ္တမ္မကအကြောင်းတရား)ကား အဘယ်
ပါနည်း”ဟု ဉာဏ်ဖြင့် စူးစမ်းဆင်ခြင်လတ်သော် -

- ၁။ အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊
- ၂။ တဏှာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊
- ၃။ ကံဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊
- ၄။ အာဟာရဟူသော အကြောင်းကြောင့် -

ဖြစ်ပေါ်လာရသည်”ဟု ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်း
ဖောက် သိမြင်သောအခါ -

အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ကမ္မဇရုပ် ဖြစ်၏၊
အဝိဇ္ဇာက အကြောင်းတရား၊ ကမ္မဇရုပ်က အကျိုးတရား -
ဤသို့ စသည်ဖြင့် အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို ပိုင်းခြား မှတ်-
သား၍ -

- “၁။ အတိတ်၌လည်း အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားသာ ရှိ၏၊
  - ၂။ အနာဂတ်၌လည်း အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားသာ ရှိ၏၊
  - ၃။ ပစ္စုပ္ပန်၌လည်း အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားသာ ရှိ၏။
- ထိုအကြောင်းတရား အကျိုးတရားထက် ပိုလွန်၍ ပြုလုပ်တတ် ဖန်ဆင်း

တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါသည်လည်းကောင်း၊ အပြုလုပ်ခံရ အဖန်ဆင်း ခံရသော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါသည်လည်းကောင်း မရှိ၊ ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး (= သင်္ခါရတရား)အစုအပုံ သက်သက်သည်သာလျှင် ရှိ၏” – ဟု ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်သည့် ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချနိုင်- သဖြင့် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါးတို့၌ သို့လောသို့လော တွေးတော ယုံမှားခြင်း (= ဝိစိကိစ္ဆာတရား) ကို ကျော်လွှားလွန်မြောက်၍ သွားပေ၏။ ဤသည်ကား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံဖြစ်သည့် –

- ၁။ ရုပ်တရား၊
- ၂။ နာမ်တရား၊
- ၃။ အကြောင်းတရား၊
- ၄။ အကျိုးတရား

တည်းဟူသော သင်္ခါရတရားတို့ကို ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သားတတ် သော **ဉာတပရိညာ** မည်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၄၁-၂၄၂။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာများ၏ ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် အညီ အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါးလုံး၌ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်တတ်သည့် ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းနိုင်ပါမှ ပိုင်းခြားယူနိုင်ပါမှ ဉာတပရိညာစခန်းသို့ ဆိုက်ရောက်- နိုင်မည်ဟူသော အချက်ကို ရိုသေကျိုးနွံစွာ ဦးထိပ်ရွက်ပန်ဆင်လျက် နာယူ မှတ်သားထားလေရာသည်။

လောကီ တိရုဏပရိညာ

“ရူပံ အနိစ္စံ၊ ဝေဒနာ အနိစ္စာ”တိအာဖိနာ နယေန တေသံယေဝ မ္ဗောနံ သာမညလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ပဝတ္တာ လက္ခဏာရမ္မဏိကဝိပဿနာ ပညာ တိရုဏပရိညာ နာမ ။ ပ ။ ကလာပသမ္ပသနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ တိရုဏပရိညာယ ဘူမိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၁။)

= ရုပ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း အခြင်းအရာသဘောကို ဉာဏ်နှင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း အခြင်းအရာသဘောကို ဉာဏ်နှင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အနိစ္စဟုလည်း- ကောင်း - ဤသို့ စသော နည်းအားဖြင့် ထိုဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်- တရားတို့ကို အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာ အနတ္တလက္ခဏာတည်းဟူသော လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့သို့ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ် ၍လာသော အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာ အနတ္တလက္ခဏာလျှင် တည်ရာ အာရုံရှိသော လက္ခဏာရမ္မဏိက ဝိပဿနာပညာသည် **တိရဏပရိညာ** မည်၏။ ပ ။ ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို -

၁။ “**ယံ ကိဉ္စိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သပ္ပံ တံ နိရောဓဓမ္မံ**”

= “**ဖြစ်သည့်တရားမှန်က ပျက်၏**” ဟု သင်္ခါရတရားအားလုံးတို့ကို တစ်ပုံ တစ်စု ပြု၍ ဖြစ်စေ၊

- ၂။ ရုပ်တရားကို တစ်ပုံ၊ နာမ်တရားကို တစ်ပုံ - ဤသို့ နှစ်ပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ၊
- ၃။ ခန္ဓာငါးပါးနည်းဖြင့် ငါးပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ၊
- ၄။ အာယတန (၁၂)ပါးနည်းဖြင့် (၁၂)ပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ၊
- ၅။ ဓာတ် (၁၈)ပါးနည်းဖြင့် (၁၈)ပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ -

ဤသို့ စသည်ဖြင့် အစုလိုက် အပုံလိုက် အပေါင်းအစုအလိုက် ပေါင်းစု ခြုံငုံ၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့သို့ တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သော နည်းစနစ်ကို ကလာပသမ္မသနနည်းဟု ခေါ်ဆို၏။ ထိုကလာပသမ္မသန ဉာဏ်မှ စ၍ ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး (= သင်္ခါရတရား)တို့ကို ယင်းတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို **ခဏပစ္စုပ္ပန်**သို့ ဆိုက်သည့်တိုင်အောင် ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့သို့ တင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်သို့ တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ကျက် စားရာနယ်ကား **တိရဏပရိညာ**၏ တည်ရာ ဘုံဌာန ဖြစ်ပေသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၁။)

လောကီ ပဟာနုပရိညာ

တေသုယေဝ ပန ဓမ္မေသု နိစ္စသညာဒိပဇဟနဝသေန ပဝတ္တာ
လက္ခဏာရမ္မဏိကဝိပဿနာ ပညာ ပဟာနုပရိညာ နာမ ။ ပ ။ ဘင်္ဂီနုပဿနံ
အာဒိ ကတ္တာ ဥပရိ ပဟာနုပရိညာယ ဘူမိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၁-၂၄၂။)

= ထိုရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့၌ပင်လျှင် မြဲ၏ဟု (= နိစ္စဟု) အမှတ်မှားမှု
နိစ္စသညာစသည်ကို ပယ်နိုင်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်၍လာသော ယင်း
ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာ အနတ္တ-
လက္ခဏာလျှင် တည်ရာ အာရုံရှိသော လက္ခဏာရမ္မဏိက ဝိပဿနာပညာ
သည် **ပဟာနုပရိညာ** မည်၏ ။ ပ ။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်-
သက်ကိုသာ ရှုမြင်တတ်သော ဘင်္ဂီနုပဿနာဉာဏ်မှ စ၍ အထက်ပိုင်း
ဝိပဿနာဉာဏ်အားလုံးသည် **ပဟာနုပရိညာ**၏ တည်ရာ ဘုံဌာန ဖြစ်ပေ
သည်။ ဤကား လောကီပရိညာ သုံးပါးတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၁-၂၄၂။)

လောကုတ္တရာပရိညာ သုံးပါး

**ယသွာ ဝါ ဉာတတိရဏပရိညာယောပိ တဒတ္တာယေဝ၊ ယသွာ စ ယေ
ဓမ္မေ ပဇောတိ၊ တေ နိယမတော ဉာတာ စေဝ တိရိတာ စ ဟောန္တိ၊ တသွာ
ပရိညာတ္တယမ္ပိ ဣမိနာ ပရိယာယေန မဂ္ဂဉာဏဿ ကိစ္စန္တိ ဝေဒိတပွံ။**

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၅။)

[မှတ်ချက်။ ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ ဒုတိယတွဲ စာမျက်နှာ (၃၃၄-၃၃၅)
တို့တွင် နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် နှစ်မျိုးကို **ဉာတပရိညာ**
မည်၏ဟုလည်းကောင်း၊ ကလာပသမ္မသနဉာဏ်မှ စ၍ အနုလောမဉာဏ်သို့
တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်များကို **တိရဏပရိညာ**မည်၏ဟုလည်း-
ကောင်း၊ ဘင်္ဂီနုပဿနာဉာဏ်မှ စ၍ အရိယမဂ်ဉာဏ်သို့တိုင်အောင် ဉာဏ်
အားလုံးကို **ပဟာနုပရိညာ**မည်၏ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။
ထို့နောင် အထက်ပါအတိုင်း တစ်နည်း ထပ်မံ ဖွင့်ဆိုတော်မူသည်။ ယင်း
ဖွင့်ဆိုချက်၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။]

တဿာ ဘင်္ဂါနုပဿနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ မဂ္ဂဉာဏာ ဘူမိ၊

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၃၅။)

= ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်မှ စ၍ အရိယမဂ်ဉာဏ်သို့ တိုင်အောင်သော နယ်မြေကား ထိုပဟာနပရိညာ၏ တည်ရာ ဘုံဌာန ဖြစ်ပေသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၃၅။)

နိပ္ပရိယာယေန ပဟာနပရိညာ နာမ မဂ္ဂဉာဏန္တိ “ယာဝ မဂ္ဂဉာဏာ ဘူမိ”တိ ဝုတ္တံ။ (မဟာဋီ၊ ၂၅၀၈။)

= မုချအားဖြင့် ပဟာနပရိညာ ဟူသည် အရိယမဂ်ဉာဏ်သာတည်း။ ထိုကြောင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်သို့ တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာနယ်မြေကို ပဟာနပရိညာ၏ တည်ရာဘုံ ဖြစ်ကြောင်းကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်က မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၅၀၈။)

ထိုကြောင့် တစ်နည်းဆိုရသော် - ဉာတပရိညာနှင့် တီရဏပရိညာ တို့သည် ပဟာနပရိညာ အကျိုးငှာသာ ဖြစ်ကြသည်။ ဉာတပရိညာနှင့် တီရဏပရိညာတို့သည် အရိယမဂ်ဉာဏ် အကျိုးငှာသာ (= အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ရေးအတွက်သာ) ဖြစ်ပေါ်နေကြသော ပရိညာတို့ ဖြစ်ကြသည်။ အကြင် ခန္ဓာငါးပါး (= ရုပ်နာမ်) တရားတို့အပေါ်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကိလေသာကို အရိယမဂ်တရားသည် သမုဇ္ဈေဒအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်စွန့်၏။ ထိုအရိယမဂ်တရားသည် ထိုတရားတို့ကို ကိန်းသေမြဲသော နိယာမ သဘောအားဖြင့် ပိုင်းခြား သိပြီးသာ ဖြစ်ကုန်၏။ အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တဟု စူးစမ်းဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချပြီးသာ ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုကြောင့် ပရိညာ သုံးပါး လုံးသည် ဤအကြောင်း ပရိယာယ်အားဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ကိစ္စသာ ဖြစ်သည်ဟု သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၃၅။)

ဤ အထက်ပါ အဋ္ဌကထာအဖွင့်၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

အရိယမဂ်တရားသည် ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်နိုင်သည့် စွမ်းအား ရှိခြင်းကြောင့် မုချအားဖြင့် ပဟာနပရိညာဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ကား တဒင်္ဂအားဖြင့်သာ (= အခိုက်အတန့်

အားဖြင့်သာ) ကိလေသာတို့ကို ပယ်စွန့်နိုင်သည့် စွမ်းအား ရှိခြင်းကြောင့် ကိလေသာတို့ကို တဒင်္ဂ (= အခိုက်အတန့်)အားဖြင့် ပယ်စွန့်နိုင်သည့် ဤ-အကြောင်း ပရိယာယ်အားဖြင့်သာ ပဟာနပရိညာဟူသောအမည်ကို ရရှိပေသည်။ တစ်ဖန် အရိယမဂ်တရားသည် မုချအားဖြင့် ပဟာနပရိညာဟူသော အမည်ကို ရရှိ၍ ပရိယာယ်အားဖြင့် ဉာတပရိညာ တီရဏပရိညာဟူသော အမည်ကိုလည်း ရရှိပေသည်။ အကြောင်းကား ဤသို့ ဖြစ်၏။

အရိယမဂ်တရားသည် ပယ်သင့်ပယ်ထိုက်သော ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်စွန့်တတ် ပယ်သတ်တတ်သောကြောင့် “ပဟာန”ဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။ သိသင့်သိထိုက်သော အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အာရုံမျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်သောကြောင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိသောကြောင့် ပရိညာဟူသော အမည်ကိုလည်း ရရှိပေသည်။ သို့အတွက် အရိယမဂ်တရားသည် မုချအားဖြင့် ပဟာနပရိညာ-ဟူသော အမည်ကို ရရှိခြင်း ဖြစ်သည်။

အရိယမဂ်တရားသည် အာရမ္မဏပဋိဝေဓ၊ အသမ္မောဟပဋိဝေဓ-ဟူသော ပဋိဝေဓ နှစ်မျိုးတို့ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို ထွင်းဖောက် သိမြင်၏။ ထိုပဋိဝေဓနှစ်မျိုးတို့တွင် အာရမ္မဏပဋိဝေဓဟူသည် အာရုံမျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းတည်း။ အရိယမဂ်တရားသည် အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်ဟူသော နိရောဓသစ္စာတရားကို အာရုံမျက်မှောက် ဆိုက်ရောက်လျက် ထွင်းဖောက် သိမြင်၏။ ထိုသို့ အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အာရုံမျက်မှောက် ဆိုက်ရောက်လျက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ရာ၌ သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟ (= အဝိဇ္ဇာ) အမှောင်ထုကိုလည်း အကြွင်းမဲ့ ဖျက်ဆီးလိုက်၏။ အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လိုက်၏။ သို့အတွက် ကိစ္စသိဒ္ဓိအားဖြင့် သစ္စာလေးပါး-လုံးကို သိမြင်ခြင်းကိစ္စလည်း တစ်ပါတည်း ပြီးစီးသွား၏။ ထိုသို့ သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟ (= အဝိဇ္ဇာ) အမှောင်ထုကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ခြင်းဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို သိမှုကို အသမ္မောဟပဋိဝေဓ

ဟု ခေါ်ဆို၏။ နိရောဓသစ္စာကို အာရမ္မဏပဋိဝေဓသဘောအားဖြင့် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းကြောင့် ကျန်သစ္စာသုံးပါးကို ကိစ္စသိဒ္ဓိအားဖြင့် သိ၏ ဟု ဆိုရ၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၁၀၉။) ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်တရားသည် ဝိပဿနာ ဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်ကြကုန်သော -

၁။ အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်, အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓ, သြဠာရိက, သုခုမ, ဟိန်, ပဏီတ, ဒူရ, သန္တိကဟူသော (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး (= ဒုက္ခသစ္စာတရား)နှင့်

၂။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ ဟူသော ဒုက္ခသစ္စာ၏ အကြောင်း- ရင်း သမုဒယသစ္စာတရား -

ဤသစ္စာနှစ်ပါးတို့ကိုလည်း အသမ္မောဟပဋိဝေဓသဘော (= ကိစ္စသိဒ္ဓိ) အားဖြင့် ပိုင်းခြားသိခြင်းကိစ္စ တစ်ပါတည်းပြီးစီးသွားရကား ဤအကြောင်း ပရိယာယ်အားဖြင့် **ဉာတပရိညာ**ဟူသော အမည်ကိုလည်း ရရှိပေသည်။

တစ်ဖန် အရိယမဂ်တရားသည် ယင်းဒုက္ခသစ္စာတရား သမုဒယသစ္စာ တရားတို့၏ အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တအခြင်းအရာကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထား သည့် မောဟ (= အဝိဇ္ဇာ)ကိုလည်း အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လိုက်၏။ ထို့ကြောင့် ကိစ္စသိဒ္ဓိအားဖြင့် ယင်းဒုက္ခသစ္စာတရား သမုဒယသစ္စာတရားတို့၏ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တအခြင်းအရာကို စူးစမ်းဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်လျက် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခြင်း လုပ်ငန်းကိစ္စသည်လည်း တစ်ပါတည်း ပြီးစီးသွား၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်တရားသည် ဤအကြောင်းပရိယာယ်အားဖြင့် **တိရဏပရိညာ** ဟူသော အမည်ကိုလည်း ရရှိပေသည်။

တစ်ဖန် အရိယမဂ်တရားကို မရမီအတွင်း၌ အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့ဝယ် ကျင့်ရသော ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါကျင့်စဉ်ပိုင်းဝယ် ဒုက္ခသစ္စာတရား သမုဒယ- သစ္စာတရားတို့ကို ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခြင်း ဉာတပရိညာနှင့် ယင်းဒုက္ခသစ္စာ- တရား သမုဒယသစ္စာတရားတို့၏ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တအခြင်းအရာကို စူးစမ်းဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်လျက် ပိုင်းခြားသိခြင်းဟူသော တိရဏပရိညာ - ဤပရိညာ နှစ်ပါးတို့ကို ရရှိအောင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ကြိုးစား-

အားထုတ်ရ၏။ ယင်းပရိညာနှစ်ပါးတို့ကား ပဟာနပရိညာအမည်ရသည့် အရိယမဂ်တရားကို ရရှိရေးအတွက်သာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဤအကြောင်း-ပရိယာယ်အားဖြင့်လည်း အရိယမဂ်တရားသည် ဉာတပရိညာ တီရဏပရိညာ ဟူသော အမည်ကိုလည်း ရရှိပေသည်။

တစ်ဖန် ယင်း ဒုက္ခသစ္စာတရား သမုဒယသစ္စာတရားတို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တအခြင်းအရာကို ထိုးထွင်းသိနေသော၊ အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ ပြုကျင့်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကား (= ဝိပဿနာဉာဏ် ပြဓာန်းသော မဂ္ဂ-တရားကိုယ်တို့ကား) လောကီမဂ္ဂသစ္စာတရားတည်း။ ယင်း လောကီမဂ္ဂသစ္စာ အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကလည်း ယင်းဒုက္ခသစ္စာတရား သမုဒယ-သစ္စာတရားတို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တအခြင်းအရာကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်း ထားသည့် မောဟကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်ရှားနိုင်သောကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာ-ဟူသော အမည်ကို ရရှိလေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၈။) ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းလောကီမဂ္ဂသစ္စာ အမည်ရသည့် ဝိပဿနာဉာဏ် ပြဓာန်းသော နာမ်-တရားစုကိုလည်း တစ်ဖန် ပြန်၍ သိမ်းဆည်းကာ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ လက္ခဏာရေး သုံးတန်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၂-၂၆၃။ ၂၈၈။) ဉာတပရိညာနှင့် တီရဏပရိညာပင်တည်း။ ယင်း ဉာတပရိညာ နှင့် တီရဏပရိညာသည်လည်း ပဟာနပရိညာ အမည်ရသည့် အရိယမဂ် တရားကို ရရှိရေးအတွက်သာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဤအကြောင်းပရိယာယ် အားဖြင့်လည်း အရိယမဂ်တရားသည် ဉာတပရိညာနှင့် တီရဏပရိညာ ဟူသော အမည်ကိုလည်း ရရှိပေသည်။

ဤ အထက်ပါ လောကီပရိညာ သုံးမျိုး၊ လောကုတ္တရာပရိညာ သုံးမျိုး တို့ဖြင့် အလုံးစုံသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး (= ရုပ်နာမ်တရား)တို့ကို ပိုင်းပိုင်း ခြားခြား မသိပါက သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ မကုန်ဆုံးနိုင်၊ ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိမှသာလျှင် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ ကုန်ဆုံးနိုင်မည်ဟု အထက်ပါ **အပရိ-ဇာနနသုတ္တန်** (သံ၊ ၂၊ ၂၄၉-၂၅၀။)၊ **သဗ္ဗပရိညာသုတ္တန်** (ဣတိဝုတ္တက၊ ၁၉၇။)တို့တွင် ဘုရားရှင်က ဟောညွှန်တော်မူလျက် ရှိပေသည်။

ဤ သဗ္ဗပရိညာသုတ္တန်ကိုပင် ကိုးကားတော်မူ၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ ဆရာတော်က — လက္ခဏာရေး သုံးတန်တို့သို့ တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွား သုံးသပ်ထိုက်သည့် ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သမ္မသမနုပဂတရား- မှန်သမျှကို အကြွင်းအကျန် မရှိ ကုန်စင်အောင် ပရိညာသုံးမျိုးတို့ဖြင့် ပိုင်းပိုင်း ခြားခြား သိအောင် ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ရမည် ဖြစ်ကြောင်းကို ဆုံးဖြတ်ထားတော်မူပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၇၅။)

အဋ္ဌသာလိနိအဋ္ဌကထာ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်

ဣဓေကဓော အာဒိတောံ အဇ္ဈတ္တံ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု အဘိနိဝိသတိ၊ အဘိနိဝိသိတွာ တေ အနိစ္စာဒိတော ပဿတိ။ ယသွာ ပန န သုဒ္ဓုအဇ္ဈတ္တ- ဒဿနမတ္ထေနေဝ မဂ္ဂုဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ ဗဟိဒ္ဓါပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗမေဝ၊ တသွာ ပရဿ ခန္ဓေပိ အနုပါဒိန္ဒသင်္ခါရေပိ “အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ”တိ ပဿတိ။

(အဘိ၊ ၄၅၁၊ ၂၇၀။)

အပရော အာဒိတောံ ရူပေ အဘိနိဝိသတိ၊ အဘိနိဝိသိတွာ ဘူတရူပဉ္စ ပုပါဒါရူပဉ္စ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ အနိစ္စာဒိတော ပဿတိ။ ယသွာ ပန န သုဒ္ဓုရူပ- ဒဿနမတ္ထေနေဝ ဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ အရူပမ္ပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗမေဝ၊ တသွာ တံ ရူပံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဉ္စန္ဒံ ဝေဒနံ၊ သညံ၊ သင်္ခါရေ၊ ဝိညာဏဉ္စ “ဣဒံ အရူပ”န္တိ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ အနိစ္စာဒိတော ပဿတိ။ (အဘိ၊ ၄၅၁၊ ၂၇၀။)

= ဤသာသနာတော်၌ အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အားထုတ် ခါစ ရှေးဦးအစ၌ပင်လျှင် မိမိသန္တာန်၌ တည်ရှိသော အဇ္ဈတ္တခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၏ (ယင်းအဇ္ဈတ္တခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရား တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၏။ သိမ်းဆည်း၏)။ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းပြီး၍ ထို အဇ္ဈတ္တခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်တို့သို့ တစ်လှည့်စီ တင်ကာ အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု၊ အနတ္တဟု) ဝိပဿနာရှု၏။ သို့သော် အဇ္ဈတ္တခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားသက်သက်ကို ဝိပဿနာရှုရုံမျှဖြင့်ကား အရိယမဂ်သို့ ထမြောက်ကြောင်း (= ဆိုက်ရောက်ကြောင်း) ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာသည် ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်။ ဗဟိဒ္ဓ ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို

လည်း ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ရမည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။

[မမံကာရဝတ္ထုနောပိ ပရိညေယျတ္တာ၊ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၀။) = ငါ၏ ဥစ္စာဟု နှလုံးသွင်းအပ်သော တဏှာ၏ တည်ရာ စွဲမှီ၍ ဖြစ်ရာ သက်ရှိသက်မဲ့ ဗဟိဒ္ဓ ရုပ်ဝတ္ထု နာမ်ဝတ္ထု၏ ပိုင်းခြား၍ သိအပ်သော ပရိညေယျတရားပင် ဖြစ်-
သောကြောင့်တည်း။]

ထို့ကြောင့် သူတစ်ပါး၏ သန္တာန်၌ တည်ရှိသော ဗဟိဒ္ဓခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရ တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အနုပါဒိန္နသင်္ခါရအမည်ရသော သက်မဲ့လောက၌ တည်ရှိသော ဥတုဇရုပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု၊ အနတ္တ ဟု) လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်တို့ကို တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွား သုံးသပ်၏။

[ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ — အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသော ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ ဂေါတြဘု (ဝေါဒါန်) တို့ကိုလည်းကောင်း၊ မဂ္ဂဝီထိ၏ ရှေ့တွင် ဘဝင်ခြားလျက် မဂ္ဂဝီထိနှင့် ဆက်စပ်နေသော အလွန်နီးကပ် နေသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိလာသည့် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ပါသည့် ဝိပဿနာဇောဝီထိကိုလည်းကောင်း **ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ**ဟု ခေါ်ဆိုပေ-
သည်။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို သုံးပိုင်း ပိုင်းလျှင် အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် ဆက်-
စပ်နေသည့် အလွန် နီးကပ်နေသည့် နောက်ဆုံးအပိုင်း ဖြစ်သည်။ သင်္ခါရ-
တရားတို့မှ လုံးလုံးကြီး မလွတ်သေးသော်လည်း သင်္ခါရတရားတို့မှ ထမြောက်
လျက် သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်ဘက်သို့ တစ်ဟုန်တည်း
ပြေးသွားကြသော ဝိပဿနာဇောဝီထိများတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၉-၃၁၀။)]

= အခြားတစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား ရှေးဦးအစ အား-
ထုတ်ခါစ၌ပင်လျှင် (ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်း နှစ်မျိုးတို့တွင် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်း
က စ၍) ရုပ်တရား၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၏ (= ရုပ်တရားကို ဉာဏ်ဖြင့်
ပိုင်းခြားယူ၏ = သိမ်းဆည်း၏။) ရုပ်တရား၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းပြီး၍ ဘူတရုပ်
(= ဓာတ်ကြီးလေးပါး)ကိုလည်းကောင်း၊ ဥပါဒါရုပ်ကိုလည်းကောင်း တစ်ပေါင်း
တစ်စုတည်း ပြု၍ (ကလာပသမ္ပသနနည်းအားဖြင့် စတင်၍) ဝိပဿနာရှုပွား

သုံးသပ်၏။ သို့သော် ရုပ်တရားသက်သက်ကို ဝိပဿနာ ရှုရုံမျှဖြင့်ကား **ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ**သည် ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်၊ နာမ်တရားကိုလည်း ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုကြောင့် ထိုရုပ်တရားကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာကိုလည်းကောင်း သညာကိုလည်းကောင်း သင်္ခါရ- ကိုလည်းကောင်း ဝိညာဏ်ကိုလည်းကောင်း “ဤ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်သည် နာမ်တရားတည်း” – ဟု ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူကာ ယင်း နာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စ (ဒုက္ခ၊ အနတ္တ)ဟု လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်တို့သို့ တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်၏ (ရှုပွားသုံးသပ်ပါ)။ (အဘိဋ္ဌာ၊ ၂၇၀-၂၇၁။) [ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၀၀။) တွင်လည်း အဓိပ္ပါယ်တူ ဖွင့်ဆိုချက် လာရှိပေသည်။]

ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံနာမ်တရားများ

အထက်တွင် တင်ပြထားသော ပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာအဖွင့်တို့နှင့် အညီ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ၏ ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ရှိရေးအတွက် အလုံးစုံသော ခန္ဓာငါးပါး (= ရုပ်တရား နာမ်တရား) တို့ကို ပရိညာ သုံးမျိုးတို့ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိအောင် ကြိုးပမ်းရတော့မည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ ကြိုးပမ်းရာ၌ သိမ်းဆည်းရှုပွားရမည့် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူရမည့် နာမ်တရားတို့ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာက **“ကောသီတိ လောကီယ- စိတ္တာနိ** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၂၃။) = လောကီစိတ် (၈၁)မျိုး”နှင့် ဖဿစသော ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။

ဤညွှန်ကြားချက်နှင့် ပတ်သက်၍ မဟာဋီကာဆရာတော်က ဤသို့ ရှင်းပြထားတော်မူ၏။

သပ္ပသင်္ဂါဟိကဝသေန “ကောသီတိ လောကီယစိတ္တာနိ”တိ ဝုတ္တံ၊ လာဘိနော ဧဝ ပန မဟဂ္ဂတစိတ္တာနိ သုပါကဋ္ဌာနိ ဟောန္တိ။

(မဟာဋီ၊ ၂၃၅၃။)

= ပုထုဇန်၊ သေက္ခ၊ အသေက္ခ မဟူ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို

စီးဖြန်းသူ အားလုံးအတွက် သိမ်းကျုံးကာ လောကီစိတ် (၈၁)မျိုးဟု ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဈာန်ကို ရရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ဈာန်နာမ်တရားတို့သည် ထင်ရှားနိုင်ကုန်၏။ ဈာန်ရသူတို့သာ ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ကုန်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၃၅၃။)

တစ်ဖန် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းဟူသော ကြိယာစိတ် နှစ်မျိုး-တို့ကလွဲလျှင် ကြွင်းကျန်သော ကြိယာစိတ်တို့ကား အသေက္ခ (= ရဟန္တာအရှင်မြတ်)တို့၏ သန္တာန်၌သာ ဖြစ်ခွင့်ရှိကြသော နာမ်တရားတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ပုထုဇန်အဆင့်တွင်သာ တည်ရှိနေသေးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့၏ သန္တာန်၌သာ ဖြစ်ခွင့်ရှိကြသော ကြိယာစိတ်များမှ တစ်ပါးသော ကာမာဝစရစိတ်နာမ်တရားတို့နှင့် မိမိရရှိထားသည့် ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ သိမ်းဆည်းရှုပွားရာ၌ -

သဗ္ဗေပိ ဇောတိ ကောသိတိ လောကီယစိတ္တာနိ၊ တံသမ္ပယုတ္တဖဿာဒယောတိ သဗ္ဗေပိ တေ အရူပဓမ္မေ။ (မဟာဋီ၊ ၂၃၅၃။)

ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားသော မဟာဋီကာနှင့် အညီ ယင်းစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်တွဲ ဖြစ်ကြသည့် ဖဿ စသော ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရား အားလုံးတို့ကိုပါ သိမ်းဆည်းကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။

သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်

တံ သမ္မာဒေတုကာမေန သမထယာနိဇောန တာဝ ဌပေတွာ နေဝ-
သညာနာသညာယတနံ အဝသေသရူပါရူပါဝစရဇ္ဈာနာနံ အညတရတော
ဝုဋ္ဌာယ ဝိတက္ကာဒိနိ ဈာနဂီနိ၊ တံသမ္ပယုတ္တာ စ ဓမ္မာ လက္ခဏရသာဒိ-
ဓဿေန ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗာ။ ပရိဂ္ဂဟေတွာ သဗ္ဗေပေတံ အာရမ္မဏာဘိမုခံ နမန-
တော နမနဋ္ဌေန နာမန္တိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၂၂။)

= နာမ်ရုပ်ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်တတ်သည့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်အမြင်ကို ပြည့်စုံစေလိုသော ဈာန်သမထယာဉ် ရှိသော သမထယာနိက ယောဂါဝစရ

ပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ကို ချန်ထား၍ ယင်းဈာန်မှ တစ်ပါးကုန်သော ကြွင်းကုန်သော ရူပါဝစရဈာန် အရူပါဝစရဈာန်တို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော ဈာန်ကို ဝင်စားကာ ယင်းဈာန်မှ ထ၍ ဝိတက် အစရှိကုန်သော ဈာန်အင်္ဂါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းဈာန်နှင့် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားဖြစ်ကြကုန်သော နာမ်တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း **လက္ခဏ-ရသ** စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သိမ်းဆည်းအပ်၏ (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူအပ်၏။) သိမ်းဆည်းပြီး၍ (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပြီး၍) ဤအလုံးစုံသော ဈာန်နာမ်တရားစုကို (အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ် စသော) သမထအာရုံနိမိတ်သို့ ရှေးရှု ညွတ်တတ်သောကြောင့် အာရုံသို့ ရှေးရှုညွတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် “**နာမ်**” ဟူ၍ ပိုင်းခြား မှတ်သား အပ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ ၂၂၂၂။)

လက္ခဏ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့် နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပုံ နည်းစနစ်များကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ ၂၂၉၃ . . .) စသည် တို့၌လည်းကောင်း၊ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ စာမျက်နှာ (၁၅၆-၁၅၇ . .) စသည်တို့၌လည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ ဆရာသမားများနှင့်သာ ချဉ်းကပ် လေ့လာဆည်းပူးပါ။ သို့သော် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားသစ်စ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းနာမ်တရားတို့၏ ‘သဘာဝလက္ခဏာ’က စ၍ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။ သို့သော် သဘာဝလက္ခဏာ မထင်ရှားပါက ယင်းနာမ်တရားတို့၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ ‘ရသ’က စ၍သော်လည်း သိမ်းဆည်း-နိုင်ပေသည်။

အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ ဝိပဿနာရှုပွားပုံ နည်းစနစ် တစ်ခု

သာဝကတို့တွင် ပညာအရာ၌ ဧတဒဂ် ရရှိတော်မူသော အရှင်သာရိ-ပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးကိုယ်တိုင် ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသွားတော်မူသော ထုံးဟောင်းတစ်ရပ်သည် **ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော်**

အနုပဒသုတ္တန်တွင် လာရှိပေသည်။

အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ တန်ခိုးကုဒ္ဓိ ကြီးမြတ်-
 တော်မူသော ဂုဏ်၊ အရှင်မဟာကဿပ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ စုတင်အရာ၌
 ကြီးမြတ်တော်မူသော ဂုဏ်၊ အရှင်အနုရုဒ္ဓမထေရ်မြတ်ကြီး၏ ဒိဗ္ဗစက္ခု-
 အဘိညာဏ်အရာ၌ ကြီးမြတ်တော်မူသော ဂုဏ်၊ အရှင်ဥပါလိမထေရ်မြတ်၏
 ဝိနည်းကို ဆောင်တော်မူရာ၌ ကြီးမြတ်တော်မူသော ဂုဏ်၊ အရှင်ရေဝတ
 မထေရ်၏ ဈာန်ဝင်စားလေ့ရှိတော်မူရာ၌ ဈာန်ဝင်စားခြင်း၌ မွေ့လျော်
 ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်တော်မူရာ၌ ကြီးမြတ်တော်မူသော ဂုဏ်၊ အရှင်အာနန္ဒာ
 မထေရ်မြတ်၏ အကြားအမြင် ဗဟုသုတ များပြားရာ၌ ကြီးမြတ်တော်မူ-
 သော ဂုဏ် — ဤသို့လျှင် ထိုထိုမထေရ်မြတ်ကြီးတို့၏ ထိုထို ဂုဏ်ကျေးဇူး
 တို့ကား ထင်ရှားလျက် ရှိကြကုန်၏။ အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်-
 ကြီး၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ကား မထင်မရှား ဖြစ်နေကြကုန်၏။ အဘယ်ကြောင့်
 နည်းဟူမူ — ပညာရှိသော သူ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ကား မဟောပြခဲ့သော်
 သိဖို့ရန် မစွမ်းနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်သည် အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်-
 တော်မြတ်ကြီး၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ကို ဟောကြားတော်မူပေအံ့ဟု ရည်ရွယ်-
 တော်မူလျက် သဘောတူ သဘာဝဖြစ်သော ပရိသတ်အစည်းအဝေးကို
 မျှော်လင့်စောင့်ဆိုင်းတော်မူလျက် ရှိ၏။ သဘောမတူသည့် ဝိသဘာဝပုဂ္ဂိုလ်
 တို့၏ ထံမှောက်၌ ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ကို ဟောကြားပြသရန်ကား မသင့်တင့်
 မလျောက်ပတ်ပေ။ ထိုဝိသဘာဝပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ကို ဟောပြ
 ခဲ့သည်ရှိသော် ကျေးဇူးမဲ့ ကဲ့ရဲ့စကားကိုသာလျှင် ပြောဆိုတတ်ကြ၏။
 အနုပဒသုတ္တန်ကို ဟောကြားတော်မူရာ ဤနေ့၌ကား အရှင်သာရိပုတ္တရာ
 ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ သဘောတူ သဘာဝပရိသတ်သည် စည်းဝေးမိနေ၏။
 ထိုသဘာဝပရိသတ်၏ စည်းဝေးမိသည်၏ အဖြစ်ကို သိမြင်တော်မူ၍
 ဘုရားရှင်သည် အရှင်သာရိပုတ္တရာကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ကို
 ဟောကြားပြသတော်မူလိုသည် ဖြစ်ရကား ဤအနုပဒသုတ္တန်တရားဒေသနာ
 တော်ကို အားသစ်တော်မူပေသည်။ (မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၅၆။)

ထိုသုတ္တန်တွင် အရှင်သာရိပုတ္တရာကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ ဉာဏ်ပညာ ကြီးမြတ်တော်မူပုံနှင့် ဆက်စပ်လျက် အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး သောတာပန်ဖြစ်တော်မူပြီးနောက် မဟာသက္ကရာဇ် (၁၀၃)ခု တပို့တွဲလဆန်း (၁)ရက်မှ တပို့တွဲလပြည့်သို့တိုင်အောင် (၁၅)ရက်တို့ပတ်လုံး အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျှော်မှန်းလျက် ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို **အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာနည်း**အားဖြင့် ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ပုံ အပိုင်းကိုလည်း ကဏ္ဍတစ်ရပ်အဖြစ် ထည့်သွင်း၍ ဟောကြားတော်မူခဲ့ပေသည်။

သမ္မဟဂဟဏာဝသေန ပဝတ္တံ ကလာပသမ္မသနံ။ ဖဿာဒိဧကေက-
ဓမ္မဂဟဏာဝသေန ပဝတ္တာ အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာ။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၀၉။)

ဝိပဿနာ၌ **အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာ** နှင့် **ကလာပသမ္မသနဝိပဿနာ** သို့မဟုတ် **ကလာပဝိပဿနာ**ဟု နှစ်မျိုး ရှိ၏။

၁။ ရုပ်ပိုင်းတွင် ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော ပထဝီ-ဓာတ်စသော ရုပ်ဓာတ် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကိုလည်းကောင်း၊ နာမ်ပိုင်းတွင် စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ သို့မဟုတ် သမာပတ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ ဖြစ်ကြသည့် သမ္မယုတ်တရားစုတို့တွင် ဖဿစသော နာမ်တရား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကိုလည်းကောင်း အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ လက္ခဏာရေး သုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းကို **အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာ** ရှုနည်းဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။

၂။ ရုပ်ပိုင်းတွင်လည်း ဒွါရ (၆)ပါးလုံးနှင့် (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိ-သော ရုပ်တရားတို့ကို ခြုံငုံ၍လည်းကောင်း၊ နာမ်ပိုင်းတွင်လည်း စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ သို့မဟုတ် သမာပတ်တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိ ကြကုန်သော နာမ်တရားတို့ကို ပေါင်းစုခြုံငုံ၍လည်းကောင်း လက္ခဏာရေး သုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းကို **ကလာပသမ္မသန ဝိပဿနာ** သို့မဟုတ် **ကလာပဝိပဿနာ**ဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။

အလားတူပင် ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပတည်းဟူသော ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌

တည်ရှိကြကုန်သော ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ အမည်ရသည့် သင်္ခါရတရား တို့ကို တစ်စုတည်း တစ်ပုံတည်း ပေါင်းစုခြင်းပင်လည်းကောင်း၊ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး နည်းဖြင့် ရုပ်တစ်ပုံ နာမ်တစ်ပုံ ပုံ၍လည်းကောင်း၊ ခန္ဓာငါးပါးနည်းဖြင့် ငါးပုံ ပုံ၍လည်းကောင်း၊ အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးနည်းဖြင့် တစ်ဆယ့်နှစ်ပုံ ပုံ၍လည်းကောင်း၊ ဓာတ်တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးနည်းအားဖြင့် တစ်ဆယ့်ရှစ်ပုံ ပုံ၍ လည်းကောင်း — ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပေါင်းစုခြင်းပင် ဝိပဿနာရှုပွား သုံးသပ်ခြင်းကိုလည်း **ကလာပသမ္မသနဝိပဿနာ** သို့မဟုတ် **ကလာပ-ဝိပဿနာ**ဟုပင် ခေါ်ဆိုပေသည်။

ဤတွင် . . . အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ **အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာ**ရှုနည်း ကောက်နုတ်ချက် တစ်ခုကို ရှေးဦးစွာ တင်ပြအပ်ပါသည်။

ဣဓ ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တော ဝိဝိဇ္ဇေဝ ကာမေဟိ ဝိဝိဇ္ဇ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ သဝိတတ္ထံ သဝိစာရံ ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ ယေ စ ပဌမေ ဈာနေ ဓမ္မာ ဝိတက္ကော စ ဝိစာရော စ ပီတိ စ သုခဉ္စ စိတ္တေကဂ္ဂတာ စ ဖသော ဝေဒနာ သညာ စေတနာ စိတ္တံ ဆန္ဒော အဓိမောက္ခော ဝီရိယံ သတိ ဥပေက္ခာ မနသိကာရော။ တျာဿ ဓမ္မာ အနုပဒဝတ္ထိတာ ဟောန္တိ။ တျာဿ ဓမ္မာ ဝိဒိတာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဝိဒိတာ ဥပဌ-ဟန္တိ။ ဝိဒိတာ အပ္ပတ္တံ ဝစ္ဆန္တိ။ သော ဧဝံ ပဇာနာတိ “ဧဝံ ကိရမေ ဓမ္မာ အဟုတ္တာ သမ္မောန္တိ။ ဟုတ္တာ ပဋိဝေန္တိ”တိ။ သော တေသု ဓမ္မေသု အနုပါယော အနုပါယော အနိဿိတော အပ္ပဋိပဒ္ဓေါ ဝိပ္ပမုတ္တော ဝိသံယုတ္တော ဝိမရိယာ-ဒီကတေန စေတသာ ဝိဟရတိ။ သော “အတ္ထိ ဥတ္တရိ နိဿရဏ”န္တိ ပဇာနာတိ။ တဗ္ဗဟုလိကာရာ အတ္ထိတွေဝဿ ဟောတိ။ (မ၊၃၊၇၅။)

= ရဟန်းတို့ . . . သာရိပုတ္တရာသည် ကာမဂုဏ်တို့မှ ကင်းဆိတ်၍-သာလျှင်၊ အကုသိုလ်တရားတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်၊ ကြံစည်ခြင်း (= ဝိတက်)နှင့် တကွ ဖြစ်သော၊ သုံးသပ်ဆင်ခြင်ခြင်း (= ဝိစာရ)နှင့် တကွ ဖြစ်သော၊ နီဝရဏ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်၍လာရသော နှစ်သိမ့်ခြင်း (= ပီတိ)၊ ချမ်းသာခြင်း (= သုခ)ရှိသော ပထမဈာန်သို့ ရောက်၍

နေ၏။ ပထမဈာန်သမာပတ်အတွင်း၌ —

- ၁။ ကြံစည်ခြင်း = ဝိတက်
- ၂။ သုံးသပ်ဆင်ခြင်ခြင်း = ဝိစာရ
- ၃။ နှစ်သိမ့်ခြင်း = ဝိတိ
- ၄။ ချမ်းသာခြင်း = သုခ (ဝေဒနာ)
- ၅။ စိတ်တည်ကြည်ခြင်း = ဧကဂ္ဂတာ (သမာဓိ)
- ၆။ အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း = ဖဿ
- ၇။ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်း = ဝေဒနာ
- ၈။ အာရုံကို မှတ်သားခြင်း = သညာ
- ၉။ အာရုံပေါ်သို့ သပ္ပယုတ်တရားတို့ကို စေ့ဆော်တိုက်တွန်းခြင်း = စေတနာ
- ၁၀။ အာရုံကို ရယူခြင်း = အာရုံကို သိခြင်း = စိတ်
- ၁၁။ အာရုံကို ပြုလိုခြင်း = ဆန္ဒ
- ၁၂။ အာရုံကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း = အဓိမောက္ခ
- ၁၃။ လုံ့လပြုခြင်း = ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း = ဝီရိယ
- ၁၄။ အာရုံကို မမေ့ပျောက်ခြင်း = အောက်မေ့ခြင်း = သတိ
- ၁၅။ အာရုံကို လျစ်လျူရှုခြင်း = ဥပေက္ခာ (= တကြမဇ္ဈတ္တတာ)
- ၁၆။ အာရုံကို နှလုံးသွင်းခြင်း = မနသိကာရ

ယင်းသဘောတရားတို့သည် ထင်ရှား ရှိကြကုန်၏။ ထိုသဘောတရား-
တို့ကို သာရိပုတ္တရာသည် အစဉ်အတိုင်း တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ပိုင်းခြား၍
သိ၏။ ထိုသဘောတရားတို့သည် ထိုသာရိပုတ္တရာ၏ အသိဉာဏ်၌ —

- ၁။ ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ကုန်၏။
- ၂။ ထင်ထင်ရှားရှား တည်ကုန်၏။
- ၃။ ထင်ထင်ရှားရှား ချုပ်ကုန်၏။

“ဤသဘောတရားတို့သည် ရှေးက ထင်ရှား မရှိကြကုန်ဘဲ ယခုမှ
ရုတ်ခြည်း အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ဖြစ်ကြကုန်ပြီးလျှင် ရုတ်ခြည်း

ချုပ်ပျက်ကုန်၏”ဟု သာရိပုတ္တရာသည် ဤသို့ သိ၏။ ထိုသာရိပုတ္တရာသည် ထိုသဘောတရားတို့၌ ရာဂဖြင့် တပ်မက်ခြင်း မရှိ၊ ဒေါသဖြင့် ဖဲခြင်း မရှိ၊ တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် “ငါ-ငါ့ဟာ”ဟု မမှီ၊ လိုလားတပ်မက်ခြင်း ဆန္ဒရာဂဖြင့် ဖွဲ့ချည်မထား၊ ကာမရာဂမှ လွတ်မြောက်၏။ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့နှင့် မယှဉ်၊ အပိုင်းအခြားမရှိသော စိတ်ဖြင့် နေ၏။ ထိုသာရိပုတ္တရာသည် “ထိုထက် အလွန် လွတ်မြောက်ရာသည် ရှိ၏”ဟု သိ၏။ ထိုသိခြင်းကို အထပ်ထပ် ပြုခြင်းကြောင့် ထိုသာရိပုတ္တရာအား ထိုထက်အလွန် လွတ်-မြောက်ရာသည် ရှိသည်သာတည်းဟု မြဲစွာ ဖြစ်၏။ (မ၊၃၊၇၅။)

ဥပရိပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ (မ၊၅၊၄၆၀။) ကလည်း အောက်ပါအတိုင်း ဆက်လက်၍ ရှင်းလင်း တင်ပြထားပြန်၏။

ဝိဒိတာ ဥပ္ပန္နန္တိတိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဝိဒိတာ ပါကဋ္ဌာဝ ဟုတ္တာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဝိဒိတာ ဥပဋ္ဌမာန္တိတိ တိဋ္ဌမာနာပိ ဝိဒိတာ ပါကဋ္ဌာဝ ဟုတ္တာ တိဋ္ဌန္တိ။ ဝိဒိတာ အစ္စတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိတိ နိရုဇ္ဈမာနာပိ ဝိဒိတာ ပါကဋ္ဌာဝ ဟုတ္တာ နိရုဇ္ဈန္တိ။

ဧတ္ထ ပန တံညဏတာ စေဝ ဉာဏဗဟုတာ စ မောစေတဗ္ဗာ၊ ယထာ ဟိ တေနေဝ အင်္ဂုလဂ္ဂေန တံ အင်္ဂုလဂ္ဂံ န သက္ကာ ဖုသိတုံ၊ ဧဝမေဝ တေနေဝ စိတ္တေန တဿ စိတ္တဿ ဥပ္ပါဒေါ ဝါ ဌိတိံ ဝါ ဘင်္ဂေါ ဝါ န သက္ကာ ဇာနိတုန္တိ။ ဧဝံ တာဝ တံညဏတာ မောစေတဗ္ဗာ။

ယဒိ ပန ဒွေ စိတ္တာနိ ဧကေတော ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ၊ ဧကေန စိတ္တေန ဧကဿ ဥပ္ပါဒေါ ဝါ ဌိတိံ ဝါ ဘင်္ဂေါ ဝါ သက္ကာ ဘဝေယျ ဇာနိတုံ၊ ဒွေ ပန ဖဿာ ဝါ ဝေဒနာ ဝါ သညာ ဝါ စေတနာ ဝါ စိတ္တာနိ ဝါ ဧကေတော ဥပ္ပဇ္ဇနကာနိ နာမ နတ္ထိ၊ ဧကေကမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝံ ဉာဏဗဟုတာ မောစေတဗ္ဗာ။

ဧဝံ သန္တေ ကထံ မဟာထေရဿ အန္တောသမာပတ္တိယံ သောဠသ မ္မော ဝိဒိတာ ပါကဋ္ဌာ ဟောန္တိတိ?

ဝတ္ထာရမ္မဏာနံ ပရိဝုပ္ပာတိတာယ၊ ထေရေန ဟိ ဝတ္ထု စေဝ အာရမ္မဏဂ္ဂ ပရိဝုပ္ပာတိ၊ တေနဿ တေသံ မ္မောနံ ဥပ္ပါဒိ အာဝဇ္ဇန္တဿ ဥပ္ပါဒေါ ပါကဋ္ဌော

ဟောတိ၊ ဌာနံ အာဝဇ္ဇန္တဿ ဌာနံ ပါကဋံ ဟောတိ၊ ဘေဒံ အာဝဇ္ဇန္တဿ ဘေဒေါ ပါကဋော ဟောတိ၊ တေန ဝုတ္တံ “ဝိဒိတာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ဝိဒိတာ ဥပဌဟန္တိ ဝိဒိတာ အပ္ပတ္တံ ဝစ္ဆန္တိ”တိ။

အဟုတ္တာ သဗ္ဗန္တိတိ ဣမိနာ ဥဒယံ ပဿတိ၊ ဟုတ္တာ ပဋိဝေန္တိတိ ဣမိနာ ဝယံ ပဿတိ။ (၈၊၅၄၊၆၀။)

- “ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏” . . ဟူသည် အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ ဉာဏ်ဝယ် ယင်း (၁၆)မျိုးကုန်သော တရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သည်ရှိသော် ထင်ရှားကုန်သည်သာ ဖြစ်ကြကုန်၍ ဖြစ်ပေါ် လာကြကုန်၏။

“ထင်ထင်ရှားရှား တည်ကုန်၏” . . ဟူသည် အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ ဉာဏ်၌ ယင်း (၁၆)မျိုးကုန်သော တရားတို့သည် တည်ဆဲ ဌီကာလသို့ ရောက်ကုန်သော်လည်း ထင်ရှားကုန်သာ ဖြစ်ကြကုန်၍ တည်နေကြကုန်၏။

“ထင်ထင်ရှားရှား ချုပ်ပျက်ကုန်၏” . . ဟူသည် အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ ဉာဏ်၌ ယင်း (၁၆)မျိုးကုန်သော တရားတို့သည် ချုပ်ပျက်ကုန်သော်လည်း ထင်ရှားကုန်သည်သာ ဖြစ်ကြကုန်၍ ချုပ်ပျက် ကြကုန်၏။

- ဤအရာဝယ် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် -
- ၁။ ရှုတတ်သည့်ဉာဏ်နှင့် အရှုခံဉာဏ်တို့၏ တစ်ခုတည်း ဖြစ်မှုကိုလည်း- ကောင်း၊
- ၂။ စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုအတွင်း၌ ဉာဏ်တို့၏ များစွာ ပြိုင်တူ ဖြစ်မှုကိုလည်း- ကောင်း -
- လွတ်အောင် ယူဆတတ်ရပေမည်။
- ၃။ ထိုလက်ညှိုး၏ ထိပ်ဖြင့်ပင်လျှင် ထိုလက်ညှိုး၏ ထိပ်ကို တွေ့ထိဖို့ရန် မတတ်ကောင်းသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ထိုစိတ်ဖြင့်ပင်လျှင် ထိုစိတ်၏

ဖြစ်မှု = ဥပါဒ်ကိုလည်းကောင်း၊ တည်မှု = ဌီကိုလည်းကောင်း၊ ပျက်မှု = ဘင်ကိုလည်းကောင်း သိရှိဖို့ရန် မတတ်ကောင်းသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့လျှင် ရှေးဦးစွာ ရှုတတ်သည့် ဉာဏ်နှင့် အရှုခံ ဉာဏ်တို့၏ တစ်ခုတည်း ဖြစ်မှုကို လွတ်အောင် ယူဆပါ။ (ရှုတတ်သည့် စိတ်နှင့် အရှုခံစိတ်သည် တစ်ခုတည်း မဟုတ်ဟု ဆိုလိုသည်။)

၂။ အကယ်၍ စိတ်နှစ်ခုတို့သည် စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုဟူသော အချိန်ကာလ တစ်ခု အတွင်း၌ နှစ်ခုပြိုင်တူ တစ်ပေါင်းတည်း ဖြစ်ကုန်ငြားအံ့၊ တစ်ခု-သော စိတ်ဖြင့် တစ်ခုသော စိတ်၏ ဖြစ်မှု (= ဥပါဒ်)ကိုလည်းကောင်း၊ တည်မှု (= ဌီ)ကိုလည်းကောင်း၊ ပျက်မှု (= ဘင်)ကိုလည်းကောင်း သိရှိဖို့ရန် တတ်ကောင်းသည် ဖြစ်လေရာ၏။ သို့သော် စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုဟူသော အချိန် ကာလအတွင်း၌ ဖဿနှစ်မျိုးတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝေဒနာနှစ်မျိုးတို့သည် လည်းကောင်း၊ သညာနှစ်မျိုးတို့သည် လည်းကောင်း၊ စေတနာနှစ်မျိုးတို့သည် လည်းကောင်း၊ စိတ်နှစ်မျိုးတို့သည်လည်းကောင်း နှစ်ခုပြိုင်တူ တစ်ပေါင်း-တည်း ဖြစ်ကုန်သည်မည်သည် မရှိသည်သာတည်း။ တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ သာလျှင် (ဖဿတစ်မျိုး ဝေဒနာတစ်မျိုး သညာတစ်မျိုး စေတနာတစ်မျိုး စိတ်တစ်မျိုး ဟူသည့် တစ်မျိုးစီ တစ်မျိုးစီ သာလျှင်) ဖြစ်ရိုး ဓမ္မတာ ရှိ၏။ ဤသို့ စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း၌ ဉာဏ်တို့၏ များစွာ ပြိုင်တူ ဖြစ်မှုကိုလည်း လွတ်မြောက်စေအပ်၏ (= လွတ်အောင် ယူဆပါ)။ ဤသို့ ဖြစ်ခဲ့သော် အဘယ်သို့လျှင် . . . အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်မြတ်ကြီး၏ အသိဉာဏ်၌ ဈာန်သမာပတ်အတွင်း၌ ဖြစ်ပေါ်သွားကြကုန်သော (၁၆)မျိုးကုန်သော တရားတို့သည် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ကုန်သနည်းဟု မေးရန် ရှိ၏။ အဖြေမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

ဝတ္ထာရမ္မဏာနံ ပရိဂ္ဂဟိတတာယ။ (မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၆၀။)

ဝတ္ထာရမ္မဏာနံ ပရိဂ္ဂဟိတတာယာတိ ယသ္မိံ စ အာရမ္မဏေ ယေ ဈာနဓမ္မာ ပဝတ္တန္တိ၊ တေသံ ဝတ္ထာရမ္မဏာနံ ပဂေဝ ဉာဏေန ပရိစ္ဆိဋ္ဌ ဝဟိတတ္တာ။ (မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၇၈။)

၁၁၂ ♦ “ကိုးကွယ်အားထားရာ” . . ဟူသည် (စုတိယတွဲ)

= အကြင် ကသိုဏ်းပညတ်စသော အာရုံ၌ ယင်း စျာနဓမ္မအမည်ရသည့် စျာန်နာမ်တရားတို့သည် ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို စျာနဓမ္မနာမ်တရားစုတို့၏ မှီရာ ဝတ္ထုရုပ်နှင့် ကသိုဏ်းပညတ်စသော အာရုံတို့ကို ရှေးမဆွကပင် ကြိုတင်၍ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားကာ ယူထားပြီး သိမ်းဆည်းထားပြီး ဖြစ်သောကြောင့်ဟု ဖြေဆိုလေရာသည်။

မှန်ပေသည် - အရှင်သာရိပုတ္တရာကိုယ်တော်မြတ်ကြီးသည်

၁။ ယင်း စျာနဓမ္မ နာမ်တရားစုတို့၏ စွဲမှီရာ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် သို့မဟုတ် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုလည်းကောင်း၊

၂။ ကသိုဏ်းပညတ်စသော သမထနိမိတ်ကို အာရုံပြုကြကုန်သော စျာနဓမ္မ တရားစုတို့၏ ယင်းသမထနိမိတ်အာရုံကိုလည်းကောင်း -

ဤနှစ်မျိုးကုန်သော တရားတို့ကို ကြိုတင်၍ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူထား တော်မူ၏။ သိမ်းဆည်းထားတော်မူ၏။ ထိုကြောင့် ထိုစျာနဓမ္မ နာမ်တရား တို့၏ -

၁။ ဖြစ်မှု (ဥပါဒ်)ကို ဆင်ခြင်သော အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်မြတ်ကြီး၏ ဉာဏ်ဝယ် ဖြစ်မှု (ဥပါဒ်)သည် ထင်ရှားနေ၏။

၂။ တည်မှု (ဋီ)ကို ဆင်ခြင်သော အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်မြတ်ကြီး၏ ဉာဏ်ဝယ် တည်မှု (ဋီ)သည် ထင်ရှားနေ၏။

၃။ ပျက်မှု (ဘင်)ကို ဆင်ခြင်သော အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်မြတ်ကြီး၏ ဉာဏ်ဝယ် ပျက်မှု (ဘင်)သည် ထင်ရှားနေ၏။

ထို့ကြောင့် ထိုစျာနဓမ္မ နာမ်တရားတို့သည် အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်- မြတ်ကြီး၏ အသိဉာဏ်၌ -

၁။ ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ကုန်၏။

၂။ ထင်ထင်ရှားရှား တည်ကုန်၏။

၃။ ထင်ထင်ရှားရှား ချုပ်ပျက်ကုန်၏ - ဟု

ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (မဂ္ဂ၊ ၄၊ ၆၀။)

(၁၆) မျိုးသော တရား

သောဠသန္ဓ်ံ ဧဝံ စေတ္ထ ဓမ္မာနံ ဂဟဏံ တေသံယေဝ ထေရေန
ဝဝတ္ထာပိတဘာဝတော၊ တေ ဧဝံသ တဒါ ဥပဋ္ဌဟိံသု န ဣတရေတိ ဝဒန္တိ။
ဝီရိယသတိဂ္ဂဟဏေနေဝ စေတ္ထ ဣန္ဒြိယဘာဝသမညတော သဒ္ဓါ ပညာ၊
သတိဂ္ဂဟဏေနေဝ ဧကန္တာနဝဇ္ဇဘာဝသာမညတော ပဿဒ္ဓိအာဒယော ဆ
ယုဂဠာ၊ အလောဘာဒေါသာ စ သင်္ဂဟိတာ ဈာနစိတ္တုပ္ပါဒပရိယာပန္နတ္တာ
တေသံ ဓမ္မာနံ၊ ထေရေန စ ဓမ္မဝဝတ္ထာနသာမညတော အာရဒ္ဓါ။ (တသ္မာ)
တေ န ဥပဋ္ဌဟိံသုတိ န သက္ကာ ဝတ္တန္တိ အပရေ။ (မဒ္ဓါ၊ ၂၇၇။)

ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်၊ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်စသည့် သမထ-
နိမိတ်တို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော ပထမဈာန်နာမ်တရား
တို့သည် -

၁။ အသိစိတ်	၁
၂။ အညသမာန်းစေတသိက်	၁၃
၃။ သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက်	၁၉
၄။ ပညိန္ဒြေစေတသိက်	၁
အားလုံးပေါင်းသော်	၃၄

ဤအထက်ပါ (၃၄)မျိုးသော နာမ်တရားများ ရှိကြ၏။ ယင်း (၃၄)မျိုး-
ကုန်သော ဈာန်ဓမ္မ နာမ်တရားစုတို့တွင် ဘုရားရှင်သည် (၁၆)မျိုးကုန်သော
ဈာန်ဓမ္မ နာမ်တရားစုတို့ကိုသာ တိုက်ရိုက်ယူ၍ သရုပ်ထုတ်ကာ ဟောကြား
ထားတော်မူ၏။ ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူခြင်းနှင့် ဆက်စပ်၍ ဋီကာ
ဆရာတော် အရှင်ဓမ္မပါလမထေရ်မြတ်က အောက်ပါအတိုင်း နှစ်နည်း
ရှင်းပြထားတော်မူ၏။

၁။ ဤအရာဝယ် (၁၆)မျိုးကုန်သော ဈာန်ဓမ္မတို့ကိုသာ တိုက်ရိုက် ယူ၍
သရုပ်ထုတ်ကာ ဟောကြားတော်မူခြင်းသည် - “ထို (၁၆)မျိုးကုန်သော
တရားတို့ကိုသာလျှင် အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်မြတ်ကြီးသည် တစ်လုံးစီ

တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ထို (၁၆)မျိုး ကုန်သော ဈာနဓမ္မတို့သည်သာလျှင် ထိုအရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ် ကြီး၏ အသိဉာဏ်၌ ထိုအချိန်အခါက ထင်မြင်ခဲ့ကြကုန်၏။ အခြားအခြား ကုန်သော ဈာနဓမ္မတို့သည် မထင်ခဲ့ကြကုန်” ဟု ဆရာမြတ်တို့ မိန့်ဆိုတော် မူကြကုန်၏။ (ဤကား **ဝဒန္တဝါဒ**တည်း။)

၂။ ထို (၁၆)မျိုးကုန်သော တရားတို့တွင် ဣန္ဒြေထိုက်သော ဝီရိယနှင့် သတိကို တိုက်ရိုက်ယူ၍ ဟောကြားတော်မူခြင်းဖြင့် ဣန္ဒြေဖြစ်မှုချင်း တူညီသောကြောင့် သဒ္ဓါနှင့် ပညာ တရားနှစ်ပါးကိုလည်း သိမ်းကျုံးယူအပ်၏။ သတိကို တိုက်ရိုက်ယူ၍ သရုပ်ထုတ်ကာ ဟောကြားတော်မူခြင်းဖြင့် သတိကဲ့သို့ ဧကန်အပြစ်မရှိမှုချင်း တူညီသောကြောင့် ပဿဒ္ဓိစသော အစုံအစုံအားဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူအပ်ကုန်သော ယုဂဠစေတသိက် (၆)စုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အလောဘ အဒေါသ စေတသိက်တို့ကိုလည်းကောင်း သိမ်းကျုံး ရေတွက်အပ်ကုန်၏။ အကြောင်းမူကား ထိုတရားတို့၏ ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ (= ဈာနဓမ္မတရားတို့၌) အကျုံးဝင်ကုန်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ ဈာနဓမ္မအမည်ရသည့် ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရာဝယ် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရမည့် တရားတို့၌ ပိုင်းခြား မှတ်သားပုံချင်း တူညီသောကြောင့် ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်၊ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်စသော ထိုထိုပဋိဘာဂနိမိတ် သမထအာရုံသို့ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းတတ်သော နမနလက္ခဏာချင်း တူညီရာ တရားတို့ကို ပေါင်းစု၍ လက္ခဏာဟာရနေထွိနည်းဖြင့် ယင်းအနုပဒ သုတ္တန် တရားဒေသနာတော်ကို ဘုရားရှင်သည် အားသစ်တော်မူခဲ့ပေသည်။ ထိုကြောင့် ထိုဈာနဓမ္မ နာမ်တရားစုတို့သည် အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ အသိဉာဏ်၌ မထင်လာကုန်ဟု ပြောဆိုခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းသည်သာတည်း။ ဤသို့လျှင် အပရေ ဆရာမြတ်တို့ကလည်း မိန့်ဆိုတော် မူကြပြန်သည်။ (မဇ္ဈိမ၊ ၂၇၇။) (ဤကား **အပရေဝါဒ**တည်း။)

စေံ သဗ္ဗတ္ထ ယော ယော အဋ္ဌကထာဝါဒေါ ဝါ ထေရဝါဒေါ ဝါ ပစ္ဆာဝုစ္စတိ၊ သော ပမာဏတော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ (ဝိဋ္ဌ၊၁၊၂၆၀။)

= နေရာတိုင်း၌ အကြင်အကြင် အဋ္ဌကထာဝါဒကိုလည်းကောင်း၊ ထေရဝါဒကိုလည်းကောင်း နောက်ဆုံးထား၍ ဖွင့်ဆိုထား၏။ ထိုဝါဒကိုသာလျှင် ပမာဏအားဖြင့် မှတ်သားပါ။ (ဝိဋ္ဌ၊၁၊၂၆၀။)

ဤ အထက်ပါ ဋီကာဆရာတော်၏ ရှင်းလင်းချက်၌ **ဝဒန္တိဝါဒ** နှင့် **အပရေဝါဒ**ဟု ဝါဒ နှစ်မျိုး လာရှိရာ ဋီကာဆရာတော် ဖြစ်တော်မူသော **အာစရိယ ဓမ္မပါလ မထေရ်မြတ်သည် အပရေဝါဒ**ကို နောက်ဆုံးထား၍ တင်ပြထားတော်မူ၏။ ဝါဒအမျိုးမျိုးတို့တွင် နောက်ဆုံးထား၍ ဖွင့်ဆိုသော ဝါဒကိုသာလျှင် အနှစ်သာရအားဖြင့် မှတ်ယူရသော စာပေကျမ်းဂန် ယူဆပုံ စည်းမျဉ်း ဥပဒေသအရ ဤ၌လည်း နောက်ထား၍ ဖွင့်ဆိုသော **အပရေဝါဒ**ကိုသာ အနှစ်သာရအားဖြင့် မှတ်ယူလေရာသည်။ ထိုကြောင့် ကသိုဏ်း-ပဋိဘာဂနိမိတ်၊ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်စသော ပဋိဘာဂနိမိတ်တို့ကို အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော ပထမဈာနဓမ္မ နာမ်တရားစုတို့မှာ (၃၄)လုံး ရှိကြသဖြင့် ထို (၃၄)မျိုးလုံးကုန်သော ဈာနဓမ္မတို့ကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ၏ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင် (= ဖြစ်-တည်-ပျက်)ကို မြင်အောင် အရှင် သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးသည် ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူသည်ဟုသာ သံသယကင်းရှင်းစွာ မုချပုံသေ မှတ်သား နာယူလေရာသည်။ ပထမဈာန် မှသည် အာကိဉ္စညာယတနဈာန်သို့တိုင်အောင်သော ဈာနဓမ္မ နာမ်တရားစု တို့ကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ၏ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာရေး သုံးတန်တို့သို့ တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အရှင်သာရိပုတ္တရာ မထေရ်မြတ်ကြီးသည် ကြိုးပမ်းတော် မူခဲ့ပေသည်။ (မ၊၃၊၅၅-၅၆။)

နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်

ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တော သဗ္ဗသော အာကိဉ္စညာယတနံ

သမတိက္ကမ္မ နေဝသညာနာသညာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇေ ဝိဟရတိ။ သော တာယ သမာပတ္တိယာ သတော ဝုဋ္ဌဟတိ။ သော တာယ သမာပတ္တိယာ သတော ဝုဋ္ဌဟိတွာ ယေ ဓမ္မာ အတိတာ နိရုဒ္ဓါ ဝိပရိဏာတာ တေ ဓမ္မေ သမနုပဿတိ “ဧဝံ ကိရမေ ဓမ္မာ အဟုတွာ သမ္ဘောန္တိ၊ ဟုတွာ ပဋိဝေန္တိ” တိ။ သော တေသု ဓမ္မေသု အနုပါယော အနုပါယော အနိဿိတော အပ္ပဋိဗဒ္ဓေါ ဝိပ္ပမုတ္တော ဝိသံယုတ္တော ဝိမရိယာဒီကတေန စေတသာ ဝိဟရတိ။ သော “အတ္ထိ ဥတ္တရိ နိဿရဏ”န္တိ ပဇာနာတိ။ တဗ္ဗဟုလီကာရော အတ္ထိတွေဝဿ ဟောတိ။

(မ၊၃၊၇၈။)

= ရဟန်းတို့ . . . တစ်ဖန် ထို့ပြင်လည်း သာရိပုတ္တရာသည် အာကိစ္ဆညာယတနဈာန်ကို လုံးဝ ကျော်လွှားလွန်မြောက်၍ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်သို့ ရောက်၍ နေ၏။ ထိုသာရိပုတ္တရာသည် ထိုနေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်မှ သတိ ပညာနှင့် ပြည့်စုံ၍ ထ၏။ ထိုသာရိပုတ္တရာသည် ထိုနေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်မှ သတိ ပညာနှင့် ပြည့်စုံ၍ ထပြီးလျှင် လွန်ကုန်ပြီး ချုပ်ကုန်ပြီး ဖောက်ပြန်ပျက်စီးကုန်ပြီးသော နေဝသညာနာသညာယတန ဈာန်ဓမ္မတရားစုတို့ကို “ဤသို့လျှင် ဤဈာန်ဓမ္မတရားစုတို့သည် ရှေးက ထင်ရှား မရှိကုန်ဘဲ ယခုမှ ရုတ်ခြည်း အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ဖြစ်ပြီးလျှင် ရုတ်ခြည်း ချုပ်ပျက်ကုန်၏”ဟု ယင်းဈာန်ဓမ္မတရားစုတို့ကို ပေါင်းစုခြုံငုံလျက် အပေါင်းအစုအားဖြင့် (= ကလာပသမ္ပသနနည်းအားဖြင့်) ဝိပဿနာရှု၏။ ထိုသာရိပုတ္တရာသည် ထိုတရားတို့၌ ရာဂဖြင့် တပ်မက်ခြင်း မရှိ၊ ဒေါသဖြင့် ဖဲခြင်း မရှိ၊ တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် “ငါ-ငါ့ဟာ”ဟု မမှီ၊ လိုလားတပ်မက်ခြင်း (= ဆန္ဒရာဂ)ဖြင့် ဖွဲ့ချည်မထား၊ တွယ်တာတပ်မက်မှု (= ကာမရာဂ)မှ လွတ်၏။ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့နှင့် မယှဉ်၊ အပိုင်းအခြား မရှိသော စိတ်ဖြင့် နေ၏။ ထိုသာရိပုတ္တရာသည် “ထိုထက်အလွန် လွတ်မြောက်ရာ ရှိ၏”ဟု သိ၏။ ထို သိခြင်းကို အထပ်ထပ် ပြုခြင်းကြောင့် ထိုသာရိပုတ္တရာအား ထိုထက်အလွန် လွတ်မြောက်ရာသည် ရိသည်သာတည်းဟု မြဲစွာ ဖြစ်၏။ (မ၊၃၊၇၈။)

အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာ နှင့် ကလာပသမ္မသနဝိပဿနာ

ဧတ ဓမ္မေ သမနုပဿတီတိ ယသ္မာ နေဝသညာနာသညာယတနေ ဗုဒ္ဓါနိယေဝ အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာ ဟောတိ၊ န သာဝကာနံ၊ တသ္မာ ဧတ္ထ ကလာပဝိပဿနံ ဒသေန္တော ဝေမာဟ။ (မဂ္ဂ၊၄၊၆၁။)

န သာဝကာနံ အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာ ဟောတိ သင်္ခါရာဝသေသ- သုခုမပ္ပဝတ္တိယာ ဒုဝိညေယျတ္တာ ဝိနိဗ္ဗုဒ္ဓိတွာ ဂဟေတုံ အသက္ကုဏေယျ- ဘာဝတော။ (မဂ္ဂ၊၂၊၂၈၀။)

အညေသူ ဟိ ခန္ဓေသူ အကတာဘိနိဝေသော ဘိက္ခု နေဝသညာ- နာသညာယတနက္ခန္ဓေ သမ္ပသိတွာ နိဗ္ဗိဒံ ပတ္တံ၊ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ အပိစ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော၊ ပကတိဝိပဿကော ပန မဟာပညော သာရိပုတ္တ- သဒိသောဝ သက္ကုဏေယျ။ သောပိ “ဧဝံ ကိရိမေ ဓမ္မာ အဟုတွာ သမ္ဘောန္တိ၊ ဟုတွာ ပဋိဝေန္တိ”တိ ဧဝံ ကလာပသမ္မသနဝေနေဝ၊ နော အနုပဒဓမ္မ- ဝိပဿနာဝသေန။ ဧဝံ သုခုမတ္တံ ဂတာ ဧသာ သမာပတ္တိ။

(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၅၃။)

= အရှင်သာရိပုတ္တရာကိုယ်တော်မြတ်ကြီးသည် သမာပတ် ရှစ်ပါးတို့တွင် ပထမဈာန်မှသည် အာကိဉ္စညာယတနဈာန်သို့တိုင်အောင်သော သမာပတ် (၇)ပါးတို့၌ **အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာ**နည်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်တော် မူပေသည်။ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်၌ကား ယင်းသမာပတ် အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားစုတို့၏ အလွန်အလွန် သိမ်မွေ့နူးညံ့- သောကြောင့် **အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာ**နည်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ဘဲ ယင်းသမာပတ်အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ဈာန်ဓမ္မနာမ်တရား- စုတို့ကို ပေါင်းစုခြုံငုံလျက် **ကလာပသမ္မသနဝိပဿနာ**နည်းဖြင့်သာလျှင် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူပေသည်။

ဤနေဝသညာနာသညာယတနဈာန်၌ သဗ္ဗညုတသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရား- ရှင်တို့အားသာလျှင် အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာသည် ဖြစ်နိုင်၏။ သာဝကာတို့အား အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာသည် မဖြစ်နိုင်။ (မဂ္ဂ၊၄၊၆၁။)

အခြားအခြားသော ခန္ဓာတို့၌ (= နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်မှ တစ်ပါးကုန်သော ကြွင်းကုန်သော ရုပ်ခန္ဓာ နာမ်ခန္ဓာတို့၌) ဝိပဿနာ နှလုံးသွင်းမှု (= အဘိနိဝေသ)ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း သိမ်းဆည်းခြင်းကို မပြုလုပ်ဖူးသေးသော ယောဂါဝစရရဟန်းတော် ဖြစ်ခဲ့ပါမူ နေဝသညာနာသညာယတနခန္ဓာတို့ကို လက္ခဏာရေး သုံးတန်တို့သို့ တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့မှု (= နိဗ္ဗိဒါ-ဉာဏ်)သို့ ရောက်ရှိအံ့သောငှာ စွမ်းနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်မည်သည် မရှိသည်သာ ဖြစ်၏။ အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးသော်မှလည်း မစွမ်းနိုင်လေရာ။ ပင်ကို ပကတိသဘောအားဖြင့် ဝိပဿနာရှုသော ပကတိဝိပဿက ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သောပညာ ရှိတော်မူသော အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးနှင့် တူသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာလျှင် စွမ်းနိုင်လေရာ၏။ ထိုအရှင်သာရိပုတ္တရာကဲ့သို့ ပညာကြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း -

“ဤသို့လျှင် ဤနေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ် နာမ်တရားစုတို့သည် ရှေးက ထင်ရှားမရှိကုန်ဘဲ ယခုမှ ရုတ်ခြည်း အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ဖြစ်ပြီးလျှင် ရုတ်ခြည်း ချုပ်ပျက်သွားကြကုန်၏” - ဟု

အပေါင်းအစုအားဖြင့် ခြုံငုံ၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်း (= **ကလာပသမ္မသနဝိပဿနာနည်း**)၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်လေရာ၏။ တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီသော သမာပတ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုခြင်း (= **အနုပဒမ္မေဝိပဿနာနည်း**)၏ အစွမ်းဖြင့်ကား မစွမ်းနိုင်လေရာ။ ဤနေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်သည် ဤသို့ကလောက် သိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိပြီး ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤသမာပတ်ကို **သင်္ခါရာဝသေသသမာပတ်** ဟုလည်း ခေါ်ဆိုပေသည်။ သညာကို ဦးတည်၍ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်ဟု ခေါ်ဆိုသော်လည်း ထိုသမာပတ်အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော သင်္ခါရတရားအားလုံးတို့ကား အလွန်အလွန် သိမ်မွေ့ကြ၏။ ရန်ရင်းသော သင်္ခါရတို့မှ ကြွင်းကျန်သော အကယ်စင်စစ် သိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသော သင်္ခါရဟူသော စတုတ္ထအရူပ-

သမာပတ်ကို **သင်္ခါရာဝသေသသမာပတ်**ဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။

(အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၅၂-၂၅၃။)

ဦးထိပ်ရွက်ပန်ဆင်ရမည့် ရှေးထုံးဟောင်း

ဤကား သာဝကတို့တွင် ပညာအရာ၌ အသာဆုံး အမြတ်ဆုံး ဖြစ်တော်မူသည့် ပညာအရာ၌ ဧတဒဂ်ဘွဲ့ထူးကို ရရှိတော်မူသော အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးကိုယ်တိုင် ဈာနသမာပတ္တိဝီထိ အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားတို့ကို -

၁။ အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာနည်း၊

၂။ ကလာပသမ္မသနဝိပဿနာနည်း -

ဟူသော နှစ်မျိုးသော နည်းတို့ဖြင့် ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ကြောင်းကို ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင်က ဝန်ခံ၍ ဟောကြားထားတော်မူသော ရှေးထုံး-ဟောင်းကြီးတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ ဤသမာပတ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုပွား သုံးသပ်တော်မူရာ၌လည်း ယင်းနာမ်တရားတို့၏ -

၁။ မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုရုပ် သို့မဟုတ် မနောဒွါရကိုလည်းကောင်း၊

၂။ ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်စသော အာရုံကိုလည်းကောင်း -

ပူးတွဲသိမ်းဆည်းလျက် ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူသည်ဟူသော ဥပဒေသ တစ်ရပ်မှာလည်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ရှုပွားလိုသော သာဝကများအတွက် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော ရှေးထုံးဟောင်းကြီး တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ ဤ၌ ဝတ္ထု-အရ ဒွါရကိုပင် ဆိုလိုပေသည်။ နာမ်တရားတို့သည် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဒွါရတို့၌ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အာရုံတို့က ရှေးရှု ကျရောက်ခြင်းကြောင့် (= ထင်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိခြင်းကြောင့်) ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။

အနီးကပ်ဆုံးသော အတိတ်

ဤအရာဝယ် အတိတ်ရှုမှုနှင့် ပတ်သက်၍ အနည်းငယ် ရှင်းလင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။

၁။ ဤ၌ အရှုခံ နာမ်တရားတို့မှာ သမာပတ် (၈)ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိ

ကြသော ဈာနဓမ္မအမည်ရသည့် နာမ်တရားစုတို့ ဖြစ်ကြ၏။

၂။ ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်မှာ -

သဗ္ဗောပိ ပနေသ ပဘေဒေါ မနောဒွါရိကဇေဝနေယေဝ လဗ္ဘတိ။

(အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၈၈။)

ဤ အထက်ပါ သဗ္ဗောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ ဉာဏဝိဘင်း ဖွင့်ဆို-
ချက်အရ -

- (က) ပုထုဇန်နှင့် သေက္ခ အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ သန္တာန်၌
မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိကဇေဝီထိစိတ်အစဉ် ဖြစ်၍၊
- (ခ) အသေက္ခ (= ရဟန္တာ)အရှင်မြတ်တို့၏ သန္တာန်၌ မဟာကြိယာ
မနောဒွါရိကဇေဝီထိစိတ်အစဉ်များ ဖြစ်ကြ၏။

ယခုကဲ့သို့ ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုရာဝယ် အရှုခံနာမ်တရား
တို့မှာ ဈာနသမာပတ်တရားတို့ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် **မဟဂ္ဂုတ်**တရားတို့ ဖြစ်ကြ၏။
ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်မှာ မဟာကုသိုလ် (မဟာကြိယာ) ဖြစ်၍ ကာ-
မာဝစရတရားများ ဖြစ်ကြ၏။ မဟဂ္ဂုတ်တရားနှင့် ကာမာဝစရတရားတို့သည်
တစ်နည်းဆိုရသော် မဟဂ္ဂုတ်ဇေဝီနှင့် ကာမဇေဝီတို့သည် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု
အတွင်း၌လည်း အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိကြပေ။ (မဂ္ဂဝီထိက
လွဲလျှင်) အာဝဇ္ဇန်းတစ်ခုသာရှိသည့် ဇေဝီထိစိတ်အစဉ် တစ်ခုအတွင်း၌-
လည်း မတူကွဲပြားသည့် အာရုံတို့ကို အသီးအသီး အာရုံပြု၍ အတူယှဉ်တွဲ
ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအားလည်း မရှိကြပေ။ အာရုံချင်း မတူညီသောကြောင့်
ဖြစ်၏။

ဤ၌ ဈာနဓမ္မအမည်ရသည့် မဟဂ္ဂုတ်တရားတို့ကား ကသိုဏ်းပဋိ-
ဘာဂနိမိတ်၊ အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်စသော သမထနိမိတ်တို့ကို အာရုံ
ပြုကြ၏။ ဝိပဿနာဇေဝီတို့ကား ယင်းဈာနသမာပတ်တို့၏ အတွင်း၌ တည်-
ရှိကြသော ဈာနဓမ္မနာမ်တရားစုတို့ကို အာရုံပြုကြ၏။ ဝီထိစိတ်အစဉ်တစ်ခု
အတွင်း၌လည်း အာဝဇ္ဇန်း (= အာရုံကို ဆင်ခြင်သော စိတ်)သည် တစ်မျိုး-
သာ ရှိ၏။ တစ်ခုတည်းသော အာဝဇ္ဇန်းက -

၁။ ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ် သို့မဟုတ် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်စသော သမထနိမိတ်ကိုလည်းကောင်း၊

၂။ ယင်း နိမိတ်တို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော ဈာနဓမ္မ နာမ်-တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း -

ဤအာရုံ နှစ်မျိုးလုံးကိုကား တစ်ပြိုင်နက်တည်း အာရုံ မပြုနိုင်။ ဇောတို့မည်သည် အာဝဇ္ဇန်းနှင့် ကင်း၍ ဖြစ်သည့် ထုံးမှာ နိရောဓသမာပတ်မှ အထ၌သာ ရှိ၏။ ကျန် အရာဌာနတို့၌ အာဝဇ္ဇန်းနှင့် ကင်း၍ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာကား မရှိပေ။ သို့အတွက် အထက်တွင် ဥပရိပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာက ရှင်းပြသည့်အတိုင်း -

၁။ အရှုခံ နာမ်တရားနှင့်

၂။ ရှုတတ်သည့် နာမ်တရားတို့မှာ -

စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုအတွင်း၌ သို့မဟုတ် ဇောဝီထိစဉ် တစ်ခုအတွင်း၌ ပြိုင်တူ ဖြစ်ကြသော တရားတို့ကား မဟုတ်ကြပေ။ ဈာနသမာပတ္တိဝီထိစဉ် တစ်ခုအတွင်း၌ ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတြဘုအမည်ရသော ကာမဇော-များနောင်၌ ပထမဈာန်စသော မဟဂ္ဂုတ်တရားများ ဖြစ်ကြသည်ကား မှန်၏။ သို့သော် ယင်း ဈာနသမာပတ္တိဝီထိစဉ် တစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ကာမဇောနှင့် မဟဂ္ဂုတ်ဇောတို့ကား ကသိုဏ်းပညတ် စသော တူညီသော သမထနိမိတ်ကိုသာ အာရုံပြုကြပေသည်။ အာရုံ ကွဲပြားမှုကား မရှိပေ။

သို့အတွက် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်ကြကုန်သော ဈာန-သမာပတ်တရားများသည် ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားဖြစ်နေ-ကြချိန်ဝယ် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ် ပြဓာန်းသော မဟာကုသိုလ် (မဟာကြိယာ) မနောဒွါရိကဇောဝီထိစိတ်အစဉ်များသည် ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှား မဖြစ်ကြသေးကုန်။ ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ် ပြဓာန်းသော မဟာကုသိုလ် (မဟာကြိယာ) မနောဒွါရိကဇောဝီထိစိတ်-အစဉ်များသည် ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာကြသော အချိန်အခါ၌လည်း အရှုခံနာမ်တရားများ ဖြစ်ကြသည့် ဈာနဓမ္မ (= ဈာန

သမာပတ်) နာမ်တရားစုတို့သည် ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်အားဖြင့် ထင်ရှား မရှိကြ တော့ပြီ ဖြစ်ကုန်၏။ သို့အတွက် ဘုရားရှင်က -

သော တာယ သမာပတ္တိယာ သတော ဝုဋ္ဌဟတိ၊ သော တာယ သမာပတ္တိယာ သတော ဝုဋ္ဌဟိတွာ ယေ ဓမ္မာ အတိတာ နိရုဒ္ဓါ ဝိပရိဏတာ၊ တေ ဓမ္မေ သမနုပဿတိ “ဧဝံ ကိရမေ ဓမ္မာ အဟုတွာ သဗ္ဗောန္တိ ဟုတွာ ပဋိဝေန္တိ”တိ။ (မ၊၃၊၇၈။)

= ထို သာရိပုတ္တရာသည် ထိုနေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်မှ သတိ ပညာနှင့် ပြည့်စုံ၍ ထ၏။ ထို သာရိပုတ္တရာသည် ထိုနေဝသညာ- နာသညာယတနသမာပတ်မှ သတိ ပညာနှင့် ပြည့်စုံ၍ ထပြီးလျှင် လွန်ကုန်ပြီး ချုပ်ကုန်ပြီး ဖောက်ပြန်ပျက်စီးကုန်ပြီးသော နေဝသညာနာသညာယတန- ဈာနဓမ္မ နာမ်တရားစုတို့ကို - “ဤသို့လျှင် ဤဈာနဓမ္မ နာမ်တရားစုတို့သည် ရှေးက ထင်ရှား မရှိကြကုန်ဘဲ ယခုမှ ရုတ်ခြည်း အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာကြ- ကုန်၏။ ဖြစ်ပြီးလျှင် ရုတ်ခြည်း ချုပ်ပျက်ကုန်၏”ဟု ယင်းဈာနဓမ္မ နာမ်တရားစု တို့ကို ပေါင်းစုခြံငုံလျက် အပေါင်းအစုအားဖြင့် (ကလာပသမ္မသနနည်း အားဖြင့်) ဝိပဿနာ ရှု၏။

ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဤ ရှုကွက်မှာ အနီးကပ်ဆုံးသော ချုပ်ပျက်ကုန်ပြီးသော အတိတ်တရားစုတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှု၍ ရနိုင်သည်ဟူသော ကျောက်စာတိုင်ကဲ့သို့ လှုပ်ရှား၍ မရနိုင်လောက်အောင် မြဲခိုင်လှသည့် ရှေးဟောင်းထုံးကြီး တစ်ရပ်၊ ဥပဒေသ တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ကျောက်ထီးတန္တူ အလေးဂရုပြုထိုက်သည့် ဘုရားဟော ဗုဒ္ဓပါဝစနကြီးပင် ဖြစ်ပေသည်။

ကာမာဝစရနာမ်တရားတို့ကိုလည်း ဝိပဿနာရှုရန်

ဈာန်နာမ်တရားတို့ကိုသာ သိမ်းဆည်းကာ ဝိပဿနာရှုရသည် မဟုတ်- သေး၊ ကာမာဝစရ နာမ်တရားတို့ကိုလည်း ဝိပဿနာရှုရန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌ- ကထာက (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၅၂-၂၅၃။) ဤသို့လည်း ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

တစ်ဖန် ရုပ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ် တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်-
သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ရုပ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်း နိဗ္ဗတ္တိ-
လက္ခဏာကို ရှုအပ်သကဲ့သို့ အလားတူပင် နာမ်တရားကိုလည်း လက္ခဏာ-
ယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်-
သည် နာမ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်း နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကိုလည်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်
မြင်အောင် ရှုရမည်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုနာမ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်း (= နိဗ္ဗတ္တိ-
လက္ခဏာ)ကိုလည်း (လောကုတ္တရာတရားများ၏ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ
အာရုံ မဟုတ်ကြသဖြင့် ဝိပဿနာရှုပွားရမည့် အရာမဟုတ်သောကြောင့်)
(၈၁)မျိုးသော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ် (= လောကီ စိတ်စေတသိက်)၏ အစွမ်းဖြင့်-
သာလျှင် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်အပ်ပေသည်။ ဤလောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၏
အစွမ်းဖြင့် ရှုပွားသုံးသပ်ရသော ဝိပဿနာဟူသည် အဘယ်နည်း ဟူမူကား
အကျယ်မှာ ဤသို့ဖြစ်၏။

ဤ နာမ်တရားတို့မည်သည်ကား ရှေးဘဝ၌ အားထုတ်အပ်သော ကံ၏
အစွမ်းဖြင့် ပဋိသန္ဓေအခါ၌ (၁၉)မျိုးသော ပဋိသန္ဓေစိတ်တို့တွင် တစ်မျိုးမျိုး-
သော စိတ်သည် ဘဝတစ်ခုဝယ် ပဋိသန္ဓေစိတ် အဖြစ်ဖြင့် စတင်၍ ဖြစ်ပေါ်
လာ၏။ ဖြစ်ပေါ်လာပုံ အခြင်းအရာကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၇၇-၁၉၂)
တွင် ရှင်းလင်းတင်ပြသည့်အတိုင်းသာ သိရှိပါလေ။ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်သည်
ပင်လျှင် ယင်းပဋိသန္ဓေစိတ္တက္ခဏာ၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော စိတ်မှ စ၍ ဘဝင်၏
အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အသက်၏ အဆုံး၌ စုတိ၏ အစွမ်းဖြင့်
ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အကယ်၍ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ကာမာဝစရစိတ် ဖြစ်အံ့၊
ထိုကာမာဝစရ ပဋိသန္ဓေစိတ် (၁၀)မျိုးသည် ဒွါရ (၆)ပါးတို့၌ အားရှိသော
(= ဗလဝ) အာရုံ၌ တဒါရုံ၏ အစွမ်းဖြင့် (= ဇောယူသည့် အာရုံကိုပင်
ဆက်လက်ယူတတ်သည့် တဒါရုံစိတ်၏ အစွမ်းဖြင့်) ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

တစ်ဖန် ပဝတ္တိအခါဝယ် ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာကို ဤသို့ ဆက်လက် ဖွင့်ဆို
ထားပြန်၏။

ပဝတ္တေ ပန အသမ္ဘိန္ဒတ္တာ စက္ခုဿ အာပါထဂတတ္တာ ရူပါနံ အာ-
လောကသန္နိဿိတံ မနသိကာရဟေတုကံ စက္ခုဝိညာဏံ နိဗ္ဗတ္တတိ သဒ္ဓိ
သမ္ပယုတ္တဓမ္မေဟိ။ စက္ခုပသာဒဿ ဟိ ဌိတိက္ခဏေ ဌိတိပုတ္တမေဝ ရူပံ စက္ခု
ဃဋ္ဌေတိ။ တသ္မိံ ဃဋ္ဌိတေ ဒွိက္ခတ္တံ၊ ဘဝင်္ဂီ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဇ္ဈတိ။ တတော
တသ္မိံယေဝ အာရမ္မဏေ ကိရိယမနောဓာတု အာဝဇ္ဇနကိစ္စံ သာယေမာနာ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တဒနန္တရံ တဒေဝ ရူပံ ပဿမာနံ ကုသလဝိပါကံ အကုသလဝိပါကံ
ဝါ စက္ခုဝိညာဏံ။ တတော တဒေဝ ရူပံ သမ္ပဋိဋ္ဌမာနာ ဝိပါကမနောဓာတု။
တတော တဒေဝ ရူပံ သန္တိရယမာနာ ဝိပါကာဟေတုကမနောဝိညာဏဓာတု။
တတော တဒေဝ ရူပံ ဝဝတ္ထာပယမာနာ ကိရိယာဟေတုကမနောဝိညာဏ-
ဓာတု ဥပေက္ခာသဟဂတာ။ တတော ပရံ ကာမာဝစရကုသလာကုသလ-
ကိရိယစိတ္တေသု ဧကံ ဝါ ဥပေက္ခာသဟဂတာဟေတုကံ စိတ္တံ ပဉ္စ သတ္တ ဝါ
ဇေနာနိ။ တတော ကာမာဝစရသတ္တာနံ ဧကာဒသသု တဒါရမ္မဏစိတ္တေသု
ဇေနာနုရူပံ ယံကိစ္စံ တဒါရမ္မဏန္တိ။ ဒေသ နယော သေသဒ္ဓါရေသုပိ။
မနောဒ္ဓါရေ ပန မဟဂ္ဂတစိတ္တာနိပိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိတိ။ ဧဝံ ဆသု ဒ္ဓါရေသု အရူပဿ
နိဗ္ဗတ္တိ ပဿိတဗ္ဗာ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၅၂-၂၅၃။)

= တစ်ဖန် ပဝတ္တိအခါဝယ် စက္ခုပသာဒ မပျက်စီးသေးသည့် သတ္တဝါတို့
သန္တာန်ဝယ် စက္ခုပသာဒ၏ မပျက်စီးသေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် စက္ခု-
ပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ အာလောက၊ မနသိကာရစသော အကြောင်းတရားများကို
အစွဲပြု၍ ဌိကာလသို့ ရောက်ရှိနေသော ရူပါရုံက ဌိကာလသို့ ရောက်ရှိ-
နေသော စက္ခုပသာဒနှင့် အိမ်ရှင် ဘဝင်အကြည်ဓာတ် (= မနောဒ္ဓါရ)တို့ကို
ပြိုင်တူ ရိုက်ခတ်သောအခါ အာလောက (= အလင်းရောင်)ကို မှီသော၊
မနသိကာရ (= ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ္တုပ္ပါဒ်)လျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော စက္ခု-
ဝိညာဏ်စိတ်သည် ယှဉ်ဖက် စေတသိက် (= သမ္ပယုတ်တရား)တို့နှင့် အတူ
တကွ ဖြစ်ပေါ်၍လာ၏။

ချဲ့၍ ဆိုဦးအံ့ — စက္ခုပသာဒ၏ ဌိခဏ၌ ဌိခဏသို့ ရောက်သည်သာ
လျှင်ဖြစ်သော ရူပါရုံသည် စက္ခုပသာဒကို (= စက္ခုအကြည်ဓာတ်နှင့် ဘဝင်-

မနောအကြည်ဓာတ်ကို) ထိခိုက်မိ၏။ ထိုရူပါရုံသည် စက္ခုဒွါရ မနောဒွါရ၌ ထိခိုက်သည်ရှိသော် ဘဝင်နှစ်ကြိမ် ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထိုဘဝင် ချုပ်သည်မှ နောက်ကာလ၌ ထိုရူပါရုံ၌ပင်လျှင် (= ထိုရူပါရုံကို အာရုံပြု၍ပင်လျှင်) ကိရိယာမနောဓာတ် အမည်ရသော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည် ရူပါရုံကို ဆင်ခြင်ခြင်း ကိစ္စကို ပြီးစေလျက် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ အခြားမဲ့၌ ထိုရူပါရုံကိုပင် မြင်သိ- တတ်သော, (ယင်း ရူပါရုံသည် ဣဋ္ဌာရုံ ဖြစ်သော်) ကုသလဝိပါက်မူလည်း ဖြစ်သော, (ယင်းရူပါရုံသည် အနိဋ္ဌာရုံ ဖြစ်သော်) အကုသလဝိပါက်မူလည်း ဖြစ်သော စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်သည် သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသို့ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ် ဖြစ်သည်မှ နောက်ကာလ၌ ထို ရူပါရုံကိုပင်လျှင် ခံလင့်သကဲ့သို့သော ဝိပါက်မနောဓာတ် အမည်ရသော (ကုသလဝိပါက် သို့မဟုတ် အကုသလဝိပါက်) သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းစိတ်သည် သမ္ပ- ယုတ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသမ္ပဋိစ္ဆိုင်းစိတ် ဖြစ်သည်မှ နောက်ကာလ၌ ထိုရူပါရုံကိုပင်လျှင် စုံစမ်းလင့်သကဲ့သို့သော (ကုသလဝိပါက် သို့မဟုတ် အကုသလဝိပါက် ဖြစ်သော) ဝိပါက် အဟိတ် မနောဝိညာဏ ဓာတ်အမည်ရသော သန္တီရဏစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို သန္တီရဏစိတ် ဖြစ်သည်မှ နောက်ကာလ၌ ထိုရူပါရုံကိုပင်လျှင် ဣဋ္ဌ သို့မဟုတ် အနိဋ္ဌ စသည်ဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သား ဆုံးဖြတ်လင့်သကဲ့သို့သော ကြိယာ အဟိတ် မနောဝိညာဏဓာတ်အမည်ရသော ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဝုဋ္ဌောစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို ဝုဋ္ဌောစိတ် ဖြစ်သည်မှ နောက်ကာလ၌ ကာမာဝစရ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာစိတ်တို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော စိတ်သည် (ယောနိသောမနသိကာရ, အယောနိသောမနသိကာရအားလျော်စွာ) ငါးကြိမ် သော်လည်းကောင်း, ခုနစ်ကြိမ်သော်လည်းကောင်း ဇောကိစ္စကို ဆောင်ရွက် ကုန်သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ တစ်ကြိမ်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း (= ဝုဋ္ဌော) စိတ်သည်သော်မူလည်း ဇောအရာ၌ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ [ဇော မစော တော့ဘဲ ဝုဋ္ဌောစိတ် (= မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်) နှစ်ကြိမ် ဖြစ်မှုကို ရည်ရွယ်၍ မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။] ထိုဇောစိတ် ချုပ်သည်မှ နောက်ကာလ၌ ကာမာဝစရ-

သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်ဝယ် (၁၁)မျိုးကုန်သော တဒါရုံစိတ်တို့တွင် (ဇောအား-လည်းကောင်း အာရုံအားလည်းကောင်း လျော်စွာ) အမှတ်မရှိ တစ်မျိုးမျိုးသော တဒါရုံစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ **ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိထိစိတ် အစဉ်များကို သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုပါ။**

စက္ခုဒွါရမှ ကြွင်းကုန်သော သောတဒွါရစသည် ပဉ္စဒွါရတို့၌လည်း ဤနည်းကို သိရှိပါလေ။ မနောဒွါရ၌ကား ဇောအရာဝယ် ကာမဇောတို့တွင်-သာမက မဟဂ္ဂုတ်ဇောတို့သည်လည်း ဖြစ်နိုင်ကြကုန်၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤသို့လျှင် ဒွါရ ခြောက်ပါးတို့၌ နာမ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်း နိဗ္ဗတ္တိ-လက္ခဏာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၅၂-၂၅၃။)

အလားတူပင် (ဒီဋ္ဌ၊ ၁၁၇၄။ မဋ္ဌ၊ ၁၂၆၆-၂၆၇။ သံဋ္ဌ၊ ၂၂၆-၂၂၇။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂၃၄၁။) တို့၌လည်း စက္ခုဒွါရဝိထိ စသည့် နာမ်တရားစုတို့ကို ထိုကဲ့သို့ပင် သိမ်းဆည်းရန် ညွှန်ကြားထားပေသည်။

ဒွါရနှစ်ပါး၌ ထင်ပုံ

တတ္ထ ဧကေကံ အာရမ္မဏံ ဒွီသု ဒွီသု ဒွါရေသု အာပါထမာဂစ္ဆတိ။ ရူပါရမ္မဏ၌ စက္ခုပဿာဒံ ဃဇ္ဇေတွာ တင်္ခဏညေဝ မနောဒွါရေ အာပါထမာဂစ္ဆတိ။ ဘဝင်္ဂစလနဿ ပစ္စယော ဟောတီတိ အတ္ထော။ သဒ္ဓ-ဂန္ဓ-ရသ-ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏေသုပိ ဧသေဝ နယော။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၁၀၄။)

= ရူပါရုံ စသည့် အာရုံငါးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အာရုံသည် နှစ်မျိုး နှစ်မျိုးကုန်သော ဒွါရတို့၌ ထင်ခြင်းသို့ ရောက်၏။ မှန်ပေသည် - ရူပါရုံသည် စက္ခုပဿာဒ (= စက္ခုဒွါရ)ကို ထိခိုက်ပြီးသော် ထိုခဏ၌ပင်လျှင် မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရောက်၏။ **ဘဝင်္ဂစလန** (= ဘဝင်လှုပ်ခြင်း)၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏ဟု ဆိုလို၏။ သဒ္ဓါရုံ ဂန္ဓာရုံ ရသာရုံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့၌လည်း ဤနည်းပင် တည်း။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၁၀၄။)

မနောဒွါရနှင့် ဟဒယဝတ္ထု

မနောတိ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ။ (သံဠာ၊ ၃၊ ၅။)

မနောတိ သဟာဝဇ္ဇေန ဘဝင်္ဂိ ဒဋ္ဌပွံ။ (သံဠာ၊ ၃၊ ၅။)

မနောဒွါရံ နာမ သာဝဇ္ဇနံ ဘဝင်္ဂိ။ တဿ နိဿယဘာဝတော ဟဒယ-
ဝတ္ထု သန္ဓာယ နိဿိတဝေါဟာရေန “မနောဒွါရေ” တိ ဝုတ္တံ။ ယတ္ထ မနော-
ဒွါရပုတ္တံ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၀။)

ဤ အထက်ပါ ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့် အညီ -

- ၁။ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်သည်လည်း မနောဒွါရ မည်၏။
- ၂။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် တကွသော ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်သည်လည်း မနောဒွါရ မည်၏။
- ၃။ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်သည်လည်း ဌာနူပစာရအားဖြင့် မနောဒွါရ မည်၏။

ဌာနူပစာရ — ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ ဒုတိယတွဲ စာမျက်နှာ (၂၅၉)၌ မနောဒွါရ၌ ရုပ် (၅၄)မျိုးတို့ ရှိကြောင်းကို ဖွင့်ဆိုထား၏။ ယင်းသို့ ဖွင့်ဆိုတော် မူချက်နှင့် ပတ်သက်၍ မဟာဋီကာဆရာတော်က - မနောဒွါရအမည်ရသော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် တကွသော ဘဝင်စိတ်၏ မှီရာဖြစ်သောကြောင့် ဟဒယ ဝတ္ထုကို ရည်ရွယ်၍ မှီတတ်သော ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်၏ ဝေါဟာရဖြင့် တစ်နည်း မှီတတ်သော ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်နှင့် အာဝဇ္ဇန်းတို့၏ ဝေါ-ဟာရဖြင့် “မနောဒွါရ”ဟု ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းဟဒယဝတ္ထု၌ မနော ဒွါရကား မှီ၍ ဖြစ်ပေသည် - ဟု ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၀။)

ဌာနီ ဖြစ်သော ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်၏ မနောဒွါရ ဟူသော အမည်ကို တစ်နည်း ဌာနီဖြစ်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် တကွသော ဘဝင်-မနောအကြည်ဓာတ်၏ မနောဒွါရဟူသော အမည်ကို ဟဒယဝတ္ထု၌ တင်စား ၍ ဌာနဖြစ်သော ဟဒယဝတ္ထုကိုလည်း ဌာနူပစာရအားဖြင့် မနောဒွါရဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားသည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

ဒွါရနှင့် အာရုံကို ပူးတွဲသိမ်းဆည်းပါ

ဤအထက်တွင် တင်ပြထားသော အရပ်ရပ်သော စည်းမျဉ်းဥပဒေသ-
များ ညွှန်ကြားချက်များနှင့် အညီ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားသစ်လိုသော ယောဂါ
ဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ ဤသို့ လိုက်နာပြုကျင့်ပါ။

စက္ခုဒွါရဝီထိ နာမ်တရားစုတို့ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားလိုသော ယောဂါဝစရ
ပုဂ္ဂိုလ်သည် -

- ၁။ စက္ခုဒွါရနှင့် မနောဒွါရကို ပူးတွဲ သိမ်းဆည်းပါ။
- ၂။ မိမိရှုပွားလိုသည့် ရုပ်တရားတို့၏ ရူပါရုံအရောင်ကို လှမ်း၍ အာရုံယူပါ။
- ၃။ ယင်းရူပါရုံအရောင်က စက္ခုဒွါရ မနောဒွါရတို့၌ ရှေးရှုရိုက်ခတ်လာသော
အခါ, ထင်လာသောအခါ -

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, စက္ခုဝိညာဏ်, သမ္ပဋိစိုင်း, သန္တီရဏ, ဝုဋ္ဌော, ဇော
(၇)ကြိမ်, တဒါရုံ (၂)ကြိမ်ဟူသော ဝီထိစိတ်တို့ကို ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရား
တို့နှင့် အတူတကွ သိမ်းဆည်းပါ။ သောတဒွါရ စသည်တို့၌လည်း နည်းမှီ၍
သဘောပေါက်ပါ။

အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သော အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌအထာ၏ ညွှန်ကြားချက်
အရ ကာမာဝစရ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ **“တံ ရူပံ အာရမ္မဏံ
ကတ္တာ ဥပ္ပန္နံ . . .** (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၁။) စသည်ဖြင့် ညွှန်ကြားထားတော်မူ
သည့်အတွက် ရူပါရုံ သဒ္ဓါရုံ ဂန္ဓာရုံ ရသာရုံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံနှင့် ဓမ္မာရုံအမည်
ရသည့် ပသာဒရုပ် သုခုမရုပ်တို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော
နာမ်တရားတို့ကို ဦးစားပေးကာ သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဓမ္မာရုံအမည်ရသည့် ရုပ်တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်
သော မနောဒွါရဝီထိ နာမ်တရားစုတို့ကို သိမ်းဆည်းလိုသော ယောဂါဝစရ
ပုဂ္ဂိုလ်သည် -

- ၁။ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် (= မနောဒွါရ) ကိုလည်းကောင်း,

၂။ မိမိ ရှုပွားလိုသည့် အာရုံရုပ်ကိုလည်းကောင်း (= ပသာဒရုပ် သုခုမရုပ် တို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော ရုပ်ကိုလည်းကောင်း)

ပူးတွဲသိမ်းဆည်းလျက် ယင်းရုပ်တရားကို အာရုံပြု၍ ဘဝင်မနော အကြည်ဓာတ်ကို အစွဲပြု၍ ယောနိသောမနသိကာရ သို့မဟုတ် အယော နိသောမနသိကာရအားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော မနောဒွါရိက ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်တို့ကို ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ သိမ်းဆည်းပါ။

အကယ်၍ ဈာန်သမာပတ်တရား (= ဈာနဓမ္မ) တို့ကို သိမ်းဆည်း ရှုပွားလိုသည်ဖြစ်အံ့၊ ရှေးဦးစွာ မိမိရှုလိုသည့် ဈာန်ကို ဝင်စားပြီးလျှင် ဈာန်မှ ထကာ -

၁။ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် (= မနောဒွါရ) ကိုလည်းကောင်း၊

၂။ မိမိ ရှုပွားလိုသည့် ပထဝီကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ် စသည့် သမထနိမိတ် တစ်ခုခုကိုလည်းကောင်း

ပူးတွဲသိမ်းဆည်းကာ ဈာနဓမ္မနာမ်တရားစုတို့ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားရမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းသမထနိမိတ်က ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်၌ ထင်လာသော အခါ ယင်းဈာန်နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါဟု ဆိုလိုသည်။

အာယတနဒွါရအလိုက် သိမ်းဆည်းပါ

ကာယဒွါရ၊ ဝစီဒွါရ၊ မနောဒွါရဟူသော ဒွါရ သုံးပါးကို ကမ္မဒွါရဟု ခေါ်ဆို၍ စက္ခုဒွါရ၊ သောတဒွါရ၊ ယာနဒွါရ၊ ဇိဝှိဒွါရ၊ ကာယဒွါရ၊ မနောဒွါရ ဟူသော ဒွါရ (၆)ပါးကို အာယတနဒွါရဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၁။)

နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလိုသော ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် နာမ်တရားတို့ကို မှီရာဝတ္ထုအလိုက် သိမ်းဆည်းခြင်းမှာ ရောယှက်ရှုပ်ထွေးခြင်း ရှိသဖြင့် အာယတနဒွါရအလိုက် နာမ်တရား တို့ကို သိမ်းဆည်းရန် အဋ္ဌကထာများက (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၃။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂၂၄။ မဟာဋီ၊ ၂၃၅။) ညွှန်ကြားထားတော်မူကြ၏။

ဝတ္ထုရုပ် (၆)မျိုးတို့တွင် ဟဒယဝတ္ထုကား အာရုံ (၆)ပါးလုံးကို ထိုက်သလို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော၊ ပစ္စဝိညာဏ်မှ တစ်ပါးကုန်သော မနောဓာတ် မနောဝိညာဏဓာတ် အမည်ရကြသည့် ဝီထိစိတ်တို့၏ မှီ၍ ဖြစ်ရာ ဝတ္ထုရုပ်လည်း ဖြစ်၏။ ပဋိသန္ဓေ၊ ဘဝင်၊ စုတိဟူသော ဝီထိမုတ် စိတ်တို့၏ မှီ၍ဖြစ်ရာ ဝတ္ထုရုပ်လည်း ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ မှီရာဝတ္ထုအလိုက် နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားခဲ့သော် အာရုံ (၆)ပါးလုံးကို ထိုက်သလို အာရုံပြုနေကြသည့် သိနေကြသည့် ဝီထိစိတ်တို့သည် ဟဒယဝတ္ထု၌ မှီ၍ ဖြစ်နေကြသဖြင့် ရောယှက်ရှုပ်ထွေးမှုကား ရှိနေ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသို့ ရောယှက်ရှုပ်ထွေးမှု ကင်းစေရန် စက္ခုဒွါရ၊ သောတဒွါရစသော အာယတန ဒွါရအလိုက် ဝီထိစိတ်အစဉ်ဟူသော စိတ္တနိယာမလမ်းကြောင်းအတိုင်း သိမ်းဆည်းရှုပွားရန် အဋ္ဌကထာများက ညွှန်ကြားထားတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ရိုသေစွာ လိုက်နာရမည့် စည်းကမ်းတစ်ရပ်

ထိုသို့ အာယတနဒွါရအလိုက် နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ ယင်းအာယတနဒွါရ အမည်ရသည့် ရုပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အာရုံရုပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း . . . ကောင်းမွန်စင်ကြယ်စွာ သိမ်းဆည်းထားပြီး ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူထားပြီး ဖြစ်ရမည်ဖြစ်ကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာက အောက်ပါအတိုင်း အလေး အနက် ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

ယသွာ စ ဧဝံ သုဝိသုဒ္ဓန္တပပရိဂ္ဂဟဿေဝ တဿ အရူပဓမ္မာ တီဟာ-
ကာရေဟိ ပါကဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ တသွာ သုဝိသုဒ္ဓန္တပပရိဂ္ဂဟေနေဝ အရူပ-
ပရိဂ္ဂဟာယ ယောဂေါ ကာတဗ္ဗော၊ န ဣတရေန။ သစေ ဟိ ဧကသ္မိံ ဝါ
ရူပဓမ္မေ ဥပဋ္ဌိတေ ဒ္ဓိသု ဝါ ရူပံ ပဟာယ အရူပပရိဂ္ဂဟံ အာရဘတိ။
ကမ္မဋ္ဌာနတော ပရိဟာယတိ။ ပထဝီကသိဏာဘာဝနာယ ဝုတ္တပ္ပကာရာ
ပဗ္ဗတေယျာ ဂါဝီ ဝိယ။ သုဝိသုဒ္ဓန္တပပရိဂ္ဂဟဿ ပန အရူပပရိဂ္ဂဟာယ
ယောဂံ ကရောတော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝုဒ္ဓိံ ဝိရူဋ္ဌိံ ဝေပုလ္လံ ပါပုဏာတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၂၇။)

= ဤသို့လျှင် ကောင်းမွန်စင်ကြယ်စွာ ရုပ်တရားကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူပြီး သိမ်းဆည်းထားပြီးသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်အား သာလျှင် -

- ၁။ ဖဿက စ၍ နာမ်တရားတို့ ထင်ရှားလာသော နည်း၊
- ၂။ ဝေဒနာက စ၍ နာမ်တရားတို့ ထင်ရှားလာသော နည်း၊
- ၃။ အသိစိတ် ဝိညာဏ်က စ၍ နာမ်တရားတို့ ထင်ရှားလာသော နည်း

ဟူသော နာမ်တရားတို့ကို သိခြင်း၏၊ နာမ်တရားတို့၏ ဉာဏ်အား ရှေးရှု ထင်ခြင်း၏ အကြောင်းတရား သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အကြောင်း အခြင်းအရာအားဖြင့် နာမ်တရားတို့သည် ထင်ရှားလာကုန်သောကြောင့် ကောင်းမွန်စင်ကြယ်စွာ ရုပ်တရားကို သိမ်းဆည်းပြီးသော ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူပြီးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည်သာလျှင် နာမ်တရားကို သိမ်းဆည်းခြင်းငှာ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်းငှာ ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း လုံ့လ ပယောဂကို ပြုသင့်ပြုထိုက်ပေ၏။ ကောင်းမွန်စင်ကြယ်စွာ ရုပ်တရားကို မသိမ်းဆည်းရသေးသော ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမယူရသေးသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် နာမ်တရားကို သိမ်းဆည်းခြင်းငှာ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်းငှာ ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း လုံ့လပယောဂကို မပြုသင့် မပြုထိုက်ပေ။ ပြုခဲ့သော် အပြစ်ကား ဤသို့တည်း။ - ရုပ်ဓာတ်တစ်လုံးလောက်၊ သို့မဟုတ် ရုပ်ဓာတ် နှစ်လုံးလောက် အသိဉာဏ်၌ ထင်လာရုံမျှဖြင့် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို (= ရုပ်တရား ကို) သိမ်းဆည်းခြင်း လုပ်ငန်းရပ်ကို စွန့်ပယ်ထားခဲ့၍ နာမ်တရားကို သိမ်းဆည်းခြင်းကို (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းကို) အကယ်၍ ကြိုးစားအားထုတ်ခဲ့သည် ဖြစ်ငြားအံ့။ ကမ္မဋ္ဌာန်းမှ ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးတတ်၏။ ပထဝီကသိုဏ်းဘာဝနာပိုင်း၌ ဖွင့်ဆိုရေးသားအပ်ခဲ့ပြီးသော တောင်၌ ကျက်စားသော မလိမ္မာသော ကျက်စားရာစားကျက်အကြောင်းကို မသိနားမလည်သော နွားမိုက်မကဲ့သို့ ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးတတ်၏။ အလျော်အားဖြင့်ဆိုရမူ ကောင်းမွန်စင်ကြယ်စွာ ရုပ်တရားကို သိမ်းဆည်းခြင်း ရှိပြီးသည်ဖြစ်၍ နာမ်တရားကို သိမ်းဆည်းခြင်းငှာ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း ရှုပွားခြင်းငှာ

ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း လုံ့လပယောဂကို ပြုလုပ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်-
အား ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းသည် မဂ်ပေါက်ဖိုလ်ဝင် နိဗ္ဗာန်မြင်သည့်
တိုင်အောင် ကြီးပွားခြင်းသို့၊ စည်ပင်ခြင်းသို့၊ ပြန့်ပြောသော အဖြစ်သို့
ရောက်ရှိနိုင်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၂၇။)

ဘုရားရှင်သည် အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် **ဂါဝိဥပမာသုတ္တန်** (အံ၊ ၃၊ ၂၀၆။)၌
ပထမဈာန် စသည့် အောက်အောက်သော ဈာန်ကို ဝသီဘော် ငါးတန်
နိုင်နင်းအောင် မလေ့လာအပ်သေးဘဲလျက် ဒုတိယဈာန်စသော အထက်-
အထက်သော ဈာန်ကို ကူးခဲ့သော် ဒုတိယဈာန်စသော အထက်အထက်
သော ဈာန်မှလည်း လျှောက်ကျတတ်၍ ရရှိပြီးသော ပထမဈာန် စသော
အောက်အောက်သော ဈာန်သည်လည်း ပျက်စီးတတ်ကြောင်းကို တောင်၌
ကျက်စားသော မလိမ္မာသော နွားမိုက်မကို စံထား၍ ဟောကြားထားတော်
မူခဲ့၏။ ဤဥပမာကိုပင် ယူဆောင်၍ **ဤနာမရူပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပိုင်း ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ**
စခန်း၌လည်း အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ထပ်မံ ဖွင့်ဆိုတော်မူပြန်သည်။
ဆိုလိုရင်းသဘောတရားကို မဟာဋီကာဆရာတော်က အောက်ပါအတိုင်း
ရှင်းလင်းတင်ပြထားပေသည်။

အောက်အောက်ဖြစ်သော ဈာန်သည် ကောင်းစွာ ပွားများစေအပ်ပြီး
သည်ဖြစ်၍ ဝသီဘော်ငါးတန် နိုင်နင်းသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေအပ်ပြီး
သော်သာလျှင် အထက်အထက်ဖြစ်သော ဈာန်၏ အခြေပါဒကဖြစ်၍
အထက်အထက်ဖြစ်သော ဈာန်ကို ရရှိဖို့ရန် အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်း-
တရား ဖြစ်နိုင်၏။ ရအပ်ကာမျှသာဖြစ်သော ဝသီဘော်ငါးတန် နိုင်နင်းခြင်းသို့
ရောက်အောင် ကောင်းစွာ မပွားရသေးသော မလေ့ကျင့်ရသေးသော
အောက်အောက်သော ဈာန်သည် အထက်အထက်ဖြစ်သော ဈာန်၏ အခြေ-
ပါဒကလည်း မဖြစ်နိုင်။ အထက်အထက်ဖြစ်သော ဈာန်ကို ရရှိဖို့ရန် အနီး-
ကပ်ဆုံးသော အကြောင်းတရားလည်း မဖြစ်နိုင်။

ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ရုပ်တရားကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူတတ်
သိမ်းဆည်းတတ်သော ရူပရိဂ္ဂဟဉာဏ် (= ရူပရိဂ္ဂဟလုပ်ငန်းရပ်)သည်

ကောင်းမွန်စင်ကြယ်သည်ဖြစ်လျက် အရှုပ်အထွေး ကင်းသည်ဖြစ်လျက် ရောယှက်ရှုပ်ထွေးခြင်း မရှိသော်သာလျှင် နာမ်တရားကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူခြင်း သိမ်းဆည်းခြင်း (= အရှုပပရိဂ္ဂဟဉာဏ် = အရှုပပရိဂ္ဂဟလုပ်ငန်းရပ်) ၏ အခြေပါဒကဖြစ်၍ အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်းတရားသည် ဖြစ်နိုင်၏။ ကောင်းမွန်စင်ကြယ်စွာ ရုပ်တရားကို မသိမ်းဆည်းရသေးသဖြင့် မစင်ကြယ် သော ရုပ်တရားကို သိမ်းဆည်းခြင်း (= ရှုပပရိဂ္ဂဟလုပ်ငန်းရပ်) သည် နာမ်တရားကို သိမ်းဆည်းဖို့ရန် (= အရှုပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို ရရှိဖို့ရန်) အနီးကပ် ဆုံးသော အကြောင်းတရားသည် မဖြစ်နိုင်ပေ။

သို့အတွက် ရုပ်တရား နာမ်တရား၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ တချို့တစ်ဝက် မျှလောက်သော်လည်း အသိဉာဏ်၌ မထင်လာ မမြင်လာသေးသည်ရှိသော် ရုပ်တရားကို သိမ်းဆည်းခြင်း ရှုပပရိဂ္ဂဟဉာဏ် (= ရှုပပရိဂ္ဂဟလုပ်ငန်းရပ်)နှင့် နာမ်တရားကို သိမ်းဆည်းခြင်း အရှုပပရိဂ္ဂဟဉာဏ် (= အရှုပပရိဂ္ဂဟ လုပ်ငန်းရပ်)တို့သည် မစင်ကြယ်ကုန်သေးသည်သာလျှင် မည်ကြပေသည်။ များစွာကုန်သော ရုပ်နာမ်ပရမတ်တရားတို့သည် အသိဉာဏ်၌ မထင်လာ မမြင်လာကုန်သည်ရှိသော်ကား အဘယ်မှာလျှင် ဆိုဖွယ်ရာ ရှိနိုင်တော့ပါအံ့ နည်း၊ မစင်ကြယ်သည်သာလျှင် ဧကန်ဖြစ်ပေတော့၏ဟု ဤသို့ ထင်ရှား ပြလိုသည် ဖြစ်၍ -

“ရုပ်ဓာတ်တစ်လုံးလောက် အသိဉာဏ်၌ ထင်လာရုံမျှဖြင့်၊ ရုပ်ဓာတ် နှစ်လုံးလောက် အသိဉာဏ်၌ ထင်လာရုံမျှဖြင့် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို (= ရုပ်- တရားကို) သိမ်းဆည်းခြင်းလုပ်ငန်းရပ်ကို စွန့်ပယ်ထားခဲ့၍ နာမ်တရားကို သိမ်းဆည်းခြင်းကို အကယ်၍ ကြိုးစားအားထုတ်ခဲ့သည် ဖြစ်ငြားအံ့၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းမှ ဆုတ်ယုတ် ပျက်စီးတတ်၏။”

ဤသို့စသော စကားကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်သည် မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၃၅၇။)

မညီညွတ်သော တောင်၌ ကျက်စားလျက်ရှိသော၊ မလိမ္မာသော၊ မိမိ၏

ကျက်စားရာ စားကျက်အကြောင်းကို ကောင်းကောင်း တတ်သိနားလည်မှု မရှိသော နွားမိုက်မသည် မရောက်ဖူးသေးသော အရပ်သို့ ရောက်ရှိရန်၊ မသောက်ဖူးသေးသော ရေကန်အတွင်းမှ ရေကို သောက်သုံးရန်၊ မစားဖူးသေးသော ရေကန်ဝန်းကျင်ရှိ စိမ်းလန်းစိုပြည်သည့် မြက် သစ်ရွက်နုတို့ကို စားသုံးရန်ဟူသော ဦးတည်ချက်ဖြင့် မညီညာသော တောင်ပေါ်မှ ဆင်းသက်သောအခါ ရှေ့ခြေနှစ်ချောင်းကို နင်းကွင်းကောင်းကောင်း၌ မနင်းမိသေးဘဲ နောက်ခြေနှစ်ချောင်းကို မြှောက်မိသဖြင့် တောင်ပေါ်မှ တောင်အောက်သို့ ကျဆင်းသွားရသောကြောင့် ရည်ရွယ်ချက် ဦးတည်ချက်အားလုံး ပျက်စီးသွားခဲ့ရ၏။ မူလ စဉ်းစားခဲ့ရာ တောင်ထိပ်သို့လည်း ပြန်မရောက်နိုင် ဖြစ်ခဲ့ရ၏။ ဤဥပမာအတူပင် ရုပ်တရားကို ကောင်းမွန်စင်ကြယ်စွာ မသိမ်းဆည်းရသေးဘဲ နာမ်တရားကို ပြောင်း၍ သိမ်းဆည်းရှုပွားလိုက်ပါက ကမ္မဋ္ဌာန်းမှ ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးသွားတတ်၏။ ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်း နှစ်မျိုးလုံးမှပင် ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးသွားတတ်၏။ သတိရှိစေ။

နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်း သိမ်းဆည်းနည်း (၃) နည်း

ဧဝံ သုဝိသုဒ္ဓန္တပပရိဂ္ဂဟဿ ပနဿ အရူပဓမ္မာ တိဟိ အာကာရေဟိ ဥပဋ္ဌဟန္တိ ဖဿဝသေန ဝါ ဝေဒနာဝသေန ဝါ ဝိညာဏဝသေန ဝါ။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၂၆။)

တိဝိဓော ဟိ အရူပကမ္မဋ္ဌာနေ အဘိနိဝေသော ဖဿဝသေန ဝေဒနာဝသေန စိတ္တဝသေနာတိ။ ကထံ? ဧကစ္စဿ ဟိ သံခိတ္တေန ဝါ ဝိတ္ထာရေန ဝါ ပရိဂ္ဂဟိတေ ရူပကမ္မဋ္ဌာနေ တသ္မိ အာရမ္မဏေ စိတ္တစေတသိကာနံ ပဋ္ဌမာဘိနိပါတော တံ အာရမ္မဏံ ဖုသန္တော ဥပပုဇ္ဇမာနော ဖဿော ပါကဋ္ဌော ဟောတိ။ ဧကစ္စဿ တံ အာရမ္မဏံ အနုဘဝန္တိ ဥပပုဇ္ဇမာနာ ဝေဒနာ ပါကဋ္ဌော ဟောတိ။ ဧကစ္စဿ တံ အာရမ္မဏံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဝိဇာနန္တံ ဥပပုဇ္ဇမာနံ ဝိညာဏံ ပါကဋ္ဌံ ဟောတိ။

တတ္ထ ယဿ ဖဿော ပါကဋ္ဌော ဟောတိ၊ သောပိ “န ကေဝလံ

ဖဿောဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တေန သဒ္ဓိံ တဒေဝ အာရမ္မဏံ အနုဘဝမာနာ ဝေဒနာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သဇ္ဇာနနမာနာ သညာပိ၊ စေတယမာနာ စေတနာပိ၊ ဝိဇာနနမာနံ ဝိညာဏမ္ပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ”တိ ဖဿပဉ္စမကေယေဝ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။

ယဿ ဝေဒနာ ပါကဋှာ ဟောတိ၊ သော “န ကေဝလံ ဝေဒနာဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တာယ သဒ္ဓိံ တဒေဝါရမ္မဏံ ဖုသမာနော ဖဿောပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သဇ္ဇာနနမာနာ သညာပိ၊ စေတယမာနာ စေတနာပိ၊ ဝိဇာနနမာနံ ဝိညာဏမ္ပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ”တိ ဖဿပဉ္စမကေယေဝ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။

ယဿ ဝိညာဏံ ပါကဋှာ ဟောတိ၊ သော “န ကေဝလံ ဝိညာဏမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တေန သဒ္ဓိံ တဒေဝါရမ္မဏံ ဖုသမာနော ဖဿောပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အနုဘဝမာနာ ဝေဒနာပိ၊ သဇ္ဇာနနမာနာ သညာပိ၊ စေတယမာနာ စေတနာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ”တိ ဖဿပဉ္စမကေယေဝ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။

(ဒိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၁၄။ မဂ္ဂ၊ ၁၊ ၂၈၀-၂၈၁။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၅၂။)

**အဘိနိဓေသောတိ စ ဝိပဿနာယ ပုဗ္ဗဘာဂေ ကတ္ထဗ္ဗနာမဂ္ဂပ-
ပရိစ္ဆေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ တသ္မာ ပဌမံ ဂ္ဂပပရိဂ္ဂဏှာနံ ဂ္ဂပေ အဘိနိဓေသော။
သေ နယော သေသေသုပိ။** (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၀။)

ဧဝံ တဿ တဿေဝ ပါကဋှဘာဂေပိ “သဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အဘိညေယျ”န္တိ၊ “သဗ္ဗဉ္စ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဘိဇာန”န္တိ စ ဧဝမာဒိဝစနတော သဗ္ဗေ သမ္ပသန-
ပဂါ ဓမ္မာ ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗာတိ ဒဿေန္တော “တတ္ထ ယဿာ”တိ အာဒိမာဟ။
တတ္ထ ဖဿပဉ္စမကေယေဝါတိ အဝဓာရဏံ တဒန္တောဂဓတ္တာ တဂ္ဂဟဏေ-
နေဝ ဂဟိတတ္တာ စတုန္တံ အဂ္ဂပက္ခန္ဓာနံ။ ဖဿပဉ္စမကဂ္ဂဟဏံ ဟိ တဿ
သဗ္ဗစိတ္တုပ္ပါဒဘာဓာရဏဘာဝတော၊ တတ္ထ စ ဖဿစေတနာဂ္ဂဟဏေန
သဗ္ဗသင်္ခါရက္ခန္ဓဓမ္မသင်္ဂဟော စေတနာပဓာနတ္တာ တေသံ။ တထာ ဟိ
သုတ္တန္တဘာဇနိယေ သင်္ခါရက္ခန္ဓဝိဘဇေ “စက္ခုသမ္ပဿဇာ စေတနာ”တိ-
အာဒိနာ စေတနာဝ ဝိဘတ္တာ၊ ဣတရေ ပန ခန္ဓာ သဂ္ဂပေနေဝ ဂဟိတာ။

(ဒိဋ္ဌိ၊ ၂၊ ၂၆၀-၂၆၁။ မဂ္ဂ၊ ၁၊ ၃၇၀။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ကောင်းမွန် စင်ကြယ်စွာ ရုပ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပြီး သိမ်းဆည်းထားပြီးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ သန္တာန်ဝယ် -

- ၁။ ဖဿ၏ အစွမ်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊
- ၂။ ဝေဒနာ၏ အစွမ်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊
- ၃။ အသိစိတ် (= ဝိညာဏ်) ၏ အစွမ်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း -

ဤသုံးမျိုးကုန်သော အခြင်းအရာတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာ- အားဖြင့် နာမ်တရားတို့ကို အာယတနဒွါရအလိုက် သိမ်းဆည်းလိုက်သော အခါ နာမ်တရားတို့သည် ထင်ရှားလာကုန်၏။

အဘိနိဝေသ - ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ရှေးအဖို့၌ ပြုသင့်ပြုထိုက်သော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း သိမ်းဆည်းခြင်း **နာမရူပပရိစ္ဆေဒ** လုပ်ငန်းရပ်ကို **ဝိပဿနာဘိနိဝေသ** (= ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတို့ကို နှလုံးသွင်းခြင်း)ဟု ခေါ်ဆို၏။ ရုပ်တရားကို နှလုံးသွင်းခြင်းကို **ရူပေ အဘိနိဝေသ**၊ နာမ်တရားကို နှလုံးသွင်းခြင်းကို **အရူပေ အဘိနိဝေသ . . .** ဤသို့ စသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုပေသည်။ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို နှလုံးသွင်းခြင်းသည်လည်း ဤအဘိနိဝေသပိုင်းတွင် ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ အကြောင်းတရား၊ အကျိုးတရားဟူသည်မှာလည်း အကြောင်းရုပ်နာမ်အစုအပုံနှင့် အကျိုးရုပ်နာမ်အစုအပုံတို့သာ ဖြစ်ကြသော ကြောင့်တည်း။ ထိုတွင် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၌ နာမ်တရားတို့ကို စတင် နှလုံးသွင်းရာဝယ် -

- ၁။ ဖဿ၏ အစွမ်းဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း၊
- ၂။ ဝေဒနာ၏ အစွမ်းဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း၊
- ၃။ အသိစိတ် (= ဝိညာဏ်) ၏ အစွမ်းဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းဟု

နှလုံးသွင်းနည်း သုံးနည်း ရှိပေသည်။ အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်ဝယ် -

- ၁။ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျဉ်း နှလုံးသွင်းနည်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊
- ၂။ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျယ် နှလုံးသွင်းနည်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း -

ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို (= ရုပ်တရားကို) ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပြီး သိမ်းဆည်း-
 ပြီးလတ်သော် ထိုရုပ်တရားတည်းဟူသော အာရုံ၌ စိတ်စေတသိက်တို့၏
 ရှေးဦးစွာ ကျရောက်ခြင်းသဘောဖြစ်သော ထိုရုပ်တရားတည်းဟူသော
 အာရုံကို တွေ့ထိလျက် ဖြစ်ပေါ်လာသော (= တွေ့ထိသော အခြင်းအရာ-
 အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော) ဖဿသည် ထင်ရှား၏။ အချို့သော ယောဂါ
 ဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထိုရုပ်တရားတည်းဟူသော အာရုံကို ခံစားလျက်
 ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာသည် ထင်ရှား၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရ
 ပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်ဝယ် ထိုရုပ်တရားတည်းဟူသော အာရုံကို ပိုင်းခြားကာ
 ယူ၍ ထိုအာရုံကို ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိလျက် ဖြစ်ပေါ်လာသော အသိစိတ်
 (= ဝိညာဏ်)သည် ထင်ရှား၏။

ထိုပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးတို့တွင် အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ ဉာဏ်၌
 ဖဿသည် ထင်ရှား၏။ ထိုဖဿထင်ရှားသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း —
 “ဖဿချည်းသက်သက် ဖဿတစ်ခုတည်းသာလျှင် ဖြစ်ပေါ်နေသည်ကား
 မဟုတ်၊ ထိုဖဿနှင့် အတူတကွ ထိုအာရုံကိုပင်လျှင် (= ထိုအာရုံ၏ အရသာ-
 ကိုပင်လျှင်) ခံစားတတ်သော ဝေဒနာသည်လည်း၊ ထိုအာရုံကိုပင်လျှင်
 မှတ်သားတတ်သော (= အမှတ်ပြု၍ သိတတ်သော) သညာသည်လည်း၊
 ထိုအာရုံပေါ်သို့ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ရောက်အောင် စေ့ဆော်ပေးတတ်
 လှုံ့ဆော်ပေးတတ်သော စေတနာသည်လည်း၊ ထိုအာရုံကိုပင် ပိုင်းခြားယူ-
 တတ်သော (= ပညာ၊ သညာတို့ သိပုံမှ တစ်မျိုးတစ်ဖုံအားဖြင့် သိတတ်သော)
 ဝိညာဏ်သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်နေ၏”ဟု နှလုံးပိုက်၍ ဖဿလျှင် ငါးခုမြောက်
 ရှိသော ဖဿပဉ္စမဂတရားတို့ကိုပင်လျှင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၏။ သိမ်း-
 ဆည်း၏။

အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားတတ်သော ဝေဒနာသည် ထင်ရှား၏။ ထိုဝေဒနာထင်ရှားသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း — “ဝေဒနာချည်းသက်သက် ဝေဒနာတစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်ပေါ်နေသည်ကား မဟုတ်၊ ထိုဝေဒနာနှင့် အတူတကွ ထိုအာရုံကိုပင်လျှင် တွေ့ထိလျက် ဖြစ်ပေါ်လာသော (= တွေ့ထိသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော) ဖဿသည်လည်း ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ ထိုအာရုံကိုပင်လျှင် မှတ်သားတတ်သော (= အမှတ်ပြု၍ သိတတ်သော) သညာလည်း၊ ထိုအာရုံပေါ်သို့ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ရောက်အောင် စေ့ဆော်ပေးတတ် လှုံ့ဆော် ပေးတတ်သော စေတနာသည်လည်း၊ ထိုအာရုံကိုပင်လျှင် ပိုင်းခြားယူတတ် သော (= ပညာ၊ သညာတို့ သိပုံမှ တစ်မျိုးတစ်ဖုံအားဖြင့် သိတတ်သော) ဝိညာဏ်သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်နေ၏” ဟု နှလုံးပိုက်၍ ဖဿလျှင် ငါးခုမြောက် ရှိသော ဖဿပဋ္ဌမကတရားတို့ကိုပင်လျှင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၏။ သိမ်းဆည်း၏။

အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ အာရုံကို ပိုင်းခြားယူတတ် သိတတ်သော ဝိညာဏ်သည် ထင်ရှား၏။ ထိုဝိညာဏ်ထင်ရှားသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း “ဝိညာဏ်ချည်းသက်သက် ဝိညာဏ်တစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်ပေါ်နေသည်ကား မဟုတ်၊ ထိုဝိညာဏ်နှင့် အတူတကွ ထိုအာရုံကိုပင်လျှင် တွေ့ထိလျက် ဖြစ်ပေါ်လာသော (= တွေ့ထိသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော) ဖဿသည်လည်း ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ ထိုအာရုံကိုပင်လျှင် (= ထိုအာရုံ၏ အရသာကိုပင်လျှင်) ခံစားတတ်သော ဝေဒနာသည်လည်း၊ ထိုအာရုံကိုပင်လျှင် မှတ်သားတတ်သော (= အမှတ်ပြု၍ သိတတ်သော) သညာသည်လည်း၊ ထိုအာရုံပေါ်သို့ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ရောက်အောင် စေ့ဆော်ပေးတတ် လှုံ့ဆော်ပေးတတ်သော စေတနာသည်လည်း ဖြစ်ပေါ်နေ၏” ဟု နှလုံးပိုက်၍ ဖဿလျှင် ငါးခုမြောက်ရှိသော ဖဿပဋ္ဌမကတရား တို့ကိုပင်လျှင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၏။ သိမ်းဆည်း၏။

(ဒီဋ္ဌ၊ ၂၃၁၄။ မဂ္ဂ၊ ၁၂၈၀-၂၈၁။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၅၂။)

အားလုံးကို သိမ်းဆည်းပါ

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ထိုထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ ဝိညာဏ်ဟူသော သုံးမျိုးကုန်သော တရားတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုး- သော တရားဟူသော ထိုထိုတရား၏သာလျှင် ထင်ရှားမှု ရှိသော်လည်း -

- ၁။ သဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အဘိညေယျံ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၅၈။ ခုဇ၊ ၆။)
- ၂။ သဗ္ဗဉ္စ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဘိဇာနံ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၅၈။ ဣတိဝုတ္တက၊ ၁၉၇။)
- ၁။ အလုံးစုံသော ရုပ်တရား နာမ်တရားကို ထိုးထွင်းသိအပ်၏ဟုလည်း- ကောင်း၊
- ၂။ ရဟန်းတို့ . . . အလုံးစုံသော ရုပ်တရား နာမ်တရားကို ထိုးထွင်း သိခဲ့သော် . . . (သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ ကုန်ဆုံးနိုင်၏။) -

ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော် မူသောကြောင့် အလုံးစုံသော လက္ခဏာရေး သုံးတန်သို့ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းငှာ ထိုက်သော သမ္မသနုပဂဓမ္မ အမည်ရသည့် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ရှေးဦးစွာ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူအပ်၏ သိမ်းဆည်းအပ်၏ဟု ညွှန်ပြတော်မူလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာတော်သည် အထက်ပါ စကားရပ်များ ကို မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ယင်းအဋ္ဌကထာစကားဝယ် **ဖဿပဉ္စမကတရားတို့ကိုပင်လျှင်** ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရန် သိမ်းဆည်းရန် အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်းမှာ ပဓာနနည်းအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုတစ်ခု၏အတွင်း၌ တည်ရှိကြကုန်သော ဖဿ၊ စေတနာတို့ကို သိမ်းဆည်းပါဟု ဆိုသဖြင့် ပဓာန ဖြစ်သော (= ပြဓာန်းသော) ဖဿ၊ စေတနာတို့ကို သိမ်းဆည်းရလျှင် အပ္ပဓာန ဖြစ်သော (= မပြဓာန်းသော) ကြွင်းကျန်သည့် ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရား တို့ကိုလည်း သိမ်းဆည်းရမည်သာ ဖြစ်သည်။ ဖဿ၊ စေတနာကို ယူသဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာစာရင်းဝင် ပရမတ္ထဓာတ်သားအားလုံးကို သိမ်းကျုံးယူရသော ကြောင့် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမူ ထိုသင်္ခါရက္ခန္ဓာတရားစုတို့တွင် စေတနာ

ပြဓာန်းသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ဘုရားရှင်ကိုယ်တိုင်ကပင်လျှင် ဝိဘင်းပါဠိတော်
ဝယ် သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာမှ တစ်ပါး ကျန်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို
သရုပ်ထုတ်၍ ဟောကြားတော်မူအပ်ပါသော်လည်း သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ဝေဖန်
ဟောကြားတော်မူရာဝယ် စေတနာကိုသာ ပဓာနထား၍ ဝေဖန်ဟောကြား
တော်မူသော ထုံးဟောင်းတစ်ရပ်လည်း ထင်ရှားရှိနေသည်။

(ဒီဇီ၊ ၂၂၆၀-၂၆၁။ မဇ္ဈိ၊ ၁၃၇၀။)

နေတ္ထိဒေသနာတော်နည်းအရ ပြောဆိုရမူ — ဖဿ၊ စေတနာတို့မှ
ကြွင်းကုန်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာစာရင်းဝင် စေတသိက်တို့သည် ဖဿ၊ စေတနာ-
တို့နှင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာဖြစ်ပုံ သဘောလက္ခဏာချင်း တူညီသောကြောင့်
လက္ခဏာချင်း တူညီရာ ကျန်စေတသိက်တို့ကို ဖဿ စေတနာတို့၌ စုပေါင်း၍
လက္ခဏာဟာရနေတ္ထိနည်းအားဖြင့် အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုသွားခြင်း ဖြစ်ပေ-
သည်။

ဤအထက်ပါ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ညွှန်ကြားချက်များနှင့်
အညီ ဖဿက စ၍ ဖြစ်စေ၊ ဝေဒနာက စ၍ ဖြစ်စေ၊ အသိစိတ် ဝိညာဏ်က
စ၍ ဖြစ်စေ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ စိတ္တက္ခဏာ တစ်ခုတစ်ခု-
အတွင်း၌ ဖဿတစ်လုံးတည်း၊ သို့မဟုတ် ဝေဒနာတစ်လုံးတည်း၊ သို့မဟုတ်
အသိစိတ် (= ဝိညာဏ်)တစ်လုံးတည်းကိုသာ သိမ်းဆည်းရသည်ကား မဟုတ်။
ယှဉ်ဖက် စိတ်+စေတသိက် (= သမ္ပယုတ်တရားစု)အားလုံးကို သိမ်းဆည်းရ-
သည်ဟု မှတ်ပါ။

မဟာဗုဒ္ဓဝင်၏ ပွင့်ဆိုချက် ‘ဃန’ လေးပါး

ဤအရာ၌ (၁) သန္တတိဃန၊ (၂) သမူဟဃန၊ (၃) ကိစ္စဃန၊ (၄)
အာရမ္မဏဃနဟူ၍ ‘ဃန’ လေးပါး ရှိသည်။

၁။ ထိုလေးပါးတို့တွင် ရှေ့နောက်ဖြစ်သော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၏
အခြားမရှိ အကြားမထင်သောအားဖြင့် တရားလုံး တစ်ခုတည်းကဲ့သို့ ထင်မှတ်
ယူရအောင် ဖြစ်ပွားခြင်း၊ စုလျက် တွဲလျက် ခဲလျက် ဖြစ်ပွားခြင်းသည်

သန္တတိယန မည်၏။ ဤ၌ အခြားမရှိသောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းဟူသည်မှာ ရှေ့တရား၏ ဘင်ခဏနှင့် ပြိုင်လျက် နောက်တရားက ဖြစ်ခြင်း၊ တစ်နည်း ရှေ့တရား ချုပ်သည်၏ အခြားမဲ့မှာပင် နောက်တရားက ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ၎င်းကို **ပုရိမပစ္စိမာနံ နိရန္တရတာ** (= ရှေ့တရား နောက်တရား တို့၏ အကြားမရှိသည်၏အဖြစ်) ဟူ၍ ဋီကာဆရာတော်ကြီးများ ခေါ်ဆို အသုံးပြုတော်မူကြသည်။ ယင်းကဲ့သို့ အခြားမရှိ အကြားမထင်အောင် ဖြစ်ပွား ခြင်းဖြင့် အဖြစ်တရားဘက်က အားရှိကာ ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်၍ အပျက်တရားဘက်က မထင်ရှားသောကြောင့် “ယခု တွေ့မြင်ရသော တရား- သည် ယခင် တွေ့မြင်ရသော တရားပင်တည်း”ဟု မှတ်ယူသော အနေဖြင့် လူများအပေါင်းတို့ ဖောက်ပြန်ထွေပြား အထင်မှား အမှတ်မှားကြရလေသည်။ ဤသဘောကို “ထင်းမီးစတစ်ခုကို ကိုင်၍ ဝှေ့ရမ်းလျှင် မီးဝိုင်းကြီး”ဟု ထင်ရမှုက သက်သေခံလျက် ရှိသည်။ (ဤကား **သန္တတိ ယန**တည်း။)

၂။ ဖဿအစရှိသော နာမ်တရား၊ ပထဝီအစရှိသော ရုပ်တရားတို့၏ ထိုထို နာမ်ကလာပ် ရုပ်ကလာပ်တို့၌ တစ်ပေါင်းတည်း တစ်ခုတည်းအနေဖြင့် ပရမတ္ထဓာတ်သား တစ်ခုတည်းကဲ့သို့ ထင်မှတ်ရအောင် စုလျက် တွဲလျက် ခဲလျက် ဖြစ်ပွားခြင်းသည် **သမူဟယန** မည်၏။

နာမ်တရား ရုပ်တရားတို့သည် ဖြစ်ပွားကြသောအခါ တရားလုံး (သဘာဝသတ္တိ) တစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်ကြသည် မဟုတ်။ နာမ်တရားဘက်ကလည်း အနည်းဆုံး (၈)မျိုး (စက္ခုဝိညာဏ်နှင့် သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် ခုနစ်ပါးကို ဆိုလိုသည်)၊ ရုပ်တရားဘက်ကလည်း အနည်းဆုံး (၈)မျိုးပင် (အဋ္ဌကလာပ်ရုပ်ကို ရည်ညွှန်းသည်) ဖြစ်ပွားကြသည်။ ယင်းကဲ့သို့ အနည်းဆုံး သဘာဝသတ္တိ (၈)မျိုးတို့ သဘာဝသတ္တိ တစ်မျိုးတည်းဟု ထင်မှတ်ယူရ အောင် စုလျက် ပေါင်းလျက် တွဲလျက် ခဲလျက် ဖြစ်ပွားခြင်းကို **သမူဟယန** ခေါ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ (ဤကား **သမူဟယန**တည်း။)

၃။ နာမ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု၊ ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု၌ ပါရှိကြသည့် နာမ်တရား ရုပ်တရား အသီးအသီးတို့သည် ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ မိမိ မိမိတို့၏

ကိစ္စအလုပ်ကို ပြီးပြေစေကြလျက် ဖြစ်ပွားကြလေသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ပွား-
ကြရာ၌ (အဘိဓမ္မာဉာဏ်ပညာမျက်စိ မရှိသော သူတို့အဖို့မှာ) ဤကား
ဖဿ၏ အလုပ်ကိစ္စ၊ ဤကား ဝေဒနာ၏ အလုပ်ကိစ္စ၊ ဤကား သညာ၏
အလုပ်ကိစ္စ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဤကား ပထဝီ၏ ကိစ္စ၊ ဤကား
အာပေါ၏ ကိစ္စ၊ ဤကား တေဇော၏ ကိစ္စ၊ ဤကား ဝါယော၏ ကိစ္စ
စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း အလုပ်ကိစ္စအထူးကို သိဖို့ရန် ခဲယဉ်းလှကုန်၏။
ယင်းသို့ နာမ်တရား ရုပ်တရားတို့၏ မိမိ မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာကိစ္စအထူးကို
သိနိုင်ခဲ့သော အနေဖြင့် တရားလုံး တစ်ခုတည်းဟု ထင်မှတ်ရအောင် စုလျက်
တွဲလျက် ခဲလျက် ဖြစ်ပွားမှုကို **ကိစ္စယန**ဟု ခေါ်သည်။ (ဤကား **ကိစ္စယန**
တည်း။)

၄။ နာမ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု၌ ပါရှိသော ထိုထိုနာမ်တရားတို့၏ အာရုံ
တစ်ခုကို စု၍ ပေါင်း၍ အာရုံပြုသော အနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရုပ်ကလာပ်
တစ်ခုတစ်ခု၌ ပါရှိသော ထိုထိုရုပ်တရားတို့၏ အာရုံတစ်ခုတည်းအနေဖြင့်
လည်းကောင်း ပရမတ္ထတရားသား (သဘာဝသတ္တိ) တစ်ခုတည်းဟု ထင်မှတ်
ရအောင် စုလျက် တွဲလျက် ခဲလျက် ဖြစ်ပွားခြင်းကို **အာရမ္မဏယန**ဟု
ခေါ်သည်။ (ဤကား **အာရမ္မဏယန**တည်း။)

အချုပ်အားဖြင့် အကြောင်းပစ္စည်းတရား၊ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရား-
အနေဖြင့် ဖြစ်ပွားကြသည့် များစွာသော ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ **ကာလအားဖြင့်၊**
သဘာဝအားဖြင့်၊ ကိစ္စအားဖြင့်၊ အာရုံသဘောအားဖြင့် အထူးအပြားကို
သိနိုင်ခဲ့သော အနေအားဖြင့် တရားလုံး တရားသား တစ်ခုတည်းကဲ့သို့
ထင်မှတ်ယူရအောင် ဖြစ်ပွားခြင်းကို အစဉ်အတိုင်း **သန္တတိယန၊ သမူဟယန၊**
ကိစ္စယန၊ အာရမ္မဏယနဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်လေသည်။ [ဤယနလေးပါး
အကြောင်းကို ဓမ္မသင်္ဂဏီ မူလဋီကာ စာမျက်နှာ (၆၀)နှင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီ အနုဋီ-
ကာ စာမျက်နှာ (၆၆)တို့မှ ထုတ်နုတ်ဖော်ပြအပ်ပါသည်။]

**“ငရုပ်စေ့၍ စိတ်တွေ့သတ်သတ်၊ အစပ်ကို တည့်၊ ရှုမျှော်ကြည့်သို့၊
သတ္တိကိုမျှ၊ ရှုကြည့်ရ ပရမတ္ထမှာ။”**

ဟူသောအတိုင်း ထိုထို နာမ်ရုပ်တရားတို့၏ သဘာဝသတ္တိကို ဉာဏ်-
မျက်စိဖြင့် ရှုကြည့်နိုင်မှ ပရမတ္ထသို့ အမြင်ဆိုက်ရောက်သည်။ ပရမတ္ထသို့
အသိဉာဏ်အမြင် ဆိုက်ရောက်မှ ယနုပ္ပါယ်၊ ယနုပ္ပါယ်မှ အနတ္တအသိဉာဏ်
ကို ရနိုင်သည်။ သဘာဝသတ္တိကို ဉာဏ်မျက်စိဖြင့် မရှုကြည့်က ပရမတ္ထသို့
အမြင် မဆိုက်၊ ပရမတ္ထသို့ အသိဉာဏ်အမြင် မဆိုက်လျှင် ယနု မပြု၊ ယနု
မပြုလျှင် အနတ္တအသိဉာဏ်ကို မရနိုင်။ ထို့ကြောင့် **“အနတ္တလက္ခဏာကို
ယနုဖုံးသည်”** ဟု ပညာရှိတို့ မိန့်ဆိုတော်မူကြသည်။

(မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊ စတုတ္ထတွဲ၊ စာမျက်နှာ၊ ၃၂၃-၃၂၅။)

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်၏ ပွင့်ဆိုချက်

ယနုဝိနိဗ္ဗောဂ — (ပ) — [ယနု + ဝိနိဗ္ဗောဂ။ ဝိနိဘူဇနံ ဝိနိဗ္ဗောဂဿ
ကရဏံ ဝိနိဗ္ဗောဂေါ၊ ဉာဏံ။ ဓမ္မာနံ ယနုဿ ဧကတ္တဿ ဝိနိဗ္ဗောဂေါ
ယနုဝိနိဗ္ဗောဂေါ။ အဋ္ဌဿ၊ ယော။ ၇၆။ ဝိနိဘူဇနံ ပုထတ္တရဏံ ဝိနိဗ္ဗောဂေါ။
ယနုဿ သမူဟဿ ဝိနိဗ္ဗောဂေါ ယနုဝိနိဗ္ဗောဂေါ။ သမ္မော၊ ယော။ ၁၄၇]

အပေါင်းအစုကို ခွဲခြား ဝေဖန် စိတ်ဖြာ၍ သိခြင်း၊ တစ်စုတစ်ပေါင်း-
တည်းဟု ထင်မှုကို ခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာ၍ သိခြင်း၊ တစ်စုတစ်ပေါင်းတည်းဟူသော
အယူကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်း။

ပရမတ္ထတရားတို့သည် ဝိထိစိတ်အစဉ်အရ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခု-
ဝိညာဏ်၊ သမ္မုဋိစ္ဆိင်း၊ သန္တိရဏ စသည်ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်နေကြ၏။
ယင်းသို့ ဖြစ်နေရာ၌ ရှေ့စိတ် နောက်စိတ်တို့သည် တစ်ခုတည်း မဟုတ်သော်
လည်း ထိုစိတ်တို့၏ အကြားကာလ အခြား မရှိသောကြောင့် တစ်စိတ်တည်း
ကဲ့သို့ ဖြစ်သွားခြင်းသည် **“သန္တတိယနု”** မည်၏။

တစ်စိတ်တည်းကဲ့သို့ (ရှုနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌)
မထင်ဘဲ “ဤကား ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဤကား စက္ခုဝိညာဏ်” စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်း
ဝေဖန်၍ သိခြင်းသည် “ယနုဝိနိဗ္ဗောဂ = သန္တတိယနုကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍
သိခြင်း၊ သန္တတိယနုကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်း” မည်၏။

စိတ်တစ်လုံးတစ်လုံး၌ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ စသည်ဖြင့် စေတသိက် များစွာ ယှဉ်၏။ စိတ် တစ်လုံးတစ်လုံးသည် ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ စသော စေတသိက်များစွာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ တစ်ပေါင်းတည်း အတူတကွ ဖြစ်နေကြသောကြောင့် ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ စသည်ဖြင့် ခွဲခြား မသိ တော့ဘဲ ဓမ္မတစ်ခုတည်းကဲ့သို့ ဖြစ်၍ နေခြင်းသည် “သမူဟယန” မည်၏။

ဓမ္မတစ်ခုတည်းကဲ့သို့ မထင်ဘဲ “ဤကား ဖဿ၊ ဤကား ဝေဒနာ၊ ဤကား သညာ” စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းဝေဖန်၍ သိခြင်းသည် “ယနဝိနိဗ္ဗောဂ = သမူဟယနကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ သိခြင်း၊ သမူဟယနကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်း” မည်၏။

ဖဿ၊ ဝေဒနာ စသော တရားများ၌ ဖဿသည် သံဃဋ္ဌနကိစ္စ၊ ဝေဒနာသည် အနုဘဝနကိစ္စ စသည်ဖြင့် ကိစ္စအသီးအသီး ကွဲပြားကြ၏။ ယင်းသို့ ကိစ္စ ကွဲပြားသော်လည်း စိတ်တစ်လုံးတည်းဝယ် အတူတကွ ယှဉ်၍ ဖြစ်ကြရာ၌ ထိုထိုတရားတို့၏ ကိစ္စအထူးကို မသိနိုင်လောက်အောင် ကိစ္စအားဖြင့် တစ်ခုတည်း ဖြစ်နေခြင်းသည် “ကိစ္စယန” မည်၏။

ကိစ္စတစ်ခုတည်းကဲ့သို့ မထင်ဘဲ ဖဿသည် သံဃဋ္ဌနကိစ္စ ရှိ၏။ ဝေဒနာသည် အနုဘဝနကိစ္စရှိ၏ စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းဝေဖန်၍ သိခြင်းသည် “ယနဝိနိဗ္ဗောဂ = ကိစ္စယနကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ သိခြင်း၊ ကိစ္စယနကို ဖြိုခွဲ ဖျက်ဆီးခြင်း မည်၏။

စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်ကြသော စိတ် စေတသိက် တစ်စဉ်တစ်တန်းလုံးသည် ရူပါရုံတစ်ခုတည်းကို အာရုံပြုသည့်အတွက် တစ်ခုတည်း မဟုတ်သော်လည်း တစ်ခုတည်းကဲ့သို့ တစ်ခဲနက် ဖြစ်နေခြင်းသည် “အာရမ္မဏယန” မည်၏။

အာရုံတူ၍ တစ်ခုတည်းဖြစ်နေသော်လည်း တစ်ခုတည်းကဲ့သို့ မထင်ဘဲ ဤကား ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဤကား စက္ခုဝိညာဏ်စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဤကား ဖဿ၊ ဤကား ဝေဒနာ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း ခွဲခြမ်းဝေဖန်၍ သိခြင်းသည် “ယနဝိနိဗ္ဗောဂ = အာရမ္မဏယနကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ သိခြင်း။

အာရမ္မဏယနကို ပြုခွဲဖျက်ဆီးခြင်း”မည်၏။

(နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၅၄။ သံ၊ဋီ၊၁၊၂၇၁။ မူလဋီ၊၁၆၀။)

အနတ္တလက္ခဏာကို ဘုရားပွင့်ရာ သာသနာတွင်းမှာသာ ထင်မြင်နိုင်သည်။ သာသနာပ၌ မထင်မြင်နိုင်။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၄၆။)

အနတ္တလက္ခဏာကို ‘သန္တတိ’စသော ‘ယန’ ဖုံးလွှမ်းမှုကြောင့် မသိနိုင်မမြင်နိုင်ခြင်း ဖြစ်၏။ ယနကို ပြုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်လျှင်ကား အနတ္တလက္ခဏာလည်း ဟုတ်မှန်သော သဘောအတိုင်း ထင်မြင်လာတော့သည်။

(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၄၇။)

ယထာပဏိဟိတံ ယနဝိနိဗ္ဗာဂံ ကတွာ။ (မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၂၇၆။)

ယနဝိနိဗ္ဗာဂန္တိ သန္တတိသမူဟကိစ္စယနာနံ ဝိနိဗ္ဗုဇနံ ဝိဝေစနံ။

(မ၊ဋီ၊၁၊၃၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁၊၄၂၈။)

ယနဝိနိဗ္ဗာဂေ ကဇောတိ သမူဟယနေ၊ ကိစ္စာရမ္မဏယနေ စ ပဘေဒိတေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂၊၄၃၇။)

ယနဝိနိဗ္ဗာဂံ ကတွာတိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ သမူဟာဒိယနဂဟဏံ တိန္နိတွာ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂၊၄၅၄။)

(တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်-က-ဝဂ်၊ အတွဲ-၆။ စာမျက်နှာ၊၉၈၆-၉၈၇။)

ဤကား မဟာဗုဒ္ဓဝင်ကျမ်းနှင့် တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးတို့၌ လာရှိသော ‘ယန လေးပါး’ အကြောင်းအရာများ ဖြစ်ကြပါသည်။ တစ်ဖန် နာမ်ယန လေးပါးအကြောင်းကို ဉာဏ်နုသူတို့ နားရှင်းစေရန် ထပ်မံ၍ ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။

နာမ်ယန (၄) မျိုး

တစ်ဖန် နာမ်တရားတို့တွင်လည်း -

- ၁။ **သန္တတိယန** = နာမ်အစဉ်အတန်းအတုံးအခဲ၊
- ၂။ **သမူဟယန** = နာမ်အပေါင်းအစုအတုံးအခဲ၊

၃။ ကိစ္စယန = နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္စအတုံးအခဲ၊

၄။ အာရမ္မဏယန = နာမ်အာရုံယူမှုအတုံးအခဲ — ဟူ၍

နာမ်ယန (= နာမ်အတုံးအခဲ) လေးမျိုး ရှိ၏။ မူလဋီကာ ကာမာဝစရ မဟာကုသိုလ် အဖွင့်တွင် ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

သန္တတိဃနာဒိနံ အယံ ဝိသေသော — ပုရိမပစ္ဆိမာနံ နိရန္တရတာယ
ဧကီဘူတာနမိဝ ပဝတ္တိ သန္တတိဃနတာ၊ တထာ ဖဿာဒိနံ ဧကသမူဟ-
ဝသေန ဒုဗ္ဗိညေယျကိစ္စဘေဒဝသေန ဧကာရမ္မဏတာဝသေန စ ဧကီ-
ဘူတာနမိဝ ပဝတ္တိ သမူဟာဒိဃနတာ။ (မူလဋီ၊၁၆၀။)

ဤအထက်ပါ မူလဋီကာတွင် ဖွင့်ဆိုထားတော်မူသော ယင်းနာမ်ပိုင်း ယနဟူသော နာမ်တုံးနာမ်ခဲ လေးမျိုးတို့၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပေသည်။

၁။ သန္တတိဃန = နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ

နာမ်တရားတို့၌ ဝီထိစိတ်နှင့် ဝီထိမုတ်စိတ်ဟု နှစ်မျိုး ရှိ၏။ ထိုတွင် ဝီထိမုတ်စိတ်တို့မှာ — ဘဝတစ်ခုတွင် အစဆုံးဖြစ်သည့် ပဋိသန္ဓေစိတ်၊ နောက်ဆုံးဖြစ်သည့် စုတိစိတ်၊ အလယ်ဘဝ တစ်လျှောက်လုံး၌ ဝီထိစိတ်များ မဖြစ်က ဘဝတွင် စိတ်အစဉ် မပြတ်စဲရေးအတွက် ဘဝ၏ ဆက်လက် ရပ်တည်နိုင်ဖို့ရန် အကြောင်းတရားအဖြစ် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဘဝင်စိတ်ဟု သုံးမျိုး ရှိ၏။ ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် စုတိစိတ်တို့မှာ ဘဝတစ်ခုအတွင်း၌ တစ်ကြိမ်စီ သာ ဖြစ်သော်လည်း ဘဝင်စိတ်မှာ ဝီထိစိတ်များ မဖြစ်သည့် အချိန်၌ ဝီထိ- စိတ်အစဉ်တို့၏ အကြားအကြား၌ အကြိမ်များစွာ ဘဝတစ်လျှောက်လုံး ထိုက်သလို ဖြစ်နေ၏။ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ် ဘဝင်စိတ် စုတိစိတ်တို့ကို၊ အထူး သဖြင့် အဆက်မပြတ် အကြိမ်များစွာ ဝီထိစိတ်တို့၏ အကြားအကြား၌ ဖြစ်လေ့ရှိသော ဘဝင်စိတ်တို့ကို၊ ရှေးဘဝင် နောက်ဘဝင်တရားတို့၏ တစ်ခု နှင့် တစ်ခုအကြား ခြားကွယ်သည့်တရား အကြား မရှိသည့်အတွက်ကြောင့် စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုချင်း ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မမြင်ဘဲ တစ်ဆက်တည်း တစ်ခုတည်း

တစ်စိတ်တည်းအဖြစ် မြင်ခဲ့သော် သန္တတိယန (= နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ) ဖုံးအုပ်နေသည် မည်၏။ စိတ္တက္ခဏာ တစ်ခုချင်း တစ်ခုချင်း ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မြင်ခဲ့သော် **သန္တတိယနဝိနိဗ္ဗာဏ** = နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲကို ဖြိုခွဲ ဖျက်ဆီးနိုင်ပြီ ဖြစ်၏။ နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ ပြိုသွားပြီ ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် ဝီထိစိတ်တို့သည်လည်း စိတ္တနိယာမဟူသော စိတ်တို့၏ ကိန်းသေမြဲသော နိယာမဓမ္မတာလမ်းကြောင်းအတိုင်းသာလျှင် ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိကြ၏။ ယင်းဓမ္မတာလမ်းကြောင်းက ပြောင်းလဲ၍ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ မရှိကြပေ။ ဥပမာ — ရူပါရုံကို သိမြင်သည့် စက္ခုဒွါရဝီထိ စိတ် စေတသိက်များ ဆိုကြပါစို့။ ယင်းစက္ခုဒွါရဝီထိ စိတ် စေတသိက်တို့သည် ရူပါရုံက အလွန် ထင်ရှား၍ (= အတိမဟန္တာရုံ ဖြစ်၍) ဝီထိစိတ္တက္ခဏာတို့လည်း အပြည့်အဝ ဖြစ်ခဲ့သော် — ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, စက္ခုဝိညာဏ်, သမ္ပဋိစ္ဆိဋ်, သန္တိရဏ, ဝုဋ္ဌော, ဇော (၇)ကြိမ်, တဒါရုံ (၂)ကြိမ်ဟူသော နိယာမလမ်းကြောင်းအတိုင်းသာ ဖြစ်ကြ၏။ မြန်မာလိုဆိုသော် — ဆင်ခြင်, မြင်သိ, လက်ခံ, စုံစမ်း, ဆုံးဖြတ်, ဇော (၇)ကြိမ်, တဒါရုံ (၂)ကြိမ်ဟူသော နိယာမလမ်းကြောင်းအတိုင်းသာ ဖြစ်ကြ၏။ စိတ္တနိယာမဟု ခေါ်ဆို၏။ ယင်းသို့ စိတ္တနိယာမလမ်းကြောင်း- အတိုင်း ဖြစ်သွားသော စိတ်အစဉ်တစ်ခုကို ဝီထိဟု ခေါ်ဆို၏။ ယင်းတစ်ဝီထိ အတွင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်တရားတို့ကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က သိမ်းဆည်း ရှုပွားလိုက်သောအခါ စိတ္တက္ခဏာတစ်ခုချင်း ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ စိတ်တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကို မမြင်ဘဲ စိတ်တစ်ခုတည်းအဖြစ် မြင်ခဲ့သော် ထိုယောဂါ- ဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်ကို သန္တတိယန (= နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ) ဖုံးအုပ်နေသည် မည်ပေသည်။ ဤကား ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ဤကား စက္ခုဝိညာဏ်, ဤကား သမ္ပဋိစ္ဆိဋ်, ဤကား သန္တိရဏ, ဤကား ဝုဋ္ဌော, ဤကား ပထမဇော, ဤကား ဒုတိယဇော. . . စသည်ဖြင့် စိတ္တက္ခဏာတိုင်း၌ စိတ္တက္ခဏာ တစ်ခုချင်း တစ်ခုချင်း ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မြင်ခဲ့သော် **သန္တတိယန- ဝိနိဗ္ဗာဏ** = နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်ပြီ

ဖြစ်၏။ နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ ပြုသွားပြီ ဖြစ်၏။

၂။ သမ္ပဟယနု = နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ

တစ်ဖန် နာမ်တရားတို့သည် တစ်လုံးချင်း ဖြစ်နိုင်သည့်စွမ်းအားကား မရှိကြပေ။ စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့သည် စိတ္တက္ခဏတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ၍သာ ဖြစ်ကြ၏။ ဝီထိမုတ်စိတ်အမည်ရသော ပဋိသန္ဓေစိတ် ဘဝင်စိတ် စုတိစိတ်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝီထိစိတ်တို့၌လည်းကောင်း စိတ် စေတသိက်တို့သည် ပေါင်းစု၍ အုပ်စုအလိုက်သာ ဖြစ်ကြ၏။ ပုံစံဆိုရသော် တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ တည်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ပဋိသန္ဓေအခါ နာမ်တရားတို့မှာ သောမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ခဲ့သည်ဖြစ်အံ့။

၁။ အသိစိတ် = ဝိညာဏ် - (၁)လုံး၊

၂။ အညသမာန်းအမည်ရသည့် နှစ်ဖက်ရ စေတသိက် - (၁၃)လုံး၊

၃။ အကောင်းစိတ် (= သောဘဏစိတ်) အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသည့် သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက် - (၁၉)လုံး၊

၄။ ပညိန္ဒြေစေတသိက် - (၁)လုံး

အားလုံးပေါင်းသော် (၃၄)လုံး ရှိ၏။ ပဋိသန္ဓေ၌ နာမ်တရား (၃၄)လုံး ရှိခဲ့သော် ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘဝင်နှင့် စုတိစိတ်တို့မှာလည်း အလားတူပင် (၃၄) လုံးစီပင် ရှိ၏။

တစ်ဖန် အထက်တွင် တင်ပြထားသော စက္ခုဒွါရဝီထိစိတ်အစဉ်ဝယ်

၁။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ္တက္ခဏ၌ စိတ်စေတသိက် (၁၁)လုံး၊

၂။ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ္တက္ခဏ၌ စိတ်စေတသိက် (၈)လုံး၊

၃။ သမ္ပဒိန္ဒြိုင်းစိတ္တက္ခဏ၌ စိတ်စေတသိက် (၁၁)လုံး၊

၄။ သန္တီရဏစိတ္တက္ခဏ၌ စိတ်စေတသိက်(သောမနဿဖြစ်သော်) (၁၂)လုံး၊

၅။ ဝုဋ္ဌောစိတ္တက္ခဏ၌ စိတ်စေတသိက် (၁၂)လုံး၊

၆။ ဇောစိတ္တက္ခန္ဓာ၌ (ဉာဏ်+ပီတိ ယှဉ်သော မဟာကုသိုလ်ဇော ဖြစ်သော်) စိတ်စေတသိက် (၃၄)လုံးစီ၊

၇။ တဒါရုံစိတ္တက္ခန္ဓာ၌လည်း အလားတူ (၃၄)လုံးစီ စသည်ဖြင့် အသီးအသီး ရှိနိုင်၏။

ဤသို့လျှင် စိတ္တက္ခန္ဓာတစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့သည် ထိုက်သလို ယှဉ်တွဲ၍သာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိကြ၏။ ယင်းစိတ္တက္ခန္ဓာတစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲဖြစ်ကြသော စိတ်+စေတသိက် (= နာမ်တရား)တို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုပွားလိုက်သောအခါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်က “ဤကား ဖဿ၊ ဤကား ဝေဒနာ၊ ဤကား သညာ၊ ဤကား စေတနာ၊ ဤကား ဝိညာဏ် စသည်ဖြင့် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မသိ မမြင်ဘဲ တရားလုံး တစ်ခုတည်းအဖြစ် မြင်ခဲ့သော် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်ကို သမူဟယန (= နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ) ဖုံးအုပ်ထားသည် ဖုံးအုပ်နေသည် မည်၏။

ယင်း နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် “ဤကား ဖဿ၊ ဤကား ဝေဒနာ၊ ဤကား သညာ၊ ဤကား စေတနာ၊ ဤကား ဝိညာဏ် စသည်ဖြင့် (၈)လုံး ရှိက (၈)လုံး၊ (၃၄)လုံး ရှိက (၃၄)လုံး စသော နာမ်တရားစုတို့ကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင် မြင်နိုင် သိမ်းဆည်းနိုင်၊ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်လျှင် **သမူဟယန-ဝိနိဗ္ဗောဓ** = နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်သည် မည်၏။ နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ ပြိုကွဲသွားပြီ ဖြစ်၏။

၃။ ကိစ္ဆယန = နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္ဆ အတုံးအခဲ

ယင်းစိတ္တက္ခန္ဓာ တစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော အတူယှဉ်တွဲဖြစ် ကြသည့် နာမ်တရားစုတို့ကို မဟာဋီကာဆရာတော်က နာမ်ကလာပ်ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထား၏။ (ရှုပါရှုပကလာပုပ္ပါဒနံ. . . . မဟာဋီ၊ ၂၂၃၅။) ယင်း နာမ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်ပရမတ္ထဓာတ်သား

အသီးအသီးတို့၌ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းကိစ္စ အသီးအသီး ရှိကြ၏။ အသိ-
စိတ် ဝိညာဏ်သည် အာရုံကို ရယူရာ၌ ပြဇာန်းသော ပဓာနရှေ့သွား
ခေါင်းဆောင် ဖြစ်ခြင်း လုပ်ငန်းကိစ္စ (ပုဗ္ဗင်္ဂမရသ) ရှိ၏။ ဖဿသည် အာရုံနှင့်
အသိစိတ်ကို ဆက်စပ်ပေးခြင်း၊ အာရုံကို ပွတ်ချုပ်ထိခိုက်ခြင်း (သယ်ဇူန-
ရသ)လုပ်ငန်းကိစ္စ ရှိ၏။ ဝေဒနာသည် အာရုံ၏ အရသာကို အစဉ်ခံစားခြင်း
(အနုဘဝနရသ) လုပ်ငန်းကိစ္စ ရှိ၏။ သညာသည် အာရုံကို နောက်ထပ်
တစ်ဖန် သိဖို့ရန် အမှတ်နိမိတ်ကို ပြုခြင်း (ပုနသဇ္ဇာနနနိမိတ္တကရဏရသ)
လုပ်ငန်းကိစ္စ ရှိ၏။ စေတနာသည် ကြောင့်ကြဗျာပါရပြုခြင်း (အာယူဟနရသ)
လုပ်ငန်းကိစ္စ ရှိ၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌
အတူယှဉ်တွဲဖြစ်ကြသော နာမ်တရားတိုင်း နာမ်တရားတိုင်း၌ ကိုယ်ပိုင်
လုပ်ငန်းကိစ္စ အသီးအသီး ကိုယ်စီကိုယ်စီ ရှိ၏။ ယင်း လုပ်ငန်းကိစ္စ အသီး-
အသီးကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မမြင်ခဲ့သော်
ကိစ္စယန (= နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္စ အတုံးအခဲ) ဖုံးအုပ်နေသည် မည်၏။ ယောဂါ-
ဝစရပုဂ္ဂိုလ်က ယင်းတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုလိုက်သောအခါ
“ဤကား ဖဿ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ၊ ဤကား ဝေဒနာ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ” ဤသို့
စသည်ဖြင့် ကိစ္စလုပ်ငန်းရပ် အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင်
သိမ်းဆည်းနိုင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူနိုင်သော် **ကိစ္စယနဝိနိဗ္ဗောဂ** =
နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္စ အတုံးအခဲကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်သည် မည်၏။
နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္စ အတုံးအခဲ ပြိုကွဲသွားပြီ ဖြစ်၏။

၄။ အာရမ္မဏယန = နာမ်အာရုံယူမှု အတုံးအခဲ

နာမ်တရားအားလုံးတို့သည် အာရုံယူတတ်သော သာရမ္မဏတရားတို့-
ချည်းသာ ဖြစ်ကြ၏။ သို့သော် ဝိပဿနာနယ်၌ အရှုခံ နာမ်တရားနှင့်
ရှုတတ်သော အာရုံယူတတ်သော နာမ်တရားဟု နှစ်မျိုး ရှိ၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌ-
ကထာ အရူပသတ္တကဝိပဿနာရှုနည်းတွင် အကျုံးဝင်သော **ယမကရှုနည်း၊**
ခဏိကရှုနည်း၊ ပဋိပါဠိရှုနည်း (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၊ ၂၂၇)တို့၌ ရှုနေသော ရှေ့ဝိပဿနာ-
စိတ်ကို နောက်ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုရန်၊ တစ်နည်း

ဆိုရသော် ရှေးရှေးဝိပဿနာမနောဒွါရိက ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်ကို နောက်-
နောက်သော ဝိပဿနာမနောဒွါရိက ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်ဖြင့် တစ်ဖန် ပြန်၍
ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ တစ်ဖန် ဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်း စသည့်
အထက်ပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ပိုင်းတို့၌လည်း -

ဉာတဗ္ဗ ဉာဏဗ္ဗ ဥဘောပိ ဝိပဿတိ၊ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၈။)

= ဉာတအမည်ရသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိအပ်သည့် ဒုက္ခ-
သစ္စာတရား သမုဒယသစ္စာတရားဟူသော သင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊
ဉာဏအမည်ရသော ဝိပဿနာရှုနေသည့် ဉာဏ်ပြဓာန်းသော ဝိပဿနာ-
မနောဒွါရိက ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်ကိုလည်းကောင်း - ဤ ဉာတ-ဉာဏ နှစ်မျိုး
လုံးကိုပင် ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။

ထိုတွင် အထက်တွင် ရှင်းပြထားသည့်အတိုင်း စက္ခုဒွါရဝီထိ နာမ်
တရားစု စသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ နာမ်တရားဘက်၌ သန္တတိယန၊
သမူဟယန၊ ကိစ္စယနဟု နာမ်တုံးနာမ်ခဲ နာမ်ယန သုံးမျိုး ရှိသလို ရှုနေသည့်
ဝိပဿနာဉာဏ် မနောဒွါရိကဇောဝီထိစိတ်အစဉ်ဘက်၌လည်း သန္တတိယန၊
သမူဟယန၊ ကိစ္စယနဟု နာမ်တုံးနာမ်ခဲ နာမ်ယန သုံးမျိုး ရှိသည်သာ
ဖြစ်သည်။ ရှုနေသည့် ဝိပဿနာမနောဒွါရိက ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်ဘက်၌
ရှိသော နာမ်တုံးနာမ်ခဲ နာမ်ယန သုံးမျိုးကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီး၍
ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ရှုရမည်သာ ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် ပြန်၍
ဝိပဿနာရှုရမည်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုရှုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကား
တစ်နည်း ရှုနေသော ဝိပဿနာမနောဒွါရိက ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်ကား
ဝိပဿနာနယ်၌ အထူးသဖြင့် အာရုံယူတတ်သော **သာရမ္ပဏတရား**ပင်
ဖြစ်သည်။ ထိုဝိပဿနာဉာဏ် ပြဓာန်းလျက်ရှိသော ဝိပဿနာမနောဒွါရိက
ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်ကိုလည်း နာမ်ယန သုံးမျိုးကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက်
ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည်သာ
ဖြစ်သည်။

၁။ ယင်း ဝိပဿနာမနောဒွါရိက ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်ကို ဤကား မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဤကား ပထမဇော၊ ဤကား ဒုတိယဇော - ဤသို့ စသည်ဖြင့် စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုစီ တစ်ခုစီကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မမြင်ဘဲ ဝိပဿနာဉာဏ် ဝိပဿနာစိတ် တစ်ခုအဖြစ်ဖြင့်သာ မြင်ခဲ့သော် သန္တတိယနဟူသော နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ ဖုံးနေသည် မည်၏။ ဤကား မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဤကား ပထမဇော၊ ဤကား ဒုတိယဇော - ဤသို့ စသည်ဖြင့် စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုစီ တစ်ခုစီကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မြင်ခဲ့သော် ဝိပဿနာရှုနိုင်ခဲ့သော် သန္တတိယနဟူသော နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်သည် မည်ပေသည်။ သန္တတိယန ပြုပြီ ဖြစ်သည်။

၂။ တစ်ဖန် ယင်း ဝိပဿနာမနောဒွါရိက ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်၌ ယေဘုယျအားဖြင့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း တစ်ကြိမ်၊ ဇော ခုနစ်ကြိမ် စောတတ်၏။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ္တက္ခဏ၌ နာမ်တရား (၁၂)လုံး၊ ဇောအသီးအသီး၌ ဉာဏ် ပီတိ နှစ်မျိုးလုံးယှဉ်သော် နာမ်တရား (၃၄)လုံးစီ အသီးအသီး ရှိ၏။ ယင်းစိတ္တက္ခဏ တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်တရားစုတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ် ဝိပဿနာစိတ်တစ်ခုအဖြစ်ဖြင့်သာ မြင်ခဲ့သော် သမူဟယနဟူသော နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ ဖုံးအုပ်နေသည် မည်၏။ ယင်းစိတ္တက္ခဏ တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်တရားစုတို့ကို - ဤကား ဖဿ၊ ဤကား ဝေဒနာ၊ ဤကား သညာ၊ ဤကား စေတနာ၊ ဤကား ဝိညာဏ် - စသည်ဖြင့် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်ခဲ့သော် တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုနိုင်ခဲ့သော် သိခဲ့သော် သမူဟယနဟူသော နာမ်အပေါင်းအစုအတုံးအခဲကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်သည် မည်ပေသည်။ သမူဟယန ပြုပြီ ဖြစ်၏။

၃။ တစ်ဖန် ယင်းစိတ္တက္ခဏ တစ်ခုတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားစုတို့၏ လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ မသိခဲ့သော် မရှုနိုင်ခဲ့သော် ကိစ္စယနဟူသော နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္စ

အတုံးအခဲ ဖုံးအုပ်နေသည် မည်၏။ ဤကား ဖဿ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ၊ ဤကား ဝေဒနာ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ၊ ဤကား သညာ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ၊ ဤကား စေတနာ၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ၊ ဤကား ဝိညာဏ်၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ စသည်ဖြင့် လုပ်ငန်းကိစ္စရပ် အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင်ခဲ့သော် သိခဲ့သော် ဉာဏ်ဖြင့် မြင်ခဲ့သော် ကိစ္စယနဟူသော နာမ်တုံး နာမ်ခဲကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်သည် မည်ပေသည်။ ကိစ္စယန ဟူသော နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္စ အတုံးအခဲ ပြုပြီ ဖြစ်၏။

ထိုရှုနေသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ပြဓာန်းသော ဝိပဿနာမနောဒွါရိက ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်ဘက်၌ တည်ရှိသော သန္တတိယန သမူဟယန ကိစ္စယန ဟူသော နာမ်ယနသုံးမျိုးကိုကား အာရမ္မဏယနဟု အမည်တစ်မျိုးတည်းဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားသည်ဟု မှတ်ပါ။ ဝိပဿနာအရာ၌ အထူးသဖြင့် အာရုံ ယူတတ်သော သာရမ္မဏတရားကား ဝိပဿနာဉာဏ် သို့မဟုတ် ဝိပဿနာ-ဉာဏ် ပြဓာန်းသော ဝိပဿနာမနောဒွါရိက ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်ပင် ဖြစ်-သောကြောင့်တည်း။ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံနာမ်တရားဘက်၌ သန္တတိယန သမူဟယန ကိစ္စယနဟု ယန သုံးမျိုး ရှိ၍ ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ် ပြဓာန်းသော မနောဒွါရိက ဝိပဿနာဇောဝီထိစိတ်အစဉ်ဘက်၌ အာရမ္မဏ-ယနတစ်မျိုး - ပေါင်းသော် နာမ်လောက၌ ယန လေးမျိုး ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ခွဲခြားယူမှသာလျှင် နာမ်တရား၌ ယန လေးမျိုး အဓိပ္ပါယ် ရှင်းသွားမည်။

ဤသို့လျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်ကြသော ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာအမည်ရသော ရုပ်နာမ်ကြောင်းကျိုး (= သင်္ခါရတရား)ဟူသော ဉာတတရားနှင့် ရှုနေသည့် ဝိပဿနာဉာဏ် ပြဓာန်းသော ဝိပဿနာ-မနောဒွါရိက ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်ဟူသော ဉာဏတရား - ဤဉာတ-ဉာဏ နှစ်မျိုးလုံး၌ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲဟူသော ရုပ်ယန နာမ်ယန အတုံးအခဲ များကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပါမှ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၌ ဖန်ဆင်းရှင် ပရမအတ္တနှင့် အဖန်ဆင်းခံရသော ဇီဝအတ္တ မရှိမှုကိုလည်းကောင်း၊ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၌ တစ်စုံတစ်ယောက်သော အတ္တ၏

အလိုအတိုင်း မဖြစ်မှု အနတ္တသဘောကိုလည်းကောင်း၊ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ် အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေသည့် အတ္တမဟုတ်သည့် အနတ္တသဘောကိုလည်းကောင်း၊ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲ တသဲသဲ ပြိုပျက်နေသည့် အစိုးမရမှုသဘောကိုလည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင် နေရမည် ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေရသောအခါ -

၁။ ဤ ဖြစ်ပေါ်နေသော သင်္ခါရတရားသည် တည်မှု ဌီကာလသို့ မရောက် ပါစေသတည်း။

၂။ တည်မှု ဌီကာလသို့ ရောက်ရှိနေသော ဤသင်္ခါရတရားသည် မဆွေး မြည့် မရင့်ရော်ပါစေသတည်း = မအိုပါစေသတည်း။

၃။ ဆွေးမြည့်ရင့်ရော် အိုမင်းခြင်းသို့ ရောက်ရှိနေသော ဤသင်္ခါရတရား သည် ပျက်ခြင်း ဘင်ကာလဖြင့် မပျက်စီးပါစေသတည်း - ဟု

ဤသုံးမျိုးကုန်သော အရာဌာနတို့၌ တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ အတ္တ၏ အလိုအတိုင်း ဖြစ်မှုသဘောကား မရှိသည်သာတည်း။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၌ ထိုတစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ အတ္တ၏ အလိုအတိုင်း ဖြစ်သော အခြင်းအရာမှ ဆိတ်သုဉ်းနေ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသင်္ခါရတရားတို့သည် -

၁။ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းခြင်း (= သုညတ) သဘောကြောင့်လည်း အနတ္တ မည်ပေသည်။

၂။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့ကို အစိုးတရ ပိုင်ဆိုင်သည့် သာမိ (= ပိုင်ရှင်) အတ္တ မရှိခြင်း အနက်သဘောကြောင့်လည်း ထိုသင်္ခါရတရားတို့သည် အနတ္တ မည်ပေသည်။

၃။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၌ တစ်စုံတစ်ယောက်သော အတ္တ၏ အလိုအတိုင်း ပြုလုပ်၍ ရနိုင်သော သဘော မရှိခြင်းကြောင့်လည်း ထိုသင်္ခါရတရား တို့သည် အနတ္တ မည်ပေသည်။

၄။ သာသနာပ အယူအဆရှိကြကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ကြံဆထားအပ်သည့်

ဖန်ဆင်းရှင် ပရမတ္ထ = ပရမအတ္တ, အဖန်ဆင်းခံရသော ဇီဝအတ္တရှိ၏ဟု
စွဲယူသော အတ္တဝါဒနှင့် ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောကြောင့်-
လည်း ထိုသင်္ခါရတရားတို့သည် အနတ္တ မည်ပေသည်။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၄၅။)

အနတ္တရောင်ခြည်တော်နေဝန်း

ဤကဲ့သို့သော အနတ္တဉာဏ်အမြင် အနတ္တရောင်ခြည်တော်နေဝန်း-
ကြီး၏ တင့်တယ်စမှာယ်စွာ ထွန်းလင်းထွက်ပေါ်လာရေးအတွက် ယောဂါ
ဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဉာတ-ဉာဏအမည်ရသည့် ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့ကို
တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရုပ်ယန နာမ်ယန အတုံးအခဲ
များကို ပြိုကွဲသွားအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်
ဆိုက်အောင် ရှုပွားသုံးသပ်ရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ ရှုပွားနိုင်သော
အခါတွင်မှ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ မဖြစ်ခင်က မရှိခြင်း၊ ဖြစ်ပြီးနောက် မရှိခြင်း
ဟူသော မရှိခြင်းနှစ်မျိုးတို့၏ အလယ်၌သာလျှင် အလွန်အလွန် တိုတောင်း
လှသော ယာယီအခိုက်အတန့်အားဖြင့်သာ၊ အနိစ္စအနေအထား ဒုက္ခအနေ-
အထား အနတ္တအနေအထားအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြသော သင်္ခါရတရား
တို့သာ ဖြစ်ကြသည်ဟု ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချနိုင်မည် ဖြစ်ပေ
သည်။ အနတ္တရောင်ခြည်တော်နေဝန်းကြီးသည်လည်း ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်
သူမြတ်၏ ဉာဏ်ဝတွင် တင့်တယ်စမှာယ်စွာ ကြွားကြွားဝင့်ဝင့် ငွားငွား
စွင့်လျက် ထွန်းလင်းထွက်ပေါ်လာမည် ဖြစ်ပေသတည်း။ ထို့ကြောင့်ပင်
ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာဆရာတော်က သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အား အောက်ပါ
အတိုင်း ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရန် ညွှန်ကြားထားပေသည်။

နာမ်ရုပ်ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်တတ်သည့် ထိုဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်-
အမြင်ကို ပြည့်စုံစေလိုသော ဈာန်သမထယာဉ် ရှိသော **သမထယာနိက
ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်** ရှေးဦးစွာ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ကို
ချန်ထား၍ ယင်းဈာန်မှ တစ်ပါးကုန်သော ကြွင်းကုန်သော ရူပါဝစရဈာန်
အရူပါဝစရဈာန်တို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော ဈာန်ကို ဝင်စားကာ ယင်းဈာန်မှ

ထ၍ ဝိတက် အစရှိကုန်သော ဈာန်အင်္ဂါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းဈာန်နှင့် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရား ဖြစ်ကြကုန်သော နာမ်တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း **လက္ခဏ-ရသ-စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်** (= လက္ခဏ-ရသ-ပစ္စုပဋ္ဌာန်-ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့်) သိမ်းဆည်းအပ်၏ (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူအပ်၏)။ သိမ်းဆည်းပြီး၍ (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပြီး၍) ဤအလုံးစုံသော ဈာန်နာမ်-တရားစုကို (အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်, ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်စသော) သမထအာရုံနိမိတ်သို့ ရှေးရှု ညွတ်တတ်သောကြောင့် အာရုံသို့ ရှေးရှုညွတ် တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် **နာမ်**ဟူ၍ ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၂၂။)

လက္ခဏ-ရသ-ပစ္စုပဋ္ဌာန်-ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် နာမ်တရားတို့ကို သိမ်း-ဆည်းပုံ နည်းစနစ်များကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ ဒုတိယတွဲ ခန္ဓနိဒ္ဒေသပိုင်း (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၂-၁၀၁။) တို့၌လည်းကောင်း၊ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ ထိုထို နေရာ တို့၌လည်းကောင်း ကြည့်ပါ။ ဆရာသမားများနှင့် ချဉ်းကပ်လေ့လာပါ။

ခန္ဓာငါးပါးနည်းဖြင့် သိမ်းဆည်းရူပွားပုံ အမြွက်

ဧတ္ထ ဟိ စက္ခု စေဝ ရူပဉ္စ ရူပက္ခန္ဓော၊ ဒဿနံ ဝိညာဏက္ခန္ဓော၊ တံသမ္ပယုတ္တာ ဝေဒနာ ဝေဒနာက္ခန္ဓော၊ သညာ သညာက္ခန္ဓော၊ ဖဿာဒိကာ သင်္ခါရက္ခန္ဓော။ ဧဝမေတေသံ ပဉ္စန္ဒံ ခန္ဓာနံ သမဝါယေ အာလောကန-ဝိလောကနံ ပညာယတိ။ တတ္ထ ကော ဧကော အာလောကေတိ၊ ကော ဝိလောကေတိ။ (ဒီ၊ ၄၊ ၁၁၇၅။ မ၊ ၄၊ ၁၂၆၇-၂၆၈။ သံ၊ ၄၊ ၂၂၇။ အဘိ၊ ၄၊ ၂၃၄၂။)

ဤခန္ဓာငါးပါးနည်းဖြင့် သိအောင် သိမ်းဆည်းရူပွားရမည့် ရှုကွက်၌-

- ၁။ စက္ခုအကြည်ဓာတ်နှင့် ရူပါရုံကား ရူပက္ခန္ဓာတည်း။
- ၂။ ရူပါရုံကို မြင်တတ်သော စက္ခုဝိညာဏ်ကား ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။
- ၃။ ထိုစက္ခုဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာကား ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။
- ၄။ ထိုစက္ခုဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်သော သညာကား သညာက္ခန္ဓာတည်း။
- ၅။ ထိုစက္ခုဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ဖဿ၊ စေတနာ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ဇီဝိတ၊

မနသိကာရတို့ကား သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဤသို့လျှင် ဤခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ပေါင်းဆုံခြင်းသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် တည့်တည့်ကြည့်ခြင်း စောင်းငဲ့ကြည့်ခြင်းသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသို့ တည့်တည့်ကြည့်ရာ စောင်းငဲ့ကြည့်ရာ၌ အဘယ်မည်သော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ တစ်စုံတစ်ဦးသည် တည့်တည့်ကြည့်လေသနည်း? အဘယ်မည်သော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ တစ်စုံတစ်ဦးသည် စောင်းငဲ့ကြည့်လေသနည်း? တည့်တည့်ကြည့်- သော စောင်းငဲ့ကြည့်သော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ တစ်စုံတစ်ဦးသည် မရှိသည်- သာတည်း။ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ပေါင်းဆုံခြင်းမျှသာတည်း။

(ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၆၇-၂၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၄၂။)

ဤသို့ တည့်တည့်ကြည့်ရာ စောင်းငဲ့ကြည့်ရာ၌ စက္ခုဝိညာဏ် စိတ္တက္ခန္ဓာ အခိုက်ဝယ် ခန္ဓာငါးပါးတို့ ထင်ရှားဖြစ်သွားပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင်သော် အသမ္မောဟသမ္ပဇ် ဖြစ်ပေပြီ။ သို့သော် စက္ခုဝိညာဏ်- သည် မိမိ၏ ရှေးက ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း မပါဘဲလည်း မဖြစ်နိုင်။ တစ်ဖန် ပဉ္စဒွါရာ- ဝဇ္ဇန်းစိတ်က ဘဝင်ကို လည်စေခဲ့သည်ရှိသော် ရပ်တန့်စေခဲ့သည်ရှိသော် ဝဋ္ဌောသို့ မရောက်ဘဲလည်း ဝီထိစိတ်အစဉ်၏ ရပ်တန့်သွားခြင်း (= ဘဝင်သို့ တစ်ဖန်ပြန်၍ ကျဆင်းသွားခြင်း)မည်သည် မရှိကောင်းသည်သာ ဖြစ်၏။

(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၀၉-၃၁၀။)

အကယ်၍ ရူပါရုံသည် ပရိတ္တာရုံဖြစ်ခဲ့ပါမူ ဝဋ္ဌောအထိ၊ မဟန္တာရုံ ဖြစ်ခဲ့ ပါမူ ဇော (၇)ကြိမ်အထိ၊ အတိမဟန္တာရုံ ဖြစ်ခဲ့ပါမူ တဒါရုံ (၂)ကြိမ်အထိ ဝီထိစိတ်များသည် ဆက်လက်၍ ဖြစ်ကြမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ သို့အတွက် စက္ခုဝိညာဏ် စိတ္တက္ခန္ဓာအခိုက်ဝယ် ခန္ဓာငါးပါး ထင်ရှားဖြစ်သွားသကဲ့သို့ အလားတူပင် -

- ၁။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း စိတ္တက္ခန္ဓာအခိုက်၌ ခန္ဓာငါးပါး၊
- ၂။ စက္ခုဝိညာဏ် စိတ္တက္ခန္ဓာအခိုက်၌ ခန္ဓာငါးပါး၊
- ၃။ သမ္ပဋိစ္ဆိင်း စိတ္တက္ခန္ဓာအခိုက်၌ ခန္ဓာငါးပါး၊
- ၄။ သန္တိရဏ စိတ္တက္ခန္ဓာအခိုက်၌ ခန္ဓာငါးပါး၊

- ၅။ ဝုဋ္ဌော စိတ္တက္ခဏအခိုက်၌ ခန္ဓာငါးပါး၊
- ၆။ ဇော စိတ္တက္ခဏအသီးအသီးအခိုက်၌ ခန္ဓာငါးပါးစီ၊
- ၇။ တဒါရုံ စိတ္တက္ခဏအသီးအသီးအခိုက်၌ ခန္ဓာငါးပါးစီ –

ဤသို့လျှင် စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ ခန္ဓာငါးပါးစီ အသီးအသီး ဖြစ်သွားကြ၏။ ယင်းခန္ဓာငါးပါးတို့ကို စိတ္တက္ခဏတိုင်းဝယ် ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင် ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပါက တည့်တည့်ကြည့်ရာ စောင်းငဲ့ကြည့်ရာ၌ အသမ္မောဟသမ္ပဇဉ်ဖြစ်ပေပြီ။ ထိုကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ္တက္ခဏအခိုက်၌ ခန္ဓာငါးပါးဖြစ်ပုံကို ဖွင့်ဆိုထားသော အဋ္ဌကထာစကားရပ်ကို အရိပ်ပြုလျှင် အကောင်ထင်စေသော ဥပလက္ခဏနည်း နိဒဿနနည်းအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုထားသော စကားဟု မှတ်ပါ။

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ္တက္ခဏအခိုက်၌ ခန္ဓာငါးပါး

- ၁။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုနှင့် ရူပါရုံကား ရူပက္ခန္ဓာ၊
- ၂။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ကား ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၊
- ၃။ ယင်းပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့် ယှဉ်သော သညာကား သညာက္ခန္ဓာ၊
- ၄။ ယင်းပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာကား ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊
- ၅။ ယင်းပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဖဿ၊ စေတနာ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ဇီဝိတ၊ မနသိကာရ၊ ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ အဓိမောက္ခ - ဤ (၈)လုံးတို့ကား သင်္ခါရက္ခန္ဓာ

ဤသို့လျှင် ခန္ဓာငါးပါး ဖြစ်ပေသည်။ ကျန်ဝီထိစိတ်တို့၌လည်း နည်းမှီ၍ သိပါလေ။ သောတဒွါရဝီထိစသည့် ဝီထိစိတ်အစဉ်တို့၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါလေ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ ဒုတိယတွဲ စာမျက်နှာ (၂၂၅)၌လည်း ခန္ဓာငါးပါးနည်းဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းရန် ညွှန်ကြားချက်များလည်း လာရှိပေသည်။

ဈာနသမာပတ္တိဝီထိနာမ်တရားများ

ဤကျမ်းစာ၌ကား ဈာနသမာပတ္တိဝီထိနာမ်တရားများက စ၍ သိမ်း-ဆည်းပုံ အမြွက်မျှကို တင်ပြအပ်ပါသည်။ ယင်းဈာန်နာမ်တရားတို့ကို သိမ်း-ဆည်းရာ၌ ရှေးဦးစွာ သဘာဝလက္ခဏာကို ဦးစားပေးကာ သိမ်းဆည်းပါ။ ကျွမ်းကျင်လာသောအခါ တစ်ဖန် ပြန်၍ လက္ခဏ-ရသ-ပစ္စုပဋ္ဌာန်-ပဒဋ္ဌာန်-အားဖြင့် သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုသို့ သိမ်းဆည်းရာ၌ ဈာနသမာပတ္တိဝီထိနာမ်တရားတို့ကို ဝီထိစိတ်အစဉ်အတိုင်း သိမ်းဆည်းရမည်ဖြစ်သဖြင့် ယင်းဝီထိစိတ်အစဉ်များကို အကျဉ်းချုပ်ကာ တင်ပြအပ်ပါသည်။

ဈာနသမာပတ္တိဝီထိပုံစံများ

မန္တပုဂ္ဂိုလ် = န-ဒ-မ-ပ-ဥ-န-ဂေါ-ဈာန်. . . . .

တိက္ခပုဂ္ဂိုလ် = န-ဒ-မ-ပ-ဥ-န-ဂေါ-ဈာန်. . . . .

မိမိ ရရှိထားပြီးသော ဈာန်ကို ခိုင်မြဲစေခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဝသီဘော်-ရောက် ကမ်းတစ်ဖက်သို့ပေါက် ပါရဂူမြောက်စေခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ မျက်မှောက်ဘဝ၌ ဈာနသုခ (= ဈာန်ချမ်းသာ)ကို ခံစား စံစားပါရခြင်းအလို့-ငှာလည်းကောင်း၊ အဘိညာဏ်၏ အခြေပါဒကအကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကအကျိုးငှာလည်းကောင်း မိမိရရှိထားပြီးသော ဈာန်ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ဝင်စားသော ဝီထိစိတ်အစဉ်ကို **ဈာနသမာပတ္တိဝီထိ**ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ဤတွင် ပထဝီကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော စတုက္ကနည်း ရူပါဝစရဈာန်လေးပါးနှင့် ယင်းပထဝီကသိုဏ်းပညတ်ကို ခွာနိုင်သဖြင့် အဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြသော အရူပါဝစရဈာန် လေးပါး - ပေါင်းသမာပတ် (၈)ပါးတို့ကို ပုံစံအဖြစ် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

- ၁။ ပထမဈာနသမာပတ္တိဝီထိ၊
- ၂။ ဒုတိယဈာနသမာပတ္တိဝီထိ၊

- ၃။ တတိယဈာနသမာပတ္တိဝီထိ၊
- ၄။ စတုတ္ထဈာနသမာပတ္တိဝီထိ၊
- ၅။ အာကာသာနဉ္စာယတနဈာနသမာပတ္တိဝီထိ၊
- ၆။ ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာနသမာပတ္တိဝီထိ၊
- ၇။ အာကိဉ္စညာယတနဈာနသမာပတ္တိဝီထိ၊
- ၈။ နေဝသညာနာသညာယတနဈာနသမာပတ္တိဝီထိ —

ဤသို့လျှင် (စတုတ္ထနည်းအရ) ဈာနသမာပတ္တိဝီထိ (၈)မျိုး ရှိပေသည်။ ယင်းဈာနသမာပတ္တိဝီထိနာမ်တရားစုတို့သည် အထက်တွင် တင်ပြထားသည့် ဝီထိစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိကြ၏။ ယင်းဓမ္မတာလမ်းကြောင်းမှ တိမ်း-စောင်း၍ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာကား မရှိကြပေ။ ယင်းသင်္ကေတတို့၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

- န** - **ဘဝင်္ဂစလန** - လှုပ်သောဘဝင် (အတိတ်မရဏာသန္ဓေဇာ၏ အာရုံ)
- ဒ** - **ဘဝင်္ဂပစ္စေဒ** - ရပ်သောဘဝင် (အတိတ်မရဏာသန္ဓေဇာ၏ အာရုံ)
- မ** - **မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း** - ပထဝီကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ဆင်ခြင်သော စိတ်
- ပ** - **ပရိကံ** - အပ္ပနာဈာန်ဇော ဖြစ်ပေါ်လာရန် ပြုပြင်စီရင်သော စိတ်
- ဥ** - **ဥပစာ** - အပ္ပနာဈာန်၏ အနီး၌ ကပ်၍ ဖြစ်တတ်သောစိတ်
- နု** - **အနုလောမ** - အနုလုံ = ရှေးပရိကံနှင့် နောက်အပ္ပနာဈာန်ဇောတို့ အား လျော်သော စိတ်၊
- ဂေါ** - **ဂေါတြဘု** - ကာမအန္ဓယ်ကို လွှမ်းမိုးဖိစီးတတ် ဖြတ်တတ်သောစိတ်
- ဈာန်** - (ပထဝီ)ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို စိုက်စိုက်စူးစူး အထူးမြဲမြံ ရှုအားသန်သောစိတ် = အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနဈာန် = ကသိုဏ်းပဋိဘာဂ နိမိတ်အာရုံသို့ ကပ်၍ စိုက်စိုက်စူးစူး အထူးမြဲမြံ ရှုအားသန်သော စိတ်ဟု ဆိုလိုသည်။

ပရိကံ — အလွန်အားကောင်းသော ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါတို့နှင့် ယှဉ်သော ကာမာဝစရ ဥပစာရသမာဓိ-
ဇောစိတ်တစ်မျိုးသည် မဟဂ္ဂုတ်အမည်ရသော အပ္ပနာဈာန်ဇောများ ဖြစ်-
ပေါ်လာရန် ပြုပြင်စီရင်တတ်သောကြောင့် ပရိကံ မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁၃၄။)

ဥပစာရ — ရွာ၏ အနီးဖြစ်သော အရပ်ကို ရွာဥပစာ၊ မြို့၏အနီး-
ဖြစ်သော အရပ်ကို မြို့ဥပစာဟု ဤသို့ စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသကဲ့သို့
အလားတူပင် အပ္ပနာဈာန်မှ နီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊
တစ်နည်းဆိုရသော် အနီး၌ ကျင်လည်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်း-
ကောင်း ပရိကံအမည်ရသော ကာမာဝစရ ဥပစာရသမာဓိဇော၏ နောက်၌
ကပ်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥပစာရသမာဓိဇောစိတ်ကို ဥပစာရဟူ၍ ခေါ်-
ဆိုအပ်၏။ အပ္ပနာဈာန်ဇောမှ နီးကပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယင်းသို့ ဥပစာရ
အမည်ရခဲ့သော် အပ္ပနာဈာန်ဇောနှင့် တစ်စပ်တည်း ဆက်စပ်နေသော
ဂေါတြဘု၏သာလျှင် ဥပစာရဟူသော အမည်သမညာသည် ဖြစ်သင့်၏-
ဟူသော လျဉ်းပါးဖွယ်ရာ ရှိလာပြန်၏။ သို့အတွက် — **သမိပစာရတ္ထာ** - ဟု
အဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁၃၄။)က နောက်တစ်မျိုး ထပ်ဖွင့်ပြန်သည်။ ဤစကား
အရ အပ္ပနာဇောနှင့် ကပ်လျက်ရှိသော ဂေါတြဘုဇောကို ဥပစာရဟု မခေါ်-
ဆိုဘဲ အပ္ပနာဇော၏ အနီးအပါး၌ ကျင်လည်တတ် ဖြစ်တတ်သော၊ ဂေါတြဘု
၏ ရှေးနားက ကာမဇောများကို ဥပစာရဟု ခေါ်ဝေါ်ရသည် မှတ်ပါ။
မှန်ပေသည် အလွန်မနီးကပ်ပါသော်လည်း မဝေးလွန်းသောအရပ်၌ ဖြစ်သော
တရားသည် **သမိပစာရီ** (= အနီးအပါး၌ ဖြစ်သောတရား) မည်သည်သာ
ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၁၁၆၁။)

အနုလောမ — အနုလောမအမည်ရသော ကာမာဝစရ ဥပစာရသမာဓိ
ဇောသည် ရှေးရှေး ပရိကံတို့၏ ကိစ္စကိုလည်း ဆက်လက်၍ ရွက်ဆောင်
တတ်၏။ နောက်နောက်သော အပ္ပနာဈာန်ကိုလည်း ပေါ်လာစေတတ်၏။
သို့အတွက် ရှေးရှေးပရိကံနှင့် နောက်နောက်အပ္ပနာတို့အား လျော်စွာဖြစ်-
တတ်သောကြောင့် ယင်းကာမဇောသည် အနုလောမ မည်၏။ ရှေးရှေး

ပရိကံဟူရာ၌ အပ္ပနာဇောဝီထိ၏အတွင်း၌ တည်ရှိသော ပရိကံကို ဆိုလိုသည် မဟုတ်။ အပ္ပနာဝီထိသို့ မသက်ရောက်မီ အပ္ပနာဝီထိ မကျမီ အထူးထူးသော အာဝဇ္ဇန်းရှိကြကုန်သော ရှေးရှေးဝီထိတို့၏ အတွင်း၌ တည်ရှိကြကုန်သော ဖြစ်ခဲ့သမျှသော ဇောတို့ကိုလည်း အပ္ပနာဈာန်ဇော ဖြစ်ပေါ်လာအောင် စီမံပေးကြသည်ဖြစ်၍ ပရိကံဟုပင် ခေါ်ဆိုရသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁၃၄။ မဟာဋီ၊ ၁၁၆၁။)

ဂေါတြဘူ — ဤကာမာဝစရ ဥပစာရသမာဓိဇောတို့တွင် နောက်ဆုံး ဖြစ်သော ကာမဇောသည် ကာမာဝစရအန္တယ်ကို လွှမ်းမိုးကျော်လွန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ မဟဂ္ဂုတ်အန္တယ်ကို ပွားစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ဂေါတြဘူ (= ဂေါတြဘူ) ဟူ၍လည်း ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောသဘောရှိကြကုန်သော၊ မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ လေးကြိမ်၊ တိက္ခပညပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ သုံးကြိမ် ဖြစ်ပေါ်သွားကြကုန်သော ပရိကံ ဥပစာရ အနုလုံ ဂေါတြဘူ၊ သို့မဟုတ် ဥပစာရ အနုလုံ ဂေါတြဘူ-ဟူသော ထိုဇောတို့သည် ပြကတေ့ (= ပကတိ)သော ကာမာဝစရစိတ်တို့ထက် အထူး အားရှိသော အလွန်အားကောင်းမောင်းသန်သော စွမ်းအင်အပြည့် အဝ ရှိသော ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ ငါးပါး ထင်ရှားရှိကုန်သော ကာမာဝစရတရားတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ဥပစာရ ကာမာဝစရသမာဓိဇောတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ဤဈာနသမာပတ္တိဝီထိအတွင်း၌ မဟဂ္ဂုတ် အပ္ပနာဈာန်ဇောတို့ကား အကြိမ်များစွာ စောနိုင်ကြ၏။ ယင်းသို့ အကြိမ်များစွာ စောကြခြင်းကြောင့်လည်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်ခါစ အာဒိကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်အတွက် သိမ်းဆည်းရ လွယ်ကူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ

ဓမ္မာရုံလှိုင်း - မနောဒွါရ - ဈာနသမာပတ္တိဝိထိဇယား

ဟဒယရှို မ္ဗိရာဝတ္ထုရုပ်	၅၄	၅၄	၅၄	၅၄	၅၄	၅၄
	မ	ပ	ဥ	န	ဂေါ	ဈာန် (ဈာန်ဇောအကြိမ်များစွာ)
ပထမဈာန်	၁၂	၃၄	၃၄	၃၄	၃၄	၃၄ . . .
ဒုတိယဈာန်	၁၂	၃၄	၃၄	၃၄	၃၄	၃၂ (ဝိတက်+ဝိစာရ ပြုတ်)
တတိယဈာန်	၁၂	၃၄	၃၄	၃၄	၃၄	၃၁ (ဝိတိ-ထပ်ပြုတ်)
စတုတ္ထဈာန်	၁၂	၃၃	၃၃	၃၃	၃၃	၃၁ (သုခပြုတ်-ဥပေက္ခာဝင်)

ပထမဈာန်နာမ်တရား (၃၄) လုံး

၁။ **အသိစိတ်** = ပထဝီကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို ရယူခြင်းသဘော။

[ဝိဇာနနံ အာရမ္မဏဿ ဥပလက္ခိ (မူလဋီ၊၁၊၈၇။) - ဟူသော မူလဋီကာနှင့် အညီ အာရုံကို သိသည်ဟူရာ၌ ထိုအာရုံကို လှမ်း၍ အာရုံယူရာ အာရုံယူ၍ ရမူသဘောသာ ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ အာရုံယူ၍ မရရှိပါက ထိုအာရုံကို သိသည်ဟု မဆိုနိုင်ပေ။]

၂။ **ဖဿ** = ပထဝီကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို တွေ့ထိသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော (လက္ခဏ)။

= ပထဝီကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံနှင့် အသိစိတ်ကို ဆက်စပ်ပေးခြင်းသဘော (ရသ)။

၃။ **ဝေဒနာ** = ပထဝီကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၏ အရသာကို ချမ်းချမ်းသာသာ ခံစားခြင်းသဘော (ပထမဈာန်၌ သောမနဿဝေဒနာ)။

[မှတ်ချက် ။ ။ နောက်စေတသိက်တို့၌ အာရုံဟုဆိုရာ၌ ပထဝီကသိုဏ်း ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကိုပင် အထူးရည်ညွှန်းနေသည်ဟု မှတ်ပါ။]

- ၄။ **သညာ** = အာရုံကို မှတ်သားခြင်းသဘော၊
- ၅။ **စေတနာ** = အာရုံပေါ်သို့ ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရား (= စိတ်-စေတသိက်တရား) တို့ကို ရောက်အောင် စေ့ဆော်ပေးခြင်း (= နှိုးဆော်ပေးခြင်း) သဘော၊
- ၆။ **ဧကဂ္ဂတာ** = အာရုံတစ်ခုတည်းပေါ်သို့ စိတ် ကျရောက်နေခြင်း သဘော (= တည်ငြိမ်နေခြင်းသဘော)၊
= သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ဖရိုဖရဲ မကျဲစေခြင်းသဘော၊
- ၇။ **ဇိဝိတ** = သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို စောင့်ရှောက်ပေးခြင်းသဘော (= နာမ်သက်စောင့်ဓာတ်)၊
- ၈။ **မနသိကာရ** = အာရုံဘက်သို့ စိတ်ကို (သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို) ဦးလှည့် တွန်းပို့ပေးခြင်းသဘော (= မောင်းနှင်ပေးခြင်းသဘော)၊
= အာရုံကို နှလုံးသွင်းခြင်းသဘော၊
- ၉။ **ဝိတက်** = အာရုံပေါ်သို့ စိတ်ကို (သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို) ရှေးရှု။ တင်ပေးခြင်းသဘော၊
= အာရုံကို ကြံစည်ခြင်းသဘော၊
- ၁၀။ **ဝိစာရ** = အာရုံကို ထပ်ကာထပ်ကာ သုံးသပ်ဆင်ခြင်ခြင်း (= ဆုပ်နယ်ခြင်းသဘော)၊
= အာရုံကို ထပ်၍ထပ်၍ ယူခြင်းသဘော၊
- ၁၁။ **အဓိမောက္ခ** = အာရုံကို ဆုံးဖြတ်ချက် ချခြင်းသဘော၊
- ၁၂။ **ဝိရိယ** = အာရုံကို သိအောင် (သမ္ပယုတ်တရားတို့ ဖြစ်အောင်) ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းသဘော၊

[မှတ်ချက် ။ ။ သမာဓိသိက္ခာပိုင်းဖြစ်သဖြင့် သမာဓိကို ထူထောင်ခိုက်၊ ဈာန်သမာပတ် ဝင်စားခိုက်တို့၌ အထူးသဖြင့် ပထဝီကသိုဏ်းကဲ့သို့သော

ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေအောင် ကြိုးစားအားထုတ်မှု သဘောပင် ဖြစ်သည်။ ဝီရိယသည် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံ၌ ခိုင်ခံ့အောင် တည်တံ့အောင် အားပေးထောက်ပံ့ထားခြင်း ပဂ္ဂဟလုပ်ငန်းကိစ္စကို ပြုလုပ်သည်။]

၁၃။ **ပီတိ** = အာရုံကို နှစ်သက်ခြင်းသဘော၊

၁၄။ **ဆန္ဒ** = အာရုံကို သိလိုခြင်းသဘော၊
= အာရုံ၌ စိတ်တည်ကြည်လိုခြင်း = သမာဓိဖြစ်လိုခြင်း = သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေလိုခြင်းသဘော၊

၁၅။ **သဒ္ဓါ** = ဈာန်သမာဓိသိက္ခာ (= ဈာန်သမာဓိကျင့်စဉ်)ကို ယုံကြည်ခြင်းသဘော၊

[သဒ္ဓါဖြစ်ရာ (၈)ဌာနတို့၌ သိက္ခာ သုံးပါးလည်း ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ ဈာန်သမာဓိသိက္ခာ (= ဈာန်သမာဓိကျင့်စဉ်)ကို ယုံကြည်ခြင်းသည်လည်း သဒ္ဓါပင် ဖြစ်သည်။]

၁၆။ **သတိ** = အာရုံ၌ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ဘူးတောင်းကဲ့သို့ မပေါ်စေဘဲ ကျောက်ဖျာကဲ့သို့ နစ်မြုပ်စေခြင်းသဘော၊
= အာရုံကို မမေ့ပျောက်ခြင်းသဘော၊
= အာရုံ၌ စိတ် ခိုင်မြဲခြင်းသဘော၊

၁၇။ **ဟိရိ** = မကောင်းမှု အကုသိုလ်တရား ဒုစရိုက်တရားမှ ရှုက်ခြင်းသဘော၊

၁၈။ **ဩတ္တပ္ပ** = မကောင်းမှု အကုသိုလ်တရား ဒုစရိုက်တရားမှ ကြောက်ခြင်းသဘော၊

[ဤ ဟိရိ၊ ဩတ္တပ္ပ တရား နှစ်ပါးကား ဈာန်သမာဓိအခိုက်၌ ရှေးရှုတည်နေရုံ တည်နေခြင်းသဘောသာ ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဤအပိုင်းတွင် ပထဝီကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုသာ အာရုံမူနေသည့်အခိုက် ဖြစ်ရကား အကုသိုလ်ဒုစရိုက်တို့နှင့် ထိပ်တိုက် တွေ့ဆုံနေသည့် အချိန်အခိုက်လည်း

မဟုတ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အရှက်အကြောက် ရှိ၍ သာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ကို ဖြည့်ကျင့်နေခြင်း ဖြစ်၏။ ရှက်မှု ကြောက်မှုတို့ကား ဈာန် မဝင်စားမီ၊ ဝင်စားပြီး၊ ဝင်စားဆဲအချိန်တို့၌ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ နာမ်သန္တတိအစဉ်ဝယ် ရှေးရှုတည်နေကြသည်သာ ဖြစ်၏။]

၁၉။ **အလောဘ** = အာရုံ၌ စိတ် မကပ်ငြိခြင်း မတပ်မက်ခြင်းသဘော၊
= အာရုံကို ငါ့ဟာဟု မစွဲယူခြင်းသဘော၊

၂၀။ **အဒေါသ** = အာရုံ၌ စိတ် မခက်ထန် မကြမ်းတမ်းခြင်းသဘော၊
= အာရုံကို မဖျက်ဆီးလိုခြင်းသဘော၊

၂၁။ **တကြမဗ္ဗတ္တတာ** = အာရုံ၌ စိတ်ကို အလယ်အလတ် ထားခြင်း သဘော၊
= အာရုံကို လျစ်လျူရှုခြင်းသဘော၊

၂၂။ **ကာယပဿဒ္ဓိ** = အာရုံ၌ စေတသိက်တို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသဘော၊

၂၃။ **စိတ္တပဿဒ္ဓိ** = အာရုံ၌ စိတ်၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသဘော၊

၂၄။ **ကာယလဟုတာ** = အာရုံ၌ စေတသိက်တို့၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါးခြင်း သဘော၊

၂၅။ **စိတ္တလဟုတာ** = အာရုံ၌ စိတ်၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါးခြင်းသဘော၊

၂၆။ **ကာယမုဒုတာ** = အာရုံ၌ စေတသိက်တို့၏ နူးညံ့ခြင်းသဘော၊

၂၇။ **စိတ္တမုဒုတာ** = အာရုံ၌ စိတ်၏ နူးညံ့ခြင်းသဘော၊

၂၈။ **ကာယကမ္မညတာ** = အာရုံ၌ စေတသိက်တို့၏ ခွံညားခြင်းသဘော၊
= စေတသိက်တို့၏ အာရုံကို ရှုလို့ အချိုးကျ အဆင် ပြေခြင်းသဘော၊

၂၉။ **စိတ္တကမ္မညတာ** = အာရုံ၌ စိတ်၏ ခွံညားခြင်းသဘော၊
= စိတ်၏ အာရုံကို ရှုလို့ အချိုးကျ အဆင်ပြေခြင်း သဘော၊

၃၀။ **ကာယပါဝုညတာ** = အာရုံ၌ စေတသိက်တို့၏ ပြွမ်းတီးလေ့လာနိုင်နင်းခြင်းသဘော၊
= ကျွမ်းကျင်လိမ်မာခြင်းသဘော၊
= ကိလေသာအနာကင်းခြင်းသဘော၊

၃၁။ **စိတ္တပါဝုညတာ** = အာရုံ၌ စိတ်၏ ပြွမ်းတီးလေ့လာနိုင်နင်းခြင်းသဘော၊
= ကျွမ်းကျင်လိမ်မာခြင်းသဘော၊
= ကိလေသာအနာကင်းခြင်းသဘော၊

၃၂။ **ကာယုဇကတာ** = အာရုံ၌ စေတသိက်တို့၏ ဖြောင့်မတ်ခြင်းသဘော၊
= မာယာ-သာဓဋ္ဌေယျ အက္ခေ့အကောက် ကင်းခြင်းသဘော၊

၃၃။ **စိတ္တုဇကတာ** = အာရုံ၌ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်ခြင်းသဘော၊
= မာယာ-သာဓဋ္ဌေယျ အက္ခေ့အကောက် ကင်းခြင်းသဘော၊

၃၄။ **ပညာ** = ပထဝီကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံကို ထွင်းဖောက်သိမြင်ခြင်းသဘော၊ (ဈာနသမ္မာဒိဋ္ဌိတည်း)

ဤသည်တို့ကား ပထဝီကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော ပထမဈာန်နာမ်တရား (၃၄)လုံးတို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။ ထို (၃၄)လုံးတို့တွင် ဈာန်အင်္ဂါများကို ဇောစိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ ငါးလုံးစီ ငါးလုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင်သောအခါ ကျန် စိတ်+စေတသိက် တရားတို့ကို တစ်စတစ်စ တိုး၍ သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်သည်။

ရှေးဦးစွာ ပထဝီကသိုဏ်းကို အာရုံယူကာ ပထမဈာန်ကို တစ်ဖန် ပြန်-ဝင်စားပါ။ ယင်းဈာန်မှ ထသောအခါ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် (= မနောဒွါရ)နှင့် ပထဝီကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ပူးတွဲသိမ်းဆည်းလျက် မနောဒွါရ၌ ယင်းကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံက ထင်နေသောအခါ (= ရှေးရှုကျရောက်

နေသောအခါ) ဈာန်အင်္ဂါ ငါးပါးတို့ အကြိမ်များစွာ ဆက်တိုက်ဖြစ်နေမှုကို မြင်အောင် သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုနောင် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်း သိမ်းဆည်းနည်း သုံးနည်းတို့တွင် အသိစိတ်က စ၍ သိမ်းဆည်းကြည့်ပါ။ အသိစိတ် တစ်လုံးကို ဇောစိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ အကြိမ်များစွာ အဟုန်ပြင်းစွာ ဆက်တိုက်ဖြစ်နေမှုကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင်သောအခါ နောက်ထပ် ဖဿ တစ်လုံး ထပ်တိုး၍ အသိစိတ်နှင့်ဖဿ နှစ်လုံးတို့သည် ဇောစိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ ပြိုင်တူ ဖြစ်နေသည်ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုပါ။ သိမ်းဆည်းပါ။ ဈာန်ကို ပြန်၍ ဝင်စားလိုက်၊ ဈာန်မှထကာ ယင်းနာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလိုက် - ဤသို့ ကြိမ်ဖန်များစွာ လေ့ကျင့်ပါ။ အောင်မြင်မှုကို ရရှိခဲ့သော် ဝေဒနာစသည် ကျန်စေတသိက်တို့ကိုလည်း တဖြည်းဖြည်း တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ တိုး၍ တိုး၍ (၃၄)လုံး ပြည့်သည့်တိုင်အောင် ပုံစံတူပင် ဆက်လက်၍ ရှုကြည့်ပါ။ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပါ။ သိမ်းဆည်းပါ။ ဇောစိတ္တက္ခဏတိုင်းဝယ် ယင်းဈာန်နာမ်တရား တို့၏ သုံးလုံး သုံးလုံး, လေးလုံး လေးလုံး, ငါးလုံး ငါးလုံး - ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပြိုင်တူ ဖြစ်နေမှုကို အသိဉာဏ်ဝယ် ရှင်းရှင်းကြီး မြင်နေအောင် လေ့ကျင့်ပါ။

ဤ ဈာန်စေ့မှု အမည်ရသည့် ပထမဈာန်နာမ်တရား (၃၄)လုံးတို့ကို ဇော စိတ္တက္ခဏတို့၌ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်နေမှုကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းကြီး ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင်သောအခါ ဇယားတွင် ဖော်ပြထားသည့် ပထမဈာန်သမာပတ္တိဝီထိစဉ်အတိုင်း ပုံစံတူ ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။

- ၁။ မနောဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ္တက္ခဏ၌ နာမ်တရား - (၁၂)လုံး
  - ၂။ ပရိကံစိတ္တက္ခဏ၌ နာမ်တရား - (၃၄)လုံး
  - ၃။ ဥပစာစိတ္တက္ခဏ၌ နာမ်တရား - (၃၄)လုံး
  - ၄။ အနုလုံစိတ္တက္ခဏ၌ နာမ်တရား - (၃၄)လုံး
  - ၅။ ဂေါတြဘုစိတ္တက္ခဏ၌ နာမ်တရား - (၃၄)လုံး
  - ၆။ ဈာန်ဇောစိတ္တက္ခဏအသီးအသီး၌ နာမ်တရား - (၃၄)လုံးစီ
- ဤနာမ်တရားတို့ကို စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ နာမ်ယနခေါ်သည့် နာမ်တုံး

နာမ်ခဲတို့ကို ပြိုကွဲသွားအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းပါ။

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ္တက္ခဏာ၌ နာမ်တရား (၁၂)လုံးဟူသည်မှာ အထက်-တွင် ရေတွက်ပြထားသော နာမ်တရားတို့အနက် အသိစိတ်မှ ဝီရိယသို့-တိုင်အောင်သော နာမ်တရား (၁၂)လုံးတို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းဈာန သမာပတ္တိဝီထိစဉ်အတွင်း စိတ္တက္ခဏာတိုင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရား အားလုံးတို့သည် ဤအပိုင်းတွင် အလွန်ကြည်လင်တောက်ပနေသော ပထဝီ-ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကိုပင် အာရုံပြုကြပေသည်။

‘နာမ်တရား . . နာမ်တရား . . ’ဟု သိမ်းဆည်းပါ

ယင်းပထမဈာနသမာပတ္တိဝီထိ၏ အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်-တရားတို့ကို ယင်းကဲ့သို့ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ နာမ်ယနတို့ကို ပြိုကွဲသွားအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် စိတ္တက္ခဏာတိုင်းဝယ် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ခွဲခြား စိတ်ဖြာ၍ သိမ်းဆည်းနိုင်ခဲ့သော် ယင်းဈာနသမာပတ္တိဝီထိစဉ်တစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားအားလုံးတို့ကို ခြုံငုံ၍ သိမ်းဆည်းရန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ အဋ္ဌကထာက ဤသို့ ညွှန်ကြားထားတော်မူသည်။

ပရိဂ္ဂဟေတွာ သဗ္ဗဓမ္မတံ အာရမ္မဏာဘိမုခံ နမနတော နမနဋ္ဌေန **နာမန္တိ** ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၂၂။)

သော သဗ္ဗေပိ တေ အရူပဓမ္မေ **နမနလက္ခဏေန** ဧကတော ကတွာ “ဧတံ နာမ”န္တိ ပဿတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၂၃။)

= ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ထိုအလုံးစုံကုန်သော (ပထမဈာန-သမာပတ္တိဝီထိစဉ်အတွင်းဝယ် စိတ္တက္ခဏာအသီးအသီး၌ တည်ရှိကြကုန်သော) နာမ်တရားတို့ကို **အလွန်ကြည်လင်တောက်ပနေသော ပထဝီကသိုဏ်း ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံဘက်သို့ ရှေ့ညွှတ်တိုင်းရှိုင်းတတ်သောကြောင့် ယင်းသို့ အာရုံသို့ ညွှတ်တိုင်းရှိုင်းတတ်သော သဘောလက္ခဏာအားဖြင့်** တစ်ပေါင်း တစ်စုတည်းပြု၍ **“ဤကား နာမ်တရား”**ဟု ရှု၏ (= ရှုပါ = သိမ်းဆည်းပါ။)

ဤညွှန်ကြားချက်များအရ ပထမဈာနသမာပတ္တိဝီထိ၏ အတွင်း၌ စိတ္တက္ခဏာအသီးအသီးဝယ် တည်ရှိကြကုန်သော နာမ်တရားတို့ကို ရှေးဦးစွာ အသိစိတ် ဖဿ ဝေဒနာ သညာ စေတနာ စသည်ဖြင့် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ သဘာဝလက္ခဏာကို ဦးစားပေးကာ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုပါ။ ထိုနောင် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း စိတ္တက္ခဏ၌ နာမ်တရား (၁၂)လုံး၊ ဇောစိတ္တက္ခဏ အသီးအသီး၌ နာမ်တရား (၃၄)လုံး ပြိုင်တူ ပြိုင်တူ ဖြစ်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ဆက်လက်ရှုပါ။ ယင်းနာမ်တရားတို့၏ စိတ္တက္ခဏ အသီးအသီး ဝယ် ပြိုင်တူ ပြိုင်တူ ဖြစ်နေမှုကို ထင်ထင်ရှားရှား ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်သော အခါ ယင်းဝီထိစဉ်တစ်ခုလုံးအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားအားလုံးကို ခြုံငုံ၍ ယင်းနာမ်တရားတို့၏ ပထဝီကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံသို့ ညွတ် ကိုင်းရှိုင်းနေသည့် သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **“နာမ်တရား နာမ်တရား”** ဟု ဆက်လက် သိမ်းဆည်းပါ။ ခွဲရှုခြင်း၊ ခြုံရှုခြင်း ဟူသော နှစ်နည်းလုံးကို အသုံးပြုရမည် ဖြစ်သည်။

ဤကား အသိစိတ်က စ၍ ဈာနဓမ္မ အမည်ရသည့် နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပုံ အမြွက်တည်း။ ဖဿက စ၍ သိမ်းဆည်းရာ၊ ဝေဒနာက စ၍ သိမ်းဆည်းရာတို့၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။ ကြွင်းကျန်ကုန်သော ဈာနသမာပတ္တိဝီထိတို့၌လည်းကောင်း၊ ရုပ်တရားတို့ကို အာရုံပြုကာ ဖြစ်ပေါ် လာကြကုန်သော ကာမာဝစရနာမ်တရားတို့၌လည်းကောင်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။ ဆရာသမားများနှင့် ချဉ်းကပ်လေ့လာပါ။

ဝေတ္တပေတမ္မံ = ပိုင်းခြားမှတ်သားပါ

ဤဈာနသမာပတ္တိဝီထိအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ဈာနဓမ္မ အမည်ရ- သည့် နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာဝယ် အသိစိတ် (= ဝိညာဏ်)က စ၍ သိမ်းဆည်းသည့်နည်း၊ ဝေဒနာက စ၍ သိမ်းဆည်းသည့်နည်း၊ ဖဿက စ၍ သိမ်းဆည်းသည့်နည်းဟူသော ဤနာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုပွားနည်း သိမ်းဆည်းနည်း သုံးနည်းတို့တွင် တစ်နည်းနည်းဖြင့် နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းသောအခါ

စိတ္တက္ခဏာအသီးအသီးဝယ် တည်ရှိကြသော (၁၂)လုံး၊ (၃၄)လုံးသော နာမ်-
တရားတို့ကို ခြုံငုံ၍ ‘နာမ်တရား နာမ်တရား’ဟု သိမ်းဆည်းသော်လည်း
(၁၂)လုံး၊ (၃၄)လုံးကုန်သော ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့ကို ပရမတ္ထဓာတ်သား
တစ်ခုတည်းအနေဖြင့် မမြင်ဘဲ ဖဿ ဝေဒနာ သညာ စေတနာ ဝိညာဏ်
စသည်ဖြင့် ပရမတ္ထဓာတ်သား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြား
စိတ်ဖြာ၍ ပိုင်းခြား မှတ်သားနိုင်ရမည်ဟု သိစေလို၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်
က **ဝဝတ္ထပေတပွံ** (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၂၂၂။)ဟု ညွှန်ကြားထားတော်မူပေသည်။

နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားပါ

**တတော ယထာ နာမ ပုရိသော အန္တောဂေဟေ သပွံ ဒိသွာ တံ
အနုပန္နမာနော တဿ အာသယံ ပဿတိ၊ ဝေမေဝ အယမ္ပိ ယောဂါဝစရော
တံ နာမံ ဥပပရိက္ခန္တော “ဣဒံ နာမံ ကိ နိဿာယ ပဝတ္ထတိ”တိ ပရိယေ-
သမာနော တဿ နိဿယံ ဟဒယရူပံ ပဿတိ၊ တတော ဟဒယရူပဿ
နိဿယဘူတာနိ၊ ဘူတနိဿိတာနိ စ သေသုပါဒါယရူပါနိတိ ရူပံ ပရိဂ္ဂ-
ဏှာတိ၊ သော သပ္ပမေတံ ရူပနတော ရူပန္တိ ဝဝတ္ထပေတိ၊ တတော
နမနလက္ခဏံ နာမံ၊ ရူပနလက္ခဏံ ရူပန္တိ သဇဇိပတော နာမရူပံ ဝဝတ္ထပေတိ။**
(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၂၂၂။)

= ဈာနသမာပတ္တိဝီထိအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ဈာနဓမ္မအမည်ရသည့်
နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ — လောကဥပမာအားဖြင့်
ယောက်ျားတစ်ဦးသည် အိမ်တွင်း၌ မြွေကို တွေ့မြင်ခဲ့သော် ထိုမြွေ၏ နောက်-
သို့ အစဉ်လိုက်လျက် ကြည့်ရှုသည်ရှိသော် ထိုမြွေ၏ ကိန်းဝပ်တည်နေရာ
နေရာကို တွေ့မြင်ရသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်-
သည်လည်း ထိုနာမ်တရားကို — “ဤနာမ်တရားသည် အဘယ်ကို မှီ၍
ဖြစ်နေသနည်း” — ဟု ဉာဏ်ပညာဖြင့် စူးစမ်းဆင်ခြင်လတ်သော် ရှာဖွေ
ကြည့်လတ်သော် ထိုနာမ်တရား၏ မှီရာ ဟဒယရုပ်ကို တွေ့မြင်လေ၏။ ထို-
နောင် ဟဒယရုပ်၏ မှီရာ ဘူတရုပ် (= ဓာတ်ကြီးလေးပါး)တို့ကိုလည်းကောင်း၊
ဘူတရုပ် (= ဓာတ်ကြီးလေးပါး)ကို မှီ၍ ဖြစ်နေကြကုန်သော ဟဒယရုပ်မှ

ကြွင်းကျန်ကုန်သော ဥပါဒါရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း - ဤသို့လျှင် ရုပ်တရားကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၏ (= သိမ်းဆည်း၏)။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤအလုံးစုံသော ရုပ်တရားကို ဖောက်ပြန်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် ‘ရုပ်’ဟု ပိုင်းခြားမှတ်သား၏။ ထိုနောင် -

- ၁။ အာရုံသို့ ညွတ်တတ်သော သဘောလက္ခဏာရှိသော တရားကား နာမ်၊
  - ၂။ ဖောက်ပြန်တတ်သော သဘောလက္ခဏာရှိသော တရားကား ရုပ် -
- ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် နာမ်နှင့် ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သား၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၂။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၏ သတ်မှတ်ချက် ညွှန်ကြားတော်မူချက်- အတိုင်း ဈာနသမာပတ္တိဝီထိအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းနာမ်တရားတို့၏ မှီရာ ဟဒယ (= နှလုံးအိမ်)၌ တည်ရှိကြကုန်သော၊ ရှေးရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် တင်ပြထားသည့်အတိုင်း ဟဒယဝတ္ထုနှင့် တကွ (၅၄)မျိုးကုန်သော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့ကိုပါ ဆက်လက်သိမ်းဆည်း၍ နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သား- ရမည် ဖြစ်သည်။ ဒွါရ (၆)ပါးလုံးတို့၌ နည်းတူ သဘောပေါက်ပါလေ။ ဆရာသမားများထံသို့ ချဉ်းကပ်၍သာ လေ့လာဆည်းပူးပါ။

ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် တည်ရာ အာရုံရှိကြသော ရူပါဝစရဈာန်တို့ကို- လည်းကောင်း၊ ထိုပထဝီကသိုဏ်းကို ခွာ၍ ပွားများထားအပ်ကုန်သော အရူပါဝစရဈာန်တို့ကိုလည်းကောင်း နည်းမှီ၍ သိမ်းဆည်းပါလေ။ ကသိုဏ်း ဆယ်ပါးလုံးတို့၌ ပုံစံတူ သိမ်းဆည်းပါ။ ကြွင်း ဈာန်နာမ်တရားတို့၌လည်း နည်းမှီ၍ သိမ်းဆည်းပါလေ။

ဝိတက်-ဝိစာရ-ပိတိ

တတ္ထ ဝိတက္ကဝိစာရာန ဝူပသမာတိ ဝိတက္ကဿ စ ဝိစာရဿ စာတိ ကုမေသံ ဒွိန္ဒ ဝူပသမာ သမတိက္ကမာ ဒုတိယဇ္ဈာနက္ခဏေ အပါတုဘာဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁၅၁။)

ပဗ္ဗဘာဂေ ပရိကမ္မဥပစာရစိတ္တာနိ သဝိတက္ကသဝိစာရာနိ သပို့တိ-
ကာနိ. . . (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၂၃၇။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာကြီးတို့၏ ဖွင့်ဆိုတော်မူချက်များနှင့် အညီ ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတြဘုဟူသော ကာမာဝစရ ဥပစာရသမာဓိဇော-
တို့၌ ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိတို့ကား ယှဉ်လျက်ပင် ရှိကြသည်။ ဒုတိယဈာန်
စသည့် အပ္ပနာဈာန်သမာဓိတို့၏ အခိုက်၌သာလျှင် ဝိတက် ဝိစာရတို့
မယှဉ်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ (စတုတ္ထနည်းကို ရည်ညွှန်းထားပါသည်။) သို့သော်
စတုတ္ထဈာန်၏ ဥပစာရသမာဓိဇောတို့၏ အခိုက်၌လည်း ပီတိ မယှဉ်နိုင်-
ကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာတွင် ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

အယံ ပန ဝိသေသော၊ ယသ္မာ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခါယ
ဝေဒနာယ အာသေဝနပစ္စယေန ပစ္စယော န ဟောတိ၊ စတုတ္ထဇ္ဈာနေ စ
အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ ဥပ္ပဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ တသ္မာ တာနိ ဥပေက္ခာဝေဒနာ-
သမ္ပယုတ္တာနိ ဟောန္တိ။ ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တက္ကာယေဝ စေတ္ထ ပီတိပိ ပရိ-
ဟာယတီတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁၆၀။)

တာနိတိ အပ္ပနာဝိထိယံ ဇေနာနိ သန္ဓာယာဟ။ (မဟာဋီ၊ ၁၁၈၉။)

= ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား ထူးခြားချက်တည်း။ သုခဝေဒနာသည် အဒုက္ခ-
မသုခအမည်ရသော ဆင်းရဲမဟုတ် ချမ်းသာမဟုတ်သည့် အလယ်အလတ်
ခံစားမှု ဥပေက္ခာဝေဒနာအား အာသေဝနပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးမပြုနိုင်
ဖြစ်ခဲ့၏။ စတုတ္ထဈာန်၌လည်း အဒုက္ခမသုခ အမည်ရသော ဥပေက္ခာ-
ဝေဒနာသာ ဖြစ်သင့်၏။ ထို့ကြောင့် စတုတ္ထဈာန်ဝိထိ (= ရူပါဝစရစတုတ္ထ-
ဈာန်ဝိထိ+အရူပါဝစရဈာန်ဝိထိ)၏ အတွင်း၌ တည်ရှိကြကုန်သော လေးကြိမ်
သို့မဟုတ် သုံးကြိမ်ကုန်သော ကာမာဝစရ ဥပစာရသမာဓိဇောတို့နှင့် အပ္ပနာ-
ဇောတို့သည်လည်း ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်သာ ယှဉ်ကြရကုန်၏။ ယင်းသို့
ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်နေသည့်အတွက်ကြောင့်ပင်လျှင် ပီတိသည်လည်း
ယုတ်လျော့သွားရပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁၆၀။ မဟာဋီ၊ ၁၁၈၉။)

သို့သော် ဥပစာရသမာဓိဇောတို့၌ ဝိတက် ဝိစာရတို့ကား ယှဉ်လျက်ပင် ရှိကြသည်။

ကာမာဝစရနာမ်တရားများ

တသွာ တံ ရူပံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပန္နံ ဝေဒနံ, သညံ, သင်္ခါရေ, ဝိညာဏဉ္စ “ဣဒံ အရူပံ” နှိ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ အနိစ္စာဒိတော ပဿတိ။

(အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၀။)

အချို့သော ကာမာဝစရနာမ်တရားတို့သည် ယေဘုယျအားဖြင့် ပညတ်နှင့် ပရမတ်နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် အာရုံပြုကြ၏။ ထိုတွင် အထက်ပါ အဋ္ဌကထာကြီးများ၏ ညွှန်ကြားထားတော်မူချက်များနှင့် အညီ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်တရားကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဏ်ဟူသော နာမ်တရားစုကို ရှေးဦးစွာ စတင်၍ သိမ်းဆည်းရှုပွားရမည် ဖြစ်ပေသည်။

အချို့အရာ၌ ရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာဝယ် အထူးသဖြင့် ရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော အကုသိုလ်နာမ်တရားစုတို့ကို သိမ်းဆည်းရာဝယ် အခက်အခဲ ရှိနေပါက ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော အကုသိုလ်နာမ်တရားတို့က စ၍ သိမ်းဆည်းပြီးနောက် ပရမတ်ရုပ်တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော အကုသိုလ်နာမ်တရားတို့ကို ဆက်လက်သိမ်းဆည်းခဲ့သော် လွယ်ကူသော သဘော ရှိပေသည်။ ဤသို့ ပြုကျင့်ရာ၌ ပညတ်ကို ဝိပဿနာရှုနေသည်ကား မဟုတ်၊ ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော နာမ်တရားတို့ကိုသာ သိမ်းဆည်းနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ပထဝီကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကဲ့သို့သော ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော စွာန်နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားသကဲ့သို့ မှတ်ပါ။

တစ်ဖန် နာမ်တရားကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော နာမ်

တရားတို့ကို နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စတင်၍ အားသစ်စဖြစ်သော အာဒိကမ္မိက ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ “ဒုပ္ပရိဂ္ဂါဟ = သိမ်းဆည်းဖို့ရန် ခက်ခဲသောကြောင့်” အဋ္ဌကထာများက မညွှန်ကြားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဝိပဿနာပိုင်းသို့ ရောက်ရှိ သောအခါ၌ကား **အရူပသတ္တကဝိပဿနာရူနည်း**(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၂။)တို့၌လည်း- ကောင်း၊ ဘင်္ဂဉာဏ် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၈။)စသော အထက်ပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်- ပိုင်းတို့၌လည်းကောင်း နာမ်တရားကို အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော နာမ်တရားတို့ကိုလည်း ဝိပဿနာရူပွားပုံစနစ်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော် ဤနာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပိုင်း၌ကား ရုပ်တရားကို အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြသော ကာမာဝစရနာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပုံကို အဋ္ဌက- ထာများက ဦးစားပေး၍ ညွှန်ကြားထားပေသည်။

အာရုံ (၆) ပါး ခွဲပုံ

ရုပ်တရားတို့ကို အာရုံအလိုက် ခွဲတမ်းချလိုက်ပါက အာရုံ (၆)မျိုး ရရှိ- ပေသည်။

- ၁။ ရူပါရုံ = အရောင်အဆင်း၊
- ၂။ သဒ္ဓါရုံ = အသံ၊
- ၃။ ဂန္ဓာရုံ = အနံ့၊
- ၄။ ရသာရုံ = အရသာ၊
- ၅။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ = အတွေ့အထိ (= ပထဝီ-တေဇော-ဝါယော။)
- ၆။ ဓမ္မာရုံ
  - (က) ပဿာဒရုပ် = အကြည်ရုပ် (၅)ပါး၊
  - (ခ) သုခုမရုပ် = သိမ်မွေ့သောရုပ် (၁၆)ပါး၊

ဤသို့လျှင် ရုပ်တရားတို့ကို အာရုံအလိုက် ခွဲတမ်းချလိုက်သော် အာရုံ (၆)မျိုး ရရှိပေသည်။ ထိုတွင် ဓမ္မာရုံအမည်ရသော ဓမ္မာရုံလိုင်း၌ အကျုံးဝင်- သော ရုပ်တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြသော နာမ်တရားများမှာ

ကာမာဝစရ မနောဒွါရိက ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်များသာ ဖြစ်ကြသဖြင့် ဝီထိ-
စိတ်အရေအတွက် နည်းပါးရကား နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားသစ်စ ယောဂီ
သူတော်စင်တို့အဖို့ ပိုမို၍ လွယ်ကူချောမောပေသည်။

၁။ ရူပါရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော စက္ခုဒွါရဝီထိနှင့်
ထိုရူပါရုံကိုပင် ဆက်လက်အာရုံယူကြသော တဒနုဝတ္တိကမနောဒွါရ-
ဝီထိ စသော မနောဒွါရဝီထိ နာမ်တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း၊
အလားတူပင် -

၂။ သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော သောတဒွါရဝီထိ
မနောဒွါရဝီထိ၊

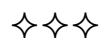
၃။ ဂန္ဓာရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော ယာနဒွါရဝီထိ
မနောဒွါရဝီထိ၊

၄။ ရသာရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော ဇိဝှါဒွါရဝီထိ
မနောဒွါရဝီထိ၊

၅။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော ကာယဒွါရဝီထိ
မနောဒွါရဝီထိ၊

၆။ ဓမ္မာရုံအမည်ရသည့် ရုပ်တရားအသီးအသီးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ
ကြကုန်သော မနောဒွါရဝီထိ -

ဤဝီထိအသီးအသီး အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားတို့ကိုလည်း
နာမ်တုံးနာမ်ခဲ နာမ်ယနအသီးအသီးကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်-
အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းရှုပွားရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ဆရာသမား-
များနှင့်သာ ချဉ်းကပ်လေ့လာပါ။

ဥပနိဿယပစ္စည်း၏ အစွမ်းသတ္တိ

■ စွန့်လွှတ် လှူဒါန်းနေသော

(ကဗဠိကာ ရာဟာရ ဟူသော) ဘောဇဉ်က
သဒ္ဓါတရားစသော ကုသိုလ်တရားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် . . .
ထိုဘောဇဉ်ဟူသော ဥတုဇဿုမကရုပ်တို့ကို
ဝိပဿနာရှုခဲ့သော်
ဝိပဿနာကုသိုလ်တရားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် . . .
အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး၏။

■ ထို . . . ဘောဇဉ်ကိုပင်

ရသတဏှာဓာတ်ဖြင့်
မက်မက်မောမော စားသုံးခဲ့သော် ရာဂစသော ကိလေသာ ,
“ငါမို့ လှူနိုင်တာ” . . . ဟု
ဂုဏ်ယူဝင့်ကြွားခဲ့လျှင်လည်း မာန ကိလေသာ ,
သူတော်ကောင်းဓာတ်ခံ အားပျော့သူတို့၏ သန္တာန်၌
သူတစ်ပါးတို့၏ မွန်မြတ်သော ခဲပွယ်ဘောဇဉ်တို့ကို အာရုံပြု၍
ကိုယ့်ထက်သာ မနာလို ငြူစူစောင်းမြောင်းခြင်း ဣဿာတရား ,
မွန်မြတ်သော မိမိ၏ ဘောဇဉ်ကို
သူတစ်ပါးတို့နှင့် ဆက်ဆံမှုကို သည်းမခံနိုင်ခြင်း မစ္ဆရိယတရား ,
. . . စသည်တို့သည်လည်း ထင်ရှားဖြစ်ပွားလာတတ်၏။

■ ဘောဇဉ်ဟူသော ကဗဠိကာ ရာဟာရက

သဒ္ဓါစသည့် ကုသိုလ်တရားတို့အားလည်းကောင်း ,
ရာဂစသည့် အကုသိုလ်တရားတို့အားလည်းကောင်း
ဤသို့ . . . ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံကို
ဘုရားရှင်သည် . . .
“ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော် ပဉ္စာဝါရ” ၌ ဟောကြားထားတော်မူ၏။

အခန်း (၆)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်ကို မသိလျှင်

တစ်ချိန်တွင် ဘုရားရှင်သည် ကုရုတိုင်း ကမ္မာသမ္ပေ အမည်ရှိသည့် နိဂုံးရွာကြီးကို ဆွမ်းခံရွာအဖြစ် အမှီပြုကာ ထိုနိဂုံးကြီးနှင့် မလှမ်းမကမ်း၌ တည်ရှိသော တောအုပ်ကြီးတစ်ခု အတွင်းဝယ် သီတင်းသုံးစံနေတော်မူ၏။ ထိုနေ့ ဆွမ်းစားခြင်းကိစ္စ ပြီးဆုံးသောအခါ အရှင်အာနန္ဒာ ကိုယ်တော်မြတ်သည် ထိုတောအုပ်အတွင်း နေ့သန့်စင်တော်မူရာအရပ်၌ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ ထိုင်နေတော်မူကာ သောတာပတ္တိ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူ၏။ ထိုနောင် ပိုင်းခြားထားသော အချိန်စေ့သောအခါ ထို သောတာပတ္တိ ဖလသမာပတ်မှ ထတော်မူကာ ပစ္စယကာရ အမည်ရသည့် ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်) တရားတော်သို့ ဉာဏ်ကို သွတ်သွင်းတော်မူလိုက်၏။

- ၁။ အစ အဝိဇ္ဇာမှသည် အဆုံး ဇရာမရဏသို့တိုင်အောင်လည်းကောင်း၊
- ၂။ အဆုံး ဇရာမရဏမှ အစ အဝိဇ္ဇာသို့တိုင်အောင်လည်းကောင်း၊
- ၃။ နှစ်ဖက်သော အစွန်းတို့မှ အလယ်သို့လည်းကောင်း၊
- ၄။ အလယ်မှ နှစ်ဖက်သော အစွန်းတို့သို့လည်းကောင်း

ဉာဏ်ကို ရောက်စေလျက် သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် အင်္ဂါ (၁၂)ရပ် ရှိသော

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူ၏။ ထိုသို့ ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူသော အရှင်အာနန္ဒာ ကိုယ်တော်မြတ်၏ ဉာဏ်ဝယ် ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)သဘောတရားသည် ထင်ရှား သည်ဖြစ်၍ ပေါ်လွင်သထက် ပေါ်လွင်သည်ဖြစ်၍ ထင်လာ၏။ ထိုနောင် အရှင်အာနန္ဒာကိုယ်တော်မြတ်က ဤသို့ စဉ်းစားတော်မူပြန်၏။

“ဤ ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)သဘောတရားကို ဘုရားရှင်အားလုံးတို့က “နက်လည်း နက်နဲ၏။ နက်နဲသည့်အတွက် နက်နဲ ယောင်လည်း ထင်၏”ဟု ဟောကြားထားတော်မူအပ်၏။ ပဒေသဉာဏ် (= အဘက်ဘက်မှ အကြွင်းအကျန်မရှိ ကုန်စင်အောင် သိနိုင်သည့် နိပ္ပဒေသ ဉာဏ်ကို သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်တို့သာ ရရှိနိုင်သဖြင့် သာဝကတို့ အနေဖြင့် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်ရုံမျှ တစ်စိတ်တစ်ဒေသမျှကိုသာ သိသောဉာဏ်)၌သာ ရပ်တည်နေသော သာဝကတစ်ဦးမျှသာဖြစ်သော ငါ၏ အသိဉာဏ်၌ကား ပေါ်ပေါ်လွင်လွင် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ကာ တည်နေ- ပေ၏။ ငါ၏ ဉာဏ်မှာသာလျှင် ပေါ်ပေါ်လွင်လွင် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ကာ တည်နေလေသလော၊ သို့မဟုတ် သူတစ်ပါးတို့ဉာဏ်မှာလည်း ပေါ်ပေါ်လွင် လွင် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ကာ တည်နေလေသလော”ဟု စဉ်းစားတော်မူ၏။

ဤသို့ စဉ်းစားတော်မူပြီးနောက် ဤအကြောင်းအရာကိုပင် သယ်ဆောင် ကာ ဘုရားရှင်အား မေးမြန်းလျှောက်ထားရမူ တရားကောင်း တစ်ပုဒ်ကို နာကြားခွင့် ရရှိလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ကာ ညနေချမ်းအခါဝယ် ဘုရားရှင် ထံတော်မှောက်သို့ ချဉ်းကပ်တော်မူလေသည်။ ချဉ်းကပ်တော်မူပြီးနောက် ဤသို့ လျှောက်ထားတော်မူလိုက်၏။

“ဤ ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)သဘောတရားသည် နက်နဲသည် ခက်ခဲသည်ဟု ဆိုသော်လည်း တပည့်တော်၏ ဉာဏ်ဝယ် ပေါ်လွင်သကဲ့သို့ လွယ်သကဲ့သို့ ထင်နေပါသည် မြတ်စွာဘုရား”ဟု တင်ပြ လျှောက်ထားတော်မူ၏။ ထိုအခါ ဘုရားရှင်က အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ကြား တော်မူလိုက်၏။

မာဟောဝံ အာနန္ဒ အဝစ၊ မာဟောဝံ အာနန္ဒ အဝစ၊ ဂမ္ဘီရော စာယံ အာနန္ဒ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဂမ္ဘီရောဘာသော စ၊ တေဿ အာနန္ဒ ဓမ္မဿ အနန္တဗောဓော အပ္ပဋိဝေဓော ဝေမယံ ပဇာ တန္တာကုလကဇာတာ ကုလဂဏ္ဍိ- ကဇာတာ မုဉ္ဇပဗ္ဗေဘူတာ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိံ ဝိနိပါတံ သံသာရံ နာတိဝတ္ထတိ။

(ဒီ။၂၂၄၇။ သံ၊၁၊၃၁၈။)

အနုနုဗောဓာတိ ဉာတပရိညာဝသေန အနုနုဗုဗ္ဗနာ။

အပ္ပဋိဝေဓာတိ တိရဏပ္ပဟာနပရိညာဝသေန အပ္ပဋိဝိဗ္ဗနာ။

(ဒီဋ္ဌ၊၂၂၈၅။ သံ၊၄၊၂၂၈၈။)

= အာနန္ဒာ . . . ဤသို့ မပြောဆိုလင့်၊ အာနန္ဒာ . . . ဤသို့ မပြော- ဆိုလင့်၊ ဤကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)သဘောတရားသည် နက်လည်း နက်နဲ၏။ နက်နဲသည့်အတွက်ကြောင့် နက်နဲယောင်လည်း ထင်၏။ အာနန္ဒာ . . . ဤကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်) သဘောတရားကို ဉာတပရိညာဟူသော အနုဗောဓဉာဏ်ဖြင့် လျော်စွာ ထိုးထွင်း၍ မသိခြင်းကြောင့်၊ တိရဏပရိညာ ပဟာနပရိညာဟူသော ပဋိဝေဓ ဉာဏ်ဖြင့် မဂ်ဆိုက် ဖိုလ်ဆိုက် ထွင်းဖောက် မသိခြင်းကြောင့် ဤသတ္တဝါ အပေါင်းသည် ဤသို့ကလောက် ရက်ကန်းသည်တို့၏ ရှုပ်ထွေးပွေလီလှသော ချည်ခင် ချည်ထွေးကဲ့သို့ ဖြစ်၍ နေကြရ၏။ စာပေါင်းသောင်းငှက်မ၏ အသိုက်သဖွယ် ဖြစ်၍ နေကြရ၏။ ဖြူဆံမြက် ပြိန်းမြက်ဖြင့် ပြုလုပ်ထား အပ်သော ခြေသုတ်ကြိုးဝန်း၏ အရင်းအဖျား ရှာမရအောင် ရှုပ်ထွေး၍ နေသကဲ့သို့ သံသရာကြီးထဲ၌ ရှုပ်ထွေးပွေလီ၍ နေကြရ၏။ အလိုအာသာဆန္ဒ ကင်းလျက် ဖရိုဖရဲ ပြိုကွဲပျက်စီးလျက် ကျရောက်ရာဖြစ်သော အပါယံ ဒုဂ္ဂတိ သံသရာကိုလည်းကောင်း၊ အပါယံမှ ကြွင်းသော သုဂတိ သံသရာကိုလည်း- ကောင်း မကျော်လွှား မလွန်မြောက်နိုင်ပေ။ (ဒီ၊၂၂၄၇။ သံ၊၁၊၃၁၈။)

ဤအထက်ပါ မဟာနိဒါနသုတ္တန် ဒေသနာတော်ကိုပင် ကိုးကား၍ အဋ္ဌကထာကြီးများကလည်း အောက်ပါအတိုင်း ဆုံးဖြတ်ချက် ချထားတော် မူကြပြန်၏။

**ဣဒဉ္ဇိ အတိဂမ္ဘီရတော အဂါမံ၊ နာနာနယဂဟနတော ဒုရဘိယာနံ။
ဉာဏာသိနာ သမာဓိပဝရသိလာယံ သုနိသိတေန -**

**ဘဝစက္ကမပဒါလေတွာ၊ အသနိဝိစက္ကမိဝ နိစ္စနိမ္မထနံ။
သံသာရဘယမတီတော၊ န ကောဓိ သုပိနန္ဒရေပုတ္တိ။**

(အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၂၁။)

= ဤ ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်) သဘောတရားသည်ကား နက်နဲသည့်အတွက်ကြောင့် ထောက်ရာတည်ရာကို မရနိုင်။ အထူးထူးသော နည်းနာနယတည်းဟူသော ချို့ပတ်တို့ဖြင့် ထူထပ်သည့်အတွက်ကြောင့် ကျော်လွှား လွန်မြောက်နိုင်ခဲ့၏။ သမာဓိတည်းဟူသော မြတ်သော ကျောက်ဖြာထက်၌ မြမြထက်အောင် ကောင်းစွာ သွေး၍ ထားအပ်သော ဉာဏ်တည်းဟူသော သန်လျက်ဖြင့် မိုးကြိုးစက်ဝန်းကဲ့သို့ သတ္တဝါတို့ကို အမြဲမပြတ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှုသဘော တရားတည်းဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် (= သံသရာဘဝစက်) ကို မဖောက်ခွဲနိုင်ဘဲ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ ဘေးဆိုးကြီးကို ကျော်လွှားလွန်မြောက်သွားသော တစ်စုံတစ်ယောက်သော သူမည်သည် အိမ်မက်၏ အတွင်း၌သော်မျှလည်း မရှိခဲ့စဖူးပေ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၂၁။)

ဤအထက်ပါ မဟာနိဒါနသုတ္တန်ဒေသနာတော် ကောက်နုတ်ချက်နှင့် အဋ္ဌကထာကြီးတို့၏ ဖြတ်ထုံးများနှင့် အညီ အသင်္ခတဓာတ် မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကြီးကို ဖြူစင်ဖြောင့်စင်းသော သမ္မာဆန္ဒဖြင့် လိုလားတောင့်တလျက်ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် မည်မျှပင် အသိခက်၍ နက်နဲငြားသော်လည်း ဤကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စ- သမုပ္ပါဒ်) သဘောတရားတို့ကို အနုဗောဓဉာဏ် အမည်ရသော ဉာတ ပရိညာနှင့် ပဋိဝေဓဉာဏ် အမည်ရသော တီရဏပရိညာ ပဟာနပရိညာ ဟူသော ပရိညာ သုံးမျိုးတို့ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား ဂယနဏ ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်အောင် ကြိုးပမ်းရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ အထက်ပါ မဟာနိဒါနသုတ္တန်တွင် ဘုရားရှင်က အနုဗောဓာ အပ္ပဋိဝေဓာ

. . . စသည်ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ယင်းကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)သဘောတရားကို အနုဗောဓဉာဏ်ဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် မသိခြင်းကြောင့် ပဋိဝေဓဉာဏ်ဖြင့်လည်း မဂ်ဆိုက် ဖိုလ်ဆိုက်သည့်တိုင်အောင် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် မသိခြင်းကြောင့် အပါယ်ဘေးဆိုးကြီးနှင့် သံသရာ ဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ ဘေးဆိုးကြီးမှ မကျော်လွှား မလွန်မြောက်နိုင်ဟု ဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင်က သတ္တဝါတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို အလွန်လိုလားတောင့်တ တော်မူသော မဟာကရုဏာတော် ရှေ့သွားရှိသော ဒေသနာဉာဏ်တော် မြတ်ဖြင့် ဟောကြားပြသ ဆိုဆုံးမထားတော်မူခြင်းကြောင့် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ ဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်လိုသူတိုင်းသည် ယင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားကို အနုဗောဓသိ ပဋိဝေဓသိဟူသော ပရိညာပညာ သုံးချက်တို့ဖြင့် ပိုင်းပိုင်း ခြားခြား သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ အနုမာန မျက်ရမ်းမှန်းဆ၍ သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည်လည်း မဟုတ်။ ဆရာ့အပြောနှင့်သာ ပါးစပ်ဟလျက် အလွမ်းကြီး လွမ်း အဆွေးကြီး ဆွေး အငေးကြီး ငေးနေရမည့် လုပ်ငန်းခွင်မျိုးလည်း မဟုတ်ဟု သဘောပေါက် ပါလေ။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကို ပရိညာသုံးမျိုးတို့ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိပါမှ မြင်ပါမှ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှ လွန်မြောက်နိုင်မည် ဖြစ်သဖြင့် ယင်းပရိညာ သုံးမျိုးတို့ကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်နှင့် ဆက်စပ်နေသော ပရိညာသည် လောကီပရိညာ၊ လော- ကုတ္တရာပရိညာဟု နှစ်မျိုး ရှိ၏။ လောကီပရိညာသည်လည်း ဉာတပရိညာ၊ တီရဏပရိညာ၊ ပဟာနပရိညာဟု သုံးမျိုး ရှိ၏။ လောကုတ္တရာပရိညာ သည်လည်း ဉာတပရိညာ၊ တီရဏပရိညာ၊ ပဟာနပရိညာဟု သုံးမျိုးပင် ရှိ၏။ ယင်းပရိညာတို့ကို ဆက်လက်၍ တင်ပြပေအံ့။

လောကီပရိညာ သုံးပါး

ဉာတပရိညာ – အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝ၊ ဇာတိ၊ ဇရာမရဏ စသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၏ လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ကြိတ်ခြေနိုင် ရှုပွားနိုင်လျှင် ထိုဉာဏ်မှာ **နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်**ပင်တည်း။

တစ်ဖန် အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ၊ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်ပုံ၊ ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမ်ရုပ်ဖြစ်ပုံ စသည့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၏ တစ်ခုနှင့် တစ်ခု ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှုသဘောကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ဉာဏ်ဖြင့် ထွင်းဖောက် သိမြင်လျှင် ထိုဉာဏ်မှာ အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း တတ် ပိုင်းခြားယူတတ်သော **ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်**ပင်တည်း။

ဤ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် နှစ်မျိုးတို့သည်ကား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်ကြကုန်သော သိသင့်သိထိုက်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားလျက် သိတတ်သော ဉာဏ်များ ဖြစ်သောကြောင့် **ဉာတပရိညာ** မည်၏။

တီရဏပရိညာ – သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဤနှစ်မျိုးသည် တီရဏပရိညာ မည်၏။

အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ် အစရှိသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ် တို့၏ –

- ၁။ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွားသော အနိစ္စအခြင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ ‘အနိစ္စ’ဟုလည်းကောင်း၊
- ၂။ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက် ခံရတတ်သည့် ဒုက္ခအခြင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ ‘ဒုက္ခ’ဟုလည်းကောင်း၊
- ၃။ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေ

သည့် အတ္တမဟုတ်သည့် အနက်သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ ‘အနတ္တ’ဟုလည်းကောင်း -

ဤသို့ အနိစ္စဟု၊ ဒုက္ခဟု၊ အနတ္တဟု စူးစမ်း ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်ချက် ချနိုင်သော သမ္မသနဉာဏ် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဤနှစ်မျိုးသည် **တိရဏပရိညာ** မည်၏။ တစ်ဖန် -

၁။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံ စသော အကြောင်းတရားတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ စသော အကျိုးဝိပါကဝဋ်ခန္ဓာတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပုံကို ရှုမြင် တတ်သော **ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနဉာဏ်**၊

၂။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံ စသော အကြောင်းတရားတို့၏ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သည့် အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်း၍ သွားခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ စသော အကျိုးဝိပါကဝဋ်ခန္ဓာတို့၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သည့် အနုပ္ပါဒနိရောဓ သဘောအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းမှုကို ရှုမြင်တတ်သော **ပစ္စယတော ဝယဒဿနဉာဏ်**၊

၃။ ယင်း အကြောင်း-အကျိုး နှစ်မျိုးလုံးသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၏ ဖြစ်မှု နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကို ရှုမြင်တတ်သော **ခဏတော ဥဒယဒဿနဉာဏ်**၊

၄။ ယင်း အကြောင်း-အကျိုး နှစ်မျိုးလုံးသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၏ ပျက်မှု ဝယသဘောတည်းဟူသော ဖောက်ပြန်ပျက်စီးမှု ဝိပရိဏာမလက္ခဏာ ကို ရှုမြင်တတ်သော **ခဏတော ဝယဒဿနဉာဏ်**၊

ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနဉာဏ်နှင့် ပစ္စယတော ဝယဒဿနဉာဏ် နှစ်ပါးကို ပေါင်းသော် ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနဉာဏ် ဖြစ်၏။ ခဏတော ဥဒယဒဿနဉာဏ်နှင့် ခဏတော ဝယဒဿနဉာဏ် နှစ်ပါးကို ပေါင်းသော် ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနဉာဏ် ဖြစ်၏။ ယင်း ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယ-

ဒဿနဉာဏ်နှင့် ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနဉာဏ်သည်လည်း သင်္ခါရ တရားတို့ကို အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု စူးစမ်းဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသော ဉာဏ်များပင် ဖြစ်ရကား **တိရဏပရိညာ**ပင် မည်၏။

ပဟာနပရိညာ – ယင်းပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၏ အပျက်သက်သက် ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ လက္ခဏာရေး သုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ကြိတ်ခြေနေသော ဘင်္ဂဉာဏ်မှ စ၍ အထက်ပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ် တို့သည်ကား ပယ်သင့်ပယ်ထိုက်သော ကိလေသာတို့ကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်စွန့်လျက် သိသင့်သိထိုက်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၏ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ အခြင်းအရာကို ပိုင်းခြားသိသောကြောင့် **ပဟာနပရိညာ**ဟူသော အမည်ကို ရရှိကြပေသည်။ ဤကား လောကီပရိညာ သုံးပါးတည်း။

လောကုတ္တရာပရိညာ သုံးပါး

ဤလောကီပရိညာဟူသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ အဆုံး၌ အရိယ- မဂ်တရားသည် အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အာရုံယူ၍ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်း အရိယမဂ်တရားသည် ပယ်သင့် ပယ်ထိုက်သော ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့ကို သမုစ္ဆေဒအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လျက် သိသင့်သိထိုက်သော အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကို ထွင်းဖောက်သိ၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်တရားသည် မုချအားဖြင့် **ပဟာနပရိညာ**ဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။

အရိယမဂ်တရားသည် အာရုံမျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်း (= အာရမ္မဏပဋိဝေဓ) သဘောအားဖြင့် အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကို မျက်မှောက်ပြုလျက် သိ၏။ ထိုသို့ သိရာ၌ ယင်းအရိယ မဂ်တရားက အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၏ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှု အကူအညီ အရှိန်အဝါသတ္တိကို ရရှိသဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟတရား ကိုလည်း အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လိုက်၏။ ထိုသို့ သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင်

ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟကို ပယ်သတ်နိုင်သည့်အတွက် ကိစ္စသိဒ္ဓိအားဖြင့် သစ္စာလေးပါးလုံးကို သိခြင်းကိစ္စသည်လည်း တစ်ပါတည်း ပြီးစီးသွား၏။ ယင်းသို့ ကိစ္စသိဒ္ဓိအားဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို သိမှုကို အသမ္မောဟပဋိဝေဓဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။ ထိုတွင် အရိယမဂ်တရားသည် အာရမ္မဏပဋိဝေဓအားဖြင့် နိရောဓသစ္စာ (နိဗ္ဗာန်) တရားတော်မြတ်ကို သိ၏။ အသမ္မောဟပဋိဝေဓ အားဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာတို့ကို သိ၏။ ထိုသို့ သိခြင်း ကြောင့် အရိယမဂ်တရားသည် ဒုက္ခသစ္စာတရား သမုဒယသစ္စာတရား အမည်ရကြသည့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့နှင့် ယင်းအင်္ဂါရပ်တို့၏ အချင်းချင်း ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု သဘောတရားတို့ကို သိခြင်းကိစ္စသည်လည်း ကိစ္စသိဒ္ဓိအားဖြင့် တစ်ပါတည်း ပြီးစီးသွား၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်တရား သည် ဤအကြောင်းပရိယာယ်အားဖြင့် **ဉာတပရိညာ**ဟူသော အမည်ကိုလည်း ရရှိပေသည်။

တစ်ဖန် အရိယမဂ်တရားသည် ယင်းဒုက္ခသစ္စာတရား သမုဒယသစ္စာ- တရားတို့၏ အနိစ္စအချက်၊ ဒုက္ခအချက်၊ အနတ္တအချက်တို့ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟကိုလည်း အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လိုက်၏။ ယင်းသို့ ပယ်သတ်လိုက်သဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ အမည်ရသည့် ယင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တည်းဟူသော ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး (= သင်္ခါရ တရား)တို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာ- တို့ကို စူးစမ်းဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်ခြင်း လုပ်ငန်းကိစ္စသည်လည်း ကိစ္စသိဒ္ဓိအားဖြင့် တစ်ပါတည်း ပြီးစီးပြီး ဖြစ်သွား၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်တရားသည် ဤအကြောင်းပရိယာယ်အားဖြင့် **တိရဏပရိညာ**ဟူသော အမည်ကိုလည်း ရရှိပေသည်။ ဤကား လောကုတ္တရာပရိညာ သုံးပါးတည်း။

ဤသို့လျှင် လောကီပရိညာ သုံးပါး၊ လောကုတ္တရာပရိညာ သုံးပါးတည်း ဟူသော အတ္တပစ္စုက္ခဉာဏ်ဖြင့် အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)သဘောတရားတို့ကို ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ပါမှသာလျှင် **အနုဗောဓိ ပဋိဝေဓ**ဟု

ခေါ်ဆိုနိုင်ပေသည်။ ထိုအနုဗောဓသိ ပဋိဝေဓသိတည်းဟူသော အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကို ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက်ထွင်းဖောက်သိရှိပါမှသာလျှင် အပါယ်သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှလည်းကောင်း၊ အပါယ်မှ ကြွင်းသော သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှလည်းကောင်း ကျော်လွှားလွန်မြောက်နိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုအနုဗောဓသိ ပဋိဝေဓသိတည်းဟူသော အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက်ထွင်းဖောက် မသိပါမူကား . . . ယင်းသို့ မသိပါဘဲလျက် မမြင်ပါဘဲလျက် မသိမှုတွေ တစ်ပုံကြီး ထမ်းကာ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ကျော်လွှားလွန်မြောက်သွားသော တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမည်သည် အိပ်မက်၏ အတွင်း၌သော်မှလည်း မရှိခဲ့စဖူးပေ။ ဤကား အထက်ပါ မဟာနိဒါနသုတ္တန် ကောက်နုတ်ချက်နှင့် အဋ္ဌကထာအဖွင့်တို့၏ ဆိုလိုရင်း သဘောတရားတည်း။

အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်မြတ်၏ ဂုဏ်ရည် လေးမျိုး

ထေရဿ ဟိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဂမ္ဘီရောပိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥက္ကာနောတိ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ကတမေဟိ စတူဟိ? ပုဗ္ဗုပနိဿယသမ္ပတ္တိယာ၊ တိတ္ထဝါသေန၊ သောတာပန္နတာယ၊ ဗဟုဿုတဘာဝေနာတိ။ (ဒီဋ္ဌ၊ ၂၊ ၇၈။)

= အရှင်အာနန္ဒာ မထေရ်မြတ်၏ အသိဉာဏ်၌ လေးမျိုးကုန်သော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်) သဘောတရားသည် နက်နဲသော်လည်း ပေါ်လွင်သကဲ့သို့ ဖြစ်ကာ ထင်လာပေသည်။ ယင်း လေးမျိုးကုန်သော အကြောင်းတရားတို့မှာ -

- ၁။ **ပုဗ္ဗုပနိဿယသမ္ပတ္တိ** = ရှေးကောင်းမှု ဥပနိဿယနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊
- ၂။ **တိတ္ထဝါသ** = ဆိပ်ကမ်းကောင်းကြီးများကို မှီတင်းနေထိုင်ခြင်း၊
- ၃။ **သောတာပန္နတာ** = သောတာပန်ဖြစ်တော်မူခြင်း၊
- ၄။ **ဗဟုဿုတဘာဝ** = အကြားအမြင် ဗဟုဿုတ များပြားခြင်း - ဤလေးမျိုးတို့တည်း။

၁။ ရှေးကောင်းမှု ဥပနိဿယနှင့် ပြည့်စုံခြင်း

လွန်ခဲ့သော ကမ္ဘာတစ်သိန်းထက်က ပွင့်ထွန်းတော်မူခဲ့သော ပဒုမုတ္တရ ဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်မှ စတင်ကာ ဘုရားရှင်၏ ဥပဋ္ဌာက (= အလုပ် အကျွေး) ဧတဒဂ်ဘွဲ့ထူးကို မျှော်မှန်းကာ ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့ကောင်း စရဏမျိုးစေ့ ကောင်းတို့ကို ထူထောင်ခဲ့သူ ဖြစ်၏။ ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်နှင့် ဖတူ မိကွဲ မင်းသား တစ်ပါး ဖြစ်ခဲ့၏။ မိမိ အပိုင်စားရသော ဘောဂဂါမအရပ်ဝယ် ပဒုမုတ္တရဘုရား အမျိုးရှိသော ရဟန္တာသံဃာတော် တစ်သိန်းတို့အတွက် ကျောင်းများ ဆောက်လုပ် လှူဒါန်း ပူဇော်ခဲ့၏။ ဝါတွင်း သုံးလပတ်လုံး ဆယ်ပါးသီလကို ဆောက်တည်ကျင့်သုံးကာ ဘုရားအမျိုးရှိသော ရဟန္တာသံဃာတော်အား ပစ္စည်းလေးပါးတို့ဖြင့် ပြုစုလုပ်ကျွေးခဲ့၏။ တရားတော်ကို အလေးဂရုပြုကာ ကျောင်းတွင်ပင် နေထိုင်လျက် တရားတော်ကို နာယူခြင်း တရားတော်ကို ကျင့်သုံးခြင်းအမှုတို့ကို ပြုလုပ်ခဲ့၏။ လူတို့၏ သက်တမ်းကာလ အနှစ်တစ်သိန်းတမ်းဝယ် ဘုရားရှင် ပွင့်ထွန်းတော်မူခဲ့သဖြင့် အရှင်အာနန္ဒာအလောင်း အမျိုးကောင်းသားသည်လည်း ထိုအနှစ်တစ်သိန်းတို့ အတွင်း၌ ဒါန သီလ သမထ ဝိပဿနာ အစဖြာသည့် ဝိဇ္ဇာမျိုးစေ့ကောင်း စရဏမျိုးစေ့ကောင်းတို့ကို ဆည်းပူးစုဆောင်းခဲ့ပေသည်။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ ဒုတိယတွဲ စာမျက်နှာ (၇၂)တွင် အရှင်အာနန္ဒာ ကိုယ်တော်မြတ်သည် (ဂေါတမဘုရားရှင်၏ သာသနာဝယ်) သောတာပန် ဖြစ်တော်မူသောအခါ သေက္ခပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကိုပါ ပူးတွဲရရှိကြောင်းကို ဖော်ပြထား၏။ တစ်ဖန် ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်လေးပါးတို့ သန့်ရှင်းဖို့ရန်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကို ရရှိဖို့ရန် ပြည့်စုံရမည့် အင်္ဂါရပ်တို့ကိုလည်း အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူသည်။

၁။ **အဓိဂပ** — အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူခြင်း၊ သို့မဟုတ် အရိယာ အဖြစ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူခြင်း။ အရှင်အာနန္ဒာအတွက် ပြောဆိုရမူ သောတာပန် ဖြစ်တော်မူခြင်းဟူသည့် အင်္ဂါရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ သောတာပန်ဘဝဖြင့်ပင် ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တို့ကို ရရှိတော်မူသောကြောင့်

ဖြစ်သည်။

၂။ **ပရိယတ္တိ** — ရှေးရှေးဘုရားရှင်တို့၏ သာသနာတွင်းမှာပင်ဖြစ်စေ၊ ဤဂေါတမဘုရားရှင်၏ သာသနာတွင်းမှာပင် ဖြစ်စေ ဘုရားရှင်၏ ပရိယတ်တရားစကားတော်ကို သင်ယူခြင်းတည်း။

၃။ **သဝန** — တရားတော်ကို အရိုအသေ အလေးအမြတ်ပြု၍ နာယူခြင်း-တည်း။

၄။ **ပရိပုစ္ဆာ** — ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ စသည်တို့၌ အထုံးအဖွဲ့ ခက်ဆစ်ခဲရပ် အနက်အဓိပ္ပါယ် အဆုံးအဖြတ်စကားတို့ကို သင်ယူခြင်းတည်း။

၅။ **ပုဗ္ဗယောဂ** —

ပုဗ္ဗယောဂေါ နာမ ပုဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ သာသနေန ဂတပစ္စာဂတိကဘာဝေန ယာဝ အနုလောမံ ဂေါတြဘုသမိပံ၊ တာဝ ဝိပဿနာနုယောဂေါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၇၂။)

= ပုဗ္ဗယောဂဟူသည် ရှေးရှေးဘုရားရှင်တို့၏ သာသနာတော်တွင်း၌ ဆွမ်းခံရွာသို့ သွားရာ ဆွမ်းခံရွာမှ ကျောင်းသို့ ပြန်လာရာတို့၌ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အသွားအပြန် ဆောင်သည့် ကျင့်ဝတ်ကို ဆောက်တည်ကျင့်သုံးလျက် သမထ ဝိပဿနာဘာဝနာတို့ကို ပွားများအားထုတ်လေရာ အနုလောမဉာဏ် ဂေါတြဘုဉာဏ်တို့၏ အနီးအပါး၌ တည်ရှိသော၊ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သို့ တိုင်အောင် ဝိပဿနာဘာဝနာကို စီးဖြန်းပွားများအားထုတ်ခဲ့ဖူးခြင်းတည်း။

ဤအင်္ဂါရပ် ငါးချက်တို့ကား ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်တို့ကို ရရှိတော်မူသည့် အရိယာသူတော်ကောင်းတိုင်း ဖြည့်ကျင့်ရမည့် အင်္ဂါရပ်တို့ ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် အရှင်အာနန္ဒာကိုယ်တော်မြတ်သည် သောတာပန် ဖြစ်တော်မူခြင်း (= အဓိဂမ)ဟူသော အင်္ဂါရပ်မှ တစ်ပါး ကြွင်းကျန်ကုန်သော လေးမျိုးကုန်သော အင်္ဂါရပ်တို့ကို ရှေးရှေးဘုရားရှင်တို့၏ သာသနာတော်တွင်း၌ပင် ဖြည့်ကျင့်တော်မူခဲ့ဖူးသည်ဟု သိရှိနိုင်ပေသည်။ ထိုကျင့်စဉ်တို့ကား အရှင်အာနန္ဒာအဖို့ ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်ကို မြစ်ဖျားခံလျက်

ရှိပေသည်။ ဤကား ရှေးကောင်းမှု ဥပနိဿယနှင့် ပြည့်စုံခြင်းတည်း။

၂။ တိတ္ထဝါသ

‘တိတ္ထဝါသ’ဟူသည် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ဆရာသမားတို့၏ အထံ၌ (ဘုရားရှင်၏ အထံတော်၌) ပါဠိတော်ကို သင်ယူခြင်း၊ တရားတော်ကို နာကြားခြင်း၊ အဋ္ဌကထာကို မေးမြန်းခြင်း သင်ယူခြင်း၊ ယင်းပါဠိတော် အဋ္ဌကထာတို့ကို နှုတ်ငုံဆောင်ထားခြင်းတို့ကို ဆိုလို၏။ ယင်း တိတ္ထဝါသ အင်္ဂါရပ်သည်လည်း အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်မြတ်၏ သန္တာန်၌ အလွန်လျှင် စင်ကြယ်သန့်ရှင်းလှပေသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ထိုအရှင်အာနန္ဒာ ကိုယ်-တော်မြတ်၏ အသိဉာဏ်၌ ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်) သဘောတရားသည် နက်နဲသော်လည်း ပေါ်လွင်သကဲ့သို့ ထင်လာပေသည်။ (ဒီဋ္ဌ၊ ၂၈၃။)

၃။ သောတာပန်ဖြစ်တော်မူခြင်း

သောတာပန္နာနဉ္စ နာမ ပစ္စယာကာရော ဥတ္တာနကောဝ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ အယဉ္စ အာယသ္မာ သောတာပန္နော။ (ဒီဋ္ဌ၊ ၂၈၃။)

= သောတာပန်သာ မှန်ပါစေ၊ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အသိဉာဏ်၌ ပစ္စယာကာရအမည်ရသည့် ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်) သဘောတရားသည် ပေါ်ပေါ်လွင်လွင်ကြီးသာ ဖြစ်ပြီး တည်နေပါသည်။ ဤအရှင်အာနန္ဒာ ကိုယ်တော်မြတ်သည်လည်း သောတာပန် ဖြစ်တော်မူ၏။ ထို့ကြောင့်လည်း အရှင်အာနန္ဒာ မထေရ်မြတ်၏ အသိဉာဏ်ဝယ် ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)သဘောတရားသည် နက်နဲသော်လည်း ပေါ်လွင်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေပေသည်။

၄။ ဗဟုဿုတ များပြားခြင်း

ဗဟုဿုတာနဉ္စ စတုဟတ္ထေ ဩဝရကေ ပဒီပေ လေမာနေ မဉ္စပိဋံ ဝိယ နာမရူပပရိစ္ဆေဒေါ ပါကဋော ဟောတိ၊ အယဉ္စ အာယသ္မာ

ဗဟုသုတအနံ အဂ္ဂေါ ဟောတိ၊ ဗဟုသုတစွာနုဘာဝေနပိဿ ဂမ္ဘီရောပိ ပစ္စယာကာရော ဥတ္တာနကော ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ (ဒီဋ္ဌ၊ ၂၂၇၂။)

**နာမရူပပရိစ္ဆေဒေါတိ သဟ ပစ္စယေန နာမရူပဿ ပရိစ္ဆိန္ဒ အဝ-
ဗောဓော။** (ဒီဋ္ဌ၊ ၂၂၇၄။)

အကြားအမြင် ဗဟုသုတ များပြားနေသည့် သူတော်ကောင်းတို့အဖို့ လေးတောင်ခန့် ရှိသော တိုက်ခန်းအတွင်းဝယ် ဆီမီးကို ညှိထွန်းအပ်သည် ရှိသော် အခန်းတွင်း၌ ရှိသော ညောင်စောင်း (= ကုဋ်ဋ်), ကုလားထိုင်တို့ကို ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့မြင်ရသကဲ့သို့ အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိတတ်သော နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် (ပစ္စယ-ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်)သည် ထင်ရှားနေသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ (နာထတရား ဆယ်ပါးတို့တွင် ဒုတိယမြောက် နာထတရားနှင့် ပြည့်စုံခြင်းတည်း။) ဤ အရှင်အာနန္ဒာ ကိုယ်တော်မြတ်သည်လည်း အကြားအမြင် ဗဟုသုတ များပြားကြကုန်သော သူတော်ကောင်းအပေါင်းတို့တွင် အသာဆုံး အမြတ်ဆုံး ဧတဒဂ်ဘွဲ့ထူးကို ရရှိသူ သူတော်ကောင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထိုကဲ့သို့ နာမ်ရုပ်ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် ထိုးထွင်းသိခြင်း ယင်းနာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းတရားကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းဟူသော အကြားအမြင် ဗဟုသုတများခြင်း၏ စွမ်းအားရှိန်စော် အာနုဘော်ကြောင့်လည်း အလွန်အလွန် ခက်ခဲနက်နဲလှ သော ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)သဘောတရားသည်လည်း ပေါ်လွင်ထင်ရှားသကဲ့သို့ အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်မြတ်၏ အသိဉာဏ်၌ တည်ရှိ နေပေသည်။ (ဒီဋ္ဌ၊ ၂၂၇၂။)

သောတာပန်သာ မှန်ပါစေ၊ နာမ်ရုပ်ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ပိုင်းခြား သိသည့် နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်၊ ယင်းနာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းတရားကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိသည့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် ဤဉာဏ်နှစ်ပါးကို ရရှိထား သည့် အကြားအမြင် ဗဟုသုတများပြားသည့် သူတော်ကောင်းသာ မှန်ပါစေ။

ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)သဘောတရားသည် ထိုသူ-တော်ကောင်း၏ အသိဉာဏ်၌ ပေါ်လွင်ထင်ရှားနေသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤအချက်ကိုလည်း သတိပြု၍ မှတ်သားထားပါလေ။

ကစ္စာနဂေါတ္တသုတ္တန် ကောက်နုတ်ချက်

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်) သဘောတရားတို့ကို သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ဖြင့် (= အနုဗောဓဉာဏ်၊ ပဋိဝေဓဉာဏ် ဖြင့်) သိအောင် မြင်အောင် ရှုရာ၌ - အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ၊ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်ပုံ စသည့် သင်္ခါရလောက၏ ဖြစ်စဉ်ကိုသာ ရှုရသည် မဟုတ်သေး။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်ပုံ၊ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ချုပ်ပုံ - ဤသို့စသည့် သင်္ခါရလောက၏ ချုပ်စဉ်ကိုလည်း ရှုရမည်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ရှုရန် **ကစ္စာနဂေါတ္တသုတ္တန်** (သံ၊ ၁၊ ၂၅၇ . . .) စသော ထိုထိုသုတ္တန်တို့၌ ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင်က ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။

သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်မှု ဥဒယကို **လောကသမုဒယ**ဟုလည်းကောင်း၊ သင်္ခါရတို့၏ ပျက်ခြင်း ဝယကို **လောကနိရောဓ**ဟုလည်းကောင်း ခေါ်ဆို၏။ အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်ပုံ၊ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ် ဖြစ်ပုံ စသည့် သင်္ခါရ လောက၏ ဖြစ်စဉ်ကိုလည်း **လောကသမုဒယ**ဟု ခေါ်ဆို၏။ **အနုလောမ ပစ္စယာကာရ**ဟုလည်း ခေါ်ဆို၏။ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့၏ အကြွင်းအကျန်မရှိ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း (= **အသေသဝိရာဂ**) သဘော၊ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်း (= **အနုပ္ပါဒ နိရောဓ**) သဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ စသော အကျိုးတရား တို့၏ အကြွင်းအကျန်မရှိ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း (= **အသေသဝိရာဂ**)၊ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်း (= **အနုပ္ပါဒနိရောဓ**) ဟူသည့် သင်္ခါရ-လောက၏ ချုပ်စဉ်ကိုလည်း **လောကနိရောဓ**ဟု ခေါ်ဆို၏။ **ပဋိလောမ ပစ္စယာကာရ**ဟုလည်း ခေါ်ဆို၏။

ယင်း လောကသမုဒယ၊ လောကနိရောဓဟု ခေါ်ဆိုသည့် သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုနှင့် အနုလောမပစ္စယာကာရ (= အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်), ပဋိလောမပစ္စယာကာရ (= ပဋိလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်) သဘောတရားတို့ကို ရှုခြင်းကြောင့် မည်သို့ အကျိုးရှိပါသနည်း? ထိုသို့ ရှုရာ၌ ဆရာအပြောနှင့်သာ အလွမ်းကြီး လွမ်းနေရမည်လော? အန္တယဉာဏ်သက်သက်ဖြင့်သာ မျက်ရမ်း မှန်းဆ ရှုရမည်လော? - ဤသို့ မေးရန် ရှိ၏။ အဖြေကို သိလိုပါက အောက်ပါ ကစွာနဂေါတ္ထသုတ္တန် ကောက်နုတ်ချက်များကို ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

တစ်ချိန် ဘုရားရှင်သည် သာဝတ္ထိပြည်မှန် ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်တော် ၌ သီတင်းသုံးစံနေတော်မူဆဲ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ အရှင်ကစွာနဂေါတ္ထသည် မြတ်စွာဘုရားထံတော်သို့ ချဉ်းကပ်ကာ မြတ်စွာဘုရားကို အလွန် ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီးနောက် တစ်ခုသော နေရာ၌ ထိုင်ပြီးသော် ဘုရားရှင်အား ဤသို့ လျှောက်ထား၏။

“မြတ်စွာဘုရား . . . မှန်သောအမြင် (= သမ္မာဒိဋ္ဌိ), မှန်သောအမြင် (= သမ္မာဒိဋ္ဌိ)ဟူ၍ ဆိုပါ၏။ မြတ်စွာဘုရား . . . အဘယ်မျှဖြင့် မှန်သော အမြင် (= သမ္မာဒိဋ္ဌိ)သည် ဖြစ်ပါသနည်း”ဟု ဤစကားကို လျှောက်ထား၏။

ထိုအခါ ဘုရားရှင်က ကစွာနဂေါတ္ထသုတ္တန်ဟု အမည်တပ်ထားသော တရားဒေသနာတော်ကို ဟောကြားပေးတော်မူ၏။ ယင်းသုတ္တန်မှ အချို့ကို ကောက်နုတ်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

ဒွယနိဿိတော ခွါယံ ကစွာန လောကော ယေဘုယျေန - အတ္ထိ- တဉ္ဇေဝ နတ္ထိတဉ္ဇ။ လောကသမုဒယံ ခေါ ကစွာန ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ပဿတော ယာ လောကေ နတ္ထိတာ သာ န ဟောတိ။ လောကနိရောဓံ ခေါ ကစွာန ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ပဿတော ယာ လောကေ အတ္ထိတာ သာ န ဟောတိ။ ဥပယုပါဒါနာဘိနိဝေသဝိနိပန္နော ခွါယံ ကစွာန လောကော ယေဘုယျေန။ တဉ္ဇာယံ ဥပယုပါဒါနံ စေတသော အဓိဋ္ဌာနံ အဘိနိဝေသာ- နုဿယံ န ဥပပေတိ န ဥပါဒိယတိ နာဓိဋ္ဌာတိ ‘အတ္တာ မေ’တိ။ ‘ဒုက္ခမေဝ

ဥပ္ပဇ္ဇမာန် ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒုက္ခံ နိရုဇ္ဈမာန် နိရုဇ္ဈတိ'တိ န ကင်္ခတိ န ဝိစိကိစ္ဆတိ၊ အပရပစ္စယာ ဉာဏမေဝဿ ဧတ္ထ ဟောတိ။ ဧတ္တာဝတာ ခေါ ကစ္စာန သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဟောတိ။ (သံ၊၁၊၂၅၇-၂၅၈။)

သမ္မပ္ပညာယ ပဿဇောတိ သမ္မာပညာ နာမ သဝိပဿနာ မဂ္ဂပညာ၊ တာယ ပဿန္တဿာတိ အတ္ထော။ (သံ၊၅၊၂၃၁။)

အဝိစ လောကသမုဒယန္တိ အနုလောမပစ္စယာကာရံ၊ လောက-
နိဇရာဇန္တိ ပဋိလောမပစ္စယာကာရံ၊ လောကနိဿယေ ပဿန္တဿာပိ ဟိ
ပစ္စယာနံ အနုစ္ဆေဒေန ပစ္စယုပ္ပန္နဿ အနုစ္ဆေဒံ ပဿတော ယာ နတ္ထိတိ
ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ သာ န ဟောတိ။ ပစ္စယနိရောဓံ ပဿန္တဿာပိ
ပစ္စယနိရောဓေန ပစ္စယုပ္ပန္နနိရောဓံ ပဿတော ယာ အတ္ထိတိ သဿတဒိဋ္ဌိ
ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ သာ န ဟောတိတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ (သံ၊၅၊၂၃၁။)

အပရပစ္စယာတိ န ပရပစ္စယေန၊ အညဿ အပတ္တိယာယေတွာ
အတ္တပစ္စက္ခဉာဏမေဝဿ ဧတ္ထ ဟောတိတိ။ ဧတ္တာဝတာ ခေါ ကစ္စာန
သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဟောတိတိ ဧဝံ သတ္တသညာယ ပဟိနတ္တာ ဧတ္ထကေန သမ္မာ-
ဒဿနံ နာမ ဟောတိတိ မိဿကသမ္မာဒိဋ္ဌိ အာဟ။ (သံ၊၅၊၂၃၂။)

အယမ္ပိတိ န ကေဝလံ ခဏတော ဥဒယဝယနိဟရဏနယော၊ အထ
ခေါ ပစ္စယတော ဥဒယဝယနိဟရဏနယောပိ။ (သံ၊၆၊၂၃၇။)

န ပရပစ္စန္ဒယေနာတိ ပရဿ အသဒ္ဒဟနေန၊ မိဿကသမ္မာဒိဋ္ဌိ
အာဟာတိ နာမရူပပရိစ္ဆေဒတော ပဋ္ဌာယ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝုတ္တတ္တာ လောကိ-
ယလောကုတ္တရမိဿကံ သမ္မာဒိဋ္ဌိ အဝေါစ။ (သံ၊၆၊၂၃၈။)

= ကစ္စာန . . . ဤသတ္တဝါအပေါင်းသည် များသောအားဖြင့် (အတ္တသည်
အမြဲရှိ၏ဟု ယူသော အတ္တ)ရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ (အတ္တသည်
ပြတ်၏ဟု ယူသော အတ္တ) မရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း အစွန်း
နှစ်ပါးကို မှီ၍ နေ၏။ (သဿတဒိဋ္ဌိ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိဟူသော အစွန်း နှစ်ပါးကို

မိ၍ နေ၏ဟု ဆိုလိုသည်။)

ကစွာနု . . . သင်္ခါရလောက၏ ဖြစ်ကြောင်း (= သမုဒယ) သဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်း (= သမုဒယ) သဘောကို ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း ကောင်းမွန် မှန်ကန်သော ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဖြင့် မြင်သောသူအား (အတ္တသည် သေလျှင် ပြတ်၏ဟု စွဲယူသော) မရှိဟူသော အယူသည် မဖြစ်။ (ဥစ္ဆေဒ-ဒိဋ္ဌိ မဖြစ်ဟု ဆိုလိုသည်။)

ကစွာနု . . . သင်္ခါရလောက၏ ချုပ်ကြောင်း (= နိရောဓ) သဘောနှင့် ချုပ်ခြင်း (= နိရောဓ)သဘောကို ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း ကောင်းမွန်မှန်ကန်-သော ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဖြင့် မြင်သောသူအား သင်္ခါရလောက၌ (အတ္တသည် မသေမပျောက် အမြဲတည်၏ဟု စွဲယူအပ်သော အတ္တ) ရှိ၏ ဟူသော အယူသည် မဖြစ်။ (သဿတဒိဋ္ဌိ မဖြစ်ဟု ဆိုလိုသည်။)

ကစွာနု . . . သင်္ခါရတရားတို့၌ “ငါ့ဟာ . . ငါ့ဟာ”ဟု တဏှာဖြင့် ကပ်ရောက်မှု = တဏှာပယ, “ငါ၏ အတ္တ”ဟု ဒိဋ္ဌိဖြင့် ကပ်ရောက်မှု = ဒိဋ္ဌာပယ, ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု = ဥပါဒါန်, နှစ်မြုပ်စူးဝင်မှု = အဘိနိဝေသတို့သည် ဤသတ္တဝါအပေါင်းကို များသောအားဖြင့် နှောင်ဖွဲ့၍ ထားအပ်၏။

အရိယာဖြစ်တော်မူသော ငါဘုရားရှင်၏ ဤတပည့်သာဝကသည်ကား စိတ်၏ တည်ရာ နှစ်မြုပ်စူးဝင်ရာ ကိန်းအောင်းရာ ဖြစ်သော ထိုကပ်ရောက်မှု = ဥပယ, ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု = ဥပါဒါန်ကို “ငါ၏ အတ္တတည်း”ဟု မကပ်ရောက်၊ မစွဲလမ်း၊ မဆောက်တည်။

“ဒုက္ခမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒုက္ခံ နိရုဇ္ဈမာနံ နိရုဇ္ဈတိ - ဖြစ်ခဲ့သော် ဒုက္ခသာ ဖြစ်၏၊ ချုပ်ခဲ့သော် ဒုက္ခသာ ချုပ်၏” ဟု ယုံမှားမှု မရှိ၊ တွေးတောမှု မရှိ။

“အပရပစ္စယာ ဉာဏမေဝဿ ဧတ္ထ ဟောတိ = ဤအရာ၌ ထို တပည့်သာဝကအား သူတစ်ပါးကို အားထား၍ ယုံကြည်သည် မဟုတ်၊

အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သိခြင်းသည်သာလျှင် ဖြစ်၏”
ကစ္စာန . . . ဤမျှဖြင့် မှန်သောအမြင် (= သမ္မာဒိဋ္ဌိ)သည် ဖြစ်ပေသည်။
(သံ၊ ၁၊ ၂၅၇-၂၅၈။)

လောကသမုဒယ - လောကနိရောဓ

အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ၊ သင်္ခါရဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ်
ဖြစ်ပုံဟူသည့် သင်္ခါရလောက၏ ဖြစ်စဉ် (= အနုလောမပစ္စယကာရ =
အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရား)ကိုလည်း **လောကသမုဒယ**ဟု
ခေါ်ဆို၏။ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ စသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၏ နိဗ္ဗတ္တိ-
လက္ခဏာဟူသော ဖြစ်မှု (= ဥပါဒ်)သဘောကိုလည်း **လောကသမုဒယ**ဟု
ခေါ်ဆို၏။

အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ၏ အသေသဝိရာဂသဘော (= အကြွင်း-
အကျန် မရှိ ကုန်စင်အောင် ချုပ်ခြင်းသဘော) အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘော
(= နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသဘော) အားဖြင့်
ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် သင်္ခါရစသော အကျိုးတရား၏ အသေသဝိရာဂ
သဘော (အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘော) အားဖြင့် အကြွင်းအကျန် မရှိ ကုန်စင်
အောင် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော
သင်္ခါရလောက၏ ချုပ်စဉ် (= ပဋိလောမပစ္စယကာရ = ပဋိလောမပဋိစ္စ-
သမုပ္ပါဒ်သဘောတရား)ကိုလည်း **လောကနိရောဓ**ဟု ခေါ်ဆို၏။ အဝိဇ္ဇာ
သင်္ခါရ စသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၏ ဝိပရိဏာမလက္ခဏာဟူသော
ပျက်ခြင်း (= ဘင်)ကိုလည်း **လောကနိရောဓ**ဟု ခေါ်ဆို၏။

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် (ပဋိသံ၊ ၅၀။)နည်းအရ ဆိုရမူ - အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊
ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံဟူသော အကြောင်း သမုဒယသစ္စာတရားတို့၏ ထင်ရှား
ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဟူသော
အကျိုး ဥပါဒါန်ကုန္ဒာငါးပါး ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်မှု သဘော
တရားကိုလည်း **လောကသမုဒယ**ဟု ခေါ်ဆို၏။ ယင်းဥပါဒါန်ကုန္ဒာတို့၏

(တစ်နည်း - အကြောင်း = သမုဒယသစ္စာ, အကျိုး = ဒုက္ခသစ္စာ - တရားနှစ်မျိုးလုံးတို့၏) နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာဟူသော ဖြစ်မှု (= ဥပါဒ်)သဘောကိုလည်း **လောကသမုဒယ**ဟု ခေါ်ဆို၏။

အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ဥပါဒိန်, သင်္ခါရ, ကံဟူသော အကြောင်းသမုဒယသစ္စာ တရားတို့၏ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အသေသဝိရာဂသဘော (= အကြွင်း-အကျန် မရှိ ကုန်စင်အောင် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသဘော) အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘော (= နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသဘော)အားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ ဟူသော အကျိုး ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့၏ အသေသဝိရာဂသဘော (အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘော)အားဖြင့် အကြွင်းအကျန် မရှိ ကုန်စင်အောင် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ငြိမ်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းမှုသဘောတရားကိုလည်း **လောကနိရောဓ**ဟု ခေါ်ဆို၏။ ယင်းဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ (တစ်နည်း - အကြောင်း = သမုဒယသစ္စာ, အကျိုး = ဒုက္ခသစ္စာ - တရားနှစ်မျိုးလုံးတို့၏) ဝိပရိဏာမလက္ခဏာဟူသော ချုပ်ငြိမ်း (= ဘင်)ကိုလည်း **လောကနိရောဓ**ဟု ခေါ်ဆို၏။

ဤအထက်ပါ သင်္ခါရလောက၏ ဖြစ်စဉ်နှင့် ဖြစ်မှုဟူသော လောက-သမုဒယ, ချုပ်စဉ်နှင့် ချုပ်မှုဟူသော လောကနိရောဓကို အရိယာဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝကသည် ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ် မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်တို့ဖြင့် လှမ်းရှုလိုက်သောအခါ -

ဒုက္ခမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒုက္ခံ နိရုဇ္ဈမာနံ နိရုဇ္ဈတိ - ဖြစ်ခဲ့သော် ဒုက္ခသာ ဖြစ်၏၊ ချုပ်ခဲ့သော် ဒုက္ခသာ ချုပ်၏ဟု သိ၏။ ယုံမှားမှု မရှိ၊ တွေးတောမှု မရှိ။

အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ဥပါဒိန်ဟူသည့် ကိလေသဝင်ဋ်တရားတို့သည် ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိကြ၏။ ယင်းသမ္ပယုတ်တရားစုတို့တွင် ဝေဒနာကား ဝေဒနာက္ခန္ဓာ, သညာကား သညာက္ခန္ဓာ, ကျန်

စေတသိက်တို့ကား သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ အသိစိတ်(ဝိညာဏ်)ကား ဝိညာဏက္ခန္ဓာတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်း နာမ်တရားစုတို့၏ မှီရာ ဝတ္ထုရုပ်တို့ကား ရူပက္ခန္ဓာတည်း။ အားလုံးပေါင်းသော် ကိလေသဝဋ်တရားစုတို့မှာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ အလားတူပင် သင်္ခါရ၊ ကံဟူသော ကမ္မဝဋ်တရားတို့မှာလည်း ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဟူသော ဝိပါကဝဋ်တရားတို့မှာလည်း ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့မှာ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံနေရသော တရားတို့သာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဒုက္ခ တရားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။

ထို့ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က သင်္ခါရလောက၏ “ဖြစ်စဉ်နှင့် ဖြစ်ပုံ၊ ချုပ်စဉ်နှင့် ချုပ်ပုံ”ကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ် မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ဖြင့် ရှုလိုက် သောအခါ “ဖြစ်ခဲ့သော် ဒုက္ခသာ ဖြစ်၏၊ ချုပ်ခဲ့သော် ဒုက္ခသာ ချုပ်၏”ဟု သိ၏ဟူ၍ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ ယင်း လောကသမုဒယ၊ လောက- နိရောဓဟူသည့် ဒုက္ခ၏ ဖြစ်စဉ်ဖြစ်မှု၊ ချုပ်စဉ်ချုပ်မှုကို သိရာ၌ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် သိလေသလော၊ အန္တယဉာဏ်ဖြင့် သိလေသလောဟူမူ —

အပရပစ္စယာ ဉာဏမေဝဿ ဧတ္ထ ဟောတိ။ (သံ၊၁၊၂၅၈။)

အပရပစ္စယာတံ န ပရပစ္စယေန၊ အညဿ အပတ္တိယာယေတွာ အတ္ထပစ္စက္ခဉာဏမေဝဿ ဧတ္ထ ဟောတိတိ။ (သံ၊၄၊၂၃၂။)

ဤပါဠိတော် အဋ္ဌကထာတို့နှင့် အညီ ဆရာအပြောနှင့် အလွမ်းကြီး လွမ်း၊ အဆွေးကြီး ဆွေး၊ အတွေးကြီး တွေး၊ အငေးကြီး ငေးနေရသည့် သူများ၏ ပါးစပ်တွင်သာ လမ်းဆုံးနေရသည့် အသိမျိုးကား မဟုတ်ပေ။ အဟုတ်သော်ကား — “ဤအရာ၌ ထိုတပည့်သာဝကအား သူတစ်ပါးကို အားထား၍ ယုံကြည်သည် မဟုတ်။ **အတ္ထပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့်** ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် သိခြင်းသည်သာလျှင် ဖြစ်၏”ဟု ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော် မူသည့် အတ္ထပစ္စက္ခဉာဏ်အသိပင် ဖြစ်ပေသည်။

**နာမရူပပရိစ္ဆေဒတော ပဌာယ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝုတ္တတ္တာ လောကီယ-
လောကုတ္တရမိဿကံ သမ္မာဒိဋ္ဌိ အဝေါစ။** (သံဃိ၊ ၂၃၈။)

နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်မှ စ၍ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လောကီ-လောကုတ္တရ ရောပြွမ်းသော သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ဤသုတ္တန်၌ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထား-
တော်မူအပ်၏ ဟူပေ။ (သံဃိ၊ ၂၃၈။)

ဤသမ္မာဒိဋ္ဌိမှာ စတုသစ္စသမ္မာဒိဋ္ဌိပင် ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသစ္စာကို သိသော သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမုဒယသစ္စာကို သိသော သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ နိရောဓသစ္စာကို သိသော သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ မဂ္ဂသစ္စာကို သိသော သမ္မာဒိဋ္ဌိတို့ပင်တည်း။ ယင်းသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ကို အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်ဟု ဤကစ္စာနဂေါတ္တသုတ္တန်၌ ဘုရားရှင်ကလည်း ဟော ကြားထားတော်မူ၏။ အဋ္ဌကထာကလည်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ တစ်ဖန် နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်မှစ၍ အရိယမဂ်ဉာဏ်သို့တိုင်အောင်သော စတုသစ္စ သမ္မာဒိဋ္ဌိဟူသည့် အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်ကို ဤသုတ္တန်၌ ဘုရားရှင် ဟောကြား ထားတော်မူကြောင်းကို ဋီကာဆရာတော်ကလည်း ထပ်ဆင့်၍ ဖွင့်ဆိုထား တော်မူ၏။

ဤကဲ့သို့သော ညွှန်ကြားချက်များကို ဦးထိပ်ရွက်ပန်ဆင်၍ လိုက်နာ ပြုကျင့်သဖြင့် အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်ဟူသော သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ဖြင့် လောကသမု-
ဒယ၊ လောကနိရောဓသဘောတရားတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်သွားကြသော တပည့်သာဝကများသည် ရှိကြပါလေရဲ့လားဟု ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် တွေးထင်ကောင်း တွေးထင်မိလေရာ၏။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် အောက်ပါ မဟာတဏှာသင်္ခယသုတ္တန်မှ ထုတ်နုတ်၍ ရေးသားတင်ပြထားအပ်သော ကောက်နုတ်ချက်တို့ကို ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

မဟာတဏှာသင်္ခယသုတ္တန်မှ ကောက်နုတ်ချက်

**ဘူတမိဒန္တိ ဘိက္ခဝေ ပဿထာတိ။ ဧဝံ ဘန္တေ၊ တဒါဟာရသမ္ပဝန္တိ
ဘိက္ခဝေ ပဿထာတိ။ ဧဝံ ဘန္တေ၊ တဒါဟာရနိရောဓာ ယံ ဘူတံ၊ တံ**

နိရောဓဓမ္မန္တိ ဘိက္ခဝေ ပဿထာတိ။ ဧဝံ ဘန္တေ။ (မ၊၁၊၃၂၆။)

**သမ္မပ္ပညာယ ပဿတောတိ ဣဒံ ခန္ဓပဉ္စကံ ဇာတံ ဘူတံ နိဗ္ဗတ္တန္တိ
ယာထာဝသရသလက္ခဏတော ဝိပဿနာပညာယ သမ္မာ ပဿန္တဿ။
ပညာယ သုဒ္ဓိန္တန္တိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိပဿနာပညာယ သုဋ္ဌ၊ ဒိဋ္ဌ။**

(မ၊၅၊၂၂၀၇။)

= ရဟန်းတို့ . . . ဤ ခန္ဓာငါးပါးသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု
ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်ကြကုန်၏လောဟု ဘုရားရှင်က မေးတော်
မူ၏။

မြတ်စွာဘုရား . . . ရှုမြင်ကြပါကုန်၏ဟု (ရဟန်းတော်တို့က) ပြန်လည်
လျှောက်ထားကြကုန်၏။

ရဟန်းတို့ . . . ထိုခန္ဓာသည် အကြောင်းတရား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း၊
အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု ဝိပဿနာ-
သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်ကြကုန်၏လောဟု မေးမြန်းတော်မူ၏။

မြတ်စွာဘုရား . . . ရှုမြင်ကြပါကုန်၏ဟု ပြန်လည် လျှောက်ထား-
ကြကုန်၏။

ရဟန်းတို့ . . . ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသော ထိုခန္ဓာသည် ထို အကြောင်း
တရား၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်း (= အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘော)
အားဖြင့် ချုပ်ခြင်းကြောင့် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်း (= အနုပ္ပါဒ်
နိရောဓသဘော)အားဖြင့် ချုပ်ခြင်းသဘောရှိ၏ဟု ရှုမြင်ကြကုန်၏လောဟု
မေးမြန်းတော်မူ၏။

မြတ်စွာဘုရား . . . ရှုမြင်ကြပါကုန်၏ဟု ပြန်လည် လျှောက်ထား-
ကြကုန်၏။ (မ၊၁၊၃၂၆။)

ထိုရဟန်းတော်တို့ကား အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်ပုံ၊ သင်္ခါရ
ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်ပုံ စသည့် သင်္ခါရလောက၏ ဖြစ်စဉ်ဟူသော

အနုလောမပစ္စယာကာရ (= အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)ဟူသည့် လောက-
သမုဒယသဘောကိုလည်းကောင်း၊ အဝိဇ္ဇာ၏ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့်
အကြွင်းအကျန် မရှိ အကုန်အစင် ချုပ်ခြင်း (= အသေသဝိရာဂသဘော)
နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်း (= အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘော)အားဖြင့်
အကြွင်းအကျန် မရှိ ကုန်စင်အောင် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့်
ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် သင်္ခါရစသော အကျိုးတရား၏ အသေသဝိရာဂသဘော
(အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘော)အားဖြင့် အကြွင်းအကျန် မရှိ ကုန်စင်အောင်
နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းပုံ လောကနိရောဓသဘော
ကိုလည်းကောင်း ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက်
ထွင်းဖောက်သိမြင်ပြီးကြသော ရဟန်းတော်တို့ ဖြစ်တော်မူကြ၏။ [အကျယ်ကို
(မ၊၁၊၃၂၇ . . .) စသည်တို့၌ ကြည့်ပါ။]

ဤကဲ့သို့သော ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်အမြင် ရရှိမှုနှင့် ဆက်စပ်၍
ဘုရားရှင်က ထိုရဟန်းတော်တို့အား မေးခွန်းပေါင်းများစွာ မေးမြန်းတော်
မူ၏။ ရဟန်းတော်တို့ကလည်း ဘုရားရှင် နှစ်သက်ကျေနပ်တော်မူသဖြင့်
သာဓုခေါ်တော်မူသည့်တိုင်အောင် ဖြေကြားလျှောက်ထားတော်မူကြ၏။
ထိုအမေး-အဖြေများထဲမှ ဤ၌ လိုအပ်သော အမေး-အဖြေ အချို့ကို
ကောက်နုတ်တင်ပြအပ်ပါသည်။

အမေးနှင့် အဖြေများ

ရဟန်းတို့ . . . စင်စစ်အားဖြင့် သင်တို့သည် ဤသို့ သိကုန်သော်
ဤသို့ မြင်ကုန်သော် - “ဆရာမြတ်စွာဘုရားသည် ငါတို့ အလေးပြုသင့်
သူတည်း။ ဆရာမြတ်စွာဘုရားအား ရိုသေခြင်းဖြင့် ငါတို့သည် ဤအတိုင်း
ဆိုကုန်၏”ဟု ဤသို့ ပြောဆိုကုန်ရာသလောဟု မေးတော်မူ၏။

မြတ်စွာဘုရား . . . ဤသို့ ပြောဆိုခြင်း မဟုတ်ပါဟု ပြန်လည်
လျှောက်ထားကြကုန်၏။

ရဟန်းတို့ . . . စင်စစ်အားဖြင့် သင်တို့သည် ဤသို့ သိကုန်သော်

ဤသို့ မြင်ကုန်သော် — “သမဏဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည် ဤသို့ ဟောကြားတော်မူ၏။ သမဏမည်သော ငါတို့သည်လည်း ဤအတိုင်းပင် ဆိုရာကုန်၏”ဟု ဤသို့ ပြောဆိုကုန်ရာသလောဟု မေးမြန်းတော်မူ၏။

မြတ်စွာဘုရား . . . ဤသို့ ပြောဆိုခြင်း မဟုတ်ပါဟု ပြန်လည်-
လျှောက်ထားကြကုန်၏။

ရဟန်းတို့ . . . စင်စစ် သင်တို့သည် ဤသို့ သိကုန်သော် ဤသို့ မြင်ကုန်သော် တစ်ပါးသော ဆရာကို ညွှန်ပြကုန်ရာသလောဟု မေးမြန်း-
တော်မူ၏။

မြတ်စွာဘုရား . . . ဤသို့ ညွှန်ပြကုန်ရာသည် မဟုတ်ပါဟု ပြန်လည်
လျှောက်ထားကြကုန်၏။

ရဟန်းတို့ . . . စင်စစ် သင်တို့သည် ဤသို့ သိကုန်သော် ဤသို့ မြင်ကုန်သော် များစွာကုန်သော သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့၏ ဝတ်အကျင့်နှင့် ကောတုဟလမင်္ဂလာတို့ကို အနှစ်သာရအားဖြင့် တစ်ဖန် ယူကုန်ရာသလော ဟု မေးတော်မူ၏။

မြတ်စွာဘုရား . . . ဤသို့ တစ်ဖန် ယူခြင်းသည် မဖြစ်ရာပါဟု ပြန်လည်လျှောက်ထားကြကုန်၏။

**နန ဘိက္ခုဝေ ယဒေဝ တုမှာကံ သာမံ ဣတံ သာမံ ဒိဋ္ဌံ သာမံ ဝိဒိတံ၊
တဒေဝ တုမေ ဝဒထာတိ၊ ဧဝံ ဘန္တေ။** (မ၊၁၊၃၃၂။)

**ဓာမံ ဣဇာန္တိ သယံ ဣဇာန ဣတံ၊ ဓာမံ ဝိဇ္ဇန္တိ သယံ ပညာစက္ခုနာ
ဒိဋ္ဌံ၊ ဓာမံ ဝိစိဇာန္တိ သယံ ဝိဘာဝိတံ ပါကင်္ဂံ ကတံ။** (မ၊၅၊၂၂၀၉။)

**ဓယံ ဣဇာန ဣဇာန္တိ ပရနေယျတံ မုပ္ဖိတွာ အတ္တနော ဧဝ ဣဇာန
ယာထာဝတော ဣကံ၊ ဧဝံ ဘူတဉ္စ သယံ ပစ္စက္ခတော ဒိဋ္ဌံ နာမ ဟောတိတိ
အာဟ “ဓယံ ပညာစက္ခုနာ ဒိဋ္ဌံ”န္တိ၊ ဓယံ ဝိဇာဝိဇာန္တိ တေဟိ ဘိက္ခုဟိ
တဿ အတ္တဿ ပစ္စတ္ထံ ဝိဘူတဘာဝံ အာပါဒိတံ။** (မ၊၆၊၂၂၂၃။)

ရဟန်းတို့ . . . သင်တို့သည် အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်ဟူသော သမ္မာဒိဋ္ဌိ ပညာစက္ခဖြင့် ကိုယ်တိုင် သိသည်ကိုသာလျှင် ကိုယ်တိုင် မြင်သည်ကိုသာလျှင် ကိုယ်တိုင် ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ကိုသာလျှင် ဆိုကုန်ရာသည် မဟုတ်ကုန် လောဟု မေးတော်မူ၏။

မြတ်စွာဘုရား . . . မှန်ပါ၏ဟု ပြန်လည်လျှောက်ထားကြကုန်၏။

ရဟန်းတို့ . . . သာဓု = ကောင်းလှပေ၏။ ရဟန်းတို့ . . . ငါဘုရား သည် သင်ချစ်သားတို့ကိုယ်တိုင် သိမြင်နိုင်သော၊ အခါမလင့် အကျိုး ပေးတတ်သော၊ လာလှည့်စမ်းပါ ရှုလှည့်စမ်းပါဟု ပြဆိုထိုက်သော၊ မိမိကိုယ် ထဲ စိတ်ထဲ၌ ဆောင်ထားထိုက်သော၊ ပညာရှိတို့သာ ကိုယ်စီကိုယ်၌ သိနိုင် ခံစားနိုင်သော ဤတရားဖြင့် သင်တို့ကို နိဗ္ဗာန်သို့ ရှေးရှုဆောင်ယူအပ်ခဲ့ပြီ (= ရောက်စေအပ်ခဲ့ပြီ)။ ရဟန်းတို့ . . . ဤတရားသည် ကိုယ်တိုင် ရှုမြင် ထိုက်သော တရားတည်း။ အခါမလင့် အကျိုးပေးတတ်သော တရားတည်း။ “လာလှည့်စမ်းပါ၊ ရှုလှည့်စမ်းပါ”ဟု ပြဆိုထိုက်သော တရားတည်း။ မိမိ၏ ကိုယ်ထဲ စိတ်ထဲ၌ ဆောင်ယူထားထိုက်သော တရားတည်း။ ပညာရှိတို့သာ ကိုယ်စီကိုယ်၌ သိနိုင် ခံစားနိုင်သော တရားတည်း - ဟု ယင်းစကားကို ငါဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ဤ ကိုယ်တိုင်မြင်သိ ထင်ထင် ရှားရှား သိသည့်အဖြစ်ကို အစွဲပြု၍ ဤစကားကို ငါဘုရားရှင်သည် ဟော ကြားထားတော်မူပေ၏။ (မ၊၁၊၃၃၂။)

တစ်ဖန် ဆက်လက်၍ ဒုတိယအရိယသာဝကသုတ္တန်ကို တင်ပြအပ်- ပါသည်။

ဒုတိယအရိယသာဝကသုတ္တန် (သံ၊၁၊၃၀၆-၃၀၈။)

ရဟန်းတို့ . . . အာဂမသုတဟူသော ‘သင်သိ’၊ အဓိဂမသုတဟူသော ‘ကျင့်သိ’ - ဤအသိနှစ်မျိုးဖြင့် အကြားအမြင် ဗဟုသုတ ရှိသော၊ အရိယာ ဖြစ်တော်မူသော ငါဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝက၏ သန္တာန်၌ ဤသို့သော စိတ်အကြံသည် ဖြစ်ပေါ်မလာပေ။

“ အသို့ပါနည်း? အဘယ်တရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် အဘယ်-
တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း? အဘယ်တရား၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့်
အဘယ်တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း? အဘယ်တရားသည် ထင်ရှား
ရှိလတ်သော် သင်္ခါရတို့သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာကုန်သနည်း၊ အဘယ်
တရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ဝိညာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ
သနည်း၊ အဘယ်တရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် နာမ်ရုပ်သည် ထင်ရှား
ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊ အဘယ်တရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် သဠာယတန
သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊ အဘယ်တရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော်
ဖဿသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊ အဘယ်တရားသည် ထင်ရှား
ရှိလတ်သော် ဝေဒနာသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊ အဘယ်တရားသည်
ထင်ရှားရှိလတ်သော် တဏှာသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊ အဘယ်
တရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ဥပါဒါန်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊
အဘယ်တရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ဘဝသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ
သနည်း၊ အဘယ်တရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ဇာတိသည် ထင်ရှား
ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊ အဘယ်တရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ဇရာမရဏ
သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသနည်း” - ဟု ဤသို့သော စိတ်အကြံသည်
ဖြစ်ပေါ်မလာပေ။

**အထ ခေါ် ဘိက္ခဝေ သုတဝတော အရိယသာဝကဿ အပရပုစ္ဆယာ
ဉာဏမေဝေတ္ထ ဟောတိ - ‘ဣမသ္မိံ သတိ ဣဒံ ဟောတိ၊ ဣမသုပ္ပါဒါ
ဣဒံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အဝိဇ္ဇာယ သတိ သင်္ခါရာ ဟောန္တိ၊ သင်္ခါရေသု သတိ ဝိညာဏံ
ဟောတိ ။ ပ ။ ဇာတိယာ သတိ ဇရာမရဏံ ဟောတိ’တိ၊ သော ဧဝံ
ပဇာနာတိ - “ဝေမယံ လောကော သမုဒယတိ”တိ။ (သံ၊၁၊၃၀၇။)**

**အထ ခေါ် ဘိက္ခဝေ သုတဝတော အရိယသာဝကဿ အပရပုစ္ဆယာ
ဉာဏမေဝေတ္ထ ဟောတိ - ‘ဣမသ္မိံ အသတိ ဣဒံ န ဟောတိ၊ ဣမဿ
နိရောဓာ ဣဒံ နိရုဇ္ဈတိ၊ အဝိဇ္ဇာယ အသတိ သင်္ခါရာ န ဟောန္တိ၊ သင်္ခါရေသု
အသတိ ဝိညာဏံ န ဟောတိ ။ ပ ။ ဇာတိယာ အသတိ ဇရာမရဏံ န**

ဟောတီ’တိ၊ သော ဧဝံ ပဇာနာတိ — “ဝေမယံ လောကော နိရုဇ္ဈတီ”တိ။

ယတော ခေါ ဘိက္ခုဝေ အရိယသာဝကော ဧဝံ လောကဿ သမုဒယဉ္စ အတ္တင်္ဂမဉ္စ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။ အယံ ဝုဇ္ဇတိ ဘိက္ခုဝေ အရိယသာဝကော ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ဣတိပိ၊ ဒဿနသမ္ပန္နော ဣတိပိ၊ အာဂတော ဣမံ သဒ္ဓမ္မံ ဣတိပိ၊ ပဿတိ ဣမံ သဒ္ဓမ္မံ ဣတိပိ၊ သေက္ခေန ဉာဏေန သမန္နာဂတော ဣတိပိ၊ သေက္ခာယ ဝိဇ္ဇာယ သမန္နာဂတော ဣတိပိ၊ ဓမ္မသောတံ သမာပန္နော ဣတိပိ၊ အရိယော နိဗ္ဗေဓိကပညော ဣတိပိ၊ အမတဒ္ဓါရံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတိ ဣတိပိ”တိ။ (သံ၊၁၊၃၀၇-၃၀၈။)

အပရပ္ပစ္စယာတိ န ပရပ္ပစ္စယေန၊ အညဿ အပတ္တိယာယေတွာ အတ္တပစ္စက္ခဉာဏမေဝဿ ဧတ္ထ ဟောတီတိ။ (သံ၊၅၊၂၃၂။)

န ပရပ္ပစ္စယေနာတိ ပရဿ အသဒ္ဓဟနေန။ (သံ၊၅၊၂၃၈။)

ရဟန်းတို့ . . . တကယ်စင်စစ်အားဖြင့်သော်ကား အာဂမသုတဟူသော ‘သင်သိ’၊ အဓိဂမသုတဟူသော ‘ကျင့်သိ’ — ဤအသိ နှစ်မျိုးဖြင့် အကြားအမြင် ဗဟုသုတ ရှိသော၊ အရိယာ ဖြစ်တော်မူသော ငါဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝက၏ သန္တာန်၌ — မိမိမှ တစ်ပါးသော အားထားယုံကြည်အပ်သူ မရှိမူ၍ ဤအရာ၌ ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်တတ်သော **အပရပ္ပစ္စယဉာဏ် - အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်**သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဤအကြောင်းတရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ဤအကျိုးတရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤအကြောင်းတရား၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဤအကျိုးတရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အဝိဇ္ဇာသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် သင်္ခါရတို့သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ သင်္ခါရတို့သည် ထင်ရှားရှိကုန်လတ်သော် ဝိညာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဝိညာဏ်သည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် နာမ်ရုပ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ နာမ်ရုပ်သည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် သဠာယတနသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။

သဠာယတနသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ဖဿသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
ဖဿသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ဝေဒနာသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
ဝေဒနာသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် တဏှာသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။
တဏှာသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ဥပါဒါန်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။
ဥပါဒါန်သည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ဘဝသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။
ဘဝသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ဇာတိသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။
ဇာတိသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ဇရာမရဏသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။
ဟု ဤသို့သော အသိဉာဏ်သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ ထိုအရိယာဖြစ်တော်
မူသော ငါဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝကသည် ဤသင်္ခါရလောကသည် ဤသို့
ဖြစ်ပေါ်လာ၏ - ဟု **အပရပ္ပစ္စယဉာဏ် - အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်**ဖြင့် ကိုယ်တိုင်
မျက်မှောက် ဆိုက်ရောက်လျက် ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။

ရဟန်းတို့ . . . အာဂမသုတဟူသော ‘သင်သိ’၊ အဓိဂမသုတဟူသော
‘ကျင့်သိ’- ဤအသိနှစ်မျိုးဖြင့် အကြားအမြင် ဗဟုသုတ ရှိသော၊ အရိယာ
ဖြစ်တော်မူသော ငါဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝက၏သန္တာန်၌ ဤသို့သော
စိတ်အကြံသည် ဖြစ်ပေါ်မလာပေ။ အသို့နည်း? “အဘယ်တရားသည်
ထင်ရှားမရှိလတ်သော် အဘယ်တရားသည် ထင်ရှားမဖြစ်ပေါ်လာသနည်း?
အဘယ်တရား၏ အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘော (= နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော
ချုပ်ခြင်း)ဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် အဘယ်တရားသည် ချုပ်လေ
သနည်း?”

“အဘယ်တရားသည် ထင်ရှားမရှိလတ်သော် သင်္ခါရတို့သည် ထင်ရှား
ဖြစ်ပေါ်မလာကြကုန်သနည်း? အဘယ်တရားသည် ထင်ရှားမရှိလတ်သော်
ဝိညာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်မလာသနည်း? ။ ပ ။ အဘယ်တရားသည်
ထင်ရှားမရှိလတ်သော် ဇရာမရဏသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်မလာသနည်း?”
ဟု ဤသို့သော စိတ်အကြံသည် ဖြစ်ပေါ်မလာပေ။

ရဟန်းတို့ . . . တကယ်စင်စစ်အားဖြင့်သော်ကား အာဂမသုတ
ဟူသော ‘သင်သိ’၊ အဓိဂမသုတဟူသော ‘ကျင့်သိ’- ဤအသိနှစ်မျိုးဖြင့်

အကြားအမြင် ဗဟုသုတရှိသော၊ အရိယာဖြစ်တော်မူသော ငါဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝက၏သန္တာန်၌ မိမိမှ တစ်ပါးသော အားထားယုံကြည်အပ်သူ မရှိမူ၍ ဤအရာ၌ ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု၏ ပြတ်စဲ ချုပ်ငြိမ်းမှု (= ပဋိလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်တတ်သော **အပရပ္ပစ္စယဉာဏ် - အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်**သည် သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဤတရားသည် ထင်ရှား မရှိလတ်သော် ဤအကျိုးတရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်မလာ။ ဤအကြောင်းတရား၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဤအကျိုးတရားသည် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်း ဟူသော အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်၏။ — အဝိဇ္ဇာသည် ထင်ရှား မရှိလတ်သော် သင်္ခါရတို့သည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်မလာ ကြကုန်၊ သင်္ခါရတို့သည် ထင်ရှား မရှိကုန်လတ်သော် ဝိညာဏ်သည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်မလာ။ ပ ။ ဇာတိသည် ထင်ရှား မရှိလတ်သော် ဇရာ+မရဏသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်မလာဟု ဤသို့သော အသိဉာဏ်သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ ထို အရိယာဖြစ်တော်မူသော ငါဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝကသည် “ဤ သင်္ခါရလောကသည် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဟူသော အနုပ္ပါဒ်- နိရောဓသဘောအားဖြင့် ဤသို့ ချုပ်ငြိမ်း၏”ဟု ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်တတ်သော **အပရပ္ပစ္စယဉာဏ် - အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်**ဖြင့် ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။

ရဟန်းတို့ . . . အကြင်အခါ၌ အရိယာဖြစ်တော်မူသော ငါဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝကသည် ဤသို့လျှင် သင်္ခါရလောက၏ ဖြစ်စဉ်ကိုလည်းကောင်း၊ ချုပ်စဉ်ကိုလည်းကောင်း မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း **အပရပ္ပစ္စယ ဉာဏ် - အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်**ဖြင့် ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။ ရဟန်းတို့ . . . ထိုအခါ အရိယာဖြစ်တော်မူသော ငါဘုရားရှင်၏ ဤတပည့်သာဝကကို မှန်ကန်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိအယူနှင့် ပြည့်စုံသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ မှန်ကန်သော **ဒဿန**

ဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဤသဒ္ဓမ္မအမည်ရသည့် သူတော်ကောင်းတရားသို့ ဆိုက်ရောက်လာသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓမ္မအမည်ရသည့် ဤသူတော်ကောင်းတရားကို မြင်သူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကျင့်ဆဲဖြစ်သည့် သေက္ခဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကျင့်ဆဲဖြစ်သည့် သေက္ခဝိဇ္ဇာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဓမ္မသောတ အမည်ရသည့် တရားအယဉ်သို့ ကောင်းစွာ ဆိုက်ရောက်လာသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကိလေသာထု အစိုင်အခဲကို ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးနိုင်သော ဖြူစင်မြင့်မြတ်သော (ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဟူသော) နိဗ္ဗေဓိကပညာနှင့် ပြည့်စုံသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်တံခါးဝသို့ ဆိုက်ရောက်၍ တည်နေသူဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုအပ်၏။ (သံ၊၁၊၃၀၆-၃၀၈။)

နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်မှ စ၍ သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ဘုရားရှင်က ဟောကြား ထားတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လောကီယဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့် လောကုတ္တရာမဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ နှစ်မျိုးလုံးကို ရောနှောလျက် သမ္မာဒိဋ္ဌိဟု ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။ (သံ၊၅၊၂၃၂။ သံ၊၆၊၂၃၈။)

ထို့ကြောင့် ဤသုတ္တန်၌ သေက္ခအရ -

သေက္ခောတိ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကေန သဒ္ဓိံ သတ္တ အရိယာ။ တိသော သိက္ခာ သိက္ခန္တိတိ သေက္ခာ။ (အဘိ၊၅၊၂၃၁၅။) ဟူသော သမ္မောဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့် အညီ ကလျာဏပုထုဇ္ဇနနှင့် တကွ အောက်အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်ခုနစ်ဦးတို့ကို သီလ သမာဓိ ပညာဟူသည့် သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်နေဆဲ ဖြစ်ကြသောကြောင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ရကား ဤသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်စာရင်းတွင် ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော ကလျာဏပုထုဇ္ဇနပုဂ္ဂိုလ်လည်း ပါဝင်သည်ဟု မှတ်သားပါလေ။

ဤသုတ္တန်တွင် ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင်က ကလျာဏပုထုဇ္ဇနနှင့် တကွသော သေက္ခအရိယာသူတော်ကောင်းတို့သည် ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂ-သမ္မာဒိဋ္ဌိဟူသော **အပရပ္ပစ္စယဉာဏ်** (= အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်)ဖြင့် **လောက-**

သမုဒယခေါ်ဆိုသည့် သင်္ခါရလောက၏ ဖြစ်စဉ်ကိုလည်းကောင်း၊ **လောက-နိရောဓ**ခေါ်ဆိုသည့် သင်္ခါရလောက၏ ချုပ်စဉ်ကိုလည်းကောင်း ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ပါကြောင်းကို ဝန်ခံဟောကြားထားတော် မူပေသည်။ အလားတူပင် သာဝကတို့သည်လည်း လောကသမုဒယနှင့် လောကနိရောဓအကြောင်းကို မိမိတို့ သာဝကအချင်းချင်း ဆွေးနွေးခြင်းဖြင့် တစ်ပါးနှင့် တစ်ပါး ဝန်ခံဟောပြောချက်များလည်း ပိဋကတ်တော်၌ ထင်ရှား ရှိသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤတွင် ကောသမ္ဘိသုတ္တန်မှ ကောက်နုတ်ချက် အချို့ကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

ကောသမ္ဘိသုတ္တန်ကောက်နုတ်ချက်

တစ်ချိန်ဝယ် အရှင်မုသိလ၊ အရှင်ပဝိဋ္ဌ၊ အရှင်နာရဒ၊ အရှင်အာနန္ဒာ မထေရ်မြတ်ကြီးတို့သည် ကောသမ္ဘိပြည် ယောသိတာရုံကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးစံနေတော်မူဆဲ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုအခါ အရှင်ပဝိဋ္ဌက အရှင်မုသိလကို စတင်၍ မေးခွန်းများ မေးတော်မူ၏။ အရှင်မုသိလကလည်း ဖြေကြားတော် မူ၏။ ယင်း အမေး-အဖြေတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ကြ၏။

အညတြေဝ အာဝုသော မုသိလ သဒ္ဓါယ အညတြ ရုစိယာ အညတြ အနုဿဝါ အညတြ အာကာရပရိဝိတက္ကာ အညတြ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္တိယာ အတ္တယသ္မတော မုသိလဿ ပစ္စတ္တမေဝ ဉာဏံ ‘ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏ’န္တိ။

အညတြေဝ အာဝုသော ပဝိဋ္ဌ သဒ္ဓါယ အညတြ ရုစိယာ အညတြ အနုဿဝါ အညတြ အာကာရပရိဝိတက္ကာ အညတြ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္တိယာ အဟမေတံ ဇာနာမိ အဟမေတံ ပဿာမိ ‘ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏ’န္တိ။
(သံ၊၁၊၃၃၆။)

ထေရော ပန ပဉ္စပိ တောနိ ကာရဏာနိ ပဋိက္ခိပိတွာ ပစ္စက္ခဉာဏေန ပဋိဝိဒ္ဓဘာဝံ ပုစ္ဆန္တော အညတြေဝ အာဝုသော မုသိလ သဒ္ဓါယာတိ-အာဒိမာဟ။ (သံ၊၄၊ ၂၊၁၁၃။)

အမေး - ငါ့ရှင် မုသိလ . . .

- ၁။ သဒ္ဓါ = သူတစ်ပါးကို ကိုးစားယုံကြည်မှု၊
- ၂။ ရူစိ = အတွေးအခေါ်မျှဖြင့် ရရှိလာသည့် မိမိ၏ အလိုအကြိုက်၊
- ၃။ အနုဿဝ = သူတစ်ပါးထံမှ တစ်ဆင့် ကြားနာရမှု၊
- ၄။ အာကာရပရိဝိတက္က = အခြင်းအရာ အာကာရကို ကြံစည်တွေးခေါ်မှု၊
- ၅။ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္ဓိ = အတွေးအခေါ်မျှဖြင့် ရရှိလာသည့် အယူအဆကို ရှေ့သွားပြုလျက် စူးစူးစိုက်စိုက် ကြံစည်၍ နှစ်သက်မှု -

ဤငါးမျိုးမှ တစ်ပါး အရှင်မုသိလအား ဇာတိအကြောင်းခံကြောင့် ဇရာမရဏဖြစ်၏ဟူ၍ သိသော ပစ္စက္ခဉာဏ်သည် ရှိပါသလောဟု မေးမြန်းလျှောက်ထား၏။

အဖြေ - ငါ့ရှင် ပဝိဋ္ဌ . . .

- ၁။ သဒ္ဓါ = သူတစ်ပါးကို ကိုးစားယုံကြည်မှု၊
- ၂။ ရူစိ = အတွေးအခေါ်မျှဖြင့် ရရှိလာသည့် မိမိ၏ အလိုအကြိုက်၊
- ၃။ အနုဿဝ = သူတစ်ပါးထံမှ တစ်ဆင့်ကြားနာရမှု၊
- ၄။ အာကာရပရိဝိတက္က = အခြင်းအရာ အာကာရကို ကြံစည်တွေးခေါ်မှု၊
- ၅။ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္ဓိ = အတွေးအခေါ်မျှဖြင့် ရရှိလာသည့် အယူအဆကို ရှေ့သွားပြုလျက် စူးစူးစိုက်စိုက် ကြံစည်၍ နှစ်သက်မှု -

ဤငါးမျိုးမှ တစ်ပါးသော ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ဇာတိအကြောင်းခံကြောင့် ဇရာမရဏဖြစ်၏ဟူသော ဤအကြောင်းကို တပည့်တော် သိပါ၏ တပည့်တော် မြင်ပါ၏ဟု ပြန်လည်လျှောက်ထားတော်မူ၏။ (သံ၊၁၊၃၃၆-၃၃၇။)

အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံသို့တိုင်အောင် လောကသမုဒယအမည်ရသည့် သင်္ခါရလောက၏ ဖြစ်စဉ်ဟူသော ဇရာမရဏမှ သင်္ခါရ အဝိဇ္ဇာသို့တိုင်အောင်သော ပြောင်းပြန်လှန်၍ ရှုသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ရှုကွက်တစ်ခုလုံးကို မေးသူကလည်း အလားတူပင် မေးတော်မူ၏။ ဖြေသူကလည်း အလား

တူပင် ဖြေဆိုတော်မူ၏။ တစ်ဖန် လောကနိရောဓ အမည်ရသည့် သင်္ခါရ-
လောက၏ ချုပ်စဉ်ကိုလည်း ဆက်လက်မေးမြန်းတော်မူပြန်၏။

**အညကြေဝ အာဂုသော မုသိလ သဒ္ဓါယ အညတြ ရုစိယာ အညတြ
အနုဿဝါ အညတြ အာကာရပရိဝိတက္ကာ အညတြ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္ဓိယာ
အတ္တာယသ္မတော မုသိလဿ ပစ္စတ္တမေဝ ဉာဏံ ‘ဇာတိနိရောဓာ ဇရာ-
မရဏနိရောဓော’တိ။**

**အညကြေဝ အာဂုသော ပဝိဋ္ဌ သဒ္ဓါယ အညတြ ရုစိယာ အညတြ
အနုဿဝါ အညတြ အာကာရပရိဝိတက္ကာ အညတြ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္ဓိယာ
အဟမေတံ ဇာနာမိ အဟမေတံ ပဿာမိ ‘ဇာတိနိရောဓာ ဇရာမရဏ-
နိရောဓော’တိ။** (သံ၊၁၊၃၃၇။)

အမေး - ငါ့ရှင် မုသိလ . . .

- ၁။ သဒ္ဓါ = သူတစ်ပါးကို ကိုးစားယုံကြည်မှု၊
- ၂။ ရုစိ = အတွေးအခေါ်မျှဖြင့် ရရှိလာသည့် မိမိ၏ အလိုအကြိုက်၊
- ၃။ အနုဿဝ = သူတစ်ပါးထံမှ တစ်ဆင့် ကြားနာရမှု၊
- ၄။ အာကာရပရိဝိတက္ကာ = အခြင်းအရာ အာကာရကို ကြံစည်တွေးခေါ်မှု၊
- ၅။ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္ဓိ = အတွေးအခေါ်မျှဖြင့် ရရှိလာသည့် အယူအဆကို
ရှေ့သွားပြုလျက် စူးစူးစိုက်စိုက် ကြံစည်၍ နှစ်သက်မှု -

ဤငါးမျိုးမှ တစ်ပါး အရှင်မုသိလအား “ဇာတိ၏ နောင်တစ်ဖန်
မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့်
ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဇရာမရဏ၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဟု
ခေါ်ဆိုအပ်သည့် အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ခြင်းသည် ထင်ရှား
ဖြစ်၏”ဟူ၍ သိသော ပစ္စက္ခဉာဏ်သည် ရှိပါသလောဟု မေးမြန်းတော်မူ၏။

အဖြေ - ငါ့ရှင် ပဝိဋ္ဌ . . .

- ၁။ သဒ္ဓါ = သူတစ်ပါးကို ကိုးစားယုံကြည်မှု၊

၂။ ရူပိ = အတွေးအခေါ်မျှဖြင့် ရရှိလာသည့် မိမိ၏ အလိုအကြိုက်၊

၃။ အနုဿဝ = သူတစ်ပါးထံမှ တစ်ဆင့် ကြားနာရမှု၊

၄။ အာကာရပရိဝိတက္က = အခြင်းအရာ အာကာရကို ကြံစည်တွေးခေါ်မှု၊

၅။ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္ဓိ = အတွေးအခေါ်မျှဖြင့် ရရှိလာသည့် အယူအဆကို ရှေ့သွားပြုလျက် စူးစူးစိုက်စိုက် ကြံစည်၍ နှစ်သက်မှု -

ဤငါးမျိုးမှ တစ်ပါးသော ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် “ဇာတိ၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သည့် အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဇရာမရဏ၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သည့် အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ခြင်းသည် ထင်ရှား ဖြစ်၏”ဟူသော ဤအကြောင်းကို တပည့်တော် သိပါ၏။ တပည့်တော် မြင်ပါ၏ဟု ပြန်လည်လျှောက်ထား၏။ (သံ၊၁၊၃၃၇။)

အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓော = အဝိဇ္ဇာချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်ပုံသို့တိုင်အောင် ပုံစံတူပင် မေးမြန်းတော်မူ၏။ ပုံစံတူပင် အဖြေပေးတော် မူ၏။ ဤတွင် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ရှင်းလင်းချက်များကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

၁။ သဒ္ဓါ - အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် သူတစ်ပါး၏ စကားကို ယုံကြည်၍ ဤသူသည် အကြင်စကားကို ပြောဆို၏။ ထိုစကားသည် အမှန်သာ ဖြစ်၏ဟု စွဲယူ၏။ ဤပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကား သူတစ်ပါးကိုသာ ကိုးစားယုံကြည်သော သူတစ်ပါး အသိဖြင့်သာ သိနေသော သူတစ်ပါး၏ ပါးစပ်တွင်သာ လမ်းဆုံးနေသော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးတည်း။

၂။ ရူပိ - အခြားပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးကား ထိုင်လျက် အကြောင်းအရာတစ်ခုကို မိမိကိုယ်တိုင် တွေးခေါ်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် - “ဤအကြောင်းအရာသည် ဤအတိုင်းပင် ဖြစ်လိမ့်မည်။ အခြားတစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်တန်ရာ”ဟု မိမိ အလိုအကြိုက်အတိုင်း စဉ်းစားတွေးခေါ်လျက် ထိုအကြောင်းအရာကို နှစ်သက်၏။ သူတစ်ပါးတို့အား ကိုးစားယုံကြည်မှု

သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်ထားအပ်သော အယူအဆတစ်မျိုးသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းအယူအဆဖြင့် ထိုအကြောင်းအရာကို စူးစူးစိုက်စိုက် မျက်မှောက်ပြုနေသကဲ့သို့ စဉ်းစားတွေးခေါ်နေသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုအတွေးအခေါ်အပေါ်၌ နှစ်သက်ကျေနပ် လက်ခံမှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် - “ဤအကြောင်းအရာသည် ရှိသည်သာတည်း”ဟု အတွေးအခေါ်မျှဖြင့် ရရှိလာသည့် အယူအဆကို ရှေ့သွားပြုလျက် စူးစူးစိုက်စိုက် ကြံစည်၍ ထိုအကြောင်းအရာကို နှစ်သက်ကျေနပ် လက်ခံထား၏။ ဤကား ဒိဋ္ဌိ-နိဇ္ဈာနက္ခန္ဓိတည်း။ (သံ၊ ၂၊ ၁၁၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၁၂၂-တို့၌ ကြည့်ပါ။)

အမေးရှင်ကလည်း လောကသမုဒယ ခေါ်သည့် သင်္ခါရလောက၏ ဖြစ်စဉ် (= အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရား)ကိုလည်းကောင်း၊ လောကနိရောဓ ခေါ်သည့် သင်္ခါရလောက၏ ချုပ်စဉ် (= ပဋိလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရား)ကိုလည်းကောင်း အထက်ပါ သဒ္ဓါ၊ ရုစိ၊ အနုဿဝ၊ အာကာရပရိဝိတက္က၊ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္ဓိဟူသော ဤအကြောင်း ငါးမျိုးတို့ကို ပယ်ရှားလျက် ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် သိပါသလား မြင်ပါသလားဟု မေးမြန်းလျှောက်ထားခဲ့၏။

အဖြေရှင်ကလည်း ဤငါးမျိုးသော အကြောင်းအရာတို့မှ အခြားတစ်ပါးသော ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့်သာလျှင် သင်္ခါရလောက၏ ဖြစ်စဉ်နှင့် ချုပ်စဉ်ကို သိပါကြောင်း မြင်ပါကြောင်းကို ပြန်လည်တင်ပြလျှောက်ထားခဲ့၏။ ထိုအရှင်မုသိလ အရှင်မြတ်ကြီးကိုယ်တိုင်က **ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် သိပါ၏ မြင်ပါ၏** ဟု ဝန်ခံဖြေကြားထားသော အဖြေတွင် ပါဝင်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ (၁၂)ရပ်တို့၌ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် စာမျက်နှာ (၅၀) စသည်၌ ဟောကြားထားတော်မူသော **ပုရိမကမ္မဘဝသို့ မောဟော အဝိဇ္ဇာ . .** ဤသို့ စသော ဒေသနာတော်များနှင့် အညီ -

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရဟူသော အတိတ်အခွန့်ကာလ တရားစု၊
- ၂။ ဝိညာဏ်မှသည် ကမ္မဘဝသို့ တိုင်အောင်သော ပစ္စုပ္ပန်အခွန့်ကာလ

တရားစု၊

၃။ ဇာတိ၊ ဇရာမရဏဟူသော အနာဂတ်အခွန်ကာလ တရားစု –
ဤအခွန်ကာလတရား (၃)မျိုးလုံး ပါဝင်နေကြပေသည်။

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်နည်း အတိတ်အကြောင်းတရား ငါးပါး

**ပုရိမကမ္မဘဝသို့ မောဟော အဝိဇ္ဇာ၊ အာယုဟနာ သင်္ခါရာ၊ နိကန္တိ
တဏှာ၊ ဥပဂမနံ ဥပါဒါနံ၊ စေတနာ ဘဝေါတိ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ ပုရိမကမ္မ-
ဘဝသို့ ဣမ ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယာ။** (ပဋိသံ၊၅၀။)

**တတ္ထ ပုရိမကမ္မဘဝသို့နိ ပုရိမေ ကမ္မဘဝေ၊ အတိတဇာတိယံ ကမ္မ-
ဘဝေ ကရိယမာနေတိ အတ္ထော။** (အဘိဋ္ဌ၊၂၊၁၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၂၁၄။)

အတိတ်ဘဝ၌ ကမ္မဘဝအမည်ရသော ကံကို ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့စဉ်က

၁။ သစ္စာလေးပါး အမှန်တရားကို မသိမှုသဘော၊ ယောက်ျား မိန်းမ ပုဂ္ဂိုလ်
သတ္တဝါ လူ နတ် ဗြဟ္မာ စသည်ဖြင့် အသိမှားမှုသဘောကား **အဝိဇ္ဇာ**
တည်း။

၂။ လူ့ဘဝ = လူ့ခန္ဓာ၊ နတ်ဘဝ = နတ်ခန္ဓာ စသည့် ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို
ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုလုပ်ကြောင်း ကုသိုလ်တရား အကုသိုလ်တရား
တို့ကား **သင်္ခါရ**တို့တည်း။

၃။ လူ့ဘဝ၊ နတ်ဘဝ စသည့် ထိုထိုဘဝ ထိုထိုကာမဝတ္ထုကို တွယ်တာ
တပ်မက်တတ်သောသဘောကား **တဏှာ**တည်း။

၄။ ထိုထိုဘဝ ထိုထိုကာမဝတ္ထုအပေါ်၌ စိတ်ကပ်ရောက်စွဲနေခြင်းသဘော
ကား **ဥပါဒါနံ**တည်း။

၅။ ထိုထို ကုသိုလ်စေတနာ သို့မဟုတ် အကုသိုလ်စေတနာသည် ဘဝ
မည်၏။ [ကမ္မဘဝတည်း = ကံတည်း။ ဝိပဿနာရှုရာ၌ စေတနာကို
ပဓာနထားပါ။ ကြောင်း-ကျိုးဆက်စပ်ပုံကို ရှုရာ၌ ကမ္မသတ္တိ (= ကံ)ကို
ပဓာနထားပါ။]

ဤသို့လျှင် ရှေးဘဝ၌ ဖြစ်သော ကမ္မဘဝ (ကံ)သည် ထင်ရှားရှိလတ်-
သော် ပြီးကုန်သော (ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော) ဤတရား ငါးပါး
တို့သည် ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ပဋိစ္စသန္ဓေခန္ဓာငါးပါး၏ အကြောင်းတရားတို့သည်
ဖြစ်ကြကုန်၏။ (ပဋိသံ၊၅၀။)

ဤအကြောင်းတရား ငါးပါးတို့တွင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့ကား
ကိလေသဝဋ်တည်း။ သင်္ခါရနှင့် ကံတို့ကား ကမ္မဝဋ်တည်း။ အတိတ်
အကြောင်းတရား ငါးပါးတို့တည်း။ ယင်း အတိတ်အကြောင်းတရား ငါးပါး
ကြောင့် အောက်ပါ ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရား ငါးပါးတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။
ယင်းအကျိုးတရားတို့ကား ဝိပါကဝဋ်တရားတို့တည်း။

ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရား ငါးပါး

**ဣဝ ပဋိသန္ဓိ ဝိညာဏံ၊ ဩက္ကန္တိ နာမရူပံ၊ ပသာဒေါ အာယတနံ၊ ဗုဒ္ဓော
ဖဿော၊ ဝေဒယိတံ ဝေဒနာ၊ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ ဣရုပပတ္တိဘဝသ္မိ ပုရေ-
ကတဿ ကမ္မဿ ပစ္စယာ။** (ပဋိသံ၊၅၀။)

ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝဝယ် -

- ၁။ အတိတ်ဖြစ်သော ဘဝတစ်ပါးကို ပစ္စုပ္ပန်ဘဝနှင့် တစ်ဖန် စပ်ခြင်း-
သဘော စပ်တတ်သောသဘောဟု ဆိုအပ်သော ပဋိစ္စသန္ဓေစိတ်သည်
တစ်နည်း - ဝိပါကစိတ်သည် **ဝိညာဏ်**တည်း။
- ၂။ အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်သကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းသဘောသည် **နာမ်ရူပ**တည်း။
- ၃။ စက္ခုစသော ပသာဒသည် **သဠာယတန**တည်း။
- ၄။ အာရုံကို တွေ့ခြင်းသဘော (= တွေ့ထိတတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်
ဖြစ်ခြင်းသဘော)သည် **ဖဿ** တည်း။
- ၅။ အာရုံကို ခံစားခြင်းသဘော၊ ခံစားတတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်
ဖြစ်ခြင်းသဘောသည် **ဝေဒနာ**တည်း။

ဤသို့လျှင် ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ဥပပတ္တိဘဝဟူသော ဇာတိသည် ထင်ရှား ရှိလတ်သော် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော ပြီးစီးကုန်သော ဤတရားငါးပါးတို့သည် ရှေးဘဝ၌ ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ကံ၏ ကျေးဇူးပြုသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ (ပဋိသံ၊၅၀။)

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား ငါးပါး

ဣဝ ပရိပက္ခတ္တာ အာယတနာနံ မောဟော အဝိဇ္ဇာ၊ အာယုဟနာ သင်္ခါရာ၊ နိကန္တိ တဏှာ၊ ဥပဂမနံ ဥပါဒါနံ၊ စေတနာ ဘဝေါတိ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ ဣဝ ကမ္မဘဝသ္မိ အာယတီ ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယာ။ (ပဋိသံ၊၅၀။)

ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အာယတနတို့၏ ရင့်ကျက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် -

- ၁။ သစ္စာလေးပါး အမှန်တရားကို မသိမှုသဘော၊ ယောက်ျား မိန်းမ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ လူ နတ် ဗြဟ္မာ စသည်ဖြင့် အသိမှားမှုသဘောကား **အဝိဇ္ဇာ**တည်း။
- ၂။ လူ့ဘဝ = လူ့ခန္ဓာ၊ နတ်ဘဝ = နတ်ခန္ဓာ စသည့် ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုလုပ်ကြောင်း ကုသိုလ်တရား အကုသိုလ်တရား တို့ကား **သင်္ခါရ**တို့တည်း။
- ၃။ လူ့ဘဝ၊ နတ်ဘဝ စသည့် ထိုထိုဘဝ ထိုထိုကာမဝတ္ထုတို့ကို တွယ်တာ တပ်မက်တတ်သော သဘောကား **တဏှာ**တည်း။
- ၄။ ထိုထိုဘဝ ထိုထိုကာမဝတ္ထုအပေါ်၌ စိတ်ကပ်ရောက် စွဲနေခြင်း သဘောကား **ဥပါဒါနံ**တည်း။
- ၅။ ထိုထိုကုသိုလ်စေတနာ သို့မဟုတ် ထိုထိုအကုသိုလ်စေတနာသည် **ဘဝ**တည်း။ (ကမ္မဘဝတည်း = ကံတည်း။)

ဤသို့လျှင် ဤတရား ငါးမျိုးတို့သည် ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ကမ္မဘဝသည် ရှိလတ်သော် နောင်အနာဂတ်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းတရားတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ (ပဋိသံ၊၅၀။)

[မှတ်ချက်။ ။ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ မရင့်ကျက်သေးသော အာယတန ရှိသော သူငယ်၏ စိတ်ဖြစ်ခြင်းသည် ဘဝင်အကျများသည်ဖြစ်၍ များသော အားဖြင့် ဘဝတစ်ခုကို ဖြစ်စေတတ်သော စွမ်းအားရှိသော ဘဝန္တရဇနကံကို အားထုတ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ခဲ့ရကား - ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အာယတနတို့၏ ရင့်ကျက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ဟု ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၃၉။)]

အနာဂတ်အကျိုးတရား ငါးပါး

အာယတီ ပဋိသန္ဓိ ဝိညာဏံ၊ ဩက္ကန္တိ နာမရူပံ၊ ပသာဒေါ အာယတနံ၊ ဖုဋ္ဌော ဖဿော၊ ဝေဒယိတံ ဝေဒနာ၊ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ အာယတီ ဥပပတ္တိ-ဘဝသ္မိ ဣဝ ကတဿ ကမ္မဿ ပစ္စယာ။ (ပဋိသံ၊ ၅၁။)

- ၁။ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ဘဝတစ်ပါးကို အနာဂတ်ဘဝနှင့် တစ်ဖန် စပ်ခြင်း- သဘော စပ်တတ်သောသဘောဟု ဆိုအပ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် တစ်နည်း - ဝိပါက်စိတ်သည် **ဝိညာဏ်**တည်း။
- ၂။ အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်သကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းသဘောသည် **နာမ်ရုပ်**တည်း။
- ၃။ စက္ခုစသော ပသာဒသည် **သဋ္ဌာယတန**တည်း။
- ၄။ အာရုံကို တွေ့ခြင်းသဘော၊ တွေ့ထိတတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောသည် **ဖဿ**တည်း။
- ၅။ အာရုံကို ခံစားခြင်းသဘော၊ ခံစားတတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောသည် **ဝေဒနာ**တည်း။

ဤတရား ငါးမျိုးတို့သည် နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ ဥပပတ္တိဘဝဟူသော ဇာတိသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ပြုစုပျိုးထောင်ထား- အပ်သော ကံ၏ ကျေးဇူးပြုပေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြရ- ကုန်၏။ (ပဋိသံ၊ ၅၁။)

တစ်ခိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် သိအောင် ကြိုးစားပါ

ဝိပဿကေန ပန ကမ္မန္တရဉ္စ ဝိပါကန္တရဉ္စ ဧကဒေသတော ဇာနိတဗ္ဗံ၊

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၃၇။)

**ဧကဒေသတော ဇာနိတဗ္ဗံ အနဝသေသတော ဇာနိတုံ န သတ္တာ
အဝိသယတ္တာ။ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ အဇာနနေ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟော န ပရိပူရတိ။**

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၈၀။)

ဒိဋ္ဌမေဓဝေဒနီယကံ = မျက်မှောက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးသော ကံ၊ ဥပပဇ္ဇ-
ဝေဒနီယကံ = ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးတော့မည့် ကံ၊ အပရာပရိယ-
ဝေဒနီယကံ = တတိယဘဝမှ စ၍ နိဗ္ဗာန်ရသည့် ဘဝတိုင်အောင် အကျိုး
ပေးလတ္တံ့သော ကံ စသည်ဖြင့် ကံတို့ကား အမျိုးမျိုး ရှိကြ၏။

ယင်းကံတို့တွင် ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းလျက်ရှိသော
ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ကံတို့၏ အားရှိသည်၏အဖြစ် အားမရှိသည်၏
အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော ကံတို့၏ ထူးထွေကွဲပြားမှု ကမ္မန္တရကိုလည်းကောင်း၊
အကျိုးဝိပါကံတရားတို့၏ ယုတ်ညံ့သည်၏အဖြစ် မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်
မည်းညစ်သည်၏အဖြစ် ဖြူစင်သည်၏အဖြစ်စသော ဝိပါကံတရားတို့၏
ထူးထွေကွဲပြားမှု ဝိပါကန္တရကိုလည်းကောင်း **ဧကဒေသ - တစ်စိတ်
တစ်ဒေသ**အားဖြင့် သိသင့် သိထိုက်ပေသည်။ ယင်းကမ္မန္တရ ဝိပါကန္တရတို့ကို
အကြွင်းအကျန် မရှိ ကုန်စင်အောင် သိဖို့ရန်ကား သာဝကတို့သည် မစွမ်းနိုင်
ကုန်။ သာဝကတို့၏ အရာ မဟုတ်သောကြောင့် (= သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ
ဘုရားရှင်တို့၏ အရာဖြစ်သောကြောင့်) ဖြစ်၏။ သို့သော် ထို ကမ္မန္တရ၊
ဝိပါကန္တရကို (= ထို ကံ၊ ကံ၏အကျိုးတရားကို) အချင်းခပ်သိမ်း လုံးလုံး
မသိခဲ့သော်တမူကား အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ် ပိုင်းခြား
ယူတတ်သော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်သည် မပြီးစီး မပြည့်စုံနိုင်။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၃၇။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၈၀။)

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤကဲ့သို့ ကံ၊ ကံ၏အကျိုးတရားကို သမ္မာဒိဋ္ဌိ
ဉာဏ်ဖြင့် သိအောင် မြင်အောင် သိမ်းဆည်းရှုပွားရသည့် ဤပစ္စယပရိဂ္ဂဟ

ဉာဏ်ပိုင်းဝယ် အထက်တွင် တင်ပြထားသော ပဋိစ္စသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် ဒေသနာနည်းအရ အတိတ်ဘဝက အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့ ခြံရံလျက် အားပေးထောက်ပံ့လျက် ပြုစုပျိုးထောင်ထားအပ်သော သင်္ခါရ၊ ကံတို့ကြောင့် ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝဝယ် ပဋိစ္စသန္ဓေ၊ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ် စသည့် အကျိုး ဝိပါကဝဋ် တရားတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပုံကိုလည်းကောင်း၊ ယခုဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝတွင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အားပေးထောက်ပံ့မှုဖြင့် ပြုစုပျိုးထောင် ထားအပ်သော သင်္ခါရ၊ ကံတို့ကြောင့် နောင်အနာဂတ်တွင် ဇာတိ၊ ဇရာမရဏ အမည်ရသည့် ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဟူသော အကျိုး ဝိပါကဝဋ်တရားတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပုံကိုလည်းကောင်း သိအောင် မြင်အောင် သိမ်းဆည်းရှုပွားရာ၌ ဆရာ့အပြောနှင့်သာ လွမ်းနေ ရမည်လောဟု မေးရန် ရှိ၏။

အဖြေမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

ဉာဏသမင်္ဂီပုဂ္ဂလော စက္ခုမာ ဝိယ စက္ခုနာ ရူပါနိ ဉာဏေန ဝိဝေဋ္ဌ ဓမ္မေ ပဿတိ။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂၂၄၉။)

ဇာနုဘောတိ ဝါ ဝတ္တာ န ဇာနနံ အနုဿဝါကာရပရိဝိတက္ကမတ္ထဝသေန ဣဓာမိပ္ပေတံ၊ အထ ခေါ ရူပါနိ ဝိယ စက္ခုဝိညာဏေန ရူပါဒိနိ တေသဉ္စ သမုဒယာဒိကေ ပစ္စက္ခေ ကတ္တာ ဒဿနန္တိ ဝိဘာဝေတုံ “ပဿဘော”တိ ဝုတ္တန္တိ ဧဝံ ဝါ ဧတ္ထ အတ္ထော။ (သံ၊ဋီ၊၂၂၆၃။)

ဆရာ့အပြောနှင့်သာ လွမ်းနေရသည့် ဆရာထံမှ တစ်ဆင့်ကြားနာရ၍ ဆရာသင်ပေးလို့ သိရသည့် ‘သင်သိ’ (= အနုဿဝသိ)မျိုးကိုလည်း ဤအရာ၌ အလိုမရှိအပ်။ “ဤသို့ကား ဖြစ်လေရာ၏။ ဤသို့ကား ဖြစ်လေရာ၏”ဟု အခြင်းအရာအာကာရကို ထက်ဝန်းကျင် ကြံဆတွေးခေါ်၍ သိရှိလာသော အတွေးအခေါ်သိမှုကိုလည်း ဤနေရာ၌ အလိုမရှိအပ်။

စင်စစ် အလိုရှိအပ်သည်မှာ – မျက်စိအမြင်ရှိသော သူသည် ရူပါရုံတို့ကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မြင်သကဲ့သို့ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်စသော ဝိပဿနာဉာဏ်

အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် စသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဉာဏ်အရောင်အလင်းဖြင့် တွေ့ထိမိ၍ ဟင်းလင်းပွင့်နေသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောဟူသော သမုဒယသဘောကိုလည်းကောင်း၊ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘော ဟူသော အတ္တင်္ဂမသဘောကိုလည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်တည်းဟူသော ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းကိုသာလျှင် ဤအရာ၌ “ဒဿန = ပဿန = သိခြင်း မြင်ခြင်း”ဟု အလိုရှိအပ်ပေ၏။

(သံ၊ ၄၊ ၂၅၉။ သံ၊ ၄၊ ၂၆၃။)

အဘိညာဏ် နှင့် ဝိပဿနာ

၁။ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိအဘိညာဏ်ဖြင့် အတိတ်ကို ရှု၍ ရသည်ဟူသော စကားရပ်၊

၂။ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သော အနာဂတံသ-ဉာဏ်ဖြင့်လည်း အနာဂတ်ကို ရှု၍ ရသည်ဟူသော စကားရပ် -

ဤစကားရပ် အကြောင်းတရား အချက်အလက်နှင့် ပတ်သက်၍ အလွယ်တကူ လက်ခံနိုင်ငြားသော်လည်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်လည်း အတိတ် အနာဂတ် (ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ)တို့ကို ရှု၍ ရရှိနိုင်သည်ဟူသော အဆိုအမိန့်နှင့် ပတ်သက်၍ကား သိပ်ပြီး အားရပါးရ လက်မခံလိုကြပေ။ ဝိပဿနာဉာဏ် ဖြင့်လည်း အတိတ် အနာဂတ် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ကို ရှု၍ ရရှိနိုင်သည်ဟူသော အဆိုအမိန့်နှင့် ပတ်သက်သော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားထားတော်မူသော ပါဠိတော်နှင့် ယင်းပါဠိတော်၏ အဋ္ဌကထာ အဖွင့်တို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ကြ၏။

ယေ ဟိ ကေစိ ဘိက္ခဝေ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ အနေကဝိဟိတံ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရမာနာ အနုဿရန္တိ၊ သဗ္ဗေတေ ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓေ အနုဿရန္တိ ဧတေသံ ဝါ အညတရံ၊ (သံ၊ ၂၊ ၇၁။ ဒုဇ္ဇနိယသုတ္တန်။)

ပုဗ္ဗေနိဝါသန္တိ ဣဒံ န အဘိညာဝသေန အနုဿရဏံ သန္တာယ ဝုတ္တံ၊
ဝိပဿနာဝသေန ပန ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တေ သမဏဗြာဟ္မဏေ
သန္တာယေတံ ဝုတ္တံ။ တေနေဝါဟ - “သဗ္ဗေတေ ပဂ္ဂပါဒါနက္ခန္ဓေ အနုဿ-
ရန္တိ ဧတေသံ ဝါ အညတရန္တိ။ အဘိညာဝသေန ဟိ သမနုဿရန္တဿ
ခန္ဓာပိ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာပိ ခန္ဓပဋိပဒ္ဓါပိ ပဏ္ဏတ္ထိပိ အာရမ္မဏံ ဟောတိယေဝ။
ရူပံဇယေဝ အနုဿရဏိတိ ဝေဉ္စိ အနုဿရန္တော န အညံ ကိဉ္စိ သတ္တံ ဝါ
ပုဂ္ဂလံ ဝါ အနုဿရတိ၊ အတိတေ ပန နိရုဒ္ဓံ ရူပက္ခန္ဓမေဝ အနုဿရတိ။
ဝေဒနာဒိသုပိ ဧသေဝ နယော။ (သံဂ္ဂ၊ ၂၊ ၂၆၆။)

ဝိပဿနာဝသေနာတိ တေရဟိ ရူပဝေဒနာဒယော အနုဿရိတွာ
“ပုဗ္ဗေပါဟံ ဝေဝေဒနေော အဟောသိ”န္တိ အတိတာနံ ရူပဝေဒနာဒိနံ ပစ္စု-
ပ္ပန္တေဟိ ဝိသေသာဘာဝဒဿနာ ဝိပဿနာ၊ တဿာ ဝိပဿနာယ ဝသေန။
(သံဂ္ဂိ၊ ၂၊ ၂၇၅။)

ရဟန်းတို့ . . . အချို့သော သမဏတို့သည်လည်းကောင်း၊ အချို့သော
ဗြာဟ္မဏတို့သည်လည်းကောင်း တစ်ပါးမက များပြားလှစွာသော ရှေး၌
နေခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့ကြ
ကုန်သည်ရှိသော် ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့နိုင်ကြကုန်၏။
ထိုအလုံးစုံကုန်သော၊ ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့နိုင်ကြကုန်
သော သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့သည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကိုသော်လည်း-
ကောင်း၊ ထိုဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးကိုသော်လည်းကောင်း
ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့နိုင်ကြကုန်၏။

(သံ၊ ၂၊ ၇၁။ ဒဇ္ဇနိယသုတ္တန်။)

ဤပါဠိတော်ဝယ် ‘ပုဗ္ဗေနိဝါသံ’ ဟူသော ဤစကားရပ်ကို ပုဗ္ဗေနိဝါသာ-
နုဿတိအဘိညာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် ရှေး၌ နေခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို
ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့ခြင်းကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဘုရားရှင်
သည် ဟောကြားတော်မူအပ်သည်ကား မဟုတ်၊ အဟုတ်သော်ကား -
ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် အတိတ်၌ နေခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို

ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့ကြကုန်သော သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့ကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဤပုဗ္ဗေနိဝါသံဟူသော စကားရပ်ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူအပ်ပေသည်။ ထိုကြောင့်ပင်လျှင် -

“သဗ္ဗေတေ ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓေ အနုဿရန္တိ တေသံ ဝါ အညတရံ”

“ထိုအလုံးစုံကုန်သော၊ ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့နိုင်ကြကုန်သော သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့သည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ထိုဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးကိုသော်လည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့နိုင်ကြကုန်၏”ဟု ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူအပ်ပေသည်။ အကြောင်းကား ဤသို့တည်း။

ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိအဘိညာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် ရှေး၌ နေခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့သော သမဏ ဗြာဟ္မဏအား -

- ၁။ လောကုတ္တရာတရားများ ပါဝင်သည့် ခန္ဓာငါးပါးတို့သည်လည်းကောင်း၊
- ၂။ လောကုတ္တရာတရားများ မပါဝင်သည့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့သည်လည်းကောင်း၊
- ၃။ ခန္ဓာနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် အမျိုးအနွယ်၊ ရုပ်အဆင်း၊ အစာအာဟာရ၊ သုခ ဒုက္ခ စသည်တို့သည်လည်းကောင်း၊
- ၄။ အမည်နာမ ပညတ်အမျိုးမျိုးသည်လည်းကောင်း -

ဤ (၄)မျိုးသော အခြင်းအရာသည် ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိအဘိညာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သည်သာတည်း။ ယခုမူ ဘုရားရှင်ကား ဤ (၄)မျိုးသော အခြင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့နိုင်ကြောင်းကို ဟောကြားတော် မမူဘဲ ရှေး၌ နေခဲ့ဖူးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ထိုဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးကိုသော်လည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့နိုင်ကြောင်းကိုသာ

ဟောကြားထားတော်မူသဖြင့် ပုဗ္ဗနိဝါသာနုဿတိ အဘိညာဏ်ဖြင့် ရှေး၌ နေခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့မှုကို မဆိုလိုဘဲ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့မှုကိုသာ ရည်ရွယ်တော်မူကြောင်းကို သိရှိနိုင်ပေသည်။ ထိုသို့ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှေး၌ နေခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့ရာ၌ တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ အတ္တကို အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့သည်ကား မဟုတ်။ ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝတို့ကိုသာလျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့ခြင်းကို ဟောကြားထားတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အတိတ်၌ ချုပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်ကိုသာ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့နိုင်သည် ဟုလိုသည်။

(သံ၊ ၂၊ ၇၁။ သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၆၆။)

ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါး၌ အကျုံးဝင်ပါသလား

ဝိပဿနာဉာဏ်က အတိတ်ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ အနာဂတ်ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ကို ရှု၍ ရနိုင်သည်ဟုဆိုလျှင် အတိတ်အကြောင်းတရားများအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာဟူသော ပစ္စုပ္ပန် အကျိုးတရားတို့သည်လည်းကောင်း၊ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဇာတိ ဇရာမရဏ အမည်ရသည့် ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာဟူသော အနာဂတ်အကျိုးတရားတို့သည်လည်းကောင်း ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး၌ အကျုံးဝင်ပါသလားဟု မေးရန် ရှိ၏။ အကျုံးဝင်ပါသည်ဟုပင် ဖြေဆိုရာ၏။

ကိလေသဝင်္ဂအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့သည် တစ်လုံးချင်း ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအားကား မရှိကြပေ။ ပရမတ်တရားတို့၏ ဓမ္မတာအတိုင်း သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် ယှဉ်တွဲ၍သာ အမြဲတမ်း ဖြစ်ရိုး ဓမ္မတာ ရှိကြ၏။ ယင်းသမ္ပယုတ်တရားစုတို့တွင် -

၁။ ဝေဒနာကား ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊

၂။ သညာကား သညာက္ခန္ဓာ၊

၃။ စေတနာဦးဆောင်သည့် ကျန်စေတသိက်တို့ကား သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊

၄။ အသိစိတ် ဝိညာဏ်ကား ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ယေဘုယျအားဖြင့် ယင်းနာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို မှီတွယ်၍ ဖြစ်ကြရ၏။ တစ်ဖန် ဟဒယဝတ္ထုသည်လည်း တစ်လုံးချင်း ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအားကား မရှိ၊ သသမ္ဘာရဟဒယ အမည်ရသည့် ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့နှင့် အတူတကွသာ ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုကြောင့် -

၅။ ဟဒယဝတ္ထုနှင့်တကွ သသမ္ဘာရဟဒယ အမည်ရသည့် ဘူတရုပ် ဥပါဒါ ရုပ်တို့က ရူပက္ခန္ဓာတည်း။

အားလုံး ပေါင်းသော် ခန္ဓာ ငါးပါးတည်း။ အကြောင်းခန္ဓာ ငါးပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။ သင်္ခါရ ကံတို့ကိုလည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။ သို့အတွက် အတိတ်အကြောင်းတရားငါးပါးဟူသည် အတိတ်ဘဝတွင် အကျိုးဝင်သော အတိတ်ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၏ အစိတ်အပိုင်း ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ပင် ဖြစ်ကြ၏။ အလားတူပင် ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားငါးပါးဟူသည်မှာလည်း ပစ္စုပ္ပန် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အစိတ်အပိုင်း ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရား ငါးပါး၊ အနာဂတ်အကျိုးတရား ငါးပါးတို့ကိုလည်း နည်းတူပင် သဘော ပေါက်ပါ။ ထိုကြောင့် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာတို့တွင် အကြောင်းခန္ဓာ အကျိုးခန္ဓာတို့ အားလုံး ပါဝင်ကြသည်ကို သဘောပေါက်ပါလေ။

ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ပိုင်း အနွယဉာဏ်

အနုမတဂ္ဂေယံ ဘိက္ခဝေ သံသာဓော၊ ပုဗ္ဗာကောဋီ န ပညာယတိ။

(သံ၊ ၂၊ ၁၂၁။)

ဤသို့စသော ဒေသနာတော်များနှင့် အညီ သတ္တဝါတစ်ဦး၏ အတိတ် သံသရာခရီးသည်ကား ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့သော်လည်း

သံသရာ၏ ရှေ့အစွန်းကို မသိနိုင်လောက်အောင် ရှည်လျားလှ၏။ ယင်းသို့ ရှည်လျားလှသော သံသရာတစ်ခွင်၌ ဖြစ်ပျက်ခဲ့ကြကုန်သော ရုပ်နာမ် တို့ကိုလည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကိုလည်းကောင်း သာဝကတစ်ဦးအနေဖြင့် ကုန်စင်အောင်ကား မရှုနိုင်၊ မသိမ်းဆည်းနိုင်၊ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ကား မယူနိုင်။

ဒီယော ဗာလာန သံသာရော၊ သဒ္ဓမ္မံ အဝိဇာနတံ။ (ခု၊၁၊၂၂။ ဓမ္မပဒ။)

သစ္စာလေးပါးတည်းဟူသော သူတော်ကောင်းတရားကို မသိကြကုန်- သော ပုထုဇန်ဇမိုက်သားတို့အဖို့လည်း အနာဂတ်သံသရာခရီးသည် ရှည်လျား လှသည်သာဖြစ်၏။ ယင်းအနာဂတ်သံသရာခရီးတစ်လျှောက်၌ ဖြစ်ပေါ် လတ္တံ့ ဖြစ်ကြကုန်သော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကိုလည်းကောင်း သာဝကတစ်ဦးအနေဖြင့် အကြွင်းအကျန်မရှိ ကုန်စင်အောင်ကား မရှုနိုင်၊ မသိမ်းဆည်းနိုင်၊ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ကား မယူနိုင်။

တစ်ဖန် အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်အမည်ရသည့် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့ တိုင်အောင် သော ဘဝတစ်လျှောက်အတွင်း၌ ဖြစ်ပေါ်သွားကြကုန်သော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို လည်းကောင်း သာဝကတစ်ဦးအနေဖြင့် အကြွင်းအကျန်မရှိ ကုန်စင်အောင် ကား မရှုနိုင်၊ မသိမ်းဆည်းနိုင်၊ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ကား မယူနိုင်၊ သာဝကတို့သည် **ဧကဒေသ - အချို့အဝက် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ**မျှကိုသာ ရှုပွားနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။

ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့တိုင်အောင် ဘဝတစ်လျှောက်အတွင်း ဖြစ် ပေါ်ပြီး ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့ ရုပ်ကလာပ်တို့ကား သတ္တဝါတစ်ဦး၏ သန္တာန်ဝယ် အလွန်အလွန် များပြားလှကုန်၏။ ဘဝတစ်လျှောက်လုံး၌ ဖြစ်ပေါ်ပြီး ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့ ရုပ်တို့ကို ထားလိုက်ဘိဦး၊ ဤခန္ဓာ ကိုယ်ဝယ် ရုပ်သန္တတိအစဉ်တစ်ခု အခိုက်ဝယ် ဥပါဒ်အနေအားဖြင့်သော်

လည်းကောင်း၊ ငြိအနေအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဘင်အနေအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း တည်ရှိခွင့် ရှိကြကုန်သော ရုပ်တရားတို့ကို အလုံးအရပ်အားဖြင့် အလယ်အလတ်ဖြစ်သော လူသားတစ်ဦး၏ ခန္ဓာကိုယ်၌ ရသင့်သော အလယ်အလတ် ပမာဏအားဖြင့် ပညာဖြင့် ကြံဆ၍ ယူအပ်သည်ရှိသော် ပရမာဏုမြူခန့် အလွန်သေးငယ်သော ရုပ်ကလာပ်မှုန့်ပေါင်း **ဒေါကမတ္တာ - တစ်စိတ်သားခန့်** ရှိမည်ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၃၆၁။)၌ ဖွင့်ဆိုထား၏။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တိုင်း၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကား ရှိကြသည်ချည်းပင် ဖြစ်၏။ သို့သော် ယင်းရုပ်ကလာပ်တိုင်း ရုပ်ကလာပ်တိုင်း၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတိုင်းကိုကား သာဝကတို့သည် ကုန်စင်အောင် မရှုနိုင်။ ရုပ်ကလာပ် အချို့အဝက်၌ တည်ရှိကြသော ဓာတ်ကြီးလေးပါး အချို့အဝက်မျှကိုသာ ရှုနိုင်ကြ၏။ ရှုလိုက်နိုင်သော ပထဝီဓာတ်လည်း အချို့အဝက်မျှသာ ရှိလေရာ၏။ အာပေါဓာတ်စသည်တို့၌လည်း နည်းတူပင် မှတ်ပါ။ ဥပါဒါရုပ်တို့၌လည်း နည်းတူပင် မှတ်ပါ။

အလားတူပင် ဘဝတစ်ခု အတွင်းဝယ် ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော စက္ခု-ဝိညာဏ်ပေါင်း (= စက္ခုဝိညာဏဝီထိပေါင်း)လည်း များစွာပင် ရှိလေရာ၏။ ၎င်းတို့တွင် သာဝကတစ်ဦးအနေဖြင့် ရှုလိုက်နိုင်သော စက္ခုဝိညာဏ်ပေါင်း (= စက္ခုဝိညာဏဝီထိပေါင်း)လည်း များစွာပင် ရှိလေရာ၏။ မရှုလိုက်နိုင်သော စက္ခုဝိညာဏ်ပေါင်း (= စက္ခုဝိညာဏဝီထိပေါင်း)လည်း များစွာပင် ရှိလေရာ၏။ သောတဝိညာဏ် (= သောတဝိညာဏဝီထိ)စသည်တို့၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။

“အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်” အမည်ရသော ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းရာ ဝိပဿနာရှုရာ၌ အချို့အဝက်မျှကိုသာ သိမ်းဆည်းနိုင် ဝိပဿနာ ရှုနိုင်သကဲ့သို့ အချို့အဝက်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို မသိမ်းဆည်းနိုင် ဝိပဿနာ မရှုနိုင်သကဲ့သို့ အလားတူပင် ယောဂါဝစရုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအနေဖြင့် အတိတ်အနာဂတ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ ဝိပဿနာရှုရာ၌လည်း သိမ်းဆည်းလိုက်နိုင်သော ဝိပဿနာရှုပွားလိုက်နိုင်သော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကား

အချို့အဝက် အနည်းငယ်မျှသာ ဖြစ်ကြ၏။ မသိမ်းဆည်းလိုက်နိုင်သော ဝိပဿနာ မဂ္ဂပွားလိုက်နိုင်သော ရုပ်နာမ်တို့ကသာ သာ၍ သာ၍ များလှ ပေသည်။

အလားတူပင် အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ ဝိပဿနာရှုရာ၌လည်း သိမ်းဆည်းလိုက်နိုင် ဝိပဿနာ ရှုပွားလိုက်နိုင်သော အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကား အချို့အဝက် အနည်းငယ်သာ ရှိ၍ မသိမ်းဆည်းလိုက်နိုင် ဝိပဿနာ မဂ္ဂလိုက်နိုင်သော အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကား အလွန်အလွန် သာ၍သာ၍ များလှသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ သာဝကတို့သည် ကံ၊ ကံ၏အကျိုးတရားကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသ အချို့အဝက်မျှလောက်ကိုသာ သိရှိနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။

ဘုရားရှင်၌ ဝိပါက်တော် (၁၂)ပါး ရှိ၏။ ဝိပါက်တော် တစ်ပါးတစ်ပါး၌ ယင်းဝိပါက်တော်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ကံမှာ သီးသန့် တစ်ခုစီ ဖြစ်၏။ အလားတူပင် သာဝကတစ်ဦးသည်လည်း ဘဝတစ်ခုဝယ် ဣဋ္ဌာရုံအမျိုးမျိုး အနိဋ္ဌာရုံအမျိုးမျိုးနှင့် တွေ့ကြုံရသည်မှာ ဓမ္မတာပင် ဖြစ်၏။ ဣဋ္ဌာရုံ-အမျိုးမျိုးနှင့် တွေ့ကြုံရသည်မှာ အတိတ်ကုသိုလ်ကံအမျိုးမျိုးကြောင့် ဖြစ်၏။ အနိဋ္ဌာရုံအမျိုးမျိုးနှင့် တွေ့ကြုံရသည်မှာလည်း အတိတ်အကုသိုလ်ကံ အမျိုးမျိုးကြောင့်ပင် ဖြစ်၏။ ယင်းကဲ့သို့သော အမျိုးမျိုးသော ကံ၊ ကံ၏ အကျိုးတရားကို သာဝကတစ်ဦးသည် အကြွင်းအကျန်မရှိ ကုန်စင်အောင် ကား မသိမ်းဆည်းနိုင် ဝိပဿနာမဂ္ဂနိုင်။ သာဝကတို့၏ အရာ မဟုတ်သော ကြောင့် ဖြစ်၏။ သိမ်းဆည်းလိုက်နိုင် ဝိပဿနာရှုပွားလိုက်နိုင်သော ကံ၊ ကံ၏အကျိုးတရားမှာ အနည်းငယ်သာ ဖြစ်၏။ မသိမ်းဆည်းလိုက်နိုင် ဝိပဿနာ မဂ္ဂပွားလိုက်နိုင်သော ကံ၊ ကံ၏ အကျိုးတရားမှာ အလွန်အလွန် သာ၍သာ၍ များလှသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ယင်းရုပ်တရား နာမ်တရား အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သင်္ခါရတရားဟု ခေါ်ဆို၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းလိုက်နိုင်သော

ဝိပဿနာရှုပွားလိုက်နိုင်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို **ဒိဋ္ဌ**တရားဟုလည်းကောင်း၊
ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မသိမ်းဆည်းလိုက်နိုင် ဝိပဿနာ မရှုပွားလိုက်နိုင်သော
ဝိပဿနာ မရှုပွားလိုက်မိသော သင်္ခါရတရားတို့ကို **အဒိဋ္ဌ**တရားဟုလည်း-
ကောင်း ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၀ . . .)တွင် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထား၏။

ပစ္စက္ခတော ဒိဋ္ဌဿ အာရမ္မဏဿ . . . (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၀။)

ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌတည်းဟူသော ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်လိုက်သော
သင်္ခါရအာရုံ . . .

ဤသို့စသည်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ ဆရာ-
တော်ကလည်း ယင်း ဒိဋ္ဌတရားကို **သမ္ပတိ ဒိဋ္ဌ - သမ္ပတိ ဥပဋ္ဌိတ** သင်္ခါရ-
တရားဟုလည်းကောင်း၊ အဒိဋ္ဌတရားကို **သမ္ပတိ အဒိဋ္ဌ - သမ္ပတိ အနုပဋ္ဌိတ**
သင်္ခါရတရားဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၂။)

သမ္ပတိ ဒိဋ္ဌ (= သမ္ပတိ ဥပဋ္ဌိတ) သင်္ခါရတရားဟူသည် ဝိပဿနာဉာဏ်-
ဖြင့် လက်ငင်းထင်ထင် ရှုမြင်လိုက်မိသော ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာဟူသည့်
သင်္ခါရတရားစုတည်း။ သမ္ပတိ အဒိဋ္ဌ (= သမ္ပတိ အနုပဋ္ဌိတ) သင်္ခါရတရား
ဟူသည် ပစ္စက္ခဉာဏ်တည်းဟူသော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် လက်ငင်းထင်ထင်
မရှုမြင်လိုက်မိသော မရှုမြင်လိုက်နိုင်သော၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၌ ပစ္စက္ခအားဖြင့်
မထင်လာသော ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာဟူသည့် သင်္ခါရတရားစုတည်း။
ယင်း သမ္ပတိ အဒိဋ္ဌ (= သမ္ပတိ အနုပဋ္ဌိတ) သင်္ခါရတရားတို့ကို အနွယ်
ဉာဏ်ဖြင့် ရှုရ၏။ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းသည့်
ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ပိုင်းတွင် အနွယ်ဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းရှုပွားပုံကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ
အဋ္ဌကထာတွင် ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

သော ဧဝံ ပစ္စယတော နာမရူပဿ ပဝတ္တိံ ဒိသ္မာ ယထာ ဣဒံ တေရဟိ၊
ဧဝံ အတိတေပိ အဒ္ဓါနေ ပစ္စယတော ပဝတ္တိတ္ထ၊ အနာဂတေပိ ပစ္စယတော
ပဝတ္တိဿတိတိ သမနုပဿတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၃၄-၂၃၅။)

ပဓဇ္ဇိံ ဒိသ္မာတိံ တေရဟိံ ပဝတ္တိံ ဒိသ္မာ၊ ဧဝန္တိံ ဣမိနာ န ကေဝလံ သပ္ပစ္စယတာမတ္ထမေဝ ပစ္စာမဗ္ဗံ၊ အထ ခေါ ယာဒိသေဟိံ ပစ္စယေဟိံ တေရဟိံ ပဝတ္တတိံ၊ တာဒိသေဟိံ အဝိဇ္ဇာဒိပစ္စယေဟေဝ အတိတေပိ ပဝတ္တိတ္ထာတိ ပစ္စယသဒိသတာပိ ပစ္စာမဗ္ဗာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (မဟာဋီ၊ ၂၃၇၃။)

ထိုယောဂါဝစရရဟန်းတော်သည် ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံစသော အကြောင်းတရားကြောင့် ယခုမျက်မှောက်၌ နာမ်ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းကို သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်တည်းဟူသော ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ပြီးသောအခါ -

“ဤနာမ်ရုပ်သည် ယခုမျက်မှောက်၌ အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားကြောင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရသကဲ့သို့ အလားတူပင် အတိတ်ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာကာလ၌လည်း ဤနာမ်ရုပ်သည် အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်ခဲ့လေပြီ။ နောင်အနာဂတ် အဝိဇ္ဇာကာလ၌လည်း အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားကြောင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရပေလတ္တံ့” ဟု ဤသို့လျှင် အန္တယဉာဏ်ဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ရှု၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၃၄။ မဟာဋီ၊ ၂၃၇၃။)

ဤအန္တယဉာဏ်ကား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ နောက်သို့ အစဉ်လိုက်သော အန္တယဉာဏ်တည်း။ အတိတ်အကြောင်းတရားကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရားဖြစ်ပုံ၊ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားကြောင့် အနာဂတ်အကျိုးတရားဖြစ်ပုံဟူသော ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှုသဘောတရားကို ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်ပြီးသော အခါမှ မရှုလိုက်မီ မရှုလိုက်နိုင်သော အတိတ် အနာဂတ်တို့၌လည်း နည်းကို ဆောင်၍ အန္တယဉာဏ်ဖြင့် ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ထို့ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် (= အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရား ဖြစ်ပုံကို သိမ်းဆည်းတတ် ပိုင်းခြားယူတတ်သော ဉာဏ်)ကို ရရှိပြီးသောအခါ အထက်ပါအတိုင်း အန္တယဉာဏ်ဖြင့်လည်း အဒိဋ္ဌဖြစ်သော အတိတ် အနာဂတ်တရားတို့၌ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါလေ။

နာနာက္ခဏိကကမ္မ၏ ခွမ်းအင်

ယခုလက်ရှိ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါး စသည့် ဝိပါကဝဋ်-
တရားတို့၏ အကြောင်းရင်း ဖြစ်ကြကုန်သော အတိတ်အကြောင်းတရား
ငါးပါးတို့တွင် ကမ္မဘဝ (ကံ)လည်း တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်၏။ ယင်းကံမှာ
နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယသတ္တိဖြင့် ဝိပါကခန္ဓာတို့အား ကျေးဇူးပြုပေးနိုင်သော
ကံအကြောင်းတရားပင် ဖြစ်သည်။ အကျိုးဝိပါကတရားတို့နှင့် အကြောင်း
ကံတရားတို့မှာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော အချိန်ကာလ မတူညီခဲ့ကြသဖြင့် နာနာ-
က္ခဏိကကမ္မပစ္စယ (= အကျိုးတရား၏ ဖြစ်ရာခဏမှ မတူကွဲပြားသော ခဏ၌
ဖြစ်သော ကံပစ္စည်းအကြောင်းတရား) ဟု ဆိုသည်။ ယင်းကံအကြောင်း
တရားမှာ မည်သည့်ကာလက ဖြစ်ခဲ့ပါသနည်းဟု မေးရန် ရှိ၏။ အဖြေမှာ
အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

**ကမ္မပစ္စယေနာတိ အနေကာနမ္ပိ ကပ္ပကောဋီနံ မတ္ထကေ အတ္တနော
ဖလံ ဥပ္ပါဒေတုံ သမတ္ထေန နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယေနာတိ အတ္ထော။
ကုသလာကုသလဉ္စိ ကမ္မံ အတ္တနော ပဝတ္တိက္ခဏေ ဖလံ န ဒေတိ။ ယဒိ
ဒဒေယျ။ ယံ မနုဿော ဒေဝလောကုပဂံ ကုသလကမ္မံ ကရောတိ။ တဿာ-
နုဘာဝေန တသ္မိယေဝ ခဏေ ဒေဝေါ ဘဝေယျ။ ယသ္မိံ ပန ခဏေ တံ
ကတံ။ တတော အညသ္မိံ ခဏေ အဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ ကေဝလံ ကဋ္ဌတ္တာယေဝ ဒိဋ္ဌေဝ
ဓမ္မေ ဥပပဇ္ဇေ ဝါ အပရေ ဝါ ပရိယာယေ အဝသေသပစ္စယသမာယောဂေ
သတိ ဖလံ ဥပ္ပါဒေတိ နိရုဒ္ဓါပိ ပုရိမသိပ္ပါဒိကိရိယာ ဝိယ ကာလန္တရေ
ပစ္စိမသိပ္ပါဒိကိရိယာယ။ တသ္မာ နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယောတိ ဝုစ္စတိ။**

(အဘိဋ္ဌ၊၂၊၃၇၄။ ပဋ္ဌာနအဋ္ဌကထာ။)

- **ကမ္မပစ္စည်းဟူသည်** တစ်ကမ္ဘာမက များပြားလှစွာကုန်သော ကမ္ဘာပေါင်း
ကုဋေတို့၏သော်လည်း အထက်၌ ပြုစုပျိုးထောင်အပ်ခဲ့ပြီးသော မိမိ၏
အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယသတ္တိဖြင့်
ကျေးဇူးပြုပေးတတ်သော အကြောင်းပစ္စည်းတရားတည်းဟု ဆိုလို၏။

အကြောင်းပြချက် - ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံသည် မိမိ၏ ဥပါဒ်-

ဌီ-ဘင်အနေအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်နေဆဲ ခဏ၌ အကျိုးဝိပါက်ကို ပေးနိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိသေးပေ။ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံသည် မိမိ၏ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်နေဆဲ ခဏ၌ အကယ်၍ အကျိုးပေးငြားအံ့။ လူသားတစ်ဦးသည် နတ်ပြည်သို့ ကပ်ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော အကြင်-ကုသိုလ်ကံကို ပြုစုပျိုးထောင်၏။ ထိုကုသိုလ်ကံ၏ အာနုဘော်ကြောင့် ထိုကံကို ပြုစုပျိုးထောင်ဆဲ ခဏ၌ပင် နတ်သားသည် ဖြစ်လေရာ၏။ သို့သော် ဖြစ်ကား မဖြစ်ခဲ့ပေ။ အလျော်အားဖြင့် ဆိုရမူ - အကြင်ခဏ၌ ထိုကံကို ပြုစုပျိုးထောင်ပြီး ဖြစ်၏။ ထိုကံကို ပြုစုပျိုးထောင်ဆဲ ခဏမှ အခြားတစ်ပါးသော ခဏ၌ ယင်းကံသည် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိပါသော်လည်း သက်သက် ကံကို ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင် -

၁။ ထိုကံသည် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ ဖြစ်အံ့၊ မျက်မှောက်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌သော်လည်းကောင်း၊

၂။ ထိုကံသည် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ ဖြစ်အံ့၊ ကပ်၍ ဖြစ်ရာ ဒုတိယဘဝ၌ သော်လည်းကောင်း၊

၃။ ထိုကံသည် အပရာပရိယဝေဒနီယကံ ဖြစ်အံ့ - ဒိဋ္ဌဓမ္မဘဝ၊ ဥပပဇ္ဇဘဝမှ အခြားသော တတိယဘဝမှ စ၍ အဆက်ဆက် ရောက်ထိုက်-သော ဘဝ၌သော်လည်းကောင်း၊

ကုသိုလ်ကံ ဖြစ်အံ့ -

၁။ ဂတိသမ္ပတ္တိ = လားရာဂတိ၏ ပြည့်စုံခြင်း = သုဂတိဘုံ ဖြစ်ခြင်း၊

၂။ ဥပဓိသမ္ပတ္တိ = ရုပ်ဥပဓိကောင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်း = အင်္ဂါမချို့တဲ့ခြင်း၊

၃။ ကာလသမ္ပတ္တိ = အချိန်ကာလကောင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊

၄။ ပယောဂသမ္ပတ္တိ = လုံ့လပယောဂကောင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊

အကုသိုလ်ကံဖြစ်အံ့ -

၁။ ဂတိဝိပတ္တိ = ဂတိပျက်စီးခြင်း = ဒုဂ္ဂတိဘဝနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊

၂။ ဥပဓိဝိပတ္တိ = ရုပ်ဥပဓိ ချို့တဲ့ပျက်စီးခြင်း၊

၃။ ကာလဝိပတ္တိ = ကာလ ပျက်စီးနေခြင်း၊

၄။ ပယောဂဝိပတ္တိ = လုံ့လပယောဂ ချို့တဲ့ပျက်စီးခြင်း —

တည်းဟူသော အကြောင်းတရားတို့နှင့် ပေါင်းဆုံခြင်းသည် ထင်ရှား ရှိလတ်သော် အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၄၂၁-လည်း ကြည့်ပါ။)

အဘယ်ကဲ့သို့နည်း ဟူမူ — ရှေးရှေး သင်ယူအပ်သော အတတ် သင်ယူမှုသည် နောက်နောက် အတတ်သင်ယူမှုအား အခြေခံအကြောင်း အထောက်အပံ့အဖြစ် ကျေးဇူးပြုရာ၌ ကာလချင်း မတူဘဲ ကာလတစ်ပါးသို့ ဆိုက်ရောက်မှ ကာလတစ်ပါး၌ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ (= လေ့ကျင့်ပါများက ကျွမ်းကျင်မှု များပြားလာသကဲ့သို့) ကံဟူသော စေတနာသည်လည်း ကံကို ပြုစုပျိုးထောင်ရာ ခဏ၌ အကျိုးတရားကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးမပြုဘဲ နောက်နောက်ခဏသို့ ရောက်ရှိပါမှသာလျှင် ကျေးဇူးပြု၏။ ထို့ကြောင့် နာနာက္ခဏိက = အကျိုးပေးရာခဏမှ အသီးအသီး ဖြစ်သော (ကွဲပြားသော) ခဏ၌ ဖြစ်သော စေတနာဟု ခေါ်ဆိုရသည်။

(အဘိဋ္ဌ၊ ၃၊ ၃၇၄။ ပဋ္ဌာနအဋ္ဌကထာ။)

ပစ္စုပ္ပန်ကံ အနာဂတ်ကံတို့၌လည်း နည်းတူ သဘောပေါက်ပါ။

ဝိပဿနာဉာဏ်၏ နောက်သို့ အစဉ်လိုက်သော အနွယ်ဉာဏ်

အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေး သုံးတန်တို့သို့ တင်ကာ ဝိပဿနာရူပားသုံးသပ်လိုက်သောအခါ ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်က ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှု ဥဒယ-ဝယ သဘောကို ခဏ-ပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ရှုနိုင်လာ၏။ ထိုအခါ ယင်းသို့ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်သည့်တိုင်အောင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် လက်ငင်း ရှုမြင် လိုက်နိုင်သော သင်္ခါရတရားတို့ကား **သမ္ပတိ ခိဋ္ဌ** သင်္ခါရတရားတို့တည်း။ ယင်းသို့ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် လက်ငင်း မရှုမြင်လိုက်နိုင်သော အတိတ် အနာဂတ်တရားတို့ကား **သမ္ပတိ အခိဋ္ဌ** သင်္ခါရတရားတို့တည်း။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၀။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၂။)

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သမ္ပတိ ဒိဋ္ဌ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု-ပျက်မှု (= ဥဒယ-ဝယ)သဘောကို ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဟူသော **ပစ္စက္ခဉာဏ်** ဖြင့် ဝိပဿနာရှုပြီးသောအခါ သမ္ပတိ အဒိဋ္ဌ သင်္ခါရဟူသည့် အတိတ် အနာဂတ်တရားတို့ကိုလည်း အနွယ်ဉာဏ်ဖြင့် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုရန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာက ဤသို့ ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။

စေံ ဧကေကဿ ခန္တဿ ဥဒယဗ္ဗယဒဿနေ ဒသ ဒသ ကတွာ ပညာသ လက္ခဏာနိ ဝုတ္တာနိ။ တေသံ ဝသေန ဝေမ္ပိ ရူပဿ ဥဒယော ဝေမ္ပိ ရူပဿ ဝယော၊ ဝေမ္ပိ ရူပံ ဥဒေတိ၊ ဝေမ္ပိ ရူပံ ဝေတိတိ ပစ္စယတော စေဝ ခဏတော စ ဝိတ္တာရေန မနသိကာရံ ကရောတိ။

တသေဝံ မနသိကရောတော “ဣတိ ကိရိမေ ဓမ္မာ အဟုတွာ သမ္ဘောန္တိ ဟုတွာ ပဋိဝေန္တိ”တိ ဉာဏံ ဝိသဒတရံ ဟောတိ။ တသေဝံ ပစ္စယတော စေဝ ခဏတော စ ဒွေဓာ ဥဒယဗ္ဗယံ ပဿတော သစ္စပဋိစ္စသမုပ္ပါဒနယ-လက္ခဏဘေဒါ ပါကဋာ ဟောန္တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၇။)

စေံ မနသိ ကရောတော န ယာဝ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တာဝ ဥဒယဗ္ဗယာ သုဋ္ဌ၊ ပါကဋာ န ဟောန္တိတိ ကတွာ ဝုတ္တံ “ဣတိ ကိရိမေ ဓမ္မာ၊ ဗ ၊ ပဋိဝေန္တိ”တိ၊ နယဒဿနဝသေန ဝါ စေံ ဝုတ္တံ။ ပဌမဉ္စိ ပစ္စုပ္ပန်ဓမ္မာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ ဒိသွာ အထ အတိတာနာဂတေ နယံ နေတိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၂၃။)

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယဉာဏ် (၅) ပါး

- ၁။ **အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယော၊**
- ၂။ **တဏှာသမုဒယာ ရူပသမုဒယော၊**
- ၃။ **ကမ္မသမုဒယာ ရူပသမုဒယော၊**
- ၄။ **အာဟာရသမုဒယာ ရူပသမုဒယော၊**
- ၅။ **နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ . . .** (ပဋိသံ၊ ၅၃-၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၆။)

- ၁။ အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ)ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၂။ တဏှာဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ)ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၃။ ကံဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ)ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၄။ အာဟာရဖြစ်ခြင်းကြောင့် (အာဟာရဇ)ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၅။ ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော . . .

ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယဉာဏ် (၅) ပါး

- ၁။ **အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ရူပနိရောဓော၊**
- ၂။ **တဏှာနိရောဓာ ရူပနိရောဓော၊**
- ၃။ **ကမ္မနိရောဓာ ရူပနိရောဓော၊**
- ၄။ **အာဟာရနိရောဓာ ရူပနိရောဓော၊**
- ၅။ **ဝိပရိကာမလက္ခဏံ . . .** (ပဋိသံ၊၅၃-၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၂၆၆။)
- ၁။ အဝိဇ္ဇာချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ)ရုပ် ချုပ်၏။
- ၂။ တဏှာချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ)ရုပ် ချုပ်၏။
- ၃။ ကံချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ)ရုပ် ချုပ်၏။
- ၄။ အာဟာရချုပ်ခြင်းကြောင့် (အာဟာရဇ)ရုပ် ချုပ်၏။
- ၅။ ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသဘော (= ပျက်ခြင်းသဘော) . . .

ဤသို့လျှင် ခန္ဓာတစ်ပါးတစ်ပါး၌ ဥဒယဉာဏ် (၅)ပါး၊ ဝယဉာဏ် (၅)ပါး နှစ်ရပ် ပေါင်းသော် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် (၁၀)ပါး ဖြစ်၏။ ခန္ဓာငါးပါးလုံး၌ကား ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အပါး (၅၀) ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၂၆၆ . . .)

ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့် တစ်ခုတစ်ခုသော ခန္ဓာ၏ ဥဒယသဘော ဝယသဘောကို ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်သဖြင့် ခန္ဓာ တစ်ပါး တစ်ပါး၌ ဆယ်ပါး ဆယ်ပါးတို့ကို ပြု၍ အကြင် (၅၀)သော လက္ခဏာတို့ကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဟောကြားထားတော်မူအပ်ကုန်၏။ ထို (၅၀)သော

လက္ခဏာတို့၏ အစွမ်းဖြင့် အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ဥဒယဗ္ဗယအကျယ် ရှုပွားနည်းအတိုင်း -

“ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း ရုပ်သည် ဖြစ်၏။ ဤအကြောင်းကြောင့်-လည်း ရုပ်သည် ချုပ်၏။ ဤသို့လည်း ရုပ်သည် ဖြစ်၏။ ဤသို့လည်း ရုပ်သည် ချုပ်၏ (= ပျက်၏)”ဟု ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန (= အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားဖြစ်ပုံ၊ အကြောင်းတရား ချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားချုပ်ပုံ သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုခြင်း), ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန (= ယင်း ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်ဟူသော ခဏပစ္စုပ္ပန်သဘောအားဖြင့် ဖြစ်မှု-ပျက်မှုကို မြင် အောင် ရှုခြင်း)ဟူသော နှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယသဘောကို အကျယ်အားဖြင့် နှလုံးသွင်း ရှုပွား၏။ ဤသို့ ရှုပွားနေသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား -

“ဤသို့လျှင် ဤတရားတို့သည် ရှေးက မရှိမူ၍ ယခုမှ ရုတ်ခြည်း ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သတတ်၊ ဖြစ်ပြီး၍လည်း ချုပ်ပျက်ပျောက်-ကင်း၍ သွားကြကုန်သတတ်” . . ဟု

ဤသို့လျှင် ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်သည် အထူးသဖြင့် သန့်ရှင်း စင်ကြယ်လာ၏။ ဤသို့ ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန, ခဏတော ဥဒယ-ဗ္ဗယဒဿနဟူသော နှစ်မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယကို ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုနေသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ -

- ၁။ သစ္စာလေးပါး,
- ၂။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား, ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နတရား,
- ၃။ ဧကတ္တနည်းစသော နည်းလေးပါး,
- ၄။ အနိစ္စလက္ခဏာစသော လက္ခဏာငါးပါး -

ဤသဘောတရားတို့သည် ထင်ရှားလာကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၇။)

ပြည်ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ မှတ်ချက်

ဤသို့ နှလုံးသွင်းသော ထိုယောဂီအား အကြင်ရွှေ့လောက် ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ် မဖြစ်သေး၊ ထိုရွှေ့လောက် ဥဒယဗ္ဗယတို့သည် လွန်စွာ ထင်သည် မဖြစ်ကုန်ရကား ဝိုးဝါးသာမျှ အနုမာန ဆ၍ အလျော်ရမ်းလိုက်ရသည်ကို အကြောင်းပြု၍ - “ဣတိ ကိရိမေ ဓမ္မာ။ ပ ။ ပဋိဝေန္တိ” ဟု ပစ္စက္ခ မဟုတ် အနုမာနပြ ကိရ-သဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်၍ ဆိုသတည်း။ တစ်နည်း - နယဒဿန အားဖြင့် ဤသို့ ဆိုသတည်း။ ရှေးဦးစွာ ပစ္စုပ္ပန္နဓမ္မတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယကို ပစ္စက္ခဖြင့် ပြီး၍ ထိုနောင်မှ အတိတ်အနာဂတ်တို့၌ ၎င်းနည်းဟု နည်းကို ဆောင်သည် ဖြစ်ဘိသော်။ (ပြည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နိဿယ၊ ပဉ္စမတွဲ၊ ၁၆၅။)

ဤအထက်ပါ ပြည်ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ မှတ်ချက်မှာ အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြထားသော မဟာဋီကာ ဒုတိယတွဲ (မဟာဋီ၊ ၂၂၄-၂၃၂)၌ လာရုံ သော စကားရပ်ကို ဘာသာပြန်ဆိုထားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။

ယင်းစကားရပ်တွင် “အကြင်ရွှေ့လောက် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် မဖြစ်သေး၊ ထိုရွှေ့လောက် ဥဒယဗ္ဗယတို့သည် လွန်စွာ ထင်သည် မဖြစ်ကုန်ရကား ဝိုးဝါးသာမျှ အနုမာန ဆ၍ အလျော်ရမ်းလိုက်ရသည်” ဟူသော စကားရပ်ဖြင့် ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယကို မြင်ပြီးသောအခါ၌ကား အနုမာန ဉာဏ်ဖြင့် မျက်ရမ်းဆ၍ ယင်းသင်္ခါရတို့ကို ထပ်မံ၍ ရှုဖွယ် မလိုဟု စကားကျ၏။ ထို့ကြောင့် ဤနည်းကို အားရတော် မမူလှသဖြင့် မဟာဋီကာ ဆရာတော်က ဒုတိယတစ်နည်း ထပ်မံ ဖွင့်ဆိုတော်မူပြန်၏။ ယင်းဒုတိယနည်း အဖွင့်ကို ပြည်ဆရာတော်ဘုရားကြီးက -

“တစ်နည်း - နယဒဿနအားဖြင့် ဤသို့ ဆိုသတည်း။ ရှေးဦးစွာ ပစ္စုပ္ပန္နဓမ္မတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယကို ပစ္စက္ခဖြင့် ပြီး၍ ထိုနောင်မှ အတိတ်အနာဂတ် တို့၌ ၎င်းနည်းဟု နည်းကို ဆောင်သည် ဖြစ်ဘိသော်။”

ဤသို့ အဓိပ္ပါယ် ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ ဤရှင်းလင်းဖွင့်ဆို-ချက်နှင့် အညီ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ -

၁။ **ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနဉာဏ်**ဖြင့် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံစသော အကြောင်းတရားတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရပုံကိုလည်းကောင်း၊

၂။ **ပစ္စယတော ဝယဒဿနဉာဏ်**ဖြင့် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံစသော အကြောင်းတရားတို့၏ အရဟတ္တမဂ်အခိုက်၌ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့် ချုပ်ခြင်းဟူသော အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးတို့၏လည်း နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောကို လည်းကောင်း၊

၃။ **ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနဉာဏ်**ဖြင့် ယင်းအကျိုးခန္ဓာငါးပါးတို့၏ (တစ်နည်း - အကြောင်းခန္ဓာ အကျိုးခန္ဓာ နှစ်ရပ်လုံးတို့၏) ဖြစ်မှု+ပျက်မှု = ဥဒယ+ဗ္ဗယ = နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ+ဝိပရိဏာမလက္ခဏာကိုလည်းကောင်း၊

ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနဉာဏ်+ပစ္စယတော ဝယဒဿနဉာဏ် ဟူသော ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနဉာဏ်နှင့် ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနဉာဏ်ဟူသော နှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနဉာဏ် (= ပစ္စယဉာဏ်)ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုထားပြီး ဖြစ်ရမည်။ ထိုသို့ ပစ္စယဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်ပြီးသောအခါမှ မရှုလိုက်နိုင်သော အတိတ် အနာဂတ် တရားတို့၌ **အနွယဉာဏ်**ဖြင့် ၎င်းနည်းဟု နည်းကို ဆောင်၍ ရှုရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းအနွယဉာဏ်ကား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ နောက်သို့ အစဉ် လိုက်သော အနွယဉာဏ်ပင်တည်း။ အလားတူပင် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ပိုင်း၌လည်း ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာက အနွယဉာဏ်ဖြင့် ရှုပွားပုံများကို ဖွင့်ဆိုထားတော်မူပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၉။)

အရိယမဂ်ဉာဏ်ပိုလ်ဉာဏ်၏နောက်သို့အစဉ်လိုက်သောအနွယဉာဏ်

နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် ဉာဏဝတ္ထုသုတ္တန်တွင် ဘုရားရှင်သည် (၄၄)မျိုးသော ဉာဏဝတ္ထု အမည်ရှိသော သမ္ပတ္တိတို့၏ တည်နေကြောင်း

ဉာဏ်တို့ကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ဇရာမရဏမှသည် သင်္ခါရသို့တိုင်-
အောင်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ် (၁၁)မျိုးတို့၌ အင်္ဂါရပ် တစ်မျိုးတစ်မျိုးလျှင်
(၄)မျိုးစီ (၄)မျိုးစီသော ဉာဏ်တို့ကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။ အားလုံး
ပေါင်းသော် (၁၁ × ၄ = ၄၄)မျိုးသော ဉာဏဝတ္ထုတို့တည်း။ ဤတွင်
ပုံစံအချို့ကို ကောက်နုတ်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

- ၁။ ဇရာမရဏေ ဉာဏံ = ဇရာမရဏ၌ သိသော ဉာဏ်၊
- ၂။ ဇရာမရဏသမုဒယေ ဉာဏံ = ဇရာမရဏဖြစ်ကြောင်း သမုဒယ၌ သိသော ဉာဏ်၊
- ၃။ ဇရာမရဏနိရောဓေ ဉာဏံ = ဇရာမရဏချုပ်ရာ နိရောဓသစ္စာ၌ သိသော ဉာဏ်၊
- ၄။ ဇရာမရဏနိရောဓဂါမိနိယာ ပဋိပဒါယ ဉာဏံ = ဇရာမရဏချုပ်ရာ နိရောဓ (= နိဗ္ဗာန်)သို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်၌ သိသော ဉာဏ်။ပ ။
- ၁။ သင်္ခါရေသု ဉာဏံ = သင်္ခါရတို့၌ သိသော ဉာဏ်၊
- ၂။ သင်္ခါရသမုဒယေ ဉာဏံ = သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယ၌ သိသော ဉာဏ်၊
- ၃။ သင်္ခါရနိရောဓေ ဉာဏံ = သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ရာ နိရောဓသစ္စာ၌ သိသော ဉာဏ်၊
- ၄။ သင်္ခါရနိရောဓဂါမိနိယာ ပဋိပဒါယ ဉာဏံ = သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ရာ နိရောဓ (= နိဗ္ဗာန်)သို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်၌ သိသော ဉာဏ်

ဤသို့လျှင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ် တစ်ခုတစ်ခု၌ သစ္စာလေးပါးစီ ဖြစ်သဖြင့် အားလုံးပေါင်းသော် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ် (၁၁)ပါးတို့၌ (၄၄)မျိုး-
သော ဉာဏဝတ္ထုတို့ ဖြစ်ကြ၏။

- ၁။ ဇရာမရဏဟူသည် ဇရာမရဏသဘောရှိသော ခန္ဓာတို့ကိုပင် ဆိုလို-
သည်။ ဇရာမရဏ၌ သိသောဉာဏ်ဟူသည် ဇရာမရဏသဘောရှိသော
ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့၌ သိသော ဉာဏ်တည်း။

၂။ ဇရာမရဏဖြစ်ကြောင်း သမုဒယကား ဇာတိတည်း။ ဇာတိဟူသည် ဇာတိသဘော ရှိသော ခန္ဓာတို့၏ ဘဝတစ်ခု၌ စ၍ ဖြစ်မှု သို့မဟုတ် ဥပါဒ်မှုသဘောတည်း။ ယင်းဇာတိကို သိသော ဉာဏ်ကား၊ တစ်နည်း ဇာတိကြောင့် ဇရာမရဏဖြစ်ပုံကို သိသော ဉာဏ်ကား ဇရာမရဏ ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယကို သိသော ဉာဏ်တည်း။

၃။ ဇရာမရဏနိရောဓ တရားကား နိဗ္ဗာန်တည်း။ ယင်းနိဗ္ဗာန် (= နိရောဓ- သစ္စာ)ကို သိသော ဉာဏ်ကား ဇရာမရဏနိရောဓ၌ သိသော ဉာဏ် တည်း။

၄။ ဇရာမရဏနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒါ-ဟူသည် အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော အရိယမဂ္ဂင် (၈)ပါးတည်း။ ယင်းမဂ္ဂင် (၈)ပါးကို သိသော ဉာဏ်ကား ဇရာမရဏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်၌ သိသော ဉာဏ်ပင်တည်း။

ဇာတိ၏ သမုဒယကား ကမ္မဘဝ၊ ကမ္မဘဝ၏ သမုဒယကား ဥပါဒါန၊ ဥပါဒါန၏ သမုဒယကား တဏှာ၊ တဏှာ၏ သမုဒယကား ဝေဒနာ၊ ဝေဒနာ၏ သမုဒယကား ဖဿ၊ ဖဿ၏ သမုဒယကား သဠာယတန၊ သဠာယတန၏ သမုဒယကား နာမရူပ၊ နာမရူပ၏ သမုဒယကား ဝိညာဏ၊ ဝိညာဏ၏ သမုဒယကား သင်္ခါရ၊ သင်္ခါရ၏ သမုဒယကား အဝိဇ္ဇာတည်း။ ဤမျှသာ ထူး၏။ ဤသို့လျှင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ် တစ်မျိုးတစ်မျိုး၌ (၄)မျိုးစီ ဖြစ်ရကား ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ် (၁၁)ရပ်တို့၌ (၄၄)မျိုးသော ဉာဏဝတ္ထု တို့တည်း။ (အကျယ်ကို သံ၊ ၁၊ ၂၈၈-၂၈၉-၂၉၀ တို့၌ ကြည့်ပါ။)

တစ်ဖန် ဘုရားရှင်က ယင်းသုတ္တန်တွင် အနွယ်ဉာဏ် ဖြစ်ပုံ အပိုင်းကို ဤသို့ ဆက်လက်ဟောကြားထားတော်မူ၏။

ယတော ခေါ ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကော ဧဝံ ဇရာမရဏံ ပဇာနာတိ၊ ဧဝံ ဇရာမရဏသမုဒယံ ပဇာနာတိ၊ ဧဝံ ဇရာမရဏနိရောဓံ ပဇာနာတိ၊ ဧဝံ ဇရာမရဏနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒံ ပဇာနာတိ၊ ဣဒမဿ ဓမ္မေ ဉာဏံ၊ သော ဣမိနာ ဓမ္မေန ဒိဋ္ဌေန ဝိဒိတေန အကာလိကေန ပတ္ထေန ပရိယော-

ဂါဠေ့န အတိတာနာဂတေ နယံ နေတိ။ (သံ၊၁၊၂၈၉။)

**ဧတ္ထ စ န စတုသစ္စဓမ္မေန ဝါ မဂ္ဂဉာဏဓမ္မေန ဝါ သက္ကာ အတိတာ-
နာဂတေ နယံ နေတုံ၊ စတုသစ္စေ ပန မဂ္ဂဉာဏေန ပဋိဝိဒ္ဓေ ပရတော
ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ နာမ ဟောတိ၊ တေန နယံ နေတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။**

(သံ၊၄၊၂၆၂။)

= ရဟန်းတို့ . . . အကြင်အရိယသာဝကသည် ဤသို့လျှင် . .

၁။ ဇရာမရဏကို သိ၏။

၂။ ဇရာမရဏ၏ ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယကို သိ၏။

၃။ ဇရာမရဏ၏ ချုပ်ရာ နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို သိ၏။

၄။ ဇရာမရဏ၏ ချုပ်ရာ နိရောဓ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်
မဂ္ဂသစ္စာကို သိ၏။

ဤသည်ကား ထိုအရိယသာဝက၏ ဓမ္မဉာဏံ (= စတုသစ္စဓမ္မ၌ သိသော
အရိယမဂ်ဉာဏံ)တည်း။ ထိုအရိယသာဝကသည် ဓမ္မစက္ခုဟူသော အရိယ
မဂ်ဉာဏံစက္ခုဖြင့် (အသမ္မောဟပဋိဝေဓသဘောအားဖြင့်) ပစ္စက္ခအားဖြင့်
မြင်အပ်သော၊ အရိယမဂ်ပညာဖြင့် သိအပ်သော၊ အခါမလင့် အကျိုးပေး-
သော (= မိမိအရိယမဂ်၏ အခြားမဲ့၌ အရိယဖိုလ်ဟူသော အကျိုးကို
အခါမလင့် အကျိုးပေးသော)၊ သစ္စာလေးပါးတို့သို့ ဆိုက်ရောက်၍ တည်နေ-
သောကြောင့် စတုသစ္စဓမ္မသို့ ရောက်အပ် ရအပ်သော၊ စတုသစ္စဓမ္မ၌
အရိယမဂ်ဉာဏံဖြင့် သက်ဝင်၍ တည်နေသော ဤစတုသစ္စဓမ္မဖြင့်၊ တစ်နည်း
စတုသစ္စဓမ္မကို ထိုးထွင်း၍ သိသော မဂ္ဂဉာဏဓမ္မဖြင့် အတိတ်အနာဂတ်၌
နည်းကို ဆောင်၏။ တစ်နည်း - အတိတ် အနာဂတ် သစ္စာလေးပါးတရား
တို့သို့ သိကြောင်း ဖြစ်သော ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံကို ပို့ဆောင်၏။

(သံ၊၁၊၂၈၉။)

**ယေ ခေါ ကေစိ အတိတမဒ္ဓါနံ သမဏာ ဝါ မြာဟ္မဏာ ဝါ ဇရာမရဏံ
အပ္ပည်ဿ၊ ဇရာမရဏသမုဒယံ အပ္ပည်ဿ၊ ဇရာမရဏနိရောဓံ အပ္ပည်ဿ၊**

**ဇရာမရဏနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒံ အပ္ပညံသု၊ သဗ္ဗေ တေ ဝေမေဝ အပ္ပညံသု၊
သေယျထာပါဟံ တေရဟိံ။**

ယေပိ ဟိ ကေစိ အနာဂတမဒ္ဒါနံ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ ဇရာမရဏံ အဘိဇာနိဿန္တိ၊ ဇရာမရဏသမုဒယံ အဘိဇာနိဿန္တိ၊ ဇရာမရဏနိရောဓံ အဘိဇာနိဿန္တိ၊ ဇရာမရဏနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒံ အဘိဇာနိဿန္တိ၊ သဗ္ဗေ တေ ဝေမေဝ အဘိဇာနိဿန္တိ၊ သေယျထာပါဟံ တေရဟိံတိ။ ဣဒမဿ အန္တယေ ဉာဏံ။

ယတော ခေါ ဘိက္ခုဝေ အရိယသာဝကဿ ဣမာနိ ဒွေ ဉာဏာနိ ပရိသုဒ္ဓါနိ ဟောန္တိ ပရိယောဒါတာနိ ဓမ္မေ ဉာဏဉ္စ အန္တယေ ဉာဏဉ္စ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခုဝေ အရိယသာဝကော “ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော” ဣတိပိ၊ “ဒဿနသမ္ပန္နော” ဣတိပိ၊ “အာဂတော ဣမံ သဒ္ဓမ္မံ” ဣတိပိ၊ “ပဿတိ ဣမံ သဒ္ဓမ္မံ” ဣတိပိ၊ “သေက္ခေန ဉာဏေန သမန္နာဂတော” ဣတိပိ၊ “သေက္ခာယ ဝိဇ္ဇာယ သမန္နာဂတော” ဣတိပိ၊ “ဓမ္မသောတံ သမာပန္နော” ဣတိပိ၊ “အရိယော နိဗ္ဗေဓိကပညော” ဣတိပိ၊ “အမတဒ္ဓါရံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတိ” ဣတိပိတိ။

(သံ၊၁၊၂၈၉။)

= လွန်လေပြီးသော အတိတ်ကာလ၌ အကြင် သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့သည် ဇရာမရဏကို သိကုန်၏။ ဇရာမရဏသမုဒယကို သိကုန်၏။ ဇရာမရဏ နိရောဓကို သိကုန်၏။ ဇရာမရဏ နိရောဓသို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ကို သိကုန်၏။ ထိုသမဏ ဗြာဟ္မဏ အားလုံးတို့သည် ယခုအခါ၌ ငါသိသကဲ့သို့ ဤအတူသာလျှင် သိကုန်၏။

နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ အကြင် သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့သည် ဇရာ-မရဏကို သိကုန်လတ္တံ့၊ ဇရာမရဏသမုဒယကို သိကုန်လတ္တံ့၊ ဇရာမရဏ နိရောဓကို သိကုန်လတ္တံ့၊ ဇရာမရဏနိရောဓသို့ ရောက်ကြောင်းကျင့်စဉ်ကို သိကုန်လတ္တံ့။ ထို သမဏ ဗြာဟ္မဏ အားလုံးတို့သည် ယခုအခါ၌ ငါသိသကဲ့ သို့ ဤအတူသာလျှင် သိကြကုန်လတ္တံ့ဟု အတိတ် အနာဂတ်တို့၌ နည်းကို

ဆောင်၏။ ဤသည်ကား ထိုအရိယသာဝက၏ မဂ်ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း၌ ဖြစ်သော **အန္တယဉာဏ်**တည်း။

ရဟန်းတို့ . . . အကြင်အခါ၌ အရိယသာဝကအား သစ္စာလေးပါး-တရား၌ အသမ္မောဟပဋိဝေဓသဘောအားဖြင့် သိသော အရိယမဂ်ဉာဏ်-ဟူသော ဓမ္မဉာဏ်လည်းကောင်း၊ အရိယမဂ်ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း၌ သိသော ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏ်ဟူသော အန္တယဉာဏ်လည်းကောင်း ဤနှစ်ပါးကုန်သော ဉာဏ်တို့သည် စင်ကြယ်ကုန်၏၊ ဖြူစင်ကုန်၏။ ရဟန်းတို့ . . . ထိုအခါ ဤအရိယသာဝကကို မှန်ကန်သော အယူဝါဒနှင့် ပြည့်စုံသူဟူ၍ လည်းကောင်း၊ မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဤသူတော်ကောင်းတရားသို့ ဆိုက်ရောက်လာသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဤသူတော်ကောင်းတရားကို မြင်သူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကျင့်ဆဲ သေက္ခဏဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကျင့်ဆဲ သေက္ခ ဝိဇ္ဇာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ တရားအယဉ်သို့ ကောင်းစွာ ဆိုက်ရောက်လာသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကိလေသာထု အစိုင်အခဲကို ဖောက်ခွဲသော အရိယပညာရှိသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ အမြိုက်နိဗ္ဗာန် တံခါးဝသို့ ရောက်ရှိ၍ တည်နေသူဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုအပ်၏။ (သံ၊၁၊၂၈၉။)

ဤအန္တယဉာဏ်ကား အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ နောက်သို့၊ တစ်နည်း — အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်၏ နောက်သို့ အစဉ်လိုက်သော ပစ္စဝေက္ခဏ-ဉာဏ်ဟူသော အန္တယဉာဏ်တည်း။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိမြင်ပြီးသောအခါ ဤရှုကွက်ကို ရှုနိုင်ပေသည်။

ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ လာရှိသော အန္တယဉာဏ်

တတ္ထ ကတဓံ ဓမ္မေ ဉာဏံ? စတုသု မဂ္ဂေသု စတုသု ဖလေသု ပညာ ဓမ္မေ ဉာဏံ။

**သော ဣမိနာ ဓမ္မေန ဉာတေန ဒိဋ္ဌေန ပတ္တေန ဝိဒိတေန ပရိ-
ယောဂါဋ္ဌေန အတိတာနာဂတေ နယံ နေတိ။**

ယေ ဟိ ကေဓိ အတိတမဒ္ဓါနံ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ ဒုက္ခံ အပ္ပညံသု၊ ဒုက္ခသမုဒယံ အပ္ပညံသု၊ ဒုက္ခနိရောဓံ အပ္ပညံသု၊ ဒုက္ခနိရောဓ- ဝါမိနိ ပဋိပဒံ အပ္ပညံသု၊ ဣမညေဝ တေ ဒုက္ခံ အပ္ပညံသု၊ ဣမညေဝ တေ ဒုက္ခသမုဒယံ အပ္ပညံသု၊ ဣမညေဝ တေ ဒုက္ခနိရောဓံ အပ္ပညံသု၊ ဣမညေဝ တေ ဒုက္ခနိရောဓဝါမိနိ ပဋိပဒံ အပ္ပညံသု။

ယေ ဟိ ကေဓိ အနာဂတမဒ္ဓါနံ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ ဒုက္ခံ အဘိဇာနိဿန္တိ၊ ဒုက္ခသမုဒယံ အဘိဇာနိဿန္တိ၊ ဒုက္ခနိရောဓံ အဘိဇာနိ- သန္တိ၊ ဒုက္ခနိရောဓဝါမိနိ ပဋိပဒံ အဘိဇာနိဿန္တိ၊ ဣမညေဝ တေ ဒုက္ခံ အဘိဇာနိဿန္တိ၊ ဣမညေဝ တေ ဒုက္ခသမုဒယံ အဘိဇာနိဿန္တိ၊ ဣမညေဝ တေ ဒုက္ခနိရောဓံ အဘိဇာနိဿန္တိ၊ ဣမညေဝ တေ ဒုက္ခနိရောဓဝါမိနိ ပဋိပဒံ အဘိဇာနိဿန္တိ”တိ ယာ တတ္ထ ပညာ ပဇာနနာ။ ပ ။ အမောဟော ဓမ္မ- ဝိစယော သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ “အန္တယေ ဉာဏံ”။ (အဘိ၊ ၂၃၄၁-၃၄၂။)

= ထိုဉာဏ်တို့တွင် ဓမ္မဉာဏ်ဟူသည် အဘယ်နည်း? အရိယမဂ်လေးပါး တို့၌ အရိယဖိုလ်လေးပါးတို့၌ ပညာသည် ဓမ္မဉာဏ်တည်း။ ထိုအရိယ သာဝကသည် ဓမ္မစက္ခုဟူသော အရိယမဂ်ဉာဏ်စက္ခုဖြင့် အသမ္မောဟ- ပဋိဝေဓသဘောအားဖြင့် ပစ္စက္ခအားဖြင့် သိအပ်သော မြင်အပ်သော၊ သစ္စာ လေးပါးတို့သို့ ဆိုက်ရောက်၍ တည်နေသောကြောင့် စတုသစ္စဓမ္မသို့ ရောက်အပ် ရအပ်သော၊ စတုသစ္စဓမ္မ၌ အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား သိ၍ တည်နေသော၊ ဤစတုသစ္စဓမ္မ (= စတုသစ္စဓမ္မကို ထိုးထွင်း၍ သိသော မဂ္ဂဉာဏဓမ္မ)ဖြင့် အတိတ် အနာဂတ်၌ နည်းကို ဆောင်၏ (= အတိတ် အနာဂတ် သစ္စာလေးပါးတရားတို့သို့ သိကြောင်းဖြစ်သော ပစ္စဝေက္ခဏ ဉာဏ်ကို ပို့ဆောင်၏)။

လွန်လေပြီးသော အတိတ်ကာလ၌ အကြင်သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည် ဒုက္ခကို ထိုးထွင်းသိခဲ့ကြကုန်၏။ ဒုက္ခသမုဒယကို ထိုးထွင်းသိခဲ့ကြကုန်၏။ ဒုက္ခနိရောဓကို ထိုးထွင်းသိခဲ့ကြကုန်၏။ ဒုက္ခနိရောဓသို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ကို ထိုးထွင်းသိခဲ့ကြကုန်၏။ ထိုသမဏဗြာဟ္မဏ အားလုံးတို့သည်

တဏှာမှ တစ်ပါးသော ဤတေဘူမကဓမ္မကိုသာလျှင် ဒုက္ခဟု ထိုးထွင်းသိခဲ့ကြကုန်၏။ ထိုသမဏဗြာဟ္မဏ အားလုံးတို့သည် ဤတဏှာကိုသာလျှင် ဒုက္ခသမုဒယဟု ထိုးထွင်းသိခဲ့ကြကုန်၏။ ထိုသမဏဗြာဟ္မဏ အားလုံးတို့သည် ဤအသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ်နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကိုသာလျှင် ဒုက္ခနိရောဓဟု ထိုးထွင်းသိခဲ့ကြကုန်၏။ ထိုသမဏဗြာဟ္မဏ အားလုံးတို့သည် ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်မြတ်တရားကိုသာလျှင် ဒုက္ခနိရောဓသို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ဟု ထိုးထွင်းသိခဲ့ကြကုန်၏။

နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ အကြင်သမဏဗြာဟ္မဏတို့သည် ဒုက္ခကို ထိုးထွင်းသိကြကုန်လတ္တံ့၊ ဒုက္ခသမုဒယကို ထိုးထွင်းသိကြကုန်လတ္တံ့၊ ဒုက္ခနိရောဓကို ထိုးထွင်းသိကြကုန်လတ္တံ့၊ ဒုက္ခနိရောဓသို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ကို ထိုးထွင်းသိကြကုန်လတ္တံ့။ ထိုသမဏဗြာဟ္မဏ အားလုံးတို့သည် တဏှာမှ တစ်ပါးသော ဤတေဘူမကဓမ္မကိုသာလျှင် ဒုက္ခဟု ထိုးထွင်းသိကြကုန်လတ္တံ့၊ ထိုသမဏဗြာဟ္မဏ အားလုံးတို့သည် ဤတဏှာကိုသာလျှင် ဒုက္ခသမုဒယဟု ထိုးထွင်းသိကြကုန်လတ္တံ့၊ ထိုသမဏဗြာဟ္မဏ အားလုံးတို့သည် ဤအသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ်နိဗ္ဗာန်တရားမြတ်ကိုသာလျှင် ဒုက္ခနိရောဓဟု ထိုးထွင်းသိကြကုန်လတ္တံ့၊ ထိုသမဏဗြာဟ္မဏအားလုံးတို့သည် ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်မြတ်တရားကိုသာလျှင် ဒုက္ခနိရောဓသို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ဟု ထိုးထွင်းသိကြကုန်လတ္တံ့။ ဤသို့လျှင် ထိုအရာ၌ **ပညာ ပဇာနနာ ။ ပ ။ အမောဟ ဓမ္မဝိစယ သမ္မာဒိဋ္ဌိ** ဟူသော ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤဉာဏ်ကို **အနွယ်ဉာဏ်**ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (အဘိ၊ ၂၊ ၃၄၁-၃၄၂။)

ယဒေတံ ဣမိနာ စတုသစ္စဂေါစရံ မဂ္ဂဉာဏံ အဓိဂတံ၊ တေန ဉာဏေန ကာရဏဘူတေန အတိတာနာဂတေ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏသင်္ခါတံ နယံ နေတိ။
(အဘိ၊ ၅၊ ၂၊ ၃၉၈။)

အရိယမဂ်တရားသည် အာရမ္မဏပဋိဝေဓသဘောအားဖြင့် နိရောဓသစ္စာ (= နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီး)ကို အာရုံတိုက်ရိုက် မျက်မှောက်ပြုလျက် ထိုးထွင်းသိ၏။ ကျန်သစ္စာသုံးပါးတို့ကို သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင်

ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သည့် မောဟကို ပယ်သတ်သောအားဖြင့် အသမ္မောဟ-
ပဋိဝေဓသဘောအားဖြင့် ထိုးထွင်းသိ၏။ ထိုကြောင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည်
အာရုံမျက်မှောက်ပြုသောအားဖြင့် နိရောဓသစ္စာကို ကိစ္စသိဒ္ဓိအားဖြင့်
(= သိမှုကိစ္စ ပြီးသောအားဖြင့်) ကျန်သစ္စာသုံးပါးတို့ကို သိသဖြင့် သစ္စာလေးပါး
လုံးကို မဂ်ဉာဏ်ကသာလျှင် သိ၏။ အရိယဖိုလ်ဉာဏ်သည်ကား နိရောဓ
သစ္စာ တစ်ခုကိုသာလျှင် အာရုံမျက်မှောက်ပြုခြင်း အာရမ္မဏပဋိဝေဓသဘော
အားဖြင့် သိ၏။ ယင်းကဲ့သို့ သိမှုကိုပင် ရည်ရွယ်တော်မူ၍ အရိယမဂ်ဉာဏ်
လေးပါး အရိယဖိုလ်ဉာဏ်လေးပါးတို့၌ တည်သော ဉာဏ်ကို ဓမ္မဉာဏ်ဟု
ဆိုသည်။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၉၈။)

ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား သစ္စာလေးပါးလျှင် ကျက်စားရာ
အာရုံရှိသော ယင်းအရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ရရှိ၏။ ထိုအရိယမဂ်ဉာဏ်ကြောင့်
အတိတ် အနာဂတ်၌ နည်းကို ဆောင်၍ ရှုတတ်သော **ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏ်**-
ဟု ခေါ်ဆိုသော **အနွယဉာဏ်**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းအနွယဉာဏ်ဖြင့်
အတိတ် အနာဂတ်၌ နည်းကို ဆောင်၍ ရှု၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၉၈။)

ဤအနွယဉာဏ်ကား အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့၏ နောက်သို့
အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်သော ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏ်တစ်မျိုးသာ ဖြစ်သည်။ ယင်း
အနွယဉာဏ်သည် အရိယမဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိအမည်ရသည့် စတုသစ္စသမ္မာဒိဋ္ဌိ-
တည်းဟူသော အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်တွင် အကျုံးမဝင်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်
ဖိုလ်ဉာဏ်၏ နောက်သို့ အစဉ်လိုက်သော ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏ်သာတည်း။

ဤသို့လျှင် အနွယဉာဏ်သည် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ နောက်သို့ အစဉ်-
လိုက်သော အနွယဉာဏ်၊ လောကုတ္တရာ အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်၏
နောက်သို့ အစဉ်လိုက်သော အနွယဉာဏ်ဟု နှစ်မျိုးနှစ်စား ရှိပေသည်။ ယင်း
အနွယဉာဏ်ကား ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်သော်လည်းကောင်း၊ အရိယမဂ်ဉာဏ်
ဖိုလ်ဉာဏ်နှင့်သော်လည်းကောင်း စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌သော်လည်း-
ကောင်း၊ ဇောဝီထိတစ်ခုအတွင်း၌သော်လည်းကောင်း အတူ ယှဉ်တွဲဖြစ်သည့်

တရားမျိုးကား မဟုတ်ပေ။ ဝိပဿနာဇောဝီထိပေါင်း များစွာ ခြားလျက် ဖြစ်ပေါ်လာသော ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏ် တစ်မျိုးသာ ဖြစ်ပေသည်။

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား အထက်တွင် တင်ပြထားသော **ဉာဏ-ဝတ္ထုသုတ္တန်** (သံ၊၁၊၂၈၈-၂၉၀။)၌ ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူသည့် အတိုင်း - **ဓမ္မဉာဏ် အန္တယဉာဏ်**ဟူသော နှစ်မျိုးသော ဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံအောင် ကြိုးစားရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းသို့ ပြည့်စုံပါမှသာလျှင် မှန်ကန်သော အယူဝါဒနှင့် ပြည့်စုံသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ သူတော်ကောင်းတရားသို့ ဆိုက်ရောက်လာသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ သူတော်ကောင်းတရားကို မြင်သူ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကျင့်ဆဲ သေက္ခဏဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသူဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ကျင့်ဆဲ သေက္ခဝိဇ္ဇာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ တရားအယဉ်သို့ ကောင်းစွာ ဆိုက်ရောက်လာသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကိလေသာထု အစိုင်အခဲကို ဖောက်ခွဲသော အရိယာပညာရှိသူဟူ၍လည်းကောင်း၊ အမြိုက်နိဗ္ဗာန် တံခါးဝသို့ ရောက်ရှိ၍ တည်နေသူဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုနိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။

ထို ဓမ္မဉာဏ် အန္တယဉာဏ် နှစ်မျိုးတို့တွင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ ဓမ္မဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံအောင် ကြိုးပမ်းရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ထို ဓမ္မဉာဏ်မှာ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိသည့် စတုသစ္စဓမ္မဉာဏ်ဖြစ်သဖြင့် ထိုဓမ္မဉာဏ် ရရှိရေးအတွက် သစ္စာလေးပါးတို့တွင် ဒုက္ခသစ္စာတရားနှင့် သမုဒယသစ္စာတရားတို့ကို ထိုးထွင်းသိသည့် နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို ရရှိအောင် ရှေးဦးစွာ ကြိုးပမ်းရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့ကို ထိုးထွင်းသိအောင် ကျင့်ရမည့် ကျင့်စဉ်ပိုင်းကို ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတို့တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်၏။ ယခုတစ်ဖန် သမုဒယသစ္စာကို ထိုးထွင်းသိသည့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို ရရှိအောင် ကျင့်ရမည့် ကျင့်စဉ် အမြွက်ကို ရေးသားတင်ပြပေအံ့။

ဘုရားအလောင်းတော်တို့၏ ပဋိသန္ဓေနှင့် ကံ

ဘုရားအလောင်းတော်သည် လေးသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်းတို့ကာလ ပတ်လုံးလည်းကောင်း၊ ထိုထက်အလွန်လည်းကောင်း ပါရမီအလီလီတို့ကို ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးတော်မူခဲ့၏။ များစွာကုန်သော ကံတို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်တော် မူခဲ့၏။ ထိုကံအမျိုးမျိုးတို့တွင် နောက်ဆုံးဘဝဝယ် ဘုရားအလောင်းတော်၏ ပဋိသန္ဓေခန္ဓာငါးပါး ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော သမုဒယ သစ္စာအမည်ရသည့် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့ကို အခြေတည်ကာ ပြုစု ပျိုးထောင်ထားအပ်သော “သင်္ခါရ၊ ကံ” မှာ မည်သည့် “သင်္ခါရ၊ ကံ” ဖြစ်လေ သနည်းဟု မေးရန် ရှိ၏။ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာက အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းလင်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

တတ္ထ သဗ္ဗေပိ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တာ ပစ္ဆိမပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏေ ပဌမေန သောမနဿသဟဂတတိဟေတုကအသင်္ခါရိကမဟာဝိပါကစိတ္တေန ပဋိသန္ဓိ ဂဏှန္တိ။ တံ ပန မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂစိတ္တဿ ဝိပါကံ ဟောတိ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၃၀၇။)

= ထို မဟာဝိပါကံစိတ် (၈)မျိုးတို့တွင် အလုံးစုံကုန်သော သဗ္ဗညု ဘုရားအလောင်းတော်တို့သည်လည်း နောက်ဆုံးဘဝဝယ် ပဋိသန္ဓေယူသော အခါ၌ **သောမနဿသဟဂုတ် တိဟိတ် အသင်္ခါရက ပထမ မဟာဝိပါကံစိတ်** ဖြင့် ပဋိသန္ဓေယူတော်မူကြကုန်၏။ ထိုပဋိသန္ဓေဝိပါကံတရားသည်ကား မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂစိတ် (= မေတ္တာစာရန်၏ ရှေး၌ ဖြစ်သော ကာမာဝစရ ဥပစာရသမာဓိ ဇောစိတ်)၏ အကျိုးဝိပါကံပင် ဖြစ်သည်။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၃၀၇။)

ဤအဋ္ဌကထာအဖွင့်အရ အလောင်းတော်၏ နောက်ဆုံးဘဝ ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါး အစရှိသည့် အချို့သော ဝိပါကဝဋ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေသော ကံမှာ မေတ္တာစာရန်၏ ရှေး၌ ရှိသော ကာမာဝစရသမာဓိဇော ကံတရားတို့ ဖြစ်ကြ ၏။ မေတ္တာစာရန်တို့ကား ဗြဟ္မာ့ပြည်၌သာ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးနိုင်ကြ၏။ လူ့ပြည်၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို မပေးနိုင်ကြပေ။ ယင်းကာမာဝစရသမာဓိဇော တို့ကသာ လူ့ပြည်၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးနိုင်ကြသည်။

အလားတူပင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည်လည်း အတိတ်သံသရာ တစ်လျှောက်ဝယ် များစွာကုန်သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့ကို ပြုစု ပျိုးထောင်ခဲ့သည်သာ ဖြစ်၏။ ထိုကံတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော ကံကသာလျှင် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ဖြစ်စေသည်။ မည်သည့်ကံမျိုး ဖြစ်သည်ကို ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်က သမုဒယသစ္စာကို သိသည့် သမ္မာဒိဋ္ဌိအမည်ရသော ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်အောင် ကြိုးပမ်းရမည် ဖြစ်ပေ သည်။ ထိုသို့ ကြိုးပမ်းရာ၌ အာဟာရသုတ္တန် ဒေသနာတော်နည်းအရ အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပုံကို အတိုချုပ်ကာ တင်ပြပေအံ့။

အာဟာရသုတ္တန် မြန်မာပြန် (သံ၊၀၊၂၅၃-၂၅၄။)

တပည့်တော် အာနန္ဒာသည် ဘုရားရှင်ထံမှ ဤသို့ နာယူမှတ်သား ဆောင်ထားလိုက်ရပါသည်အရှင်ဘုရား။ အခါတစ်ပါး၌ မြတ်စွာဘုရားသည် သာဝတ္ထိပြည် အနာထပိဏ်သူဌေး၏ အာရာမ်ဖြစ်သော ဇေတဝန်ကျောင်း တိုက်တော်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ (ထိုအခါ ဘုရားရှင်သည် ရဟန်း တို့အား ဤသို့ မိန့်ကြားတော်မူ၏။)

“ရဟန်းတို့ . . . ဖြစ်ပြီးသာ ဖြစ်၍ နောင်မဖြစ်ရမည့် (ဘူတ အမည်- ရသည့်) ရဟန္တာသတ္တဝါတို့အားလည်းကောင်း၊ နောင်ဖြစ်ရမည့် ဘဝသစ်ကို ရှာမှီးဆဲ ဖြစ်ကြကုန်သော (သမ္ဘဝေသီ အမည်ရသည့်) ပုထုဇန် သေက္ခ သတ္တဝါတို့အားလည်းကောင်း ထိုထိုသတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်ဆဲတရား- တို့၏ ရှေး နောက် အစဉ်မပြတ် အကြောင်း-အကျိုး ဆက်စပ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် မပြတ်မစဲ တည်တံ့နေခြင်းငှာ၊ မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော တရား- တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာရန် ချီးမြှောက်ခြင်းငှာ ဆောင်ထားတတ်ကုန်သော အာဟာရတရားတို့သည် ဤလေးပါးတို့တည်း။ အဘယ်လေးပါးတို့နည်းဟူမူ

- ၁။ ကြမ်းတမ်းသည်မူလည်း ဖြစ်စေ၊ နူးညံ့သည်မူလည်း ဖြစ်စေ အလုတ် အလွေး ပြု၍ မျိုအပ်သော **ကဗဠိကာရာဟာရ**
- ၂။ နှစ်ခုမြောက် တွေ့ထိမှု = **ဖဿာဟာရ**

၃။ သုံးခုမြောက် စိတ်ကို လှုံ့ဆော်မှု = မနောသဉ္စေတနာဟာရ၊

၄။ လေးခုမြောက် သိမှု = ဝိညာဏာဟာရ -

ဤလေးပါးတို့တည်း။

ရဟန်းတို့ . . . ဤလေးပါးကုန်သော အာဟာရတို့သည် အဘယ်တရားလျှင် အကြောင်းရင်းနိဒါန်း ရှိကြကုန်သနည်း? ကြွင်းသော အကြောင်းနှင့် ပေါင်းမိလတ်သော် အဘယ်တရားလျှင် ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယရှိကုန်သနည်း? အဘယ်တရားလျှင် ဖြစ်ကြောင်း ဇာတိ (= ဇာစ်မြစ်) ရှိကုန်သနည်း? အဘယ်တရားလျှင် အမွန်အစ ရှိကုန်သနည်း?

ဤလေးပါးကုန်သော အာဟာရတို့သည် တပ်မက်မှု (= တဏှာ)လျှင် အကြောင်းရင်း နိဒါန်းရှိကုန်၏။ ကြွင်းသော အကြောင်းနှင့် ပေါင်းမိလတ်သော် တပ်မက်မှု (= တဏှာ)လျှင် ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယ ရှိကုန်၏။ တပ်မက်မှု (= တဏှာ)လျှင် ဖြစ်ကြောင်း ဇာတိ (= ဇာစ်မြစ်) ရှိကုန်၏။ တပ်မက်မှု (= တဏှာ)လျှင် အမွန်အစ ရှိကုန်၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဤ တပ်မက်မှု (= တဏှာ)သည် အဘယ်တရားလျှင် အကြောင်းရင်း နိဒါန်း ရှိပေသနည်း? ။ ပ ။ တပ်မက်မှု (= တဏှာ)သည် ခံစားမှု (= ဝေဒနာ)လျှင် အကြောင်းရင်း နိဒါန်းရှိ၏ ။ ပ ။

ရဟန်းတို့ . . .

ဤ ခံစားမှု = ဝေဒနာသည် ။ ပ ။ တွေ့ထိမှု = ဖဿလျှင် ။ ပ ။

တွေ့ထိမှု = ဖဿသည် ။ ပ ။ သဠာယတနလျှင် ။ ပ ။

သဠာယတနသည် ။ ပ ။ သိမှု = ဝိညာဏ်လျှင် ။ ပ ။

သိမှု = ဝိညာဏ်သည် ။ ပ ။ သင်္ခါရလျှင် ။ ပ ။

သင်္ခါရသည် ။ ပ ။ အဝိဇ္ဇာလျှင် ။ ပ ။

ရဟန်းတို့ . . . ဤသို့လျှင် သစ္စာလေးပါးကို မသိမှု (= အဝိဇ္ဇာ) အကြောင်းခံကြောင့် ဘဝသစ် ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစီရင်မှု (= သင်္ခါရ)တို့-

သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ပြုစီရင်မှု (= သင်္ခါရ)အကြောင်းခံကြောင့် သိမှု (= ဝိညာဏ်) သည် ဖြစ်၏။ ပ ။ ဤသို့လျှင် ချမ်းသာမဖက် သက်သက်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ ဒုက္ခအစုအပုံသည် ဖြစ်ပွားလာ၏။

သစ္စာလေးပါးကို မသိမှု (= အဝိဇ္ဇာ)၏သာလျှင် အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဘဝသစ်ကို ပြုစီရင်မှု (= သင်္ခါရ)သည် ချုပ်၏။ ဘဝသစ်ကို ပြုစီရင်မှု (= သင်္ခါရ)၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သိမှု (= ဝိညာဏ်)သည် ချုပ်၏။ ပ ။ ဤသို့လျှင် အလုံးစုံသော ဝဋ်ဆင်းရဲအစု၏ ချုပ်ခြင်းသည် ဖြစ်၏။ (သံ၊ ၁၊ ၂၅၃- ၂၅၄။)

ဤအာဟာရသုတ္တန်နှင့် ဆက်စပ်၍ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့က နည်း- အမျိုးမျိုးဖြင့် ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုတော်မူကြ၏။ ဤတွင် နည်းတစ်နည်းမျှကိုသာ အကျဉ်းချုပ်ကာ တင်ပြအပ်ပါသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တတိယနည်းအဖွင့်

ယာ မဇ္ဈတော ပဌာယ ယာဝ အာဒိ ပဝတ္ထာ၊ သာ အာဟာရနိဒါန- ဝဝတ္ထာပနာနုသာရေန ယာဝ အတိတံ အဒ္ဓါနံ အတိဟရိတွာ ပုန အတိတဒ္ဓတော ပဘုတိ ဟေတုဖလပဋိပါဋိသန္ဓဿနတ္ထံ။

(အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၅၆။)

= အလယ်ဖြစ်သော အာဟာရလေးပါးမှ (တစ်နည်း တဏှာမှ) အစပြု၍ အစဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာသို့တိုင်အောင် ဖြစ်ပေါ်လာသော (= ဟောကြားတော် မူအပ်သော) အာဟာရသုတ္တန် ဒေသနာတော်ကို အာဟာရလေးမျိုးတို့၏ အကြောင်းရင်း နိဒါန်းကို အသီးအသီး ပိုင်းခြား၍ ကျွတ်ထိုက်သသူ သာဝကတို့၏ အသိဉာဏ်၌ တည်စေခြင်း တည်အောင်ထားတော်မူခြင်းကို အစဉ်လိုက်သဖြင့် အတိတ်ဖြစ်သော အဓွန့်ကာလသို့တိုင်အောင် (= အတိတ် အဓွန့်ကာလက ဖြစ်ခဲ့သော) အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရသို့တိုင်အောင် အာဟာရသုတ္တန် ဒေသနာတော်ကို ရှေးရှုဆောင်ယူတော်မူပြီးလျှင် တစ်ဖန် အတိတ် အဓွန့်- ကာလတရားဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာမှ စ၍ အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရား

တို့၏ ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု အစဉ်ကို ကောင်းစွာပြခြင်း အကျိုးငှာ ဖြစ်စေအပ် ဟောကြားတော်မူအပ်လေသည်။

(အဘိဋ္ဌ၊ ၂၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၁၅၆။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားရပ်ကို ဋီကာဆရာတော်တို့က နည်း အမျိုးမျိုးဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ကို ရှင်းလင်းတင်ပြကြ၏။ ဤ၌ နည်းတစ်နည်းကိုသာ တင်ပြအပ်ပါသည်။

အာဟာရတဏှာဒယော ပစ္စုပ္ပန္နဒ္ဓါ၊ သင်္ခါရာဝိဇ္ဇာ အတိတဒ္ဓါတိ ဣမိနာ အဓိပ္ပါယေနာဟ “ယာဝ အတိတံ အဒ္ဓါနံ အတိဟရိတွာ” တိ။

(မူလဋီ၊ ၂၈၆။ မဟာဋီ၊ ၂၂၄၄-၂၄၅။)

ကာမုပါဒါနဘူတာ တဏှာ မနောသဉ္စေတနာဟာရသင်္ခါတဿ ဘဝဿ၊ တံသမ္ပယုတ္တာနံ၊ တန္နိမိတ္တာနဉ္စ သေသာဟာရာနံ ဝိသေသပစ္စယော ဟောတိတိ အာဟ “အာဟာရတဏှာဒယော ပစ္စုပ္ပန္နဒ္ဓါ” တိ။ အာဒိ-သဒ္ဓေန ယာဝ ဝိညာဏံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ (အနုဋီ၊ ၂၂၉၃။)

အာဟာရသုတ္တန်တွင် စတ္တာရော အာဟာရာ (= အာဟာရလေးပါး) တို့တွင် ပါဝင်သော အာဟာရအရ ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ နောင်အနာဂတ်-ဘဝအတွက် ရည်မှန်းတောင့်တ၍ ပြုစုပျိုးထောင်နေသော ကမ္မဝဋ်ဖြင့် သင်္ဂြိုဟ်ရေတွက်အပ်သော ကမ္မဘဝဟူသော မနောသဉ္စေတနာဟာရကို ကောက်ယူပါ။ ဖဿဟာရ-အရ ယင်းမနောသဉ္စေတနာနှင့် ယှဉ်သော ဖဿကို၊ ဝိညာဏာဟာရ-အရ ယင်းမနောသဉ္စေတနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်ကို ကောက်ယူပါ။ ကဗဠီကာရာဟာရ-အရ ပစ္စုပ္ပန် ကဗဠီကာရာ-ဟာရ အမည်ရသော သြဇာကို ထိုက်သလို ကောက်ယူပါ။ ယင်းမနော-သဉ္စေတနာဟာရ၊ ဖဿဟာရ၊ ဝိညာဏာဟာရတို့ကား ပစ္စုပ္ပန်၌ ပြုစု ပျိုးထောင်နေသော ကုသိုလ်တရားစု အကုသိုလ်တရားစုတို့တည်း။ သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝ (= ကံ)တို့တည်း။ ကမ္မဝဋ်တည်း။

ယင်းမနောသဉ္စေတနာဟာရသည် လူ့ဘဝ နတ်ဘဝ စသည့် ဘဝ-ထိုထိုကို သို့မဟုတ် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးကို တပ်မက်စွဲလမ်းသော ကာမုပါဒါန်

အမည်ရသော တဏှာအရင့်စားကြောင့် ဖြစ်၏။

ယင်းကာမုပါဒါန်သည် တပ်မက်မှု (= တဏှာ)ကြောင့် ဖြစ်၏။

ယင်းတဏှာသည် ခံစားမှု (= ဝေဒနာ)ကြောင့် ဖြစ်၏။

ယင်းဝေဒနာသည် တွေ့ထိမှု (= ဖဿ)ကြောင့် ဖြစ်၏။

ယင်းဖဿသည် သဠာယတနကြောင့် ဖြစ်၏။

ယင်းသဠာယတနသည် နာမ်ရုပ်ကြောင့် ဖြစ်၏။

ယင်းနာမ်ရုပ်သည် ဝိညာဏ်ကြောင့် ဖြစ်၏။

ယင်းဝိညာဏ်သည် သင်္ခါရကြောင့် ဖြစ်၏။

ယင်းသင်္ခါရသည် အဝိဇ္ဇာကြောင့် ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် အဝိဇ္ဇာဟူသော အတိတ်အခွန့်ကာလသို့တိုင်အောင် ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်မှု အစဉ်ကို ပြတော်မူလိုသည်ဖြစ်၍ ဤ အာဟာရ သုတ္တန် ဒေသနာတော်ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူသည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

ဤနည်း၌ — မနောသဓ္ဓေတနာဟာရ (= ကမ္မဘဝ)၊ ကာမုပါဒါန်၊ တဏှာ၊ ဝေဒနာ၊ ဖဿ၊ သဠာယတန၊ နာမ်ရုပ်၊ ဝိညာဏ် — ဤ (၈)မျိုး-တို့ကား ပစ္စုပ္ပန်အခွန့်ကာလတရားစုတို့တည်း။ သင်္ခါရနှင့် အဝိဇ္ဇာတို့ကား အတိတ်ဘဝ အတိတ်ကာလက ဖြစ်ခဲ့သော အတိတ်အခွန့်ကာလတရားစု-တို့တည်း။

ယင်းစကားရပ်ကို ခိုင်မြဲစေရန် ဋီကာဆရာတော်များက **မောဠိယပဂ္ဂန သုတ္တန်**ကို ကိုးကား၍ အောက်ပါအတိုင်း ထပ်မံ ဖော်ပြကြပြန်သည်။

အာယတိံ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိအာဟာရကာ ဝါ စတ္တာရော အာဟာရာ-
‘အာဟာရေတိ’တိ အဟံ န ဝဒါမိ။ ‘အာဟာရေတိ’တိ စာဟံ ဝဒေယံ။
တကြဿ ကလ္လော ပဉ္စော ‘ကော န ခေါ ဘန္တေ အာဟာရေတိ’တိ။
ဧဝံ စာဟံ န ဝဒါမိ။ ဧဝံ ပန အဝဒန္တံ မံ ယော ဧဝံ ပုဗ္ဗေယျ ‘ကိဿ

နဲ့ ခေါ် ဘန္တေ ဝိညာဏာဟာရော'တိ။ ဒေသ ကလ္လော ပဉ္စော။ တတြ ကလ္လံ ဝေယျာကရဏံ။ 'ဝိညာဏာဟာရော အာယတိ' ပုနဗ္ဗဝါ-
ဘိနိဗ္ဗတ္တိယာ . . . 'တိ (သံ၊ ၁၊ ၂၅၄-၂၅၅။) -

ဝစနတော တံသမ္ပယုတ္တတ္တာ ဖဿစေတနာနံ တပွဝတ္တိဟေတုတ္တာ စ ကဗဠိကာရာဟာရဿ။ တေန ဟိ ဥပတ္တမ္ဘိတရူပကာယဿ၊ တဉ္စ ဣစ္ဆန္တဿ ကမ္မဝိညာဏာယူဟနံ ဟောတိ။ ဘောဇနဉ္စိ သဒ္ဓါဒိနံ ရာဂါဒိနဉ္စ ဥပနိဿ-
ယောတိ ဝုတ္တန္တိ။ တသ္မာ “တေ ကမ္မဝဋ္ဋသင်္ဂဟိတာ အာဟာရာ ပစ္စုပ္ပန္နော အဒ္ဓါ”တိ ဣမသ္မိ ပရိယာယေ ပုရိမောယေဝတ္ထော ယုတ္တော။ အတိတဒ္ဓတော ပဘုတိ “ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ”တိအာဒိနာ အတိတေ တတော ပရဗ္ဗ ဟေတုဖလပဋိပါဋိ ပစ္စက္ခာနံ အာဟာရာနံ နိဒါနဒဿန-
ဝသေန အာရောဟိတွာ နိဝတ္တနေန ဝိနာ အပုဇ္ဈန္တာနံ တံသန္ဓဿနတ္ထံ သာ အယံ ဒေသနာ ပဝတ္တာတိ အတ္ထော။ (မူလဋီ၊ ၂၊ ၈၆-၈၇။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၂၄၅။)

= တစ်ချိန် ဘုရားရှင်သည် ရဟန်းတော်တို့အား အာဟာရလေးမျိုးတို့ကို တစ်ခုစီ တစ်ခုစီ အသီးအသီး ဟောပြောတော်မူ၏။ ထိုအခါ မောဠိယဖဂ္ဂန အမည်ရှိသော ရဟန်းတော်သည် မြတ်စွာဘုရားအား - “အရှင်ဘုရား . . . အဘယ်သူသည် သိမှုဟူသော ဆောင်တတ်သော သဘော (= ဝိညာဏာ-
ဟာရ)ကို ဆောင်ပါသနည်း”- ဟု လျှောက်ထား၏။ (ပရမတ္ထသစ္စာနယ်၌ ဆောင်တတ်သူ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါမည်သည် မရှိ၊ သမ္မုတိသစ္စာနယ်၌သာ ရှိသည်ကို သတိပြုပါ။)

ထိုအခါ ဘုရားရှင်က ဤသို့ မိန့်တော်မူ၏။

“အမေးသည် မသင့်လျော်ချေ၊ ‘ဆောင်၏’ဟူ၍ ငါဘုရားသည် မဟော၊ ‘ဆောင်၏’ဟု အကယ်၍ ငါဘုရားဟောခဲ့မှု ထိုအရာ၌ ‘အရှင်ဘုရား . . . အဘယ်သူသည် ဆောင်ပါသနည်း’ဟူသော အမေးသည် သင့်လျော်သည် ဖြစ်လေရာ၏။ ဤသို့ကား ငါဘုရားသည် မဟော၊ ဤသို့ မဟောသော ငါဘုရားကို အကြင်သူသည် ‘သိမှုဟူသော ဆောင်တတ်သောသဘော

(=ဝိညာဏာဟာရ)သည် အဘယ်တရား၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်ပါသနည်း’ ဟု ဤသို့ မေးခဲ့မှု ထိုသူ၏ ဤအမေးကား သင့်လျော်၏။ ‘ဝိညာဏာ-ဟာရသည် နောင်တစ်ဖန် ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ထိုဝိညာဏာဟာရသည် ဖြစ်သည်ရှိသော် တည်ရာ အာယတန (၆)ပါးသည် ဖြစ်၏။ တည်ရာ အာယတန အကြောင်းခံကြောင့် တွေ့ထိမှု (ဖဿ)သည် ဖြစ်၏’ဟု ထိုအမေး၌ ဤအဖြေသည် သင့်လျော်၏”ဟု မြတ်စွာဘုရားသည် ဟောကြားတော်မူ၏။ (သံ၊၁၊၂၅၄။)

ဤသို့လျှင် မောဠိယဖဂ္ဂနုသုတ္တန်၌ ဘုရားရှင်သည် ဟောတော်မူခြင်းကြောင့် ကမ္မဝဋ်ဖြင့် သင်္ဂြိုဟ်ရေတွက်အပ်သော ကမ္မဝိညာဏ် အမည်ရသော ကုသိုလ်ဝိညာဏ် သို့မဟုတ် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်ဟူသော ဝိညာဏာဟာရနှင့် ယှဉ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကဗဠီကာရာဟာရ၏ ထိုဝိညာဏာဟာရ ဖဿဟာရ မနောသဉ္စေတနာဟာရတို့၏ ဖြစ်ခြင်း၏ မှီရာ အကြောင်းတရား၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း နောင်အနာဂတ် ကာလ၌ တစ်ဖန် ဘဝသစ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို ဆောင်တတ်ကုန်သော အာဟာရတို့သည် လေးမျိုးတို့ပင်တည်း။

မှန်ပေသည် - ထိုကဗဠီကာရာဟာရသည် အားပေးထောက်ပံ့အပ်သော ရူပကာယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏လည်းကောင်း၊ ကဗဠီကာရာဟာရကို အလိုရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏လည်းကောင်း ကမ္မဝိညာဏ် အမည်ရသော ကုသိုလ်-ဝိညာဏ် သို့မဟုတ် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အားထုတ်ခြင်းသည် ဖြစ်နိုင်၏။

မှန်ပေသည် - ကဗဠီကာရာဟာရဟူသော ဘောဇဉ်သည် ထိုဘောဇဉ်ကို မိမိက စွန့်လွှတ် လျှူဒါန်း ပေးကမ်းခြင်း စသည်ကို ပြုလုပ်သောအခါ သဒ္ဓါတရားစသော ကုသိုလ်တရားတို့၏ အားကြီးသော မှီရာ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ပေးကမ်း လျှူဒါန်းနေသော ဘောဇဉ်က သဒ္ဓါတရားစသော ကုသိုလ်တရားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာရန် အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယပစ္စယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး၏။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်နှစ်မျိုးလုံးတို့၌ ရုပ်တရား

နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဗဟိဒ္ဓသက်မဲ့လောက၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းတတ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းလှူဖွယ်ဝတ္ထုဖြစ်သော ဆွမ်းဘောဇဉ်၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် စိုက်၍ ရှုလိုက်ပါက ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကိုသာ တဖြည်းဖြည်း တွေ့ရှိလာမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့ကား ယင်းရုပ်ကလာပ် အသီးအသီး၏ အတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိသော တေဇောဓာတ် (= ဥတု)ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသော ဥတုဇဉ်ဇဉ်မကရုပ်တရားတို့သာတည်း။ ယင်းဥတုဇဉ်ဇဉ်မကရုပ်တို့ကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းလျက် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူလျက် ယင်းပရမတ်ရုပ်တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တင်၍ ဝိပဿနာရှုခွဲသော် ထိုဝိပဿနာဉာဏ် ပြခန်းသော ဝိပဿနာကုသိုလ်တရားတို့အား ထိုကဗဠိကာရာဟာရ အမည်ရသော ဘောဇဉ်ဟူသော ဥတုဇဉ်ဇဉ်မကရုပ်တို့က အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုပေး၏။

တစ်ဖန် ထိုဘောဇဉ်ကို ရသတဏှာဓာတ်ဖြင့် မက်မက်မောမော စားသုံးခဲ့သော် ရာဂစသော ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ထိုဘောဇဉ်မျိုးကို ငါမို့ လှူနိုင်တာဟု ဂုဏ်ယူဝင့်ကြွားခဲ့လျှင်လည်း မာန ကိလေသာဆိုသည် ဝင်ရောက်လာပေ၏။ သူတော်ကောင်းဓာတ်ခံ အားပျော့သူတို့၏ သန္တာန်၌ သူတစ်ပါးတို့၏ မွန်မြတ်သော ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်တို့ကို အာရုံပြု၍ ကိုယ့်ထက်သာ မနာလို ငြုစုစောင်းမြောင်းခြင်း က္လဿာတရားသည်လည်း တိုးပွားလာတတ်၏။ မွန်မြတ်သော မိမိ၏ ဘောဇဉ်ကို သူတစ်ပါးတို့နှင့် ဆက်ဆံမှုကို သည်းမခံနိုင်ခြင်း မစ္ဆရိယတရားသည်လည်း ထင်ရှားဖြစ်ပွားလာတတ်၏။ ထိုအခါ ယင်းဘောဇဉ် (= ကဗဠိကာရာဟာရ)က ရာဂစသည်အား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး၏။ ဘောဇဉ်ဟူသော ကဗဠိကာရာဟာရက သဒ္ဓါစသည့် ကုသိုလ်တရားတို့အား လည်းကောင်း၊ ရာဂစသည့် အကုသိုလ်တရားတို့အားလည်းကောင်း ဤသို့

ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံကို ဘုရားရှင်သည် ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော် ပဉ္စာဝါရ၌ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (ပဋ္ဌာန၊ ၁၊ ၁၅၁-၁၅၂။)

ထိုသို့ ဘဝသစ်၌ ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော၊ ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ခြင်းကို ဆောင်တတ်ကုန်သော လေးပါးကုန်သော အာဟာရတို့ကို အာဟာရအရ ကောက်ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကမ္မဝဋ်ဖြင့် သင်္ဂြိုဟ်ရေတွက်အပ် ကုန်သော အာဟာရလေးပါးတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်၌ ဖြစ်ကုန်သော ပစ္စုပ္ပန်အခွန်- ကာလတရားတို့မည်ရကား ဤမောဠိယဖဂ္ဂနုသုတ္တန်နည်း၌ အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သော “ကမ္မဝဋ် (= ကမ္မဘဝ) အမည်ရသော အာဟာရလေးပါးမှ စ၍ ဝိညာဏ်တိုင်အောင်သော တရားစုတို့ကား ပစ္စုပ္ပန်အခွန်ကာလတရားစု တို့တည်း” ဟူသော ဤပထမနည်း အယူအဆ အနက်သဘောတရားသည် သာလျှင် သင့်မြတ်ပေသည်။

ဤနည်း၌ ဘုရားရှင်သည် ပစ္စုပ္ပန်အာဟာရလေးပါးမှ စ၍ အတိတ် အဝိဇ္ဇာသို့တိုင်အောင် (= အလယ်မှ အစသို့ တိုင်အောင်) ပဋိလောမနည်း- အားဖြင့် ပြောင်းပြန်လှန်၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူ- ပြီးနောက် တစ်ဖန် အတိတ်အခွန်ကာလတရား ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာမှ စ၍ ဇရာမရဏသို့တိုင်အောင် -

ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ = ရဟန်းတို့ . . .
ဤသို့လျှင် အဝိဇ္ဇာ အကြောင်းခံကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်- လာကုန်၏ - ဤသို့ စသည်ဖြင့် အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်ကို အဝိဇ္ဇာမှသည် ဇရာမရဏသို့တိုင်အောင် ကုန်ဆုံးအောင် ဟောပြတော်- မူလေသည်။ တစ်ဖန် -

အဝိဇ္ဇာယ တွေဝ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓော = အဝိဇ္ဇာ၏ပင်လျှင် အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည် ဖြစ်၏ - ဤသို့ စသည်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာမှသည် ဇရာမရဏသို့တိုင်အောင် သံသရာစက်ရဟတ်၏ ချုပ်ငြိမ်းပုံ ပဋိလောမ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော်ကိုလည်း ကုန်ဆုံးအောင် ဟောပြတော်မူလေ-
သည်။ အတိတ် ပစ္စုပ္ပန် အနာဂတ် တိုးလျှိုပေါက် အနုလုံ ပဋိလုံ ဟောတော်
မူခြင်း ဖြစ်၏။

အတိတ်အခွန့်ကာလမှ အစပြု၍ - **ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဝိဇ္ဇာ-
ပစ္စယာ သင်္ခါရာ** = ရဟန်းတို့ . . . ဤသို့လျှင် အဝိဇ္ဇာ အကြောင်းခံကြောင့်
သင်္ခါရတရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏ - ဤသို့ စသည်ဖြင့် အတိတ်
အခွန့်ကာလ၌လည်းကောင်း၊ ထိုအတိတ်အခွန့်ကာလမှ နောက်၌ ဆက်လက်
ဖြစ်ပေါ်လာသော ပစ္စုပ္ပန်အခွန့်ကာလ၊ အနာဂတ်အခွန့်ကာလ၌လည်း
ကောင်း - **သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ၊ ပ ။ ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏံ သောက-
ပရိဒေဝ-ဒုက္ခ-ဒေါမနဿုပါယာသာ သမ္ဘဝန္တိ** = သင်္ခါရ အကြောင်းခံကြောင့်
ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။ ပ ။ ဇာတိ အကြောင်းခံကြောင့် ဇရာမရဏသည်
လည်းကောင်း၊ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿ ဥပါယာသတရားတို့သည်
လည်းကောင်း ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏ - စသည်ဖြင့် အကြောင်း
တရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်လျက် အဆက်မပြတ်
ဖြစ်နေသည့် ဖြစ်စဉ်ကို ဟောပြတော်မူလိုသော ဘုရားရှင်သည် - ရှေးဦးစွာ
မျက်မှောက် ပစ္စုပ္ပန်အခွန့်ကာလတရား ဖြစ်ကြကုန်သော အာဟာရလေးပါး
တို့၏ အကြောင်းရင်းနိဒါန်းဖြစ်သည့် တဏှာကို ထင်ရှား ပြသသည်၏
အစွမ်းဖြင့် အတိတ်အခွန့်ကာလတရား ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာသို့တိုင်အောင်
တက်ရောက် ဟောကြားတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဟောကြားတော်မူပြီးသည်မှ
နောက်၌ ထိုအတိတ်အခွန့်ကာလတရားဖြစ်သည့် အဝိဇ္ဇာမှ အနာဂတ်
အခွန့်ကာလတရားဖြစ်သည့် ဇာတိ ဇရာမရဏသို့တိုင်အောင် သံသရာစက်
ရဟတ်၏ လည်ပတ်စဉ်ဟူသော အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော်၊
သံသရာစက်ရဟတ်၏ ချုပ်ငြိမ်းပုံဟူသော ပဋိလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာ-
တော်တို့ကို တစ်ဖန် ပြန်၍ နစ်ခြင်း (= တစ်ဖန်ပြန်၍ ဟောပြတော်မူခြင်း)
နှင့် ကင်း၍ သစ္စာလေးပါးတရား (= ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်) တို့ကို မသိနိုင်
ကုန်သော ဝေနေယျတို့အား ထိုအကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏

ဖြစ်ပုံအစဉ် ချုပ်ငြိမ်းပုံအစဉ်ကို ထင်ရှားပြတော်မူခြင်း အကျိုးငှာ ဤ **အာဟာရသုတ္တန်ဒေသနာတော်**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု ဆိုလိုသည်။

(မူလဋီ၊ ၂၊ ၈၆-၈၇။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၂၄၄-၂၄၅။ အနုဋီ၊ ၂၊ ၉၃-၉၄။)

အလယ်မှ အစသို့ ရှုကွက်

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့် အညီ အလယ်မှ အစသို့ ပြောင်းပြန်လှန်၍ ပဋိလောမအားဖြင့် ဟောကြားထား- တော်မူအပ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် - ရှေးဦးစွာ မိမိ၏ အနာဂတ်ဘဝ တစ်ခုအတွက် ရည်ရွယ်တောင့်တ၍ ပြုစုပျိုးထောင်နေကျဖြစ်သော ဝဋ္ဋနိဿိတကုသိုလ် တစ်ခုခုကို အာရုံယူ၍ စတင်ရှုနိုင်ပါသည်။

အကယ်၍ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနာဂတ်ဘဝ၌ ရဟန်းဖြစ်ရန် ရည်ရွယ်တောင့်တ၍ သံဃာတော်တို့အား ဆွမ်း သင်္ကန်းများကို လှူဒါန်း ပူဇော်ခြင်း ကုသိုလ်သင်္ခါရကို အကြိမ်များစွာ ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့ဖူးသည် ဖြစ်ငြား အံ့။ ယင်းကောင်းမှုကုသိုလ်တို့တွင် ဝမ်းအမြောက်ဆုံး ကောင်းမှုကုသိုလ်ကို ရွေးချယ်ပါ။ ထိုကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုစဉ် ကမ္မဝဋ် အာဟာရလေးပါးတို့ကို စတင်ရှာဖွေရန် ဖြစ်သည်။

ထို ဝဋ္ဋနိဿိတ ဖြစ်သော ကုသိုလ်သင်္ခါရ စေတနာအုပ်စုသည် . . ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာနှင့် လှူဒါန်းခဲ့၍ သောမနဿဝေဒနာနှင့်လည်း အတူ တကွ ဖြစ်ငြားအံ့။ ကံ-ကံ၏အကျိုးကို တတ်သိနားလည်သည့် ကံသာလျှင် ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိမှု ကမ္မဿကတာသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်လည်း ပြဇာန်းလျက် ရှိငြားအံ့။ ဇောအသီးအသီး၌ နာမ်တရား (၃၄)လုံးစီ အသီးအသီး ရှိမည် ဖြစ်၏။ နောင်အနာဂတ် ဇာတိကို သို့မဟုတ် ဥပပတ္တိဘဝကို ဖြစ်စေတတ်သည့် စွမ်းအားရှိသည့် ကမ္မဝဋ်တရားများ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ် နာမ်တရားများသာ ဖြစ်ကြသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း (၁)ကြိမ်၊ ဇော (၇)ကြိမ် ဖြစ်တတ်၏။ လှူဖွယ်ဝတ္ထု၊ အလှူခံ

ပုဂ္ဂိုလ်၊ မိမိမျှော်လင့်ထားသည့် ရဟန်းဘဝ စသည်တို့၌ တည်ရှိကြသော ကာမရုပ်နာမ်ပရမတ်တို့ကို အာရုံယူနိုင်ခဲ့သော် ယင်းဇောများ၏ နောင်၌ တဒါရုံ ကျနိုင်၏။ ပညတ်ကို အာရုံယူခဲ့သော် တဒါရုံကား မကျနိုင်။ မဟာ-ဝိပါက် တဒါရုံများနှင့် အဟိတ် တဒါရုံများတွင် တစ်မျိုးမျိုးသည် ထိုက်သလို ကျခွင့် ရှိ၏။ ယင်းကုသိုလ်သင်္ခါရ နာမ်တရားစုတို့တွင် -

၁။ ဖဿကား **ဖဿာဟာရ**တည်း။

၂။ စေတနာကား **မနောသဗ္ဗေတနာဟာရ**တည်း။

၃။ အသိစိတ်ကား **ဝိညာဏာဟာရ**တည်း။ (ကမ္မဝိညာဏ်တည်း။)

၄။ နှလုံးအိမ်အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော (၅၄)မျိုးကုန်သော ရုပ်တို့တွင် ပါဝင်တည်ရှိကြသော သြဇာတို့ကား၊ တစ်နည်းဆိုရသော် ခန္ဓာကိုယ်၌ တည်ရှိကြသော စတုသမုဋ္ဌာနိကသြဇာတို့ကား **ကဗဠိကာရာဟာရ** တည်း။

ဤအာဟာရလေးပါးတို့ကို စတင်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာနတို့၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းတတ် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူတတ်သဖြင့် နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ကို ရရှိပြီးပါမှ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်သို့ ကူးပြောင်း-လာသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ ဤအာဟာရလေးပါး အမည်ရသည့် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းဖို့ရန်မှာ မခက်ခဲလှတော့ပြီ ဖြစ်၏။

အကယ်၍ အခက်အခဲ ရှိနေပါက၊ သဘောမပေါက်သေး ဖြစ်နေပါက၊ သိမ်းဆည်း၍ မရနိုင် ဖြစ်နေပါက မိမိ ရရှိထားပြီးသည့် သမာဓိများကို တစ်ဖန် ပြန်၍ အဆင့်ဆင့် ထူထောင်ပါ။ စတုတ္ထဈာန်သမာဓိကြောင့် လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင်များ အထူးအားကောင်းလာသောအခါ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာနတို့၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို တစ်ဖန် ပြန်၍ သိမ်းဆည်းပါ။

ယင်းသို့ ရုပ်နာမ် ပရမတ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနေသည့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ-ဉာဏ်သည် စွမ်းအားထက်မြက် စူးရှလာသောအခါ ဆွမ်း သင်္ကန်းများကို လှူဒါန်းနေသည့် အချိန်က ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ရုပ်နာမ်တို့ကို၊ အထူးသဖြင့်

လှူဒါန်းနေသော စိတ်အစဉ်၊ ဆုတောင်းပန်ထွာနေသော စိတ်အစဉ်တို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပါ။

အကယ်၍ ထို အလှူဒါနပွဲမှာ လွန်ခဲ့သော ရက်အနည်းငယ်က၊ သို့မဟုတ် လအနည်းငယ်က ကျင်းပခဲ့သည်ဖြစ်၍ အနည်းငယ် ဝေးကွာနေ သဖြင့် ယင်းအာဟာရလေးပါး ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ အခက်အခဲ ရှိနေသေးပါက ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် တရားမထိုင်မီ စေတီတော်၌ဖြစ်စေ၊ ရုပ်ပွား ဆင်းတုတော် တစ်ဆူထံ၌ ဖြစ်စေ ဆီမီးလှူ၍ ရဟန်းဘဝကို ဆုတောင်းကြည့်ပါ။ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ စိတ်ပါလက်ပါ ဆုတောင်းကြည့်ပါ။ သို့မဟုတ် အသစ်စက်စက် ကောင်းမှုကုသိုလ် တစ်ခုကို ထပ်ပြုကြည့်ပါ။ ပုံစံတူ ဆုတောင်းကြည့်ပါ။ ထိုအလှူပွဲ၌ -

- ၁။ ရဟန်းဟု အသိမှားမှုသဘောကား **အဝိဇ္ဇာ**တည်း။
- ၂။ ယင်းရဟန်းဘဝကို တွယ်တာတပ်မက်မှုသဘောကား **တဏှာ**တည်း။
- ၃။ ယင်းရဟန်းဘဝကို စိတ်ကပ်ရောက်စွဲနေမှုသဘောကား **ဥပါဒါန်** တည်း။ (ကိလေသဝဋ် သုံးပါးတည်း။)

ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇာမာနေသု ဣတ္ထိပုရိသာဒိသု ဇေတိ၊ ဝိဇ္ဇမာနေ- သုပိ ခန္ဓာဒိသု န ဇေတိတိ အဝိဇ္ဇာ၊ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၅၇-၁၅၈။)

ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိကြသည့် ရုပ်တရား နာမ်တရား ခန္ဓာငါးပါး တို့ကို မသိဘဲ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိကြသည့် ယောက်ျား မိန်းမ လူ နတ် ဗြဟ္မာစသည်တို့ဖြင့် အသိမှားမှု သဘောကား အဝိဇ္ဇာတည်း။ ရဟန်းဟု အသိမှားမှုသဘောလည်း အဝိဇ္ဇာပင်တည်း။ ရဟန်းသည် တကယ်ထင်ရှား ရှိ၏ဟု စွဲလမ်းယုံကြည်မှုကား သက္ကာယဒိဋ္ဌိတည်း။ ဤကိလေသဝဋ်အုပ်စု သည်ကား ယေဘုယျအားဖြင့် ပုထုဇန်များအတွက် လောဘဒိဋ္ဌိအုပ်စုတည်း။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း (၁)ကြိမ်၊ ဇော (၇)ကြိမ် ဖြစ်တတ်၏။ မိမိတောင့်တနေသည့် ရဟန်းဘဝ၌ တည်ရှိသော ကာမရုပ်နာမ်ကို အာရုံပြုနိုင်သော်ကား တဒါရုံ ကျခွင့် ရှိ၏။ ကုသလဝိပါက် တဒါရုံများ ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်၏။ ဇောသည်

သောမနဿဝေဒနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်၍ ဒိဋ္ဌိနှင့် ယှဉ်သော် ဇောစိတ္တက္ခန္ဓာ-
တိုင်း၌ နာမ်တရား အလုံး (၂၀)စီ အသီးအသီး ရှိ၏။ တစ်ဖန် ကမ္မဝဋ်
နှစ်ပါးမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

၄။ စေတီတော်၌ သို့မဟုတ် ရုပ်ပွားဆင်းတုတော်၌ ဆီမီးပူဇော်လှူဒါန်း
နေသော ထိုင်ဇူနိုသီတကုသိုလ် စေတနာအုပ်စုကား သင်္ခါရတည်း။
သောမနဿဝေဒနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်၍ ဉာဏ်ယှဉ်သော် ဇော
အသီးအသီး၌ နာမ်တရား (၃၄)လုံးစီ အသီးအသီး ရှိကြမည်ဖြစ်သည်။
စေတီတော် ရုပ်ပွားတော် ဆီမီး စသည်တို့၏ ရူပါရုံအရောင်ကို အာရုံ
ယူနိုင်ခဲ့သော် တဒါရုံကျခွင့် ရှိ၏။ တဒါရုံကျခဲ့သော် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း
(၁)ကြိမ်၊ ဇော (၇)ကြိမ်၊ တဒါရုံ (၂) ကြိမ် - ဟူသော မနောဒွါရာဝီထိ
နာမ်တရားစုတည်း။

၅။ ယင်းအဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့ ခြံရံထားသော ကုသိုလ်သင်္ခါရတရားစု
တို့ကား အနိစ္စတရားစုတို့သာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွား
ကြ၏။ ပျက်သွားသောအခါ နောင်တစ်ချိန်ဝယ် မိမိ မျှော်လင့်တောင့်တ
နေသည့် ရဟန်းဘဝတည်းဟူသော ခန္ဓာငါးပါးကို ဖြစ်စေနိုင်သည့်
စွမ်းအင် ကမ္မသတ္တိကို ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ မြှုပ်နှံပြီးမှသာလျှင်
ချုပ်ပျက်သွား၏။ ယင်း စွမ်းအင်သတ္တိကား ကံတရားပင်တည်း။
နာနာက္ခဏိကမ္မပစ္စည်းတရားတည်း။

အားလုံးပေါင်းသော် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံ ဟူသော
အကြောင်းတရားငါးပါး စုံညီသွား၏။ နောင်အနာဂတ်အတွက် ရည်မျှော်၍
ပစ္စုပ္ပန်တွင် ပြုစုပျိုးထောင်လိုက်သော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားငါးပါးတည်း။
ကိလေသဝဋ်နှင့် ကမ္မဝဋ်တည်း။ ယင်းကမ္မဝဋ် အမည်ရသော ဇော
အသီးအသီး၌ တစ်နည်းဆိုရသော် သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝ အမည်ရသော
နာမ်တရားစုတို့၌ -

၁။ ဖဿကား **ဖဿာဟာရ**တည်း။

၂။ စေတနာကား **မနောသဗ္ဗေတနာဟာရ**တည်း။

၃။ အသိစိတ်ကား **ဝိညာဏာဟာရ**တည်း။

၄။ ရုပ်အာဟာရဟူသော **ဩဇာရုပ်**တို့ကား **ကဗဠိကာရာဟာရ**တည်း။

ဤအာဟာရလေးပါးတို့ကို စတင်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုသို့ သိမ်းဆည်းရာ၌ အထက်ပါ ကမ္မဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော ဖဿ၊ စေတနာ၊ ဝိညာဏ်တို့ကား ကျန်စေတသိက်များ မပါဘဲ မိမိတို့ချည်းသက်သက် ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိကြပေ။ ကျန်စေတသိက်များနှင့် ယှဉ်တွဲရမှသာလျှင် ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား ရှိကြ၏။ သို့အတွက် ယင်းတရားသုံးပါး ဦးဆောင်သည့် သမ္ပယုတ်တရားအားလုံးကိုပါ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းပါ။ တစ်နည်းဆိုရသော် ယင်းမနောဒွါရဝီထိ တစ်ဝီထိလုံးအတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိကြသော နာမ်တရားတို့ကို နာမ်တုံးနာမ်ခဲတည်းဟူသော နာမ်ယန အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းပါ။ နောင်အနာဂတ်ဇာတိ သို့မဟုတ် ဥပပတ္တိဘဝကို ဖြစ်စေတတ်သည့် ကမ္မဝဋ်တရားများ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် မနောဒွါရိကဇာဝီထိ စိတ်အစဉ်များသာ ဖြစ်ကြသည်။

ယင်းနာမ်တရားစုတို့၏ မှီရာ ဝတ္ထုရုပ်များ ဖြစ်ကြသော ဟဒယဝတ္ထုနှင့် တက္က (၅၄)မျိုးကုန်သော ရုပ်တရားတို့ကိုလည်း ယင်းရုပ်တရားတို့တွင် အကျုံးဝင်သော ကဗဠိကာရာဟာရ အမည်ရသော စတုသမုဋ္ဌာနိကဩဇာကို အဦးမူ၍ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ ရုပ်ယန အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းပါ။ ဒွါရ (၆)ပါးနှင့် (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရားတို့ကိုပါ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းလိုပါက သိမ်းဆည်းပါ။

မြန်တတ်သော သဘာဝ

အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်မျိုးတို့၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းနေသော ယင်းနာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ကြောင့်လည်း လင်းရောင်ခြည်များ ထွက်ပေါ်နေသည်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ လင်းရောင်ခြည်

အားကောင်းနေသော အချိန်တွင် သူတော်ကောင်းတစ်ဦးသည် ယခုကဲ့သို့ အာဟာရလေးပါး အမည်ရသည့် ကမ္မဝဋ်တရားတို့ကို တစ်နည်း - ကမ္မဝဋ် နှစ်ရပ်တို့ကို လှမ်း၍ သိမ်းဆည်းလိုက်ရာ၌ (မနုဿိကာရအပေါ်တွင် အခြေစိုက်လျက်) ဆွမ်း သင်္ကန်း လျှာနေသည့် ပုံကို သို့မဟုတ် ဆီမီး လျှာနေ သည့်ပုံကို အချို့ယောဂီတို့သည် ဉာဏ်ရောင်ထဲ၌ တွေ့မြင်နေတတ်၏။ ထိုအခါတွင် ထိုပုံ၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မြင်အောင် စိုက်၍ ရှုပါ။ ဗဟိဒ္ဓ၌ ရုပ်နှစ်ရပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော သူတော်ကောင်းအဖို့ကား မခက်ခဲတော့ပြီ။ ထိုပုံ၌ တည်ရှိသော ရုပ်နှစ်ရပ်ကိုလည်း ဗဟိဒ္ဓ၌ ရုပ်နှစ်ရပ်ကို သိမ်းဆည်းသည့် ပုံစံအတိုင်းပင် ဓာတ်ကြီးလေးပါးက စ၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ရုပ်ကလာပ်များကို တွေ့မြင်သောအခါ ရုပ်ကလာပ်များကို ဓာတ်ခွဲလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းပါ။ အထူးသဖြင့် နှလုံး၌ တည်ရှိကြသော (၅၄)မျိုးကုန်သော ရုပ်တရားတို့ကို ထိုတွင်လည်း ဟဒယ-ဝတ္ထုကို ဦးစားပေး၍ သိမ်းဆည်းပါ။

ထိုသို့ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို သိမ်းဆည်းနိုင်ခဲ့သော် ယင်းဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို မှီ၍ ဖြစ်နေသော အိမ်ရှင်ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကိုလည်း လွယ်လွယ် ကူကူပင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုအခါ ယင်း ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို ရှေ့တိုးနောက်ဆုတ်သဘောဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ သိမ်းဆည်းခဲ့သော် ယင်းဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်တို့၏ အကြားအကြားတွင် ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော ဝီထိစိတ်အစဉ်များကိုလည်း လွယ်လွယ်ကူကူ သိမ်းဆည်းနိုင်တော့မည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုဝီထိစိတ်အစဉ်တို့တွင် ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်ကိုယ်တိုင် ဆုတောင်းခဲ့သော အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် နှစ်တရားစုတို့ကို ရှာဖွေကြည့်ပါ။

အကြိမ်ကြိမ် ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ကောင်းမှုပြုစဉ်၌ ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော နှစ်တရားစုတို့ကို ကောင်းမှုပြုစဉ်၌ သတိပြု၍ မှတ်သားထားသင့်၏။

ယခုကဲ့သို့ တစ်ဖန်ပြန်၍ ယင်းကမ္မဝဋ် နှစ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ သိမ်းဆည်းနိုင်သောအခါ ရှေးယခင် ကောင်းမှုပြုစဉ်က ဆုတောင်းခဲ့သည့် နှစ်တရားများ၊ တကယ်ဖြစ်ခဲ့သည့် ကုသိုလ်နှစ်တရားများ ဟုတ်မဟုတ်ကို သေချာစွာ ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ။ တူသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်လျှင်ကား အောင်မြင်မှုလမ်းစကို ရရှိပြီ ဖြစ်သည်။

ယင်းကမ္မဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော အာဟာရလေးပါးတို့ကို သိမ်းဆည်း- နိုင်သောအခါ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ပဋိလောမနည်းအားဖြင့် ပြောင်းပြန်လှန်၍ အတိတ်ဘဝ အတိတ်အခွန်တရားဖြစ်သည့် အဝိဇ္ဇာသို့ တိုင်အောင် ဆက်လက် သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်ပေသည်။

အကယ်၍ ကောင်းမှုပြုစဉ်က စိတ်အစဉ်များနှင့် မိမိ ပြန်လည်၍ သိမ်းဆည်းနိုင်သော စိတ်အစဉ်များသည် မတူညီကြဟု သတိပြုမိလျှင် သမာဓိကို ထူထောင်၍ နည်းတူ ထပ်မံကြိုးစားရမည် ဖြစ်ပေသည်။

အကယ်၍ ကောင်းမှုပြုစဉ်က စိတ်အစဉ်များကို တိတိကျကျ မှန်မှန် ကန်ကန် တကယ်ဖြစ်ခဲ့သည့်အတိုင်း သိမ်းဆည်းမိပါက ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူနိုင်ပါက ကိလေသဝဋ်ကို ကမ္မဝဋ်၌ပင် ထည့်သွင်းရေတွက်ရသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၃၇။)၌ ဖော်ပြထားသော နည်းအရ အနာဂတ် ဝိပါကဝဋ်၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်ကမ္မဝဋ်၌ အကျုံးဝင်သော အာဟာရလေးပါးကို သိမ်းဆည်းမိပြီ ဖြစ်ပေသည်။

အတိတ်ဘက်သို့ ဉာဏ်ကို ရှေးရှု ခေလွတ်ပါ

နန္ဒိ - ထိုသို့ ကမ္မဝဋ် အာဟာရလေးပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်ပါက ယင်းကမ္မဝဋ် ကုသိုလ်သင်္ခါရအုပ်စု၏ စွဲမှီရာ အကြောင်းခံဖြစ်သော ကိလေသ ဝဋ် နှစ်တရားတို့ကို ဆက်လက် သိမ်းဆည်းပါ။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ကာမုပါဒါန် ဦးဆောင်သည့် မနောဒွါရိကဇောဝီထိစိတ်အစဉ်များပင်တည်း။ ရဟန်းဘဝကို လိုလားတောင့်တသော ကိလေသဝဋ် စိတ်အစဉ်မျိုးကို ဆိုလိုပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် လောဘဒိဋ္ဌိအုပ်စု မနောဒွါရိကဇောဝီထိ

စိတ်အစဉ်များတည်း။

ဝေဒနာ - တစ်ဖန် ယင်းနန္ဒီတရား (= တဏှာတရား = ကိလေသဝဋ်) ၏ စွဲမှီရာ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ဝေဒနာကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ သုတ္တန်နည်းအရ ဝေဒနာမှာ ဝိပါက်ဝေဒနာသာ ဖြစ်၏။ ပဉ္စဒွါရဝီထိ၌ ပဉ္စဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစိုင်း၊ သန္တိရဏ၊ တဒါရုံတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ၊ မနောဒွါရ၌ တဒါရုံနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာတည်း။

(အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၀၀-၂၀၂။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၂၃။)

ပဉ္စဒွါရဝီထိတို့၌ ပဉ္စဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစိုင်း၊ သန္တိရဏ ဝေဒနာတို့မှာ ရှေးက ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း မပါဘဲ၊ နောက်က ဝုဋ္ဌောလည်း မပါဘဲ ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိပေ။ မဟန္တာရုံဝီထိ အတိမဟန္တာရုံဝီထိ ဖြစ်က ဇောမပါဘဲလည်း ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိပေ။ တစ်ဖန် ပဉ္စဒွါရဝီထိတို့၌ တဒါရုံမှာလည်း ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဝုဋ္ဌော၊ ဇောတို့ မပါဘဲ ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိပေ။ တစ်ဖန် မနောဒွါရဝီထိ၌ တဒါရုံမှာလည်း မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် ဇောတို့ မပါဘဲ ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိပေ။ တစ်ဖန် ဝေဒနာသည်လည်း ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ် တရားတို့ မပါဘဲ ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိပေ။

သို့အတွက် ဝိပါက်ဝေဒနာကို အဦးမူသဖြင့် ယင်းဝိပါက်ဝေဒနာနှင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၊ ဝီထိစဉ် တစ်ခု၏ အတွင်း၌ ဖြစ်သွားကြသော နာမ်တရားတို့ကို ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းပါကလည်း အပြစ် မဖြစ်နိုင်ပါ။ အကြောင်း-အကျိုးကို သိမ်းဆည်းရာ၌သာ အတိတ်ကြောင်းကြောင့် ပစ္စုပ္ပန် အကျိုးဖြစ်ပုံ အပိုင်းဝယ် ဝိပါက်ဝေဒနာနှင့်သာ အကြောင်း-အကျိုး စပ်ကာ သိမ်းဆည်းပါ။

ဥပမာ - ရဟန်းဘဝကို ဆုမတောင်းမီ ထိုရဟန်းဘဝအာရုံကို နှစ်ခြိုက် ပျော်မွေ့နေသော ခံစားမှုမျိုးတည်း။ ရဟန်းဘဝအာရုံမှာ အတိက္ကဋ္ဌာရုံ ဖြစ်သဖြင့် - **အတိက္ကဋ္ဌေ ပန သောမနဿသဟဂတာနေဝ သန္တိရဏ-တဒါရမ္ပဏာနိ** - ဟူသော အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟနှင့် အညီ ဝေဒနာမှာ သောမနဿဝေဒနာပင် ဖြစ်သည်။ ဝိပါက်ဝေဒနာတို့၌ သောမနဿဝေဒနာ

ဖြစ်သကဲ့သို့ ယင်းဝိပါက်ဝေဒနာတို့နှင့် ဝီထိစိတ်အစဉ်တစ်ခု အတွင်းဝယ် ကျရောက် ဖြစ်ပွားသွားကြကုန်သော ဇောတို့၌လည်း သောမနဿဝေဒနာပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းဇောတို့မှာ ယောနိသောမနသိကာရ ဖြစ်က ကုသိုလ်ဇော၊ အယောနိသောမနသိကာရ ဖြစ်က အကုသိုလ်ဇော ထိုက်သလို စောနိုင်၏။ ဤ၌ ယောနိသောမနသိကာရ (= နည်းမှန်လမ်းမှန် နှလုံးသွင်းမှု)ဟူသည်မှာ ဘုရားရှင်၏ တရားစစ် တရားမှန်များကို ရဟန်းဘဝဝယ် သင်ယူနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်း၊ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်း၊ သူတစ်ပါးတို့အား တစ်ဆင့် ဓမ္မဒါန အလှူကြီး ပေးလှူနိုင်မည့် ကုသိုလ် အခွင့်အလမ်းကြီးများ ပွင့်လန်းလျက် ရှိပုံကို အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်နေသော နှလုံးသွင်းမှုမျိုးတည်း။ အနာဂတ် ရဟန်းဘဝကို လှမ်း၍ အာရုံယူနေသဖြင့် မနောဒွါရိကဇောဝီထိများသာ ဖြစ်ကြ၏။ တဒါရုံမှာ ကျသော်လည်း ရှိရာ၏။ မကျသော်လည်း ရှိရာ၏။ ယင်းတဒါရုံ ဝိပါက်ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ ယင်း မနောဒွါရိထိ တစ်ဝီထိလုံးအတွင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်တရား အားလုံးကိုပင် သိမ်းဆည်းပါ။ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းပါ။ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားပါ။

အကယ်၍ ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံစသည့် အာရုံ (၆)ပါးကို အာရုံပြု၍ ဤကဲ့သို့- သော ရူပါရုံစသည့် အာရုံမျိုးကို နောင်အနာဂတ် သမ္မတ္တိဘဝ၌ (ရဟန်း- ဘဝ၌) ရလိုကြောင်း ဆုတောင်းပန်ထွာ၍ ကုသိုလ်သင်္ခါရတရားတို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်သည် ဖြစ်အံ့။ ဤဝေဒနာပိုင်းတွင် ပဉ္စဒွါရဝီထိ၌ ပါဝင်သော ဝိပါက်ဝေဒနာ၊ မနောဒွါရဝီထိ၌ ပါဝင်သော ဝိပါက်ဝေဒနာ အားလုံး ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုအခါတွင် ပဉ္စဝိညာဏ်၊ သမ္မုဋိစွိုင်း၊ သန္တိရဏ၊ တဒါရုံဝိပါက်ဝိညာဏ်တို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိပါက်ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ ယင်း ပဉ္စဒွါရဝီထိ မနောဒွါရဝီထိများ၏ အတွင်း၌ ပါဝင်သော နာမ်တရားတို့ကို လည်းကောင်း၊ မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း သိမ်းဆည်းပါ။ မိမိတို့၏ ဆုတောင်းပန်ထွာမှုအပေါ် အခြေတည်၍ ဝိပါက်ဝေဒနာတို့၏ ထူးထွေ ကွဲပြားမှုကို သဘောပေါက်လေရာသည်။

ဗုဒ္ဓ - တစ်ဖန် ယင်းဝေဒနာတရား၏၊ တစ်နည်းဆိုသော် ယင်း

ဝေဒနာ ဦးဆောင်သည့် နာမ်တရားစု၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ဖဿကို သိမ်းဆည်းပါ။ ဥပမာ - ရဟန်းဘဝကို ဆုတောင်းရာဝယ် ဆုမတောင်းခင် ဆုမတောင်းမီ ရှေးဦးစွာ ထိုရဟန်းဘဝကို လှမ်း၍ အာရုံယူမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ လှမ်း၍ အာရုံယူရာ၌ ထိုရဟန်းဘဝအာရုံကို တွေ့ထိသော အခြင်း-အရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ထိုရဟန်းဘဝ အာရုံနှင့် မိမိ၏ အသိစိတ်ကို ဆက်သွယ်ပေးနေသော ဖဿသည် ဖြစ်၏။ ယင်းဖဿကို သိမ်းဆည်းပါ။ ယင်း ဖဿနှင့် ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းဖဿနှင့် ဝီထိစဉ်တစ်ခု၏ အတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိကြသော နာမ်တရားစုတို့ကိုလည်း-ကောင်း၊ မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။

အကယ်၍ ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံ စသည့် အာရုံ (၆)ပါးတို့ကို ထိုက်သလို အာရုံပြု၍ ယင်းကဲ့သို့သော အာရုံမျိုးကို နောင်အနာဂတ် သမ္ပတ္တိဘဝ၌ ရလိုကြောင်း ဆုတောင်းပန်ထွာခဲ့သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုပစ္စုပ္ပန်အာရုံ (၆)ပါးတို့နှင့် အသိစိတ်ကို ဆက်သွယ်ပေးနေသည့် ယင်းအာရုံကို တွေ့ထိသော အခြင်း-အရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ဖဿကို စတင်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုနောင် ယင်း ဖဿနှင့် ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းဖဿ ပါဝင်သော ဝီထိစိတ်အစဉ်တစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားစုတို့ကို လည်းကောင်း၊ မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။
[စက္ခု ပဋိစ္စ ရူပေ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စက္ခုဝိညာဏံ၊ တိဏ္ဍံ သင်္ဂတိ ဖဿော၊ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ (သံ၊၁၊၃၀၀။) . . . စသော ဒေသနာတော်များနှင့် အညီတည်း။]

သဠာယတန - ရဟန်းဘဝကို သို့မဟုတ် မိမိလိုလားတောင့်တသည့် အာရုံအမျိုးမျိုးတို့နှင့် ပြည့်စုံသည့် သမ္ပတ္တိဘဝကို ဆုတောင်းပန်ထွာမှု မပြုမီ၊ ပြုဆဲ၊ ပြုပြီးအချိန်တို့၌ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် သဠာယတန အမည်ရသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် အနေအထားဖြင့် ရုပ်သန္တတိအစဉ်အားဖြင့် ရှေးနှင့် နောက် ဆက်စပ်လျက် အထပ်ထပ် ဖြစ်ပြီး၊ ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်ကြ၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော်တွင် စက္ခာယတန၊ သောတာယတန၊ ယာနာယတန၊ ဇိဂ္ဂါယတန၊ ကာယာယတန၊ မနာယတနဟူသော အတွင်း အာယတန (၆)ပါးကို ပဓာနထား၍ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ အတွင်း အာယတနတို့သည် ရူပါယတန၊ သဒ္ဒါယတန၊ ဂန္ဓာယတန၊ ရသာယတန၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန၊ ဓမ္မာယတနဟူသော အပြင်အာယတနတို့ မပါဘဲ အတွင်း အာယတနချဉ်းသက်သက် မဖြစ်နိုင်သဖြင့် အတွင်းအာယတနတို့ကို သိမ်းဆည်းပါက ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲဟူသော ရုပ်ယန နာမ်ယန ပြိုရေး၊ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်ရေးအတွက် အပြင်အာယတနတို့ကိုပါ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်သည်။

ပုံစံတစ်ခုအနေဖြင့် စက္ခာယတနကို ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းလိုသည် ဆိုပါစို့။ စက္ခာယတန အမည်ရသော စက္ခုပသာဒသည် မိမိတစ်ခုတည်း စက္ခာယတနချဉ်းသက်သက် မဖြစ်နိုင်၊ စက္ခုဒသကကလာပ်အနေဖြင့်သာ အုပ်စုအလိုက် ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား ရှိ၏။ ယင်းစက္ခုဒသကကလာပ်အတွင်း၌ တည်ရှိသော စက္ခာယတနကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းလိုပါက စက္ခုဒသကကလာပ်အတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိကြသော (၁၀)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကို ရုပ်တုံးရုပ်ခဲဟူသော ရုပ်ယန ပြိုအောင် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပါ။ သိမ်းဆည်းပါ။ သို့မှသာလျှင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်မည်။ ယင်း (၁၀)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့တွင် -

- ၁။ စက္ခုပသာဒကား စက္ခာယတန (အတွင်းအာယတန)،
- ၂။ ဝဏ္ဏကား ရူပါယတန (အပြင်အာယတန)،
- ၃။ ဂန္ဓကား ဂန္ဓာယတန (အပြင်အာယတန)،
- ၄။ ရသာကား ရသာယတန (အပြင်အာယတန)،
- ၅။ ပထဝီ တေဇော ဝါယောတို့ကား ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန (အပြင်အာယတန)،
- ၆။ အာပေါ၊ ဩဇာ၊ ဇီဝိတတို့ကား ဓမ္မာယတန (အပြင်အာယတန)

အားလုံးပေါင်းသော် အာယတန (၆)ပါး ဖြစ်သည်။ စက္ခုာယတနသည် အထက်ပါ အပြင်အာယတနများနှင့် ပေါင်းစပ်မိမှသာလျှင် ဖြစ်နိုင်စွမ်း ရှိ၏။ မိမိချည်းကား ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိပေ။ သို့အတွက် အတွင်း အာယတနကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းရှုပွားလိုလျှင် အပြင်အာယတနကိုပါ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းရှုပွားရ၏။ သောတာယတန၊ ဃာနာယတန၊ ဇိဝှိယတန၊ ကာယာယတနတို့၌လည်း နည်းတူပင် သဘော ပေါက်ပါ။ တစ်ဖန် မနာယတနအမည်ရသော အသိစိတ်ဟူသမျှသည် ဓမ္မာယတနအမည်ရသော စေတသိက်များ မပါဘဲ၊ ပဉ္စဝေါကာရ (= ခန္ဓာ ငါးပါး ရှိသော) သတ္တဝါတို့အဖို့ မှီရာဝတ္ထုရုပ်ဟူသော အာယတနများ မပါဘဲ ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိ။ မနာယတနကို ယနုပြုအောင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းရှုပွားလိုပါက ယင်းမနာယတနနှင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်းဝယ် အတူယှဉ်တွဲဖြစ်လေ့ရှိသော အပြင်အာယတန ဖြစ်သည့် စေတသိက် ဓမ္မာယတနများကိုပါ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်း ရှုပွား ရ၏။ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ မှီရာဝတ္ထုရုပ်တရားတို့ကိုလည်း သိမ်းဆည်း ရှုပွားရ၏။

သို့အတွက် အတွင်းအာယတနကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းပါက အပြင်အာယတနများလည်း ထိုက်သလို အကျုံးဝင်လာ သဖြင့် အတွင်းအာယတန (၆)ပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းလျှင် အပြင်အာယတန (၆)ပါးတို့ကိုလည်း သိမ်းဆည်းပြီးပင် ဖြစ်တော့၏။ သို့အတွက် အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ဖဿနှင့် ဝေဒနာတို့ မဖြစ်မီ အချိန်က ရှိခဲ့ ဖြစ်ခဲ့သော ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျှင် သဠာယတနကို သိမ်းဆည်းနေသည်ပင် ဖြစ်ပေတော့သည်။

ယင်းသဠာယတန၏ နယ်ကား ပဋိသန္ဓေနာမ်ရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သို့ တိုင်အောင် ကျယ်ပြန့်လျက် ရှိ၏။ အလားတူပင် သဠာယတန၏ အကြောင်း ခံ ဖြစ်သော နာမ်ရုပ်၊ ယင်းနာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းခံ ဖြစ်သော ဝိညာဏ်တို့မှာ လည်း ပဋိသန္ဓေနာမ်ရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သို့တိုင်အောင်ပင် ကျယ်ပြန့် လျက် ရှိ၏။

**ယေ တာဝ အာစရိယာ မဟာဝိဟာရဝါသီနောဝ ယထာ ဝိညာဏံ၊
ဧဝံ နာမရူပံ၊ သဠာယတနံ၊ ဖဿံ၊ ဝေဒနာပစ္စယံ၊ ပစ္စယုပ္ပန္နဉ္စ သသန္တတိ-
ပရိယာပန္တံ ဒီပေန္တာ ဝိပါကမေဝ ဣစ္ဆန္တိ။** (မဟာဋီပျာဉ် ၂၃၂၃။)

မဟာဝိဟာရဝါသီဆရာတော်တို့၏ အလိုအတိုင်း ပြောဆိုရမူ -
ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရူပံ၊ သဠာယတနံ၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာတို့ကိုလည်းကောင်း၊
မိမိရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ အကျိုးဝင်သော အကြောင်းတရား၊ အကျိုးတရား
ကိုလည်းကောင်း ထင်ရှား ပြကုန်သည်ရှိသော် ဝိပါကတရားကိုသာလျှင်
အလိုရှိကြကုန်၏။ (မဟာဋီပျာဉ် ၂၃၂၃။)

သို့အတွက် အထက်ဖော်ပြပါ ဝေဒနာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဖဿ-
တို့ကိုလည်းကောင်း သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ ယင်းဖဿ၏ အကြောင်းခံ
ဖြစ်သော သဠာယတနတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းသဠာယတန၏ အကြောင်း
ခံ နာမ်ရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းနာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းခံ ဝိညာဏ်ကို
လည်းကောင်း သိမ်းဆည်းလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းဖဿ
မဖြစ်မီ အချိန်က စ၍ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေသို့တိုင်အောင် ဉာဏ်ကို
စေလွှတ်လျက် ရုပ်နာမ်တို့ကို တစ်စတစ်စ ရှေးသို့ တိုး၍ တိုး၍ သိမ်းဆည်းပါ။
ထိုသို့ သိမ်းဆည်းရာ၌ ဝီထိစဉ်တစ်ခုအတွင်း၌ ကျရောက်လျက်ရှိကြသော
ဝိပါကဝဋ်တရားများကိုသာမက ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် ဖြစ်ကြသည့် ဇော
နာမ်တရားတို့ကိုပါ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းသွားပါကလည်း အပြစ် မဖြစ်ပါ။
အတိတ်အကြောင်းတရားကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရား ဖြစ်ပုံကို ရှုသည့်
အပိုင်း၌သာ ဝိပါကတရားတို့ကို ဦးစားပေး၍ အကြောင်း-အကျိုးတို့ကို
သိမ်းဆည်းပါ။

ဥပမာ - စက္ခုဒွါရဝီထိ ဆိုကြပါစို့။ ယင်းစက္ခုဒွါရဝီထိ၏ အတွင်း၌
ပါဝင်တည်ရှိကြသော **စက္ခုဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္စိုင်း၊ သန္တိရဏ၊ တဒါရုံ**ဟူသော
မနာယတနတွင် အကျိုးဝင်သော ဝိပါကနာမ်တရားစုတို့ကို သိမ်းဆည်း
လိုသော် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်၏ ရှေ့တွင် ကပ်လျက်ရှိသော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း

ဟူသော အာဝဇ္ဇန်းစိတ် မပါဘဲ စက္ခုဒွါရဝီထိစိတ်တို့သည် မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ကြသဖြင့် ပဉ္စဒွါရဝဇ္ဇန်းကသာ စ၍ သိမ်းဆည်းရ၏။ ဝိပါက်တရားများကို သန္တတိယနစသည့် နာမ်ယန အတုံးအခဲ ပြုအောင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းရင်းပင် ပဉ္စဒွါရဝဇ္ဇန်းကိုပါ သိမ်းဆည်းပြီး ဖြစ်သွား၏။ တစ်ဖန် တဒါရုံဝိပါက်ကို သိမ်းဆည်းလိုပါက ဇောမပါဘဲ တဒါရုံမှာလည်း ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ မရှိ၊ ဖြစ်နိုင်သည့် ဓမ္မတာ မရှိ၊ ဇောယူထားသည့် အာရုံကိုသာ တဒါရုံက ဆက်ခံသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထိုကြောင့် တဒါရုံကို သိမ်းဆည်းရင်း ဇောကိုလည်း သိမ်းဆည်းမိပြီး ဖြစ်သွား၏။

တစ်ဖန် ဇောမှာလည်း ပဉ္စဒွါရဝီထိ၌ ဝုဋ္ဌော မပါဘဲ၊ မနောဒွါရဝီထိ၌ မနောဒွါရဝဇ္ဇန်း မပါဘဲ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ မရှိသဖြင့် တဒါရုံဝိပါက်ကို သိမ်းဆည်းမှုသည် ပဉ္စဒွါရဝီထိ၌ ဝုဋ္ဌောနှင့် ဇောကိုပါ၊ မနောဒွါရဝီထိ၌ မနောဒွါရဝဇ္ဇန်းနှင့် ဇောကိုပါ သိမ်းဆည်းခြင်းလုပ်ငန်းကို ပူးတွဲဆောင်ရွက်ပြီး ဖြစ်သွား၏။

ယင်းဇောတို့မှာ ဝုဋ္ဌောနှင့် မနောဒွါရဝဇ္ဇန်းတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် မူတည်၍ ယောနိသောမနသိကာရ ဖြစ်လျှင် ကုသိုလ်ဇော၊ အယောနိသောမနသိကာရ ဖြစ်လျှင် အကုသိုလ်ဇောများ ထိုက်သလို ဖြစ်ကြ၏။ အကုသိုလ်ဇောတို့ကား ကိလေသဝဋ်တရားတို့လည်း ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ ကမ္မဝဋ်တရားတို့လည်း ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ ကုသိုလ်ဇောတို့ကား ကမ္မဝဋ် တရားစုတို့တည်း။ သို့အတွက် ဝိပါကဝဋ်တရားတို့ကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းခဲ့သော် ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ်တရားတို့သည်လည်း “တစ်နွယ်ငင် တစ်စင်ပါ”ဟူသော အဝိနာဘာဝနည်းအရ ပါဝင်၍ သွားကြ၏။ ယင်းကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် ဝိပါကဝဋ်တရားစုတို့မှာ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုသာ ထိုက်သလို မှီ၍ ဖြစ်ကြရသဖြင့် နာမ်တရားတို့ကို ပုံစံမှန်သိလိုပါက သိမ်းဆည်းလိုပါက မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုလည်း ပူးတွဲလျက် သိမ်းဆည်းရပြန်၏။ ယင်းမှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့မှာလည်း ဝိပါကဝဋ်တရားစုတို့ပင်တည်း။ မကင်းစကောင်းသော အဝိနာဘာဝနည်းအရ ဆိုရသော် စတု-

သမုဋ္ဌာနိကရုပ်တရားစုတို့ပင်တည်း။ သို့အတွက် ဝိပါကဝဋ်အမည်ရသော သဋ္ဌာယတန၊ နာမ်ရုပ်၊ ဝိညာဏ်တို့ကို ယနအသီးအသီး ပြုအောင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းလျှင် ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ်တို့လည်း ပါဝင်နိုင်၍ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းလျှင်လည်း အပြစ်မဖြစ်နိုင်ကြောင်းကို ရေးသားတင်ပြခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ယောဂီတို့၌ တွေ့ကြုံတတ်သည့် သဘာဝတစ်ရပ်

ထိုသို့ သိမ်းဆည်းရာ၌ ရုပ်နာမ်ပရမတ် အာရုံပေါ်သို့သာ စိတ်ကျလျက် ရုပ်နာမ်သက်သက်ကိုပင် ပဋိသန္ဓေမတိုင်မီ ဘဝတစ်လျှောက်၌ တကယ် ဖြစ်ခဲ့သည့်အတိုင်း သိမ်းဆည်းမိလျှင် ပို၍ ကောင်းသည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ထိုသို့ အတိတ်ဘက်သို့ ဉာဏ်ကို စေလွှတ်လျက် ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ ကြိုးကြားကြိုးကြား ရံခါရံခါ ကောင်းမှုပြုခဲ့သည့် ရုပ်ပုံလွှာ များနှင့် မကောင်းမှုပြုခဲ့သည့် ရုပ်ပုံလွှာများလည်း ပေါ်လာတတ်၏။ ယင်းသို့ ရုပ်ပုံလွှာများ ပေါ်လာခြင်းမှာ သတ္တဝါတို့၏ စိတ်ဓာတ်သည် သူကောင် ငါကောင်စသည့် အကောင်အထည် အတုံးအခဲတို့အပေါ်၌ သံသရာ တစ်လျှောက်ဝယ် ကျက်စားမှု များခဲ့သဖြင့် ရုပ်နာမ်ပရမတ်တို့ကို သိမ်းဆည်း ရာက ပညတ်အတုံးအခဲပေါ်သို့ တစ်ခါတစ်ရံ စိတ်ကျရောက်သွားခြင်း (နှလုံးသွင်းမိခြင်း)ကြောင့် ဖြစ်၏။

**ဉာဏေ တိက္ခေ ဝဟန္တေ သင်္ခါရေသု လဟံ ဥပဋ္ဌဟန္တေသု ဥပ္ပါဒံ ဝါ ဌိတိံ ဝါ ပဝတ္ထံ ဝါ နိမိတ္တံ ဝါ န သမ္မာပုဏ္ဏတိ။ ခယဝယဘောဒနိရောဓေ-
ယေဝ သတိ သန္တိဋ္ဌတိ။** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇၇။)

**နိမိတ္တန္တိ သင်္ခါရနိမိတ္တံ။ ယံ သင်္ခါရာနံ သမ္မဟာဒိယနဝသေန၊ သင်္ကစ္စ-
ပရိစ္ဆေဒတာယ စ သဝိဂ္ဂဟာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာနံ၊ တံ သင်္ခါရနိမိတ္တံ။**

(မဟာဋီ၊ ၂၄၃၉။)

**နိမိတ္တဓမ္မေသုတိ သမ္မဟာဒိယနဝသေန စ သင်္ကစ္စပရိစ္ဆေဒတာယ စ
သပရိဂ္ဂဟေသု ခန္ဓေသု။** (မူလဋီ၊ ၁၁၁၃။)

နိမိတ္တဓမ္မာ သင်္ခါရာ တေဟိ သနိမိတ္တာ သဝိဂ္ဂဟာ ဝိယ ဥပဋ္ဌဟန္တိတိ
တေသံ အဘာဝိတဘာဝနဿ ဘာဝိတဘာဝနဿ စ ဥပဋ္ဌဟနာကာရံ
ဒဿေန္တော “သမူဟာဒီ”တိအာဒိမာဟ။ (အနုဋီ၊၁၁၀၂၁။)

= ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာလတ်သော်
ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်ကို ရွက်ဆောင်သည်ရှိသော် သင်္ခါရတရားတို့သည်
ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း (= ဥဒယဗ္ဗယ)၏
အစွမ်းဖြင့် လျင်လျင်မြန်မြန် ထင်လာလတ်ကုန်သော် [ယင်းသင်္ခါရတို့၏
အဖြစ်ကို နှလုံးမသွင်းတော့ဘဲ အပျက်ကိုသာလျှင် တစ်ဖက်သတ် နှလုံး
သွင်းခြင်းကြောင့် (မဟာဋီ၊၂၇၃၉။)] -

- ၁။ ဥပ္ပါဒ = ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်ဟူသော အခြင်းအရာထူးသို့လည်းကောင်း၊
- ၂။ ဌိတိ = တည်ခြင်း ဌိဟူသော ဇရာသို့လည်းကောင်း၊
- ၃။ ပဝတ္တ = ဥပါဒိန္နကပဝတ္တတရားသို့လည်းကောင်း (= အကြောင်းတရား
ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ထင်ရှားဖြစ်ပုံသို့လည်းကောင်း)၊
- ၄။ နိမိတ္တ = သင်္ခါရတရားတို့၏ အထည်ကိုယ် လုံးလုံးလျောင်းလျောင်း
သဏ္ဍာန်စသည် ထင်ခြင်းမျှသို့လည်းကောင်း -

ဝိပဿနာဉာဏ်သည် မရောက်ရှိတော့ပေ။ ဝိပဿနာဉာဏ်သည်
လိုက်မမီတော့ပေ။

- ၁။ ခယ = ကုန်ခြင်းသဘော၊
- ၂။ ဝယ = ပျက်ခြင်းသဘော၊
- ၃။ ဘေဒ = ပြိုခြင်းသဘော၊
- ၄။ နိရောဓ = ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်ခြင်းသဘော၊

ဤ ခယ-ဝယ-ဘေဒ-နိရောဓဟု ဆိုအပ်သော ခဏိကနိရောဓ (= ခဏ
အားဖြင့် ချုပ်ပျက်ခြင်း) သဘောတရား၌သာလျှင် သတိသည် ကောင်းစွာ
တည်နေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၂၇၇။)

သင်္ခါရနိမိတ် – အထည်ကိုယ် လုံးလုံးလျောင်းလျောင်း သဏ္ဍာန်-စသည်ကဲ့သို့ ထင်လာသော – **သန္တတိယန** (= ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ်အတန်းအတုံးအခဲ), **သမ္မဟယန** (= ရုပ်နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ), **ကိစ္စယန** (= ရုပ်နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္စ အတုံးအခဲ), **အာရမ္မဏယန** (= သင်္ခါရတို့ကို အာရုံယူတတ်သော ဝိပဿနာ ရှုနေသော နာမ်တရားတို့၏ အတုံးအခဲ) ဟူသည့် ယနအတုံးအခဲ မပြုသေးသော သင်္ခါရတရားတို့၏ အစုအပုံ အတုံးအခဲကို သင်္ခါရနိမိတ်ဟု ခေါ်ဆို၏။ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို မစီးဖြန်းရသေးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းဖူးသော်လည်း ဘင်္ဂဉာဏ်သို့တိုင်အောင် မဆိုက်ရောက်သေးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း သင်္ခါရနိမိတ်တို့သည် အတုံးလိုက် အခဲလိုက် ရံခါ ထင်လာတတ်သေး၏။

ခယာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော ယနသည် ပဟေတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၄။)

ဘင်္ဂါနုပဿနတော ပဋ္ဌာယ တဿာ ပါရိပုရိတိ ယနသညာယ ပဟာနံ ဟေတိ၊ တတော ပုဗ္ဗေ အပရိပုဏ္ဏတယ တံ န ဟေတိ။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၇။)

ဤအဋ္ဌကထာ ဋီကာအဖွင့်တို့နှင့် အညီ ဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိပါမှ ခယာနုပဿနာဉာဏ် (= ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်)သည် ပြီးပြည့်စုံလာ၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းဉာဏ်က ယနသညာကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။

သာဝကတို့သည် **ဧကဒေသ** (= အချို့အဝက်သော) သင်္ခါရတို့ကိုသာ သိမ်းဆည်း ရှုပွားနိုင်သဖြင့် ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းလိုက်နိုင်သော ရုပ်ကလာပ်တို့လည်း ရှိရာ၏။ ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် မသိမ်းဆည်းလိုက်နိုင်သော ရုပ်ကလာပ်တို့လည်း ရှိရာ၏။ ရံခါ မသိမ်းဆည်းလိုက်နိုင်သော ရုပ်ကလာပ်တို့၏ အစုအပုံ အတုံးအခဲကြီးများကို ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ မဆိုက်မီ တွေ့နေရတတ်သေးသည်။ ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ ဆိုက်ရောက်သွားသော အခါ၌ကား ယင်းရုပ်ကလာပ်အတုံးအခဲများကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က မတွေ့မြင်တော့ဘဲ ပရမတ္ထဓာတ်သားသက်သက် အာရုံပေါ်သို့ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ကျရောက်

သွားပေသည်။

ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ မဆိုက်ရောက်မီ၌ကား ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ မနော-
ဒွါရာဝဇ္ဇန်းဟူသည့် မနသိကာရအပေါ်၌ အခြေစိုက်၍ ယင်းသင်္ခါရ
အတုံးအခဲကြီးများသည် အထည်ကိုယ် လုံးလုံးလျောင်းလျောင်းပုံသဏ္ဍာန်
စသည်ဖြင့် ထင်လာတတ်ပေသည်။ ဝိပဿနာဘာဝနာဉာဏ်က ပြည့်ပြည့်
စုံစုံ မဖြစ်ပေါ်လာသေးသည့်အတွက် ရုပ်တုံး ရုပ်ခဲ နာမ်တုံး နာမ်ခဲဟူသည့်
အတုံးအခဲတို့အပေါ်၌ မှတ်သားတတ် နှလုံးသွင်းတတ်သော ယနသညာကို
(= ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ အမှတ်သညာ)ကို မပယ်စွန့်နိုင်သေးသော
ကြောင့် ဖြစ်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၁၇။)

ယခုကဲ့သို့ အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနေသည့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ
ဉာဏ်ပိုင်း၌လည်း အလားတူပင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ မနသိကာရ နှလုံး
သွင်းမှုအပေါ်၌ အခြေတည်၍ အထည်ကိုယ် လုံးလုံးလျောင်းလျောင်း
ပုံသဏ္ဍာန်ကဲ့သို့ သင်္ခါရနိမိတ်တို့သည် ထင်လာတတ်ပေသည်။

သို့သော် ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဟူသည့် ယနအတုံးအခဲ
မပြိုသေးသည့် ယင်းပညတ်ပုံရိပ်တို့ကား အာကာသကသိုဏ်းပညတ်
စသည်တို့ကဲ့သို့ ပရမတ္ထဓာတ်သားကို ထုတ်ယူ၍ မရရှိနိုင်သည့် ပညတ်-
ပုံရိပ်တို့ကား မဟုတ်ကြပေ။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က ယင်းပညတ်ပုံရိပ်
အတုံးအခဲတို့၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို နေရာတကျ စတင်
သိမ်းဆည်းတတ်ပါက ပရမတ္ထဓာတ်သား အနှစ်တို့ကို ယင်းပညတ်ပုံရိပ်
အတုံးအခဲတို့မှ ထုတ်ယူ၍ ရရှိနိုင်ပေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ယင်းပုံရိပ်တို့၌
တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို စတင်သိမ်းဆည်းနိုင်ပါက ရုပ်ကလာပ်
များကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို
ဆက်လက် သိမ်းဆည်းနိုင်သည်။ ယင်းရုပ်တရားတို့ကို မှီ၍ ယင်းရုပ်တရား
တို့ကို အာရုံယူ၍ သို့မဟုတ် ပညတ်အမျိုးမျိုးတို့ကို အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်
လာကြကုန်သော နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်သည် - ဤသို့ စသည်ကို

ဆိုလိုပေသည်။

ပညတ်နယ်မှာ အလေ့အကျက်များခဲ့သော စိတ်ဓာတ်၏ စွမ်းအင်-
ကြောင့် ယင်းစိတ်တို့တွင် ပါဝင်သော မနသိကာရက ပညတ်အတုံးအခဲတို့ကို
အာရုံယူမိသောကြောင့် “ဤသို့ တွေ့လေမလား? ဤပုံ တွေ့လေမလား?”
ဤသို့စသော အတွေးအခေါ်များကြောင့် (= အမှတ်သညာများကြောင့် =
နှလုံးသွင်းမှုများကြောင့်) ပညတ်အတုံးအခဲများ ပညတ်ပုံရိပ်များ ပေါ်လာ
ကြခြင်း ဖြစ်ရာ ပရမတ်ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ အာရုံယူနိုင်ပါက ပရမတ်သို့
တစ်ဖန်ပြန်၍ ဆိုက်ရောက်နိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ပညတ်မှ ပရမတ်
ဟူသည့် ဓာတ်အနှစ်ကို ထုတ်ယူခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ကလလရေကြည်အခိုက် ရုပ်နာမ်

ထိုသို့ အတိတ်ရုပ်နာမ်တို့ကို တဖြည်းဖြည်း နောက်ကြောင်းပြန်၍
သိမ်းဆည်းရာ၌ ယောဂီအများစုတို့၌ အမှတ်တရ ကောင်းမှုပြုခဲ့သည့် ပုံများ၊
အမှတ်တရ မကောင်းမှုပြုခဲ့သည့် ပုံများလည်း ရံခါ ပေါ်လာတတ်၏။
ဝမ်းသာနေသည့် ရုပ်ပုံလွှာများ၊ ဝမ်းနည်းနေသည့် ရုပ်ပုံလွှာများကိုလည်း
ရံခါ တွေ့မြင်နေတတ်၏။ ဝမ်းသာနေသည့် စိတ်အစဉ်များကို တစ်ဖန် ပြန်၍
ရှုနိုင်သောအခါ ယခုတစ်ဖန် ပြန်၍ ဝမ်းသာမှုကို ခံစားနေရတတ်၏။
ဝမ်းနည်းနေသည့် စိတ်အစဉ်များကို တစ်ဖန် ပြန်၍ ရှုနိုင်သောအခါ၌
ယခုတစ်ဖန် ပြန်၍ ဝမ်းနည်းနေတတ်၏။ အတိတ်၏ အရိပ်များ ပစ္စုပ္ပန်၌
ရောင်ပြန်ဟပ်နေခြင်း ဖြစ်၏။

ယခု ပစ္စုပ္ပန်တွင် ဝမ်းသာဖွယ်အာရုံနှင့် တွေ့ကြုံပါက ဝမ်းသာမှု
ဖြစ်တတ်သကဲ့သို့ ဝမ်းနည်းဖွယ်ရာ အာရုံနှင့် တွေ့ကြုံရပြန်ကလည်း
ဝမ်းနည်းနေတတ်သကဲ့သို့ အလားတူပင် အတိတ်၏ ဝမ်းသာဖွယ်အာရုံကို
အာရုံပြု၍ ဝမ်းသာခြင်း၊ အတိတ်၏ ဝမ်းနည်းဖွယ်အာရုံကို အာရုံပြု၍
ဝမ်းနည်းခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ထိုအခါ အတိတ်ကို အတိတ်မှာပင် ထားခဲ့၍ ရုပ်
နာမ်တို့ကိုပင် ဆက်လက် သိမ်းဆည်းနိုင်အောင် ကြိုးစားပါ။

ထိုသို့ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ ယောဂီအများစုတို့သည် ကြီးရာမှ ငယ်ငယ်ဆင်းသွားသည့် မိမိ၏ ရုပ်ပုံလွှာများကို အထူးသတိပြုမိတတ်ကြ၏။ ကလေးဘဝက မကျေနပ်ချက်တွေ တစ်ပုံကြီးဖြင့် ခြေဆောင့်နေပုံတို့ကိုလည်း တွေ့မြင်နေတတ်၏။ ဝမ်းသာမှု တစ်ပုံကြီးဖြင့် မြူးထူးနေပုံကိုလည်း တွေ့မြင်နေတတ်၏။ ထိုအခါတွင် ထိုပုံများ၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးမှ စ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကိုပင် ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။

တဖြည်းဖြည်း ကလေးဘဝမှ အမိဝမ်းတွင်းသို့, အမိဝမ်းတွင်းမှ ကလလရေကြည်သို့ တိုင်အောင် ရုပ်နာမ်တို့ကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ အချို့ ယောဂီများ၌ကား ကလလရေကြည်ကို စတင် သတိပြုမိရာ၌ ကလလရေကြည်တုံးမှာ ကြီးနေသည်ကို တွေ့ရတတ်၏။ ကလလရေကြည် တည်စိုက်သို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်ရောက်သေးခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ဤတွင် ကလလရေကြည်အကြောင်းကို အနည်းငယ် ရှင်းလင်းတင်ပြပေအံ့။

ပဌမံ ကလလံ ဟောတိ၊ ကလလာ ဟောတိ အဗ္ဗုဒ္ဓံ။ (သံ၊၁၊၂၀၈။)

**ကလလံ သဗ္ဗုဒ္ဓဇိတံ အတ္တဘာဝေါ ဘူတုပါရိဂ္ဂပသင်္ခါတော သန္တာန-
ဝသေန ပဝတ္တမာနော ကလလံ နာမာတိ ကထိယတိ။** (သံ၊ဋီ၊၁၃၀၆-၃၀၇။)

၁။ **ကလလရေကြည်** - ကလလရေကြည်ဟူသည် ပဋိသန္ဓေတည်စမှ စ၍ (၇)ရက်အတွင်း၌ ဖြစ်သော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သန္တာန် အစဉ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘော ဟူသော ရုပ်အစဉ်၏ ဝေါဟာရ ဖြစ်၏။ ထိုကလလရေကြည်၏ ပမာဏသည် ဟိမဝန္တာ၌ ရှိသော ပင်ကိုသဘာဝအားဖြင့် အလွန်နူးညံ့သိမ်မွေ့သော အမွှေး ရှိသော တောဆိတ်၏ အမွှေးတစ်မျှင်ကို ဆီကြည်၌ နှစ်၍ ပြန်ထုတ်သော အခါ အမွှေးမှ လျှောကျ၍ အဖျား၌ စုနေသော ဆီကြည်ပေါက် ပမာဏ ရှိ၏။ (အဘိဋ္ဌ၊၂၊၂၀၀။ မူလဋီ၊၂၊၁၇။ အနုဋီ၊၂၊၂၃။)

၂။ သံယုတ္တဘာဏကပုဂ္ဂိုလ်တို့ အလိုအားဖြင့် ဝမ်းမှ ခွဲယူအပ်သော ဆိတ်ငယ်၏ အမွှေး (၃)ချောင်းကို ကျစ်၍ ဆီကြည်၌ နှစ်ပြီး ပြန်ထုတ်-

သောအခါ အဖျား၌ တည်သော ဆီကြည်ပေါက်ပမာဏ ရှိ၏။

(သံဠု၊ ၂၇၄။ သံဠိ၊ ၁၃၀၆။)

ယင်းကဲ့သို့ သန္တာန်အစဉ်၏ အစွမ်းဖြင့် အဆက်မပြတ် အထပ်ထပ် ဖြစ်နေသော ရေကြည်အတုံးအခဲကို အတုံးလိုက် အခဲလိုက် ယနမပြုမီ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်က တွေ့မြင်လိုက်သောအခါ ယင်း ရေကြည် အတုံးအခဲမှာ ခပ်ကြီးကြီး အတုံးအခဲ ဖြစ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်မှာလည်း အားသစ်စသာ ဖြစ်နေသေးသဖြင့် မရင့်ကျက်သေးသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရံခါ ပညတ်အတုံးအခဲကို နှလုံးသွင်းမိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ကလလရေကြည်ကို အတုံးလိုက် အခဲလိုက် တွေ့မြင်နေခြင်း ဖြစ်၏။ ယင်းအတုံးအခဲတွင် ကာယဒသက- ကလာပ်ပေါင်းလည်း များစွာ ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ ယနမပြုသေးသော ယင်း ကာယဒသကကလာပ်တို့၏ အပေါင်းအစု အတုံးအခဲကား - **အာဒါသတလံ ဝိယ ဝိပ္ပသန္နတ္တာ ပသာဒဂူပံ**။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၈၁။) ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် အညီ မှန်ပြင်ကဲ့သို့ ကြည်လင်နေသော အတုံးအခဲ ဖြစ်၏။

ထိုအကြည်အတုံးအခဲ၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မြင်အောင် စိုက်ရှု၍ ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကိုသာ တွေ့မြင်သောအခါ ရုပ်နာမ်တို့ကို ဆက်လက် သိမ်းဆည်းပါ။ ကလလရေကြည် တည်စခိုက် ခေါင်ဆုံး အချိန်သို့ ရောက်အောင် တဖြည်းဖြည်း ရုပ်နာမ်တို့ကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ပဋိသန္ဓေကလလရေကြည် တည်စခိုက်၌ ဟဒယဒသကကလာပ်၊ ကာယ ဒသကကလာပ်၊ ဘာဝဒသကကလာပ်ဟု ရုပ်ကလာပ်အမျိုးအစား (၃)မျိုး၊ ရုပ်အမျိုးအစား (၃၀) ရှိ၏။ ယင်းရုပ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပါ။ သိမ်းဆည်းပါ။ တစ်ဖန် ယင်းရုပ်တရားတို့တွင် ပါဝင်သော ဟဒယဝတ္ထုကို ဆက်လက်၍ အကြိမ်ကြိမ် သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုအခါတွင် ယင်းဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍ ဖြစ်နေကြသော ပဋိသန္ဓေနာမ်တရားတို့ကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ တိဟိတ် လူသားများအတွက် ကွက်၍ ဆိုရမူ ယင်းနာမ်တရားတို့မှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်ကြ၏။

၁။ တိဟိတ် သောမနဿပဋိသန္ဓေ ဖြစ်လျှင် နာမ်တရား (၃၄)လုံး၊

၂။ တိဟိတ် ဥပေက္ခာပဋိသန္ဓေ ဖြစ်လျှင် နာမ်တရား (၃၃)လုံး

ဤသို့ အသီးအသီး ဖြစ်၏။ ရုပ်ကလာပ် အမျိုးအစား (၃)မျိုး၊ ရုပ်အမျိုးအစား (၃၀)ကား ရုပ်တရား၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်စေတသိက်တို့ကား နာမ်တရားတည်း။ ခန္ဓာနည်းအရ ခန္ဓာငါးပါးတည်း။ ယင်းခန္ဓာငါးပါး (= ရုပ် နာမ်နှစ်ပါး)သည် ဝိပါကဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော အာဟာရလေးပါးတည်း။ ယင်းခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး (= ဝိပါကဝဋ် အာဟာရလေးပါး)သည် မည်သည့်အကြောင်းတရားကြောင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရပါသနည်းဟု သိလိုသော စိတ်ဓာတ်ဖြင့် ရှေး အတိတ်ဘဝဘက်သို့ ဉာဏ်ကို စေလွှတ်၍ ဉာဏ်အလင်းရောင်ဖြင့် ထိုးစိုက်၍ ရှုကြည့်ပါ။

ထိုသို့ ရှုခဲ့သော် သေခါနီးပုံကိုသော်လည်းကောင်း၊ အကျိုးပေးတော့မည့် ကံ၏ စွမ်းအင်သတ္တိကြောင့် သေခါနီးကာလ မရဏာသန္ဓေအခါဝယ် ထင်လာ သော မရဏာသန္ဓေဇော၏ အာရုံဖြစ်သော ကံ၊ ကမ္မနိမိတ်၊ ဂတိနိမိတ် ဟူသော နိမိတ် သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အာရုံကိုသော်လည်းကောင်း ဉာဏ်အလင်းရောင်အောက်တွင် တွေ့ရှိတတ်ပေသည်။

အကယ်၍ သေခါနီးပုံကို တွေ့မြင်ခဲ့သော် ထိုပုံ၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို သိမ်းဆည်းကာ ယင်းဓာတ်လေးပါးကိုပင် အာရုံယူကာ သမာဓိကို ထူထောင်ပါ။ ထိုနောင် ရုပ်ကလာပ်များကို တွေ့မြင်သောအခါ ရုပ်တရားများကို ဆက်လက်သိမ်းဆည်းပါ။ အထူးသဖြင့် နှလုံးအိမ်၌ တည်ရှိကြသော (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကို၊ ထိုတွင်လည်း ဟဒယဝတ္ထု ရုပ်ကို ဦးစားပေးကာ သိမ်းဆည်းပါ။ တစ်ဖန် ယင်းသို့ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို သိမ်းဆည်းနိုင်ခဲ့သော် ယင်းဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို မှီ၍ ဖြစ်နေသော ဘဝင် မနောအကြည်ဓာတ်ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းဘဝင်တို့၏ အကြားအကြား၌ ဖြစ်သွားကြကုန်သော ဝိထိစိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း သိမ်းဆည်းနိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌

သေခါနီးမရုဏာသန္ဓေဇော စောသည့် ဝီထိစိတ်အစဉ်ကို ဦးစားပေးကာ သိမ်းဆည်းပါ။ ယင်းမရုဏာသန္ဓေဇောကား အတိတ်ဘဝဝယ် နောက်ဆုံး ဖြစ်သွားသော ဇောဝီထိစိတ်အစဉ် ဖြစ်၏။ ယင်း မရုဏာသန္ဓေဇောကို သိမ်းဆည်းမိပါက ယင်းမရုဏာသန္ဓေဇော၏ အာရုံ ဖြစ်သည့် ကံ၊ ကမ္မနိမိတ်၊ ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံသုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အာရုံကို တွေ့ရှိမည် ဖြစ်ပေသည်။

ယင်း ကံ၊ ကမ္မနိမိတ်၊ ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံ သုံးမျိုးတို့တွင် ထင်လာသော တစ်မျိုးမျိုးသော အာရုံသည်ကား အကျိုးပေးတော့မည့် ကံ၏ စွမ်းအင်သတ္တိကြောင့် ထင်လာသော အာရုံဖြစ်သဖြင့် အကျိုးပေးနေသည့် ကံကို ရှာဖွေရန်အတွက် အဓိက အရေးကြီးသော သော့ချက်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပေသည်။

ကံအာရုံ ထင်ပုံ

တထာ စ မရုက္ခာနံ ပန မရုဏကာလေ ယထာရဟံ အဘိမုခိဘူတံ ဘဝန္တရေ ပဋိသန္ဓိဇနကံ ကမ္မံ ဝါ ။ ပ ။ ကမ္မပလေန ဆန္တံ ဒွါရာနံ အညတ- ရသ္မိံ ပစ္စုပ္ပန်တိ။ (အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ။)

အတိတ် သေခါနီး မရုဏာသန္ဓေဇော စောသည့် အချိန်ဝယ် သို့မဟုတ် စောတော့မည့် အချိန်ပိုင်းကစ၍ ယင်းအတိတ်ဘဝတစ်လျှောက်၌ ဖြစ်စေ၊ အတိတ်သံသရာတစ်လျှောက်၌ဖြစ်စေ သတ္တဝါတစ်ဦး ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သည့် ကံများစွာ ရှိသည်တို့တွင် ဘဝတစ်ပါးဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော လက်ရှိ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကိုပေးတော့မည့် ကံသည် စုတေခါနီးဝယ် အခြားအခြားသော ကံများထက် ပေါ်လွင် ထင်ရှားလျက် မျက်နှာချင်းဆိုင် ဖြစ်နေ၏။ မျက်နှာပြုနေ၏။ ရှေးရှု မျက်နှာမူနေ၏။ ဒွါရခြောက်ပါးတို့တွင် ထိုက်သလို ထင်နေ၏။ အထူးသဖြင့် အာရုံခြောက်ပါးလုံးသည် မနောဒွါရ၌ ထင်မြဲဓမ္မတာ ဖြစ်သဖြင့် မနောဒွါရ၌လည်း ထင်နေ၏။

ကမ္မံ ပန အတိတမေဝ၊ တဉ္စ မနောဒွါရဂ္ဂဟိတံ — ဟူသော အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ အဋ္ဌကထာနှင့် အညီ ကံ-အာရုံကား မနောဒွါရ၌သာ ထင်နိုင်၏။ ထို မနောဒွါရ၌ ထင်လာသော မနောဒွါရဖြင့် ယူအပ်သော ယင်းကံအာရုံသည် မရဏာသန္ဓေဇာ မစောမီ သေခါနီး၌ ကပ်၍ ဖြစ်စေ၊ ဘဝတစ်လျှောက် ခပ်ဝေးဝေးက ဖြစ်စေ၊ အတိတ် သံသရာတစ်လျှောက်က ဖြစ်စေ ပြုခဲ့သော ကံသာလျှင် ဖြစ်၏။ ထိုကံအာရုံထင်မှုသည် —

၁။ ပုဗ္ဗေကတသညာဖြင့် ထင်သည်လည်း ရှိ၏။

၂။ သမ္ပတိကတသညာဖြင့် ထင်သည်လည်း ရှိ၏။

၁။ **ပုဗ္ဗေကတသညာ** — ရှေးတုန်းက ပြုအပ်ဖူး၏ဟူသော အမှတ် သညာသည် ပုဗ္ဗေကတသညာတည်း။ ထင်ပုံမှာ — ဒါနမှု၊ သီလမှု၊ ဘာဝနာမှု တစ်ခုခုကို ပြုခဲ့စဉ်က ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ကုသိုလ်စေတနာ ဖြစ်ခဲ့အံ့။ ထိုကုသိုလ်စေတနာကို ပြန်၍ အမှတ်ရခြင်း ထိုကုသိုလ်စေတနာကို ပြန်၍ အာရုံပြုနိုင်ခြင်းတည်း။

၂။ **သမ္ပတိကတသညာ** — ယခုပြုအပ်၏ဟူသော အမှတ်သညာသည် သမ္ပတိကတသညာတည်း။ ယင်း သမ္ပတိကတသညာဖြင့် ထင်လာပုံကို အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ၌ ဤသို့ ဖော်ပြထား၏။

တမေဝ ဝါ ပန ဇနကဘူတံ ကမ္မံ အဘိနဝကရဏဝသေန ဌါရပတ္တံ ဟောတိ။ (အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ၊ ဝိထိမုတ်ပိုင်း။)

ယခုလက်ရှိ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို တိုက်ရိုက် ဖြစ်စေ- တတ်သော စွမ်းအားရှိသော ဇနကဖြစ်သော ထိုကံသည် သေခါနီးကာလ၌ အသစ်တစ်ဖန် ထပ်မံ ပြုလုပ်ရသည်၏ အစွမ်းဖြင့် (= အသစ်တစ်ဖန် ထပ်မံ ပြုလုပ်ရသကဲ့သို့ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) ဘဝင်မနောဒွါရ၌ ဆိုက်ရောက်လာ၏။ ရှေးရှု ကျရောက်လာ၏။ ထင်လာ၏။ ထိုသို့ ထင်လာ- ရာ၌ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိသို့ သွားရမည့်သူအတွက် မကောင်းသည့် ကံများကို အသစ်တစ်ဖန် ပြုနေရသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ထင်လာ၍၊ သုဂတိသို့ သွားရမည့်

သူ့အတွက် ကောင်းသည့် ကုသိုလ်ကံများကို အသစ်တစ်ဖန် ပြုနေရသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ပြုနေရသကဲ့သို့ ထင်လာ၏။ လူ့ပြည်လူ့လောကသို့ လားရမည့် သူ့အတွက်ကား ကောင်းသည့် ကုသိုလ်ကံများသာ ထင်လာနိုင်ရကား ကုသိုလ်ကံထင်ပုံကို ပုံစံတစ်ခုဖြင့် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ ယင်းပုံစံမှာ အတိတ် အကြောင်းတရားများကို ရှာဖွေနည်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် လက်ရှိပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေအခိုက် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်နှင့် တကွသော ပဋိသန္ဓေနာမ်ရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးသော အခါ အတိတ်ဘဝသေခါနီးမရဏာသန္ဓေအခိုက်၌ ဖြစ်ခဲ့သော ဟဒယဝတ္ထုကို လည်းကောင်း၊ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် (= မနောဒွါရ)ကိုလည်းကောင်း ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းလိုက်သောအခါ ကံ-အာရုံ ထင်နေပုံကို ဤသို့ တွေ့ရှိနေပေသည်။

ထိုယောဂီသည် သေချာအောင် ထိုဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို မသေမီ ခပ်လှမ်းလှမ်းဘက်သို့လည်းကောင်း သေခါနီးဘက်သို့လည်းကောင်း ရှေ့တိုးနောက်ဆုတ် ပြုလုပ်၍ ယင်းဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်၌ ထင်နေသော ကံ-အာရုံကို သိမ်းဆည်းကြည့်လိုက်သောအခါ -

“မဏ္ဍပ်တစ်ခု အတွင်းဝယ် သံဃာတော်တို့အား သင်္ကန်း ထီး ဖိနပ် ပရိက္ခရာတို့ကို အသစ်တစ်ဖန် လှူဒါန်းနေသကဲ့သို့သော ကံအာရုံ ထင်နေသည်ကို တွေ့ရှိ၏။ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာဖြင့် လှူဒါန်း ပူဇော်နေသည့်၊ ကံ-ကံ၏အကျိုးကို တတ်သိနားလည်သည့် ကမ္မဿကတာသမ္မာဒိဒ္ဓိလည်း ယှဉ်နေသည့် ကုသိုလ်ကံအာရုံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ထို တကယ်လှူဒါန်းနေသည့် အချိန်အခါက ဖြစ်ခဲ့သော သင်္ခါရတို့ကို ဆက်လက် ရှုကြည့်ရာ စိတ်စေတသိက် (၃၄)လုံး ရှိနေသည်ကို တွေ့ရှိ၏။ ယင်း နာမ်တရားစုတို့ကား ဘဝသစ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုပြင်စီမံပေးနေသည့် စွမ်းအားရှိသော သင်္ခါရတရားစုတို့ပင်တည်း။ ယင်း သင်္ခါရတရားတို့ကား အနိစ္စတရားတို့သာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပြီးက ပျက်သွားကြ၏။ သို့သော် နောင်တစ်ချိန်ဝယ် ဘဝသစ်ဟူသည့် ခန္ဓာငါးပါး (= ရုပ်နာမ်တရား)တို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သည့်

စွမ်းအင်ကမ္မသတ္တိကို ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် မြှုပ်နှံပြီးမှ ချုပ်ပျက်သွားကြ၏။
ယင်းစွမ်းအင်သတ္တိကား ကံပင်တည်း။ နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယသတ္တိတည်း။
ဤသင်္ခါရနှင့် ကံတို့ကား ကမ္မဝဋ်တရားစုတို့တည်း။

ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်က ယင်းကမ္မဝဋ်တရားစုတို့ကို အားပေးထောက်ပံ့-
တတ်သော ကိလေသဝဋ်တရားတို့ကို ဆက်လက်ရှာဖွေလိုက်သောအခါ
တကယ်လျှာဒါန်းခဲ့သည့် အချိန်အခါက ဖြစ်ပေါ်သွားခဲ့ကြသော ရုပ်နာမ်တို့ကို
ဆက်လက်သိမ်းဆည်းကြည့်ရာ ကိလေသဝဋ်ကို ဤသို့ ရှာဖွေတွေ့ရှိပြန်၏။
ထိုအလှူဒါနပွဲ ကျင်းပစဉ်တွင် မဏ္ဍပ်အတွင်း အနီးကပ်တစ်နေရာတွင်
ဣန္ဒြေသိက္ခာရှိစွာဖြင့် ထိုင်၍ သီတင်းသုံးနေသော ကြည်ညိုဖွယ်ရာဂုဏ်ကို
ဆောင်နိုင်သော သီလရှင်တစ်ပါးကို ထိုအလှူရှင်က သတိပြုမိ၏။ ထိုအခါ
ထိုအလှူရှင်က ထိုကဲ့သို့ ဣန္ဒြေသိက္ခာရှိသည့် အမျိုးကောင်းသမီးတစ်ဦး
ဖြစ်ရန် ဆုတောင်းပန်ထွာခဲ့၏။ ကိလေသဝဋ် သုံးပါးကို ရှာဖွေတွေ့ရှိပြန်၏။
အားလုံးပေါင်းသော် အတိတ်အကြောင်းတရား ငါးပါး ဖြစ်၏။

အတိတ်အကြောင်းတရား ငါးပါး

- ၁။ ဣန္ဒြေသိက္ခာရှိသည့် အမျိုးသမီးဟု အသိမှားမှု သဘောကား **အဝိဇ္ဇာ**၊
- ၂။ ယင်းအမျိုးသမီးဘဝကို တွယ်တာတပ်မက်မှု သဘောကား **တဏှာ**၊
- ၃။ ယင်းအမျိုးသမီးဘဝသို့ စိတ်ကပ်ရောက်စွဲနေမှု သဘောကား **ဥပါဒါန်**၊
- ၄။ သင်္ကန်း ထီး ဖိနပ် လျှာဒါန်းသည့် ကုသိုလ်စေတနာအုပ်စုကား **သင်္ခါရ**၊
- ၅။ ယင်းသင်္ခါရတို့ ချုပ်ပျက်သွားသည့်အခါ ကျန်ရစ်ခဲ့သည့် ဘဝသစ်
(= ခန္ဓာငါးပါး)ကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် စွမ်းအင် ကမ္မသတ္တိကား **ကံ** -
အားလုံးပေါင်းသော် အတိတ်အကြောင်းတရား ငါးပါးတည်း။

ယင်း နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စယစွမ်းအင်သတ္တိကြောင့် ပဋိသန္ဓေအခိုက်
ကမ္မဇရုပ်များ ဖြစ်မဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ ဖြစ်မဖြစ်ကို
လည်းကောင်း အကြိမ်ကြိမ် ဆန်းစစ်ကြည့်လိုက်သောအခါ ဖြစ်နေသည်ကို

ရှာဖွေတွေ့ရှိပြန်ပေသည်။ ထိုအခါတွင် အောက်ပါအတိုင်း အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို ဆက်လက်သိမ်းဆည်းရပေသည်။

၁။ အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ဖြစ်၏။
အဝိဇ္ဇာက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်က အကျိုးတရား။

၂။ တဏှာ ။ ပ ။

၃။ ဥပါဒါန် ။ ပ ။

၄။ သင်္ခါရ ။ ပ ။

၅။ ကံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ဖြစ်၏။
ကံက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်က အကျိုးတရား။

ဤသို့ စသည်ဖြင့် အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း-
ရ၏။ သိမ်းဆည်းပုံ နည်းစနစ်များကို ဆရာသမားများနှင့်သာ ချဉ်းကပ်
လေ့လာပါ။

အလားတူပင် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပဋ္ဌာန်-
ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် သိမ်းဆည်းပုံကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါရပ်တို့ကို
လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပဋ္ဌာန်-ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် သိမ်းဆည်းပုံကိုလည်းကောင်း
ဆရာသမားများနှင့်သာ ချဉ်းကပ်လေ့လာပါ။

မန်လည်ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ ဆုံးမလွှာ

- ဖြင့်ညီးများစွာ၊ သတ္တဝါနှင့်
ကမ္ဘာဖြစ်ဟန်၊ ဗြဟ္မာဘန်ဟု
ဘောက်ပြန်ချွတ်ယွင်း၊ မမှတ်လျင်းနှင့်
ခပင်းလောက၊ လူထိုမျှကား
ပြုက အသစ်၊ ဖြစ်က အဟောင်း
ကျိုးနှင့်ကြောင်းတည်း
ဆိုး၊ ကောင်းဟူထ၊ ဤနှစ်ဝကို
ကမ္မသကာ၊ မှတ်တို့ရာ၏။
သည်သာမှန်ဘိ၊ ယွင်းမရှိဘူး
မိမိကမ္မ၊ ကိလေသဖြင့်
သုခလိုငြား၊ ဒုက္ခပွား၏
ရှေ့ကားသုခ၊ နောက်ဒုက္ခနှင့်
စိတ်ကလိုရေး၊ အအေးတောင့်တ၊ အပူခလျက်
ပူကအေးမြ၊ မှန်မလွဲရှင့်
ဆင်းရဲရှေးယှို၊ နောက်ပြီချမ်းသာ၊ ဖြစ်မြဲစွာတည့်
ဓမ္မတာအပြီး၊ လူ့ထုံးတီးကို
ဘုန်းမီးတောက်ပ၊ ချစ်မဝသည်
သားလှရွေချည်၊ မောင်မှတ်တည်လော့။

(မဃဒေဝစာပိုဒ်၊ ၂၂၆။)

အခန်း (၇)
ဝိပဿနာပိုင်း

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် **နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်**ဖြင့် သိမ်းဆည်းထား-
ပြီးသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကိုလည်း လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပဋ္ဌာန်-
ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့် သိမ်းဆည်းရ၏။ **ပစ္စယပရိစ္စဟဉာဏ်**ဖြင့် သိမ်းဆည်း-
ထားပြီးသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရုပ်တို့ကိုလည်း လက္ခဏာ-ရသ-ပစ္စုပဋ္ဌာန်-
ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့် သိမ်းဆည်းရ၏။ (သိမ်းဆည်းပုံ နည်းစနစ်များကို
ဆရာသမားများနှင့် ချဉ်းကပ်လေ့လာပါ။) ထိုသို့ သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ
မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန် (မ၊၁၊၇၀-၇၁ . . .) ဒေသနာတော်တွင် ဘုရားရှင်
ညွှန်ကြားထားတော်မူသည့်အတိုင်း -

- ၁။ အဇ္ဈတ္တ၌လည်း ရူပကာယ နာမကာယဟူသော ရုပ်တရားအပေါင်း
နာမ်တရားအပေါင်းကို၊
- ၂။ ဗဟိဒ္ဓ၌လည်း ရူပကာယ နာမကာယဟူသော ရုပ်တရားအပေါင်း
နာမ်တရားအပေါင်းကို၊
- ၃။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌လည်း ရူပကာယ နာမကာယဟူသော
ရုပ်တရားအပေါင်း နာမ်တရားအပေါင်းကို -

ဆက်လက်သိမ်းဆည်းရ၏။ ထိုအခါ **သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိ
ဝိဟရတိ** (မ၊၁၊၇၀-၇၁ . . .) စသည်ဖြင့် မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန်တွင်
ဘုရားရှင် ညွှန်ကြားထားတော်မူသည့်အတိုင်း . . . ဝိပဿနာသို့ ကူးလိုက
ကူးနိုင်ပြီ ဖြစ်ပေသည်။ ဝိပဿနာသို့ စတင်ကူးရာ၌ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာက

အောက်ပါအတိုင်း ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။

**တံ သမ္မာဒေတုကာမေန ကလာပသမ္မသနသင်္ခါတာယ နယ-
ဝိပဿနာယ တာဝ ယောဂေါ ကရုဏီယော။** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၄၁။)

= ထိုမဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်အမြင်ကို ပြည့်စုံစေလိုသော ယောဂါ
ဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် **ကလာပသမ္မသန**ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော **နယဝိပဿနာ**၌
ရှေးဦးစွာ အစဉ်သဖြင့် အားထုတ်ခြင်းကို ပြုသင့်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၄၁။)

**အတိတာဝိဝေသေန အနေကဘေဒဘိန္နေ ဓမ္မေ ကလာပတော သင်္ခိပိ-
တ္တာ သမ္မသနံ ကလာပသမ္မသနံ၊ အယံ ကိရ ဇမ္ပုဒိပဝါသိနံ အဘိလာပေါ။
“ယံ ကိဗ္ဗိ ရူပ”န္တိအာဒိနာ နယေန ဟိ ဓမ္မာနံ ဝိပဿနာ နယဝိပဿနာ၊
အယံ ကိရ တမ္ပပဏ္ဍိဒိပဝါသိနံ အဘိလာပေါ။** (မဟာဋီ၊ ၂၃၈၆။)

= အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ဩဠာရိက သုခုမ ဟိန
ပဏီတ ဒူရ သန္တိကဟူသော (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ကွဲပြား-
ကုန်သော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ကလာပ (= အပေါင်းအစု)အားဖြင့်
ခြုံငုံ၍ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူသော လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက် တင်၍
ရူပားသုံးသပ်ခြင်းသည် **ကလာပသမ္မသန** မည်၏။ ဤကလာပသမ္မသန-
ဟူသော ဝေါဟာရကား ဇမ္ပုဒိပဝါသိနာ၌ သီတင်းသုံးတော်မူကြကုန်သော
မထေရ်မြတ်ကြီးတို့၏ အသုံးပြုသော ဝေါဟာရ ဖြစ်သည်။

ယင်း အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်စသည့် (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာ-
အားဖြင့် တည်ရှိကြကုန်သော အလုံးစုံသော ရုပ် (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊
ဝိညာဏ်) တရားကို -

နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ - ဟု
ငါ့ဟာ မဟုတ်၊ ငါ မဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တ မဟုတ် - ဟု
အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု -

ဤသို့ ဝိပဿနာရှုခြင်းသည် **နယဝိပဿနာ** မည်၏။ ဤ နယဝိပဿနာ
ဟူသော အမည်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူကြကုန်သော

မထေရ်မြတ်ကြီးတို့၏ အသုံးပြုသော ဝေါဟာရ ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၈၆။)

နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းထားအပ်ပြီးသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို —

၁။ ရုပ်တရားကို တစ်ပုံ၊ တစ်ဖန် နာမ်တရားကို

၂။ ဝေဒနာ တစ်ပုံ၊

၃။ သညာ တစ်ပုံ၊

၄။ သင်္ခါရ တစ်ပုံ၊

၅။ ဝိညာဏ် တစ်ပုံ —

ဤသို့ ငါးပုံ ပုံ၍ ဝိပဿနာရှုပွားခြင်းကို ခန္ဓာငါးပါးနည်းဟု ခေါ်ဆို၏။ ယင်းရုပ်နာမ်တို့ကိုပင် (၁၂)ပုံ ပုံ၍ ဝိပဿနာရှုခြင်းကို အာယတန (၁၂)ပါး နည်းဟုလည်းကောင်း၊ (၁၈)ပုံ ပုံ၍ ဝိပဿနာရှုပွားခြင်းကို ဓာတ် (၁၈)ပါး နည်းဟုလည်းကောင်း ဤသို့ စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ပေသည်။

၁။ အကျဉ်းရှုပွားနည်းကို နှစ်ခြိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊

၂။ အကျယ်ရှုပွားနည်းကို နှစ်ခြိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊

၃။ မကျဉ်းမကျယ် ရှုပွားနည်းကို နှစ်ခြိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ် —

ဤသို့စသည့် ကျွတ်ထိုက်သည့် ဝေနေယျတို့၏ အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ်- ကို လိုက်၍ ဘုရားရှင်က နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ဝိပဿနာရှုကွက်ကို ညွှန်ကြား- တော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထိုနည်းအမျိုးမျိုးတို့တွင် ခန္ဓာငါးပါး ရှုကွက်ကို ဦးစားပေးကာ ဤကျမ်းစာတွင် ဖော်ပြပေအံ့။

သစ္စက အမေး - ဘုရားရှင် အဖြေ

တစ်ချိန်တွင် နာမည်ကျော် သစ္စကပရိဗိုဇ်ကြီးက မြတ်စွာဘုရားအား အောက်ပါအတိုင်း မေးမြန်းလျှောက်ထားတော်မူ၏။ ဘုရားရှင်ကလည်း အောက်ပါအတိုင်း အဖြေပေးတော်မူ၏။

ကိတ္တာဝတာ စ န ခေါ် ဘောတော ဂေါတမဿ သာဝကော သာသနကရော ဟောတိ ဩဝါဒပတိကရော၊ တိဏ္ဍဝိစိကိစ္ဆော ဝိဂတကထံကထော ဝေသာရဇ္ဇပတ္တော အပရပ္ပစ္စယော သတ္တုသာသနေ ဝိဟရတိတိ။

ဣမ အဂ္ဂိဝေဿန မမ သာဝကော ယံ ကိဉ္စိ ရူပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကံ ဝါ သုဗုဒ္ဓံ ဝါ ဟိနံ ဝါ ပဏိတံ ဝါ ယံ ဒုရေ သန္တိကေ ဝါ။ သဗ္ဗံ ရူပံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေ သော အတ္တာ”တိ ဝေမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ပဿတိ။ ယာ ကာစိ ဝေဒနာ ။ပ။ ယာ ကာစိ သညာ ။ ပ ။ ယေ ကေစိ သင်္ခါရာ ။ ပ ။ ယံ ကိဉ္စိ ဝိညာဏံ ။ ပ ။

တ္ထောဝတာ ခေါ် အဂ္ဂိဝေဿန မမ သာဝကော သာသနကရော ဟောတိ ဩဝါဒပတိကရော၊ တိဏ္ဍဝိစိကိစ္ဆော ဝိဂတကထံကထော ဝေသာရဇ္ဇပတ္တော အပရပ္ပစ္စယော သတ္တုသာသနေ ဝိဟရတိတိ။

(မ၊၁၊၂၉၇။ စူဠသစ္စကသုတ္တန်။)

သမ္ပပ္ပညာယ ပဿတိတိ သဟ ဝိပဿနာယ မဂ္ဂပညာယ သုဋ္ဌုပဿတိ။ (သံဂြ၊၂၊၁၉၇။)

သမ္မ ။ ပ ။ ပဿတိတိ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဝိပဿနာဉာဏေန သမ္ပသနဝသေန၊ မဂ္ဂက္ခဏေ အဘိသမယဝသေန သုဋ္ဌု အတ္ထပစ္စက္ခေန ဉာဏေန ပဿတိ။

(သံဂြ၊၂၊၁၈၁။)

သစ္စက အမေး - အဘယ်မျှသော အတိုင်းအရှည်ဖြင့် အရှင်ဂေါတမ၏ တပည့်သာဝကသည် အဆုံးအမကို လိုက်နာသူ၊ ညွှန်ကြားချက်ကို လိုက်နာသူ ဖြစ်ပါသနည်း? ယုံမှားခြင်းကို လွန်မြောက်လျက်၊ သို့လောသို့လော တွေးတောခြင်း ကင်းလျက်၊ ရဲရင့်ခြင်း (= ရဲရင့်သော အသိဉာဏ်) သို့ ဆိုက်ရောက်လျက်၊ သူတစ်ပါးကို ကိုးစားယုံကြည်ရန် မလိုတော့သည်ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်၌ နေထိုင်နိုင်ပါသနည်း? . . . . ဤသို့ မေးလျှောက်၏။

ဘုရားရှင် အဓမ္မ - အဂ္ဂိဝေဿနအနွယ်၌ ဖြစ်သော ဒါယကာတော် ပရိဗိုဇ် . . . ဤသာသနာတော်၌ ငါဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝကသည် -

- ၁။ ကိုယ်တွင်း (= အဇ္ဈတ္တ)၌ ဖြစ်သည် ဖြစ်စေ၊
- ၂။ အပ (= ဗဟိဒ္ဓ)၌ ဖြစ်သည် ဖြစ်စေ၊
- ၃။ ရုန့်ရင်းသည် ဖြစ်စေ၊
- ၄။ သိမ်မွေ့သည် ဖြစ်စေ၊
- ၅။ ယုတ်သည် ဖြစ်စေ၊
- ၆။ မြတ်သည် ဖြစ်စေ၊
- ၇။ အဝေး၌ (တည်သည်) ဖြစ်စေ၊
- ၈။ အနီး၌ (တည်သည်) ဖြစ်စေ၊
- ၉။ ၁၀။ ၁၁။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရုပ်အားလုံးကို -

“ဤရုပ်သည် ငါပိုင် မဟုတ်၊
 ဤရုပ်သည် ငါ မဟုတ်၊
 ဤရုပ်သည် ငါ့ကိုယ် (= အတ္တ) မဟုတ်” - ဟု

ဤသို့လျှင် ဤရုပ်ကို အမှန်အတိုင်း (ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဟူသော) ကောင်းသော ပညာဖြင့် ရှုမြင်၏။

- ခံစားခြင်း = ဝေဒနာအားလုံးကို ။ ပ ။
- မှတ်သားခြင်း = သညာအားလုံးကို ။ ပ ။
- ပြုပြင်စီရင်မှု = သင်္ခါရအားလုံးတို့ကို ။ ပ ။
- အထူးသိမှု = ဝိညာဏ်အားလုံးကို ။ ပ ။ ရှုမြင်၏။

အဂ္ဂိဝေဿနအနွယ်၌ ဖြစ်သော ဒါယကာတော် ပရိဗိုဇ် . . . ဤမျှသော အတိုင်းအရှည်ဖြင့် ငါဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝကသည် အဆုံးအမကို လိုက်နာသူ၊ ညွှန်ကြားချက်ကို လိုက်နာသူ ဖြစ်၏။ ယုံမှားခြင်းကို လွန်မြောက်-လျက်၊ သို့လောသို့လော တွေးတောခြင်း ကင်းလျက်၊ ရဲရင့်ခြင်း (= ရဲရင့်သော ဉာဏ်)သို့ ရောက်လျက်၊ သူတစ်ပါးကို ကိုးစားယုံကြည်ရန် မလိုတော့သည်

ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌ နေထိုင်နိုင်ပါ၏ဟု မိန့်တော်မူ၏။
(မ၊၁၊၂၉၇။ မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော် မြန်မာပြန်၊၃၀၅။ စူဠသစ္စကသုတ္တန်။)

မှတ်ချက်။ ။ အထက်ပါ မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော် မြန်မာပြန်မှာ . .
အောက်ပါ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့် အညီပင် ဖြစ်ပေသည်။

**အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန် အနိစ္စတော ဝဝတ္ထပေတိတိအာဒိနာ နယေန
အတိတတ္တိကဿေဝ စ ဝသေန သမ္ပသနဿ ဝုတ္တတ္တာ အဇ္ဈတ္တာဒိဘေဒံ
အနာမသိတွာပိ အတိတတ္တိကဿေဝ ဝသေန ပရိစ္ဆိန္နိတွာပိ အနိစ္စာဒိတော
သမ္ပသနံ ကာတပ္ပမေဝ။** (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၃၃။)

အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရုပ်ကို (ဝေဒနာကို၊ သညာကို၊ သင်္ခါရတို့ကို၊ ဝိညာဏ်ကို) အနိစ္စဟု ပိုင်းခြားမှတ်သား၏ဟူသည့် ဤသို့ စသော နည်းဖြင့် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော အတိတတိက်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွား သုံးသပ်ခြင်း သမ္ပသနလုပ်ငန်းရပ်ကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် သမ္ပသနဉာဏ်ခန်း (ပဋိသံ၊၅။) ၌ ဟောကြားထားတော်မူသောကြောင့် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓစသည့် ကွဲပြားမှုကို ခွဲခြားပြီး မသုံးသပ်တော့ဘဲ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော အတိတတိက်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပြီးနောက် အနိစ္စစသောအားဖြင့် ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းအမှုကို ပြုသင့်သည်သာလျှင်တည်း။ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၃၃။)

ဒုတိယအကြိမ် သစ္စက အမေး - ဘုရားရှင် အဖြေ

**ယသ္မာ ပနေတ္ထ ပဿတိတိ ဝုတ္တတ္တာ သေက္ခဘူမိ ဒဿိတာ၊ တသ္မာ
ဉတ္တရိ အသေက္ခဘူမိ ပုစ္ဆန္တော ဒုတိယံ ပဂ္ဂံ ပုစ္ဆိ တမ္ပိဿ ဘဂဝါ ဗျာကာသိ။**

(မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၈၂။)

ဤအထက်ပါ ဘုရားရှင်၏ အဖြေမှာ - “ပဿတိ = ရှုမြင်၏”ဟု ဖြေကြားထားတော်မူသည့်အတွက် သောတာပန် သကဒါဂါမ် အနာဂါမ်ဟူသော သေက္ခဘူမိကို ညွှန်ပြလျက် ရှိ၏ (= သောတာပန် သကဒါဂါမ်

အနာဂါမ် ဖြစ်ရေးအတွက် ကျင့်ရမည့် ကျင့်စဉ်ကို ညွှန်ပြလျက် ရှိ၏။) ထိုကြောင့် အထက် အသေကွဘုံကို (= အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ်ကို) မေးလျှောက်လို၍ ဒုတိယပြဿနာကို သစ္စကက ဆက်လက်၍ မေးမြန်းလျှောက်ထားပြန်၏။ ဘုရားရှင်ကလည်း အဖြေပေးတော်မူ၏။ ယင်း ဒုတိယ အမေး-အဖြေမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

ကိတ္တာဝတာ ပန ဘော ဂေါတမ ဘိက္ခု အရဟံ ဟောတိ ခိဏာသဝေါ ဝုသိတဝါ ကတကရဏိယော ဩဟိတဘာရော အနုပ္ပတ္တသဒတ္ထော ပရိက္ခိဏဘဝသံယောဇနော သမ္ပဒညာ ဝိမုတ္ထောတိ။

ဣဓ အဝိဝေဿန ဘိက္ခု ယံ ကိစ္ဆိ ရူပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခုမံ ဝါ ဟိနံ ဝါ ပဏိတံ ဝါ ယံ ဒုရေ သန္တိကေ ဝါ။ သဗ္ဗံ ရူပံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဝေမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒိသ္မာ အနုပါဒါ ဝိမုတ္ထော ဟောတိ။ ယာ ကာစိ ဝေဒနာ ။ ပ ။ ယာ ကာစိ သညာ ။ ပ ။ ယေ ကေစိ သင်္ခါရာ ။ ပ ။ ယံ ကိစ္ဆိ ဝိညာဏံ ။ ပ ။

တ္ထောဝတာ ခေါ အဝိဝေဿန ဘိက္ခု အရဟံ ဟောတိ ခိဏာသဝေါ ဝုသိတဝါ ကတကရဏိယော ဩဟိတဘာရော အနုပ္ပတ္တသဒတ္ထော ပရိက္ခိဏဘဝသံယောဇနော သမ္ပဒညာ ဝိမုတ္ထော။ (မ၊၁၊၂၉၈။)

သစ္စက အမေး - အရှင်ဂေါတမ . . . အဘယ်မျှသော အတိုင်း- အရှည်ဖြင့် ရဟန်းသည် အာသဝေါကုန်ပြီးသော၊ မဂ်အကျင့်ကို ကျင့်သုံးပြီးသော၊ ပြုဖွယ်ကိစ္စကို ပြုကျင့်ပြီးသော၊ ဝန်ကို ချထားပြီးသော၊ မိမိ (အရဟတ္တဖိုလ်) အကျိုးစီးပွားသို့ ဆိုက်ရောက်ပြီးသော၊ ဘဝကို နှောင်ဖွဲ့ခြင်း (= သံယောဇဉ်) ကုန်ခန်းပြီးသော၊ ကောင်းစွာသိ၍ လွတ်မြောက်ပြီးသော ရဟန္တာ ဖြစ်ပါသနည်းဟု မေးမြန်းလျှောက်ထား၏။

ဘုရားရှင် အဖြေ - အဝိဝေဿနအနွယ်၌ ဖြစ်သော ဒါယကာတော် ပရိဗိုဇ် . . . ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် -

၂၉၂ ♦ “ကိုးကွယ်အားထားရာ” . . ဟူသည် (စုတိယတွဲ)

- ၁။ ကိုယ်တွင်း (= အဇ္ဈတ္တ)၌ ဖြစ်သည်ဖြစ်စေ၊
- ၂။ အပ (= ဗဟိဒ္ဓ)၌ ဖြစ်သည်ဖြစ်စေ၊
- ၃။ ရုန့်ရင်းသည် ဖြစ်စေ၊
- ၄။ သိမ်မွေ့သည် ဖြစ်စေ၊
- ၅။ ယုတ်သည် ဖြစ်စေ၊
- ၆။ မြတ်သည် ဖြစ်စေ၊
- ၇။ အဝေး၌ (တည်သည်) ဖြစ်စေ၊
- ၈။ အနီး၌ (တည်သည်) ဖြစ်စေ၊
- ၉။ ၁၀။ ၁၁။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်သော ရုပ်အားလုံးကို –

“ဤရုပ်သည် ငါပိုင် မဟုတ်၊
 ဤရုပ်သည် ငါ မဟုတ်၊
 ဤရုပ်သည် ငါ့ကိုယ် (= အတ္တ) မဟုတ်” – ဟု

ဤသို့လျှင် ဤရုပ်ကို အမှန်အတိုင်း (ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဟူသော) ကောင်းသော ပညာဖြင့် ရှုမြင်၍ မစွဲလမ်းဘဲ လွတ်မြောက်၏။

- ခံစားခြင်း = ဝေဒနာအားလုံးကို ။ ပ ။
- မှတ်သားခြင်း = သညာအားလုံးကို ။ ပ ။
- ပြုပြင်စီရင်မှု = သင်္ခါရအားလုံးတို့ကို ။ ပ ။
- အထူးသိမှု = ဝိညာဏ်အားလုံးကို ။ ပ ။

အဂ္ဂိဝေဿနအနွယ်၌ ဖြစ်သော ဒါယကာတော် ပရိဗိုဇ် . . . ဤမျှ-
 သော အတိုင်းအရှည်ဖြင့် ရဟန်းသည် အာသဝေါကုန်ပြီးသော၊ မဂ်အကျင့်ကို
 ကျင့်သုံးပြီးသော၊ ပြုဖွယ်ကိစ္စကို ပြုကျင့်ပြီးသော၊ ဝန်ကို ချထားပြီးသော၊
 မိမိ (= အရဟတ္တဖိုလ်) အကျိုးစီးပွားသို့ ရောက်ပြီးသော၊ ဘဝကို နှောင်ဖွဲ့ခြင်း
 (= သံယောဇဉ်) ကုန်ခန်းပြီးသော၊ ကောင်းစွာသိ၍ လွတ်မြောက်ပြီးသော
 ရဟန္တာ ဖြစ်၏ဟု မိန့်ကြားတော်မူ၏။

(မ၊၁၊၂၉၈။ မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော် မြန်မာပြန်၊၃၀၅-၃၀၆။)

ဤဒေသနာတော်တွင် ဘုရားရှင်၏ ညွှန်ကြားထားတော်မူသည့် ရှုကွက်နှင့် အညီ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သေကွေ့ဘုံသို့ ရောက်ရှိရေး အတွက်လည်းကောင်း၊ အသေကွေ့ဘုံသို့ ရောက်ရှိရေးအတွက်လည်းကောင်း တစ်နည်းဆိုရသော် - သောတာပန် သကဒါဂါမ် အနာဂါမ်ဟူသော သေကွေ့အရိယာသူတော်ကောင်း ဖြစ်ရေးအတွက်လည်းကောင်း၊ အသေကွေ့ (= ရဟန္တာ) သူတော်ကောင်း ဖြစ်ရေးအတွက်လည်းကောင်း အဇ္ဈတ္တဖြစ်သည် ဖြစ်စေ၊ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သည် ဖြစ်စေ၊ ဩဠာရိက = ရုန့်ရင်းသည် ဖြစ်စေ၊ သုခုမ = သိမ်မွေ့သည် ဖြစ်စေ၊ ဟီန = ယုတ်သည် ဖြစ်စေ၊ ပဏီတ = မြတ်သည် ဖြစ်စေ၊ ဒူရ = အဝေး၌ တည်သည်ဖြစ်စေ၊ သန္တိက = အနီး၌ တည်သည် ဖြစ်စေ - အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သည့် ရုပ်အားလုံးကို၊ ဝေဒနာ အားလုံးကို၊ သညာအားလုံးကို၊ သင်္ခါရအားလုံးကို၊ ဝိညာဏ်အားလုံးကို -

“နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”ဟု

အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု
ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။

နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာတိ သမနုပဿာမိတိ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ သမနုပဿာမိ။ (မဂ္ဂ၊ ၄၊ ၂၃၂။ ဆန္ဒောဝါဒသုတ္တန်။)

- နေတံ မမ   = ငါ့ဟာ မဟုတ်၊
- နေသောဟမသ္မိ   = ငါ မဟုတ်၊
- န မေသော အတ္တာ   = ငါ၏ အတ္တ မဟုတ် - ဟု

ဝိပဿနာရှုခြင်းနှင့် ‘အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု’ ဝိပဿနာရှုခြင်း- တို့မှာ သဘောအဓိပ္ပါယ် တူညီလျက်ပင် ရှိပေသည်။

ယင်း ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွား- သည့် သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အနိစ္စဟု ဝိပဿနာရှု၏။ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရမှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ ဒုက္ခဟု ဝိပဿနာရှု၏။ ယင်း သင်္ခါရတရား

တို့၌ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေ-
သည့် ‘အတ္တ’ မရှိမှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ‘အနတ္တ’ဟု
ဝိပဿနာရှု၏။

ယင်းသို့ ရှုဖန်များလာသောအခါ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာ-
နုပဿနာဉာဏ်တို့က အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်အား - ‘ငါ-ငါ’ဟု ထောင်လွှား
တက်ကြွနေသည့် မာနစွဲကို ပယ်ခွာနိုင်သည့် စွမ်းအင်များ တိုးပွားလာအောင်
ပြည့်ဝလာအောင် အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး
ပြုပေးလိုက်သောအခါ ယင်းအနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် စွမ်းအင်တိုးပွား-
လာသော ပြည့်ဝလာသော အနုပဿနာဉာဏ် ဖြစ်လာ၏။ ထက်မြက် စူးရှ-
လာ၏။ ယင်း စွမ်းအင်တိုးပွား ပြည့်ဝ ထက်မြက်စူးရှလာသော အနိစ္စာ-
နုပဿနာဉာဏ်က “ငါ-ငါ”ဟု ထောင်လွှားတက်ကြွသည့် မာနစွဲကို ဖြိုခွဲ
ဖျက်ဆီးနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ‘အနိစ္စ’ဟု ဝိပဿနာရှုခြင်းသည် ‘နေသောဟမသ္မိ
= ငါ မဟုတ်’ဟု ဝိပဿနာရှုခြင်းနှင့် တူ၏။

အလားတူပင် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ် နှစ်ပါး-
တို့က ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်အား သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ “ငါ့ဟာ-ငါ့ဟာ”
ဟု စွဲနေသည့် တဏှာစွဲကို ပယ်ခွာနိုင်သည့် စွမ်းအင်များ ပြည့်ဝလာအောင်
အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးသောကြောင့်
ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်သည် စွမ်းအင်တိုးပွားလာသော ပြည့်ဝလာသော
အနုပဿနာဉာဏ် ဖြစ်လာ၏။ ထက်မြက် စူးရှလာ၏။ ယင်းသို့ စွမ်းအင်
တိုးပွားပြည့်ဝ ထက်မြက်စူးရှလာသော ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်က “ငါ့ဟာ-
ငါ့ဟာ”ဟု သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ စွဲလမ်းနေသည့် တဏှာစွဲကို ဖြိုခွဲ
ဖျက်ဆီးနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဤသင်္ခါရတရားသည် ‘နေတံ မမ = ငါ့ဟာ
မဟုတ်’ဟု ဝိပဿနာရှုခြင်းနှင့် ‘ဒုက္ခ’ဟု ဝိပဿနာရှုခြင်းသည် တူညီလျက်
ရှိ၏။

အလားတူပင် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် နှစ်ပါး
တို့က အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်အား ဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခွာနိုင်သည့် စွမ်းအင်များ

ပြည့်ဝလာအောင် အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြု၍ပေးသောကြောင့် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်သည် စွမ်းအင်တိုးပွားလာ သော ပြည့်ဝလာသော အနုပဿနာဉာဏ် ဖြစ်လာ၏။ ထက်မြက်စူးရှလာ၏။

ယင်းသို့ စွမ်းအင် တိုးပွား ပြည့်ဝ ထက်မြက် စူးရှလာသော အနတ္တာ- နုပဿနာဉာဏ်က “ငါ၏ အတ္တ”ဟု သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ စွဲနေသော အတ္တဒိဋ္ဌိစွဲကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ‘န မေသော အတ္တာ = ငါ၏ အတ္တမဟုတ်’ဟု ဝိပဿနာရှုခြင်းနှင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ‘အနတ္တ’ဟု ဝိပဿနာရှုခြင်းသည် တူညီလျက်ပင် ရှိပေသည်။

(မဂ္ဂ၊ ၄၊ ၂၃၂။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၅-၄၁၆။)

ဤအထက်ပါ စူဠသစ္စကသုတ္တန်၌ ဘုရားရှင်၏ ညွှန်ကြားချက်များနှင့် အညီ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း သမ္မသနဉာဏ် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသော ဝိပဿနာဉာဏ်များ အဆင့်ဆင့် ရင့်ကျက်လာရေးအတွက် -

- ၁။ ရံခါ ရုပ်တရားကို၊
  - ၂။ ရံခါ နာမ်တရားကို၊
  - ၃။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တခန္ဓာငါးပါးကို၊
  - ၄။ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓခန္ဓာငါးပါးကို၊
  - ၅။ ရံခါ အတိတ်ခန္ဓာငါးပါးကို၊
  - ၆။ ရံခါ အနာဂတ်ခန္ဓာငါးပါးကို၊
  - ၇။ ရံခါ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာငါးပါးကို၊
  - ၈။ ရံခါ အကြောင်းခန္ဓာကို၊
  - ၉။ ရံခါ အကျိုးခန္ဓာကို တစ်လှည့်စီ လှည့်လည်၍
  - ၁၀။ ရံခါ အနိစ္စလက္ခဏာကို၊
  - ၁၁။ ရံခါ ဒုက္ခလက္ခဏာကို၊
  - ၁၂။ ရံခါ အနတ္တလက္ခဏာကို တစ်လှည့်စီ တင်၍
- တွင်တွင်ကြီးသာ ဝိပဿနာ ရှုပါလေ။

အဋ္ဌကထာကြီးများ၏ ဖြတ်ထုံးများ

ဣဓေကစ္စော အာဒိတောဝံ အဇ္ဈတ္တံ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု အဘိနိဝိသတိ၊
အဘိနိဝိသိတွာ တေ အနိစ္စာဒိတော ပဿတိ။ ယသွာ ပန န သုဒ္ဓ-
အဇ္ဈတ္တဒဿနမတ္ထေနေဝ မဂ္ဂဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ ဗဟိဒ္ဓါပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗမေဝ၊ တသွာ
ပရဿ ခန္ဓေပိ အနုပါဒိန္နသင်္ခါရေပိ “အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ”တိ ပဿတိ။ သော
ကာလေန အဇ္ဈတ္တံ သမ္ပသတိ၊ ကာလေန ဗဟိဒ္ဓါတိ။ (အဘိဋ္ဌ၊၁၊၂၇၀။)

အပရော အာဒိတောဝံ ရူပေ အဘိနိဝိသတိ၊ အဘိနိဝိသိတွာ ဘူတရူပဉ္စ
ဥပါဒါရူပဉ္စ ပရိစ္ဆိန္နိတွာ အနိစ္စာဒိတော ပဿတိ။ ယသွာ ပန န သုဒ္ဓရူပ-
ဒဿနမတ္ထေနေဝ ဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ အရူပမ္ပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗမေဝ၊ တသွာ တံ ရူပံ
အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပန္နံ ဝေဒနံ၊ သညံ၊ သင်္ခါရေ ဝိညာဏဉ္စ “ဣဒံ အရူပ”န္တိ
ပရိစ္ဆိန္နိတွာ အနိစ္စာဒိတော ပဿတိ။ သော ကာလေန ရူပံ သမ္ပသတိ
ကာလေန အရူပံ။ (အဘိဋ္ဌ၊၁၊၂၇၀။)

အဘိနိဝေသောတိ စ ဝိပဿနာယ ပုဗ္ဗဘာဂေ ကတ္ထဗ္ဗနာမရူပပရိ-
စ္ဆေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (မဟာဋီ၊၂၊၄၇၀။)

နာမရူပပရိစ္ဆေဒေါတိ သဟ ပစ္စယေန နာမရူပဿ ပရိစ္ဆိန္န အဝ-
ဗောဓော။ (ဒီ၊ဋီ၊၂၊၈၄။)

= ဤသာသနာတော်၌ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးသည် ရှေးဦးအစ
ဝိပဿနာကို စတင် အားထုတ်ခါစ၌ပင်လျှင် အဇ္ဈတ္တခန္ဓာငါးပါးတို့၌ စတင်
နှလုံးသွင်း ရှုပွား၏။ စတင် နှလုံးသွင်းပြီး၍ ထိုအဇ္ဈတ္တခန္ဓာငါးပါးတို့ကို အနိစ္စ
ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်၏။ သို့သော်
အဇ္ဈတ္တခန္ဓာငါးပါး သက်သက်ကို ဝိပဿနာရှုရုံမျှဖြင့်ကား အရိယမဂ်ဉာဏ်၏
ထမြောက် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် (= ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည်) ဖြစ်ပေါ်-
မလာနိုင်။ ဗဟိဒ္ဓခန္ဓာငါးပါးကိုလည်း ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ရမည်သာ
ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သူတစ်ပါး၏ ခန္ဓာငါးပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ သက်မဲ့
အနုပါဒိန္နသင်္ခါရတရား (= ဥတုဇရုပ်တရား)တို့ကိုလည်းကောင်း အနိစ္စ ဒုက္ခ

အနတ္တ လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရံခါ အဇ္ဈတ္တခန္ဓာငါးပါးကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်၏။ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓခန္ဓာငါးပါးကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊၁၊၂၇၀။)

အခြားတစ်ယောက်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ခန္ဓာငါးပါး (= ရုပ်တရား + နာမ်တရား) တို့တွင် ရှေးဦးစွာ ဝိပဿနာကို စတင်ကာ အားထုတ်ခါစ၌ပင်လျှင် ရုပ်တရား၌ နှလုံးသွင်း ရှုပွား၏။ ရုပ်တရားကို စတင်နှလုံးသွင်းသည့်အခါ (ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတစ်ခု၏ အတွင်း၌) ဘူတရုပ် (= ဓာတ်ကြီးလေးပါး)ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းဘူတရုပ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မှီတွယ် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် ဥပါဒါရုပ်ကိုလည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားကာ ယူ၍ ယင်းဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်၏။ သို့သော် ရုပ်တရားသက်သက်ကို ဝိပဿနာ ရှုရုံသက်သက်မျှဖြင့်ကား အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ထမြောက် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် (= ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာသည်) ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်။ နာမ်တရားကိုလည်း ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုရုပ်တရားကို အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်ကို “ဤကား နာမ်တရား”ဟု ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူကာ ယင်းနာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်၏။ ထို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရံခါ ရုပ်တရားကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်၏။ ရံခါ နာမ်တရားကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်၏။

(အဘိဋ္ဌ၊၁၊၂၇၁။)

အဘိနိဝေသ = နှလုံးသွင်းရှုပွားမှု - ဟူသည် ဝိပဿနာ၏ ရှေးအဖို့၌ ကြိုတင်၍ ပြုသင့်ပြုထိုက်သော နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဖြင့် ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိမှု (= ရုပ်နာမ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူမှု)ကိုလည်းကောင်း၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့် ယင်းရုပ်နာမ်တို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ပိုင်းပိုင်း-

ခြားခြား သိမှု (= ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူမှု)ကိုလည်းကောင်း ဆိုလိုပေသည်။
(မဟာဋီ၊ ၂၂၄၇၀။ ဒီဋီ၊ ၂၂၈၄။)

ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာ ဟူသည်

**ယာ စ မုဗ္ဗိတုကမုတာ ယာ စ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ ယာ စ သင်္ခါရပေက္ခာ၊
ဣမေ ဓမ္မာ ဧကတ္ထာ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ။** (ပဋိသံ၊ ၂၅၉။)

= အကြင် **မုဗ္ဗိတုကမုတာဉာဏ်**သည်လည်းကောင်း၊ အကြင် **ပဋိသင်္ခါ-
နုပဿနာဉာဏ်**သည်လည်းကောင်း၊ အကြင် **သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်**သည်
လည်းကောင်း ရှိ၏။ ဤသုံးမျိုးကုန်သော ဓမ္မဉာဏ်တို့သည် တူသော အနက်-
သဘော ရှိကုန်၏။ သဒ္ဓါမျှသာလျှင် ထူး၏။ (ပဋိသံ၊ ၂၅၉။)

ဤသို့လျှင် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဤဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာကို
မုဗ္ဗိတုကမုတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ဟူသော
အမည်သုံးမျိုးတို့ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၁၀။)

**အနုလောမံ ဂေါတြဘုဿ၊ အနုလောမံ ဝေါဒါနဿ။ ဂေါတြဘု မဂ္ဂဿ၊
ဝေါဒါနံ မဂ္ဂဿ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။** (ပဋ္ဌာန၊ ၁၁၃၈။)

= **အနုလုံသည် ဂေါတြဘုအား၊ အနုလုံသည် ဝေါဒါနံအား၊ ဂေါတြဘု-
သည် သောတာပတ္တိမဂ်အား၊ ဝေါဒါနံသည် သကဒါဂါမိမဂ် အနာဂါမိမဂ်
အရဟတ္တမဂ်အား** (ရှေးရှေး ကုသိုလ်ခန္ဓာတို့က နောက်နောက် ကုသိုလ်ခန္ဓာ
တို့အား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုပေးခြင်းဟူသော) **အနန္တရပစ္စယ**
သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး၏။ (ပဋ္ဌာန၊ ၁၁၃၈။)

ဤသို့လျှင် ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်၌ ဤဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာကို **အနုလုံ
ဂေါတြဘု ဝေါဒါနံ** ဟူသော အမည်သုံးမျိုးတို့ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူ၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၁၀။)

ထိုဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာ၏ အခြားအမည်များကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၀၉။) စသည်တွင် ကြည့်ရှုပါလေ။

ထိုကဲ့သို့သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာသို့ ဆိုက်ရောက်ရေးအတွက် ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းရာ၌ -

- ၁။ ရုပ်တရားသက်သက်ကို ဝိပဿနာရှုရုံမျှဖြင့်၊
- ၂။ နာမ်တရားသက်သက်ကို ဝိပဿနာရှုရုံမျှဖြင့်၊
- ၃။ အဇ္ဈတ္တ ခန္ဓာငါးပါး (= ရုပ်တရား+နာမ်တရား)သက်သက်ကို ဝိပဿနာ ရှုရုံမျှဖြင့်၊
- ၄။ ဗဟိဒ္ဓ ခန္ဓာငါးပါး (= ရုပ်တရား+နာမ်တရား)သက်သက်ကို ဝိပဿနာ ရှုရုံမျှဖြင့် -

သင်္ခါရအာရုံမှ ထမြောက်ကာ အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုအပ် သော နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့ တစ်ဟုန်တည်း ပြေးသွားသော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ သည် ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်၊ ထိုကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်၌ -

- ၁။ ရံခါ ရုပ်တရားကို၊
- ၂။ ရံခါ နာမ်တရားကို၊
- ၃။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တခန္ဓာငါးပါးကို၊
- ၄။ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓခန္ဓာငါးပါးကို
- ၅။ ရံခါ အနိစ္စလက္ခဏာ၊
- ၆။ ရံခါ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊
- ၇။ ရံခါ အနတ္တလက္ခဏာ တင်၍

တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုရမည်။ အလားတူပင် အတိတ် အနာဂတ်တို့၌ လည်း ဝိပဿနာရှုရမည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တည်းဟူသော အကြောင်း ခန္ဓာ အကျိုးခန္ဓာတို့ကိုလည်း ပုံစံတူပင် ဝိပဿနာရှုရမည်။ ဤသို့ မှတ်သား ပါလေ။

ဥဒယဗ္ဗယအကျယ်ရှုပွားနည်း

ထိုသို့ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရား

တို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်သို့ တင်ကာ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုရာ၌ ယင်း ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ဉာဏ်အမြင် သန့်ရှင်းအောင် ရှုပွားသုံးသပ်ပါလေ။ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ဉာဏ် အမြင် သန့်ရှင်းပါက ဥဒယဗ္ဗယ အကျယ်ရှုပွားနည်းသို့ တစ်ဆင့်ကူးကာ ဝိပဿနာရှုရမည် ဖြစ်ပေသည်။

အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဋ္ဌေန ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။ (ပဋိသံ၊ ၅၂ . . .)

ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ -

အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံစသော အကြောင်းတရားတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပုံကိုလည်း- ကောင်း၊ အကျိုးခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်မှု ဥပါဒ်ကိုလည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။

အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံစသော အကြောင်းတရားတို့၏ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် အကျိုးခန္ဓာတို့၏ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိကို နောက်ဆုံးထားကာ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ငြိမ်းခြင်း ဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းပုံကိုလည်းကောင်း၊ အကျိုးခန္ဓာတို့၏ ပျက်ခြင်း ခဏဘင်ကို- လည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုရန်လည်း ညွှန်ကြားထား တော်မူ၏။ (ပဋိသံ၊ ၅၂ . . . ။ မဟာဋီ၊ ၂၄၂။)

ဤညွှန်ကြားချက်များနှင့် အညီ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၂။ တဏှာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၅။ ကံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ဖြစ်၏။

* ကမ္မဇရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော
ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊

၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။

၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။

၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။

၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။

၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။

* ကမ္မဇရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသဘော
ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း

ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည် ဖြစ်၏။ တစ်ဖန် -

၁။ အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ဖြစ်၏။

အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။

အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်-ပျက် = အနိစ္စ

ကမ္မဇရုပ် ဖြစ်-ပျက် = အနိစ္စ

ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်း ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။

(ယင်း အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံတို့မှာ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ပိုင်းက မိမိ သိမ်းဆည်းထားခဲ့ပြီးသော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံတို့ပင် ဖြစ်ကြသည်ကို သတိပြုပါလေ။)

အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့ ချုပ်မည့်အချိန်

အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ရူပနိရောဓောတိ အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏေန အဝိဇ္ဇာယ အနုပ္ပါဒနိရောဓောတော အနာဂတဿ ရူပဿ အနုပ္ပါဒနိရောဓော ဟောတိ ပစ္စယာဘာဝေ အဘာဝတော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၂၁။)

အဝိဇ္ဇာချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ချုပ်၏ - ဟူသည် အမြတ်ဆုံး အရိယမဂ် ဖြစ်သည့် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်း

ခြင်းကြောင့် (ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ နောက်ဆွယ်၌ ဖြစ်ခွင့်ရှိသော) အနာဂတ် ရုပ်တရား၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော အကြောင်းတရားများ၏ ထင်ရှားမဖြစ်ခြင်း ထင်ရှားမရှိခြင်းကြောင့် အကျိုးရုပ်တရား၏လည်း ထင်ရှား မဖြစ်နိုင်ခြင်း ထင်ရှားမရှိနိုင်ခြင်းကြောင့်တည်း။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၄၂။)

အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့သည် အမြစ်ပြတ် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြ၏။ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွား ကြ၏။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်ဟူသော ကိလေသာအစိုဓာတ် အစေးဓာတ် ရှိပါမှ အကျိုးပေးနိုင်သည့် စွမ်းအားရှိကြသော သင်္ခါရ ကံတို့သည်လည်း ကိလေသာအပေါင်းအဖော်ကို မရရှိကြသည့်အတွက် အကျိုးပေးနိုင်စွမ်း မရှိကြတော့ဘဲ စွမ်းအင်များ ကုန်ခန်းသွားကြ၏။ ယင်းသို့ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ နောက်- ဆွယ်တွင် အရဟတ္တမဂ်ကို မရရှိပါက ဖြစ်နိုင်ခွင့်ရှိသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ- တို့သည်လည်း အကြောင်းတရားများ မရှိတော့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်နိုင်ခွင့် မရှိကြတော့ဘဲ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိကို နောက်ဆုံးထားကာ အမြစ်ပြတ် ချုပ်ငြိမ်း သွားကြ၏။ နောင်ထပ်တစ်ဖန် ဖြစ်ခွင့် လုံးဝ မရှိကြတော့ပေ။

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိသောအခါ ယင်းကဲ့သို့သော ချုပ်ငြိမ်းမှုကို ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဟူသော ဝိပဿနာ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ထိုတွင် အကြောင်းတရား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ထင်ရှားဖြစ်ပုံကို ရှုမြင်တတ်သော ဉာဏ်ကား ပစ္စယတော ဥဒယဒဿန- ဉာဏ်တည်း။ အကြောင်းတရား ချုပ်ငြိမ်းကြောင့် အကျိုးတရား ချုပ်ငြိမ်းပုံကို ရှုမြင်တတ်သော ဉာဏ်ကား ပစ္စယတော ဝယဒဿနဉာဏ်တည်း။ ဤဉာဏ် နှစ်မျိုးကို ပေါင်းစပ်သော် ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနဉာဏ် ဖြစ်၏။ အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ကို ရှုသော ဉာဏ်တည်း။

တစ်ဖန် အကျိုးခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်မှုကို ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကား ခဏတော ဥဒယဒဿနဉာဏ်တည်း။ ပျက်မှုကို ရှုမြင်တတ်သော ဉာဏ်ကား ခဏတော ဝယဒဿနဉာဏ်တည်း။ ဤဉာဏ်နှစ်မျိုးကို ပေါင်းစပ်သော် ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနဉာဏ်တည်း = ခဏအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ကို ရှုသော ဉာဏ်-တည်း။

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိသောအခါ ဤပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနဉာဏ်နှင့် ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန ဉာဏ် အမြင်နှစ်မျိုးကို သန့်ရှင်းအောင် ရင့်ကျက်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရ မည် ဖြစ်ပေသည်။ (အားထုတ်ပုံစနစ် အသေးစိတ်ကို ဆရာသမားများနှင့် ချဉ်းကပ်လေ့လာပါ။)

ဤသို့လျှင် ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန, ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယ- ဒဿနဟူသော နှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယသဘောတို့ကို နှလုံးသွင်း ရှုပွားသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ “ဤရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် ရှေးက မရှိမူ၍ ယခုမှ ရုတ်ခြည်း ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သတတ်၊ ဖြစ်ကုန်ပြီး၍လည်း ရုတ်ခြည်း ချုပ်ပျက် ပျောက်ကင်းကုန်သတတ်” ဟု ထိုးထွင်းသိသော ဝိပဿ- နာဉာဏ်သည် အထူးသဖြင့် သာလွန်၍ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်လာ၏။ ဤသို့ အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း, ခဏအားဖြင့်လည်းကောင်း နှစ်မျိုး နှစ်စားအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဥဒယဗ္ဗယသဘောကို ရှုသော ထိုယောဂါ- ဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်ဝယ် ဝိပဿနာအခိုက် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း သိရသည့် သစ္စာလေးပါးတရားတို့သည် ထင်ရှားလာကုန်၏။

သစ္စာလေးပါး ထင်ရှားပုံ

ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနေန သမုဒယသန္တံ ပါကင်္ဂံ ဟောတိ ဇနကာ- ဝဗောဓတော။ ခဏတော ဥဒယဒဿနေန ဒုက္ခသန္တံ ပါကင်္ဂံ ဟောတိ ဇာတိဒုက္ခာဝဗောဓတော။ ပစ္စယတော ဝယဒဿနေန နိရောဓသန္တံ ပါကင်္ဂံ ဟောတိ ပစ္စယာနုပ္ပါဒေန ပစ္စယဝတံ အနုပ္ပါဒါဝဗောဓတော။ ခဏတော

**ဝယဒဿနေန ဒုက္ခသန္တမေဝ ပါကဋံ ဟောတိ မရဏဒုက္ခာဝပောဓတော။
ယဉ္ဇဿ ဥဒယဗ္ဗယဒဿနံ၊ မဂ္ဂေါဝါယံ လောကီကောတိ မဂ္ဂသန္တံ ပါကဋံ
ဟောတိ တကြ သမ္မောဟဝိယာတတော။** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၇-၂၆၈။)

**“ပစ္စယာနုပ္ပါဒေနာ”တိ ဧတေန ပစ္စယာနံ အနုပ္ပါဒနိရောဓော ဣဝ
ပစ္စယနိရောဓောတိ ဒဿေတိ။** (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၂၄၂။)

ပစ္စယတော ဥဒယဒဿန = အကြောင်းတရား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ထင်ရှားဖြစ်ပုံသက်သက်ကို ရှုမြင်သဖြင့် ခန္ဓာငါးပါး (= ဒုက္ခ-သစ္စာတရား) တို့ကို တိုက်ရိုက် ဖြစ်စေတတ်သော ဇနကအကြောင်းတရားကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ခြင်းကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ **သမုဒယသစ္စာ**သည် ထင်ရှားလာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၇။)

ခဏတော ဥဒယဒဿန = ခဏအားဖြင့် ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်မှု နိဗ္ဗတ္တိ-လက္ခဏာကို ရှုမြင်သဖြင့် ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ဖြစ်မှု ဇာတိဒုက္ခကို ဝိပဿနာ-သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ **ဒုက္ခသစ္စာ**သည် ထင်ရှားလာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၇။)

ပစ္စယတော ဝယဒဿန = အကြောင်းတရားတို့၏ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၂၄၁။) အကျိုးတရားတို့၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းမှုကို ရှုမြင်သဖြင့် **နိရောဓသစ္စာ**သည် ထိုယောဂါ-ဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ အကြောင်းတရားတို့၏ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဟူသော အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိကြကုန်သော အကျိုးတရားတို့၏လည်း အနုပ္ပါဒ

နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းမှုကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ခြင်းကြောင့်တည်း။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၇။)

ခဏတော ဝယဒဿန = ခန္ဓာတို့၏ ဘင်ကာလ၌ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း ဝိပရိဏာမလက္ခဏာ ဟူသော အပျက်သက်သက်ကို ရှုမြင်သဖြင့် ခန္ဓာတို့၏ မရဏဒုက္ခဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခကြီးကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ **ဒုက္ခသစ္စာ**တရား သည်ပင်လျှင် ထင်ရှားလာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၇။)

သမုဒ္ဓေါ မယာ ဒိဋ္ဌော = ‘ငါသည် သမုဒ္ဓရာကို မြင်၏’ဟူရာ၌ ‘သမုဒ္ဓ’- သဒ္ဓါသည် အပေါင်းဖြစ်သော သမုဒ္ဓရာတစ်စင်းလုံး၏ အမည်ဖြစ်ငြားသော်လည်း သမုဒ္ဓရာတစ်စင်းလုံး၏ ‘သမုဒ္ဓ’ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော မျက်စိဖြင့် မြင်ကောင်းသော သမုဒ္ဓရာတစ်စိတ်တစ်ဒေသ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော မျက်စိဖြင့် မြင်ကောင်းသော သမုဒ္ဓရာတစ်စိတ်တစ်ဒေသကိုပင် ဧကဒေသပုစာရအားဖြင့် ‘သမုဒ္ဓရာ’ဟု ခေါ်ဝေါ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ‘ငါသည် သမုဒ္ဓရာကို မြင်၏’ဟု ဆိုသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊

ပဗ္ဗတော မယာ ဒိဋ္ဌော = ‘ငါသည် တောင်ကို မြင်၏’ဟူရာ၌ ‘ပဗ္ဗတ = တောင်’သဒ္ဓါသည် အပေါင်းဖြစ်သော တောင်တစ်ခုလုံး၏ အမည် ဖြစ်ငြားသော်လည်း တောင်တစ်တောင်လုံး၏ ‘ပဗ္ဗတ’ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော မျက်စိဖြင့် မြင်ကောင်းသော တောင်တစ်စိတ်တစ်ဒေသ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော မျက်စိဖြင့် မြင်ကောင်းသော တောင်တစ်စိတ်တစ်ဒေသကိုပင် ဧကဒေသပုစာရအားဖြင့် ‘ပဗ္ဗတ = တောင်’ဟု ခေါ်ဝေါ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ‘ငါသည် တောင်ကို မြင်၏’ဟု ဆိုသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊

တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် သမုဒ္ဓရာကို မြင်သူအား အပေါင်းဖြစ်သော သမုဒ္ဓရာသည် ထင်ရှားသကဲ့သို့၊ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် တောင်ကို

မြင်သူအား အပေါင်းဖြစ်သော တောင်သည် ထင်ရှားသကဲ့သို့၊ အလားတူပင် ခန္ဓာတို့၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ၏ ဖြစ်မှု (= ဇာတိ) ဒုက္ခ၊ ပျက်မှု (= မရဏ) ဒုက္ခကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်သော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း အပေါင်းဖြစ်သော ဒုက္ခသစ္စာကို ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ပင် မည်ပေသည်။
(မဟာဋီ၊ ၂၅၂၃-၄၂၄။)

ထိုယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ‘**ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန** = အကြောင်းတရားအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို ရှုမြင်ခြင်း’နှင့် ‘**ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန** = ခဏအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို ရှုမြင်ခြင်း’ဟူသော ဤနှစ်မျိုးသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယ သဘာဝမှန်ကို မတွေ့မဝေ သိတတ်သော အသမ္မောဟပြဇာန်းသော —

- ၁။ **သမ္မာဒိဋ္ဌိ** = သင်္ခါရတရားတို့၏ နှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယ သဘာဝအမှန်ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်း၊
- ၂။ **သမ္မာသင်္ကပ္ပ** = သင်္ခါရတရားတို့၏ နှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယ သဘာဝ အာရုံပေါ်သို့ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ရှေးရှုတင်ပေးခြင်း၊
- ၃။ **သမ္မာဝါယာမ** = သင်္ခါရတရားတို့၏ နှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယ သဘာဝ မှန်ကို သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း၊
- ၄။ **သမ္မာသတိ** = သင်္ခါရတရားတို့၏ နှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယ သဘာဝ အာရုံကို အမှတ်ရခြင်း၊ ယင်းအာရုံ၌ စိတ် ခိုင်မြဲခြင်း၊
- ၅။ **သမ္မာသမာဓိ** = သင်္ခါရတရားတို့၏ နှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယ သဘာဝ အာရုံ၌ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တည်ကြည်နေခြင်းဟူသော —

ဤမဂ္ဂင်တရားကိုယ် ငါးပါးသည် လောကီမဂ္ဂင်တရား ဖြစ်ရကား ထို ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ **မဂ္ဂသစ္စာ**သည် ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်-ကြောင့်နည်း ဟူမူ — သင်္ခါရတရားတို့၏ ထိုနှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယ၌ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိမမြင်တတ်သော တွေဝေနေသော သမ္မောဟတရားကို

ထိုလောကီမဂ္ဂင်တရားတို့က တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်သတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၇-၂၆၈။ မဟာဋီ၊ ၂၄၂၃-၄၂၄။)

ဝိပဿနာဉာဏ် ဖြစ်နေခိုက် ယင်းလောကီမဂ္ဂင်တရားကိုယ် ငါးပါး ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ယင်းမဂ္ဂင်တရားတို့သည် ယင်းသမ္မောဟ-တရားကို ပယ်သတ်လျက်သာလျှင် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏ ဟူပေ။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၂၄။)

ဤအထက်ပါ အရပ်ရပ်သော ညွှန်ကြားချက်များနှင့် အညီ ယောဂါ-ဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ အရဟတ္တမဂ်ရမည့် အချိန်တွင် ယင်း အရဟတ္တမဂ်-ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဟူသော အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းပုံကိုလည်း-ကောင်း၊ ယင်းအကြောင်းတရားတို့၏ အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် အကျိုးခန္ဓာတို့၏ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိကို နောက်ဆုံး-ထားကာ အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းပုံကိုလည်းကောင်း ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်းတွင် ပစ္စယတော ဝယဒဿနဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုရမည်ဟု မှတ်သားပါလေ။

တင်္ဂါနုပဿနာပိုင်း . . စသည်

ဤသို့လျှင် သင်္ခါရတရားတို့၏ နှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယသဘာဝ၌ ဉာဏ်အမြင် သန့်ရှင်းလာသောအခါ၊ ဥပက္ကိလေသတို့မှလည်း လွတ်မြောက် သွားသောအခါ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှုကို နှလုံးမသွင်းတော့ဘဲ အပျက်ကိုသာ တစ်ဖက်သတ် နှလုံးသွင်းခဲ့သော် ဝိပဿနာဉာဏ်များ ရင့်ကျက်လာသောအခါ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ် ပေါ်လာလတ်သော်၊ ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်ကို ရွက်ဆောင်သည်ရှိသော်၊ သင်္ခါရတရားတို့သည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ဥဒယဗ္ဗယ၏ အစွမ်းဖြင့် လျင်လျင်မြန်မြန် ထင်လာလတ်ကုန်သော် -

၁။ **ဥပ္ပါဒ** = ဖြစ်ခြင်း (= ဥပါဒိ)ဟူသော အခြင်းအရာထူးသို့လည်းကောင်း၊

- ၂။ ဌိတိ = တည်ခြင်း (= ဌိ)ဟူသော ဇရာသို့လည်းကောင်း၊
- ၃။ ပဝတ္ထ = ဥပါဒိန္နကပဝတ္ထတရားသို့လည်းကောင်း၊
- ၄။ နိမိတ္တ = သင်္ခါရတရားတို့၏ အထည်ကိုယ် လုံးလုံးလျောင်းလျောင်း သဏ္ဍာန်စသည် ထင်ခြင်းမျှသို့လည်းကောင်း

ဝိပဿနာဉာဏ်သည် (ယင်းလေးမျိုးသော သဘောတရားတို့ကို နှလုံးမသွင်းသောကြောင့်) မရောက်ရှိတော့ပေ။ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် လိုက်မမီ-တော့ပေ။

- ၁။ ခယ = ကုန်ခြင်းသဘော၊
- ၂။ ဝယ = ပျက်ခြင်းသဘော၊
- ၃။ ဘေဒ = ပြိုခြင်းသဘော၊
- ၄။ နိရောဓ = ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်ခြင်းသဘော

ဤ ခယ ဝယ ဘေဒ နိရောဓဟု ဆိုအပ်သော **ခဏိကနိရောဓ** (= ခဏအားဖြင့် ချုပ်ပျက်ခြင်း) သဘောတရား၌သာလျှင် သတိသည် ကောင်းစွာ တည်နေ၏။

“သင်္ခါရ၌ အတွင်းဝင်သော တရားအပေါင်းသည်. . ဤသို့ ဖြစ်၍ စက်ဆုပ်ဖွယ်လိလိ ချုပ်ဘိ၏တကား”ဟု ဤသို့ ရှုသော ထိုယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်ခြင်းကို လွတ်၍ ပျက်ခြင်းကိုသာလျှင် နှလုံးသွင်းရာ ဤအရာ၌ ပျက်ခြင်းဘင်ကိုသာလျှင် အဖန်တလဲလဲ ရှုခြင်းကြောင့် ဘင်္ဂါနုပဿနာ အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇၇။)

သင်္ခါရတရားတို့သည် ဥဒယဗ္ဗယ၏ အစွမ်းဖြင့် လျင်လျင်မြန်မြန် ထင်-လာလတ်ကုန်သော် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု (= ဥဒယ)ကို ရှုမြင်ခြင်း ဟူသည်မှာလည်း “ဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိသော တရားသည် ပျက်စီး၏”ဟု ပျက်မှု (= ဝယ)ကို ရှုမြင်နိုင်ဖို့ရန် အလို့ငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ အဘယ်ကြောင့် အပျက်ကို ရှုရသနည်း ဟူမူ — ထို အပျက်ကို ရှုမြင်သော ဉာဏ်၏ သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့ခြင်းဟူသော နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်ကို ရွက်ဆောင်တတ်

ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ရှုခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုကြောင့် သင်္ခါရတရား တို့၏ အပျက်သက်သက်၌သာလျှင် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ နှလုံးသွင်း (= အာဘောဂ) ကို ကောင်းစွာ ဆောင်တတ်သော နှလုံးသွင်း ရှုပွားမှု (= မနသိကာရ) သည် ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ ထိုကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဥပ္ပါဒ် ဌိတိ ပဝတ္တ နိမိတ္တတို့သို့ မရောက်ခြင်း၊ ဥပ္ပါဒ် ဌိတိ ပဝတ္တ နိမိတ္တတို့ကို ဉာဏ်က လိုက်မမီခြင်း ဖြစ်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၄၃၉။)

ဥပ္ပါဒ်နိ နိဗ္ဗတ္တိဝိကာရံ။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၄၃၉။)

ဤ၌ ဥပ္ပါဒ် (= ဥပါဒ်)ဟူသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း (= ဥပါဒ်) ဟူသော အခြင်းအရာ အထူးတည်း။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှုကို နှလုံး မသွင်းဘဲ အပျက်သက်သက်ကိုသာ နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် ဉာဏ်ထက်မြက် လာသောအခါ အဖြစ်ကို မမြင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၄၃၉။)

ဌိတိနိ ဌိတိပုတ္တံ၊ ဇရနိ အတ္ထော။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၄၃၉။)

သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်ပြီးနောက် ဘင်သို့ မရောက်မီ အခိုက်အတန့်မျှ တည်ခြင်းသဘောကို ဌိဟု ခေါ်ဆို၏။ ဇရာဟု ဆိုလိုသည်။ သင်္ခါရတရား- တို့၏ ယင်း ‘ဌိ’သဘောကိုလည်း ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် နှလုံးမသွင်း- တော့သဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကို အမြင်သန်သည့် ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်လာသောအခါ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်း ဌိသဘောကိုလည်း မမြင်တော့ပေ။

ပဝတ္တနိ ဥပါဒိန္ဒကပုဝတ္တံ။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၄၃၉။)

အာရမ္မဏကရဏဝသေန တဏှာဒိဌိတိ ဥပေတေန ကမ္မနာ အာဒိန္ဒာ ဖလဘာဝေန ဂဟိတာတိ ဥပါဒိန္ဒာ၊ အာရမ္မဏဘာဝံ ဥပဝနာ ဥပါဒါန- သမ္ပန္နေန ဥပါဒါနာနံ ဟိတာတိ ဥပါဒါနိယာ၊ ဥပါဒါနဿ အာရမ္မဏပစ္စယ- ဘူတာနမေတံ အဓိဝစနံ၊ ဥပါဒိန္ဒာ စ တေ ဥပါဒါနိယာ စာတိ ဥပါဒိန္ဒာ- ပါဒါနိယာ၊ သာသဝကမ္မနိဗ္ဗတ္တာနံ ရူပါရူပမောနမေတံ အဓိဝစနံ။

(အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၈၅။)

တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် ကပ်ရောက်အပ်သော ကံက “ဤတရားတို့သည် ငါ၏ အကျိုးတရားများ ဖြစ်ကြသည်” ဟု စွဲယူအပ်သော တရားများသည် **ဥပါဒိန္န** မည်၏။ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် လောကီတရားတို့ကိုသာလျှင် အာရုံပြုနိုင်ကြရကား ယင်းသို့ အာရုံပြုအပ်သော ကံဟူသည် လောကီ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံသာတည်း။ ထိုကြောင့် ဥပါဒိန္န-အရ လောကီ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော လောကီဝိပါက်စိတ် + စေတသိက် (= နာမ်တရားစု) နှင့် ကမ္မဇရုပ်များကို ကောက်ယူရ၏။ ယင်း လောကီဝိပါက်နာမ်တရားစုနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းသဘောကို **ဝိပါကပဝတ္တ** ဟု ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၂၁၆၆။) တွင် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထား၏။

ယင်းဝိပါက်နာမ်တရားစုနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ဥပါဒိ-ဋ္ဌိ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌ အကျိုးဝင်သည့် ဖြစ်မှု (= ဥပါဒိ) သဘောကား အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော အမှတ်(၁) ဖြစ်သည့် **ဥပ္ပါဒ** အရတွင် ပါဝင်ပြီး ဖြစ်၏။ ဤဥပါဒိန္နကပဝတ္တဟူသည် ယင်း ဝိပါက်နာမ်တရားစုနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း (= ဥပါဒိ) မျှကို ရည်ရွယ်သည်ကား မဟုတ်ပေ။ တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်ရောက်အပ်သော ကံကြောင့် ဝိပါက်ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်မှုဟူသော ကြောင်း-ကျိုး-ဆက်နွယ်လျက် ဖြစ်မှုကို ရည်ညွှန်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေး ဥဒယဗ္ဗယ အကျယ်ရှုပွားနည်း၌ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံဟူသော အကြောင်းတရားများကြောင့် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဝိပါကဝဋ် အကျိုးတရားတို့၏ ဖြစ်မှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုခဲ့၏။ ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနပင်တည်း။

ဤဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်း၌ကား ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှုကို နှလုံးမသွင်းတော့ဘဲ အပျက်သက်သက်ကိုသာ နှလုံးသွင်းရှုပွားခြင်းကြောင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ထက်မြက်စူးရှ သန့်ရှင်းခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာသောအခါ သင်္ခါရတရားတို့၏အဖြစ်ကို မမြင်တော့ဘဲ အပျက်သက်သက်ကိုသာ မြင်လာ၏။ ထိုသို့ မြင်လာသောအခါ အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့်

အကျိုးတရား ဖြစ်မှုကိုလည်း နှလုံးမသွင်းတော့သဖြင့် အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ဖြစ်မှုကိုလည်း မမြင်တော့ဘဲ အကြောင်း- အကျိုး နှစ်ရပ်လုံးတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုသာ မြင်နေရကား အကြောင်း- တရား ထင်ရှားရှိခြင်း ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားဖြစ်မှု (= ဥပါဒိန္နက- ပဝတ္ထ)ကိုလည်း မမြင်တော့ဘဲ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ယင်းဥပါဒိန္နကပဝတ္ထ သို့လည်း မသက်ရောက်တော့ဟု ဆိုလိုသည်။

နိမိတ္တန္တိ သင်္ခါရနိမိတ္တံ။ ယံ သင်္ခါရနံ သမူဟာဒိယနဝသေန၊ သက္ခိ- ပရိစ္ဆေဒတာယ စ သဝိဂ္ဂဟာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာနံ၊ တံ သင်္ခါရနိမိတ္တံ။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၉။)

ဤ၌ သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသည် သင်္ခါရတရားတို့၏

- ၁။ သမူဟာယန = အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ၊
- ၂။ ကိစ္စယန = လုပ်ငန်းကိစ္စ အတုံးအခဲ၊
- ၃။ အာရမ္မဏာယန = အာရုံယူမှု အတုံးအခဲ -

ဟူသော ရုပ်ယန နာမ်ယနတို့၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ မိမိ မိမိ- ကိစ္စလျှင် အပိုင်းအခြားရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း အထည်ခြပ် ရှိကုန်သကဲ့သို့ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ထင်လာခြင်းတည်း။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၉။)

သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကိုသာ ရှုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်စူးရှလာသော် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်လာ သော် ရုပ်တရားတို့၏ သမူဟာယန ကိစ္စယန၊ နာမ်တရားတို့၏ သမူဟာယန ကိစ္စယန အာရမ္မဏာယနဟူသော ရုပ်ယန နာမ်ယန (= ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံး နာမ်ခဲ)များသည် ပြိုကွဲသွားပြီ ဖြစ်၏။ (သန္တတိယန = ရုပ်နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲကား ရှေးမဆွကပင် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်းကတည်းက ပြိုခဲ့ပြီး ဖြစ်၏။) ရှေ့ပိုင်းဉာဏ်များ ဖြစ်ကြသော သင်္ခါရပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပိုင်း (= နာမရူပ ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပိုင်းမှစ၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သို့တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာ- ဉာဏ်တို့)၏ အတွင်း၌ကား ရှုလိုက်နိုင်သော ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့၌

ယန အသီးအသီး ပြို၍၊ မရှုလိုက်မိ မရှုလိုက်နိုင်သော ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့၌ ယနအသီးအသီး မပြုဘဲ ရှိတတ်၏။ ယင်း မရှုလိုက်မိသော ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့၌ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်အတိုင်း တွေ့နေ- တတ်သေး၏။ ရှုလိုက်မိ ရှုလိုက်နိုင်သော ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့၌ ယန အသီးအသီး ပြို၍ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်သွား၏။ အကြောင်းမူ သာဝကပါရမီဉာဏ်အရာ၌ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်မျိုးလုံး၌ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့ကို ကုန်စင်အောင် မရှုနိုင်ဘဲ အချို့အဝက် တစ်စိတ်- တစ်ဒေသလောက်ကိုသာ ရှုနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ သို့သော် ဤဘင်္ဂါ- နုပဿနာဉာဏ်သည် ရင့်သန်လာသောအခါ၌ကား ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်စသော သဏ္ဍာန်ဒြပ်ဟူသမျှကို မတွေ့ရတော့ပေ။ ရုပ်သဘောတရားသက်သက် နာမ်သဘောတရားသက်သက်ကိုသာ တွေ့နေ- ၏။ ယန အသီးအသီး ပြိုနေ၏။ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲဟူသော သင်္ခါရ- နိမိတ်များသည် ပျောက်ကွယ်သွားကြ၏။ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သည် ယင်း သင်္ခါရနိမိတ်သို့လည်း မရောက်ရှိတော့ပေ။ ဤကား ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏ မှတ်ကျောက်တည်း။ ရုပ်ကလာပ်များ နာမ်ကလာပ်များကို တွေ့နေသေးပါက ဘင်္ဂါဉာဏ်သို့ မဆိုက်သေးဟု မှတ်ပါ။

ဓယ - ဝယ - ဘေဒ - နိရောဓ

ယင်းသို့ ဥပ္ပါဒ-ဌိတိ-ပဝတ္ထ-နိမိတ္တတို့ကို ဉာဏ်က ပိုင်းခြား မယူခြင်း ကြောင့် ယင်း ဥပ္ပါဒ-ဌိတိ-ပဝတ္ထ-နိမိတ္တတို့သို့ ဉာဏ်က မသက်ရောက် မဆိုက်ရောက်တော့လျှင် အဘယ်သို့ကား ဉာဏ်သည် ဆိုက်ရောက်နေပါ- သနည်း ဟူမူ -

ဓယ-ဝယ-ဘေဒ-နိရောဓေယေဝ သတိ သန္နိဋ္ဌတိ၊ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇၇။)

သတိ သန္နိဋ္ဌတိတိ သတိသိသေန ဉာဏမာဟ၊ (မဟာဋီ၊ ၂၄၃၉။)

သတိ ဦးဆောင်သည့် ဝိပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဓယ - ကုန်ခြင်း၊ ဝယ - ပျက်ခြင်း၊ ဘေဒ = ပြိုခြင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော **ခဏိက-**

နိရောဓ (= ခဏအားဖြင့် ချုပ်ပျက်မှုသဘောတရား)၌သာလျှင် ကောင်းစွာ တည်နေပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇၇။ မဟာဋီ၊ ၂၄၃၉။)

နိရောဓသဒ္ဓါသည် ဥပ္ပါဒနိရောဓ အနုပ္ပါဒနိရောဓ နှစ်မျိုးကို ဟော၏။ နောင်တစ်ဖန် ဖြစ်မှုရှိသော ချုပ်ခြင်းကား ဥပ္ပါဒနိရောဓတည်း။ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်း၊ ဖြစ်မှုမရှိသော ချုပ်ခြင်းကား အနုပ္ပါဒနိရောဓတည်း။ ထိုအနုပ္ပါဒနိရောဓ၌လည်း ‘နိရောဓ’သဒ္ဓါ၏ အနက်သည် ထင်ရကား ဤ၌ ဥပ္ပါဒနိရောဓဟု သိစေလိုသဖြင့် ‘ဘေဒ’သဒ္ဓါဖြင့် အထူးပြုကာ ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

ဘေဒသဒ္ဓါသည်လည်း အထူးဝိသေသကို ဟောသော **ဘေဒ**သဒ္ဓါ-သည်လည်း ရှိရကား ဤ၌ **ဘေဒ**သဒ္ဓါသည် အထူးဝိသေသအနက်ကို မဟော၊ ပြုပျက်ခြင်း ကုန်ခန်းခြင်း **ခယ**အနက်ကို ဟောသည်ဟု သိစေလို၍ ‘ခယ’သဒ္ဓါဖြင့် အထူးပြုကာ ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ ထိုကြောင့် ဤ၌ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

ဝယ-ဝယ-ဘေဒသင်္ခါတေ ခဏိကနိရောဓေတိ အတ္ထော၊

(မဟာဋီ၊ ၂၄၃၉။)

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်း ပြုခြင်းဟု ဆိုအပ်သော **ခဏိကနိရောဓ** (= ခဏအားဖြင့် ချုပ်ပျက်မှု)၌သာလျှင် ကောင်းစွာ တည်နေ၏။ အလားတူပင် ယင်း ဘင်္ဂါ-နုပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်လျက် ရှိသော သတိသည်လည်း သင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်း ပြုခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ခဏိကနိရောဓ (= ခဏအားဖြင့် ချုပ်ပျက်မှု)သဘောတရား၌သာလျှင် ကောင်းစွာ တည်နေပေ၏ဟု ဆိုလို၏။

(မဟာဋီ၊ ၂၄၃၉။)

ဥပ္ပါဒနိရောဓ - အနုပ္ပါဒနိရောဓ

ဝိပဿနာအရာ၌ ချုပ်မှုကား နှစ်မျိုး ရှိနေ၏။

၁။ ဥပ္ပါဒနိရောဓ = နောင်တစ်ဖန် ဖြစ်ခွင့် ရှိသော ချုပ်နည်း၊

၂။ အနုပ္ပါဒနိရောဓ = နောင်တစ်ဖန် ဖြစ်ခွင့် မရှိသော ချုပ်နည်း -

ဤသို့လျှင် ချုပ်မှု နှစ်မျိုး ရှိနေ၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ အဆုံး၌ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကြီးသည်ကား အစ္စန္တနိရောဓတည်း (= စင်စစ် ဒုက္ခ သမုဒယတို့၏ ချုပ်ရာချုပ်ကြောင်းဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာ- တရားတည်း။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၅၂။) ယင်းအစ္စန္တနိရောဓကို ဤ၌ မဆိုလိုပါ။ ဥပ္ပါဒနိရောဓနှင့် အနုပ္ပါဒနိရောဓအကြောင်းကိုသာ တင်ပြလိုပါသည်။

သံသရာတစ်လျှောက် ပရိနိဗ္ဗာန်စုတိသို့ တိုင်အောင်သော သင်္ခါရတရား တို့၏ ကုန်ကုန် ပျက်ပျက် ပြိုပြိုနေသည့် (= ခယ ဝယ ဘေဒဟု ခေါ်ဆို- အပ်သော) ခဏိကနိရောဓ (= ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်ပျက်မှု)သဘောကား ဥပ္ပါဒနိရောဓတည်း။ အကြောင်းတရားများ မကုန်ဆုံးသေးသမျှ ကာလပတ်- လုံး ဤနည်းနှင့် ချုပ်ပျက်နေကြမည်သာ ဖြစ်၏။ ရုပ်နာမ်ကို ထပ်ကာ ထပ်ကာ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုပေးနေသည့် အကြောင်းတရားများ မကုန်ဆုံးသေးသမျှ ကာလပတ်လုံး အလားတူ ရုပ်နာမ်များ ထပ်မံ ဖြစ်ခွင့် ရှိနေသေးသော ချုပ်ခြင်းပင် ဖြစ်၏။

အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့သည် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အနုပ္ပါဒနိရောဓ သဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် ပရိနိဗ္ဗာန်စုတိ၏ နောက်ဆွယ်တွင် ဖြစ်ခွင့်ရှိနေသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာမှန်သမျှတို့သည်လည်း နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်- သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြ၏။ အနုပ္ပါဒနိရောဓပင်တည်း။ (မဟာဋီ၊ ၄၂၁။) အကြောင်းတရား ချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ချုပ်ငြိမ်းပုံကို မြင်အောင် ရှုရသည့် ပစ္စယတော ဝယဒဿနဉာဏ်ဟူသော ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်ပိုင်းနှင့် ဆိုင်၏။ ဥပ္ပါဒနိရောဓကား ဝိပဿနာပိုင်းအားလုံးနှင့် ဆိုင်၏။ ပစ္စယတော ဝယဒဿနဉာဏ်ဟူသော ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အနုပ္ပါဒနိရောဓကို မြင်အောင် ရှုရ၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်အားလုံးတို့ဖြင့် ဥပ္ပါဒနိရောဓကို မြင်အောင် ရှုရ၏။

ဉာတ နှင့် ဉာဏ

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်ကုန်သော ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတည်းဟူသော သင်္ခါရတရားတို့ကို ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ရှုပွားသုံးသပ်လိုက်သော အခါ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်း (= ခယ ဝယ) သဘောကို သာလျှင် သိမြင်နေ၏။ ထိုသို့ သိမြင်သော ဝိပဿနာဉာဏ် ပြဓာန်းသော ဝိပဿနာဇောဝီထိစိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုကိုလည်း ယင်း နာမ်တရားစု၏ အပျက်ကို မြင်အောင် ကြည့်၍ တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုအပ်ပေသည်။ ထိုကြောင့် ရှေးရှေးအဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့က အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ဆိုတော်မူကြသည်။

ဉာတဗ္ဗ ဉာဏဗ္ဗ ဉဘောပိ ဝိပဿတိ၊ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၈။)

ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်ကြကုန်သော ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကား ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း သိရမည့် ဉာတတရားတို့တည်း။ ယင်းဉာတတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို ထိုးထွင်းသိနေသော ဝိပဿနာဉာဏ် ပြဓာန်းသော ဝိပဿနာမနောဒွါရိကဇောဝီထိ နာမ်တရားစုတို့ကား ဉာဏတရားတည်း။ **[ခိတ္တန္တိ စေတ္တ သသမ္ပယုတ္တစိတ္တံ အဓိပ္ပေတံ။ (ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၃၉။)]** ဤဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်မှ စ၍ အထက်ပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အားလုံးတို့၌ ယင်းဉာတ-ဉာဏ တရားနှစ်မျိုးလုံးကိုပင် လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ပါလေ။

ယင်းဉာတတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ . . . အနိစ္စဟု ရှုပါ။ (ဒုက္ခဟု ရှုပါ။ အနတ္တဟု ရှုပါ။)

၁။ အနိစ္စဟု ရှုသော ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်ကို (= ဝိပဿနာဉာဏ် ပြဓာန်းသော မနောဒွါရိကဇောဝီထိနာမ်တရားစုကို) ယင်းတို့၏ အပျက်ကိုပင် အာရုံယူ၍ . . .

- (က) အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊
- (ခ) ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊
- (ဂ) အနတ္တဟုလည်းကောင်း၊

၂။ ဒုက္ခဟု ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ယင်း၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ . .

- (က) အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊
- (ခ) ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊
- (ဂ) အနတ္တဟုလည်းကောင်း၊

၃။ အနတ္တဟု ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ယင်း၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍

- (က) အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊
- (ခ) ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊
- (ဂ) အနတ္တဟုလည်းကောင်း

ဤသို့ အသီးအသီး ခွဲ၍ ရှုပါ။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလ သုံးပါးလုံး၌ ခန္ဓာငါးပါးနည်း၊ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်း စသည်တို့ဖြင့် နည်းမှီ၍ ရှုပါလေ။

အန္တယဉာဏ်ဖြင့် မှန်းဆရှုပုံ

အထဝါ သော ဧဝံ ဝိရဇ္ဈော ယထာ ဒိဋ္ဌံ သင်္ခါရဂတံ၊ တထာ အဒိဋ္ဌမ္ပိ အန္တယဉာဏာဝသေန နိရောဓေတိ၊ နော သမုဒေတိ၊ နိရောဓတောဝ မနသိ- ကရောတိ၊ နိရောဓမေဝဿ ပဿတိ၊ နော သမုဒယန္တိ အတ္ထော။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၉။)

ဧဝံ ဝိရဇ္ဈောတိ ဧဝံ ဘင်္ဂါနုပဿနာနုသာရေန ဝိရဇ္ဈော။ ယထာ ဒိဋ္ဌံ သမ္ပတိ ဥပဋိတံ သင်္ခါရဂတံ နိရောဓေတိ နိရောဓံ မနသိ ကရောတိ၊ အဒိဋ္ဌမ္ပိ အတိတာနာဂတံ အန္တယဉာဏာဝသေန ယထာ ဣဒံ တေရဟိ၊ ဧဝံ ဣတ- ရေပိတိ အနုမိနန္တော နိရောဓေတိ မနသိကတဿာပိ နိရောဓံ (မနသိ) ကရောတိ၊ နော သမုဒေတိတိ ဧတ္တာပိ ဒေသေ နယော၊ နော သမုဒယံ မနသိ ကရောတိတိ အတ္ထော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၂။)

= တစ်နည်း - ဤဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သို့ အစဉ်လျှောက်သဖြင့် သင်္ခါရ-
တရားတို့အပေါ်၌ (ခပ်ကြာကြာ ခွဲထားနိုင်သောအားဖြင့်) တပ်မက်ခြင်း
ရာကင်းသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မျက်မှောက်သိမြင်အပ်သော
ဉာဏ်ဝ၌ ရှေးရှုထင်လာသော (အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်) သင်္ခါရတရား-
အပေါင်းကို ချုပ်ခြင်းကို နှလုံးသွင်းသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်
မတွေ့မမြင်အပ်သေးသော မရှုရသေးသော အတိတ် အနာဂတ် သင်္ခါရတရား
အပေါင်းကိုလည်း အလျော်ဆ၍ ယူတတ်သော **အနွယ်ဉာဏ်**၏ အစွမ်းဖြင့်၊
ယခုမျက်မှောက် လက်ငင်း ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အပ်သော ဤသင်္ခါရတရား-
ကဲ့သို့ ထို့အတူ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မမြင်အပ်သေးသော မရှုရသေးသော
အတိတ် အနာဂတ် သင်္ခါရတရားသည်လည်း “ဤသို့ ချုပ်ခြင်းသဘော
ရှိသည်သာတည်း” ဟု ဤသို့ နှိုင်းရှည့်လျက် ချုပ်ခြင်း နိရောဓသဘောကို
နှလုံးသွင်း၏။ ဖြစ်ခြင်း သမုဒယကို နှလုံးမသွင်း၊ ချုပ်သောအားဖြင့်သာလျှင်
(= အချုပ်ကိုသာလျှင်) နှလုံးသွင်း၏။ ထိုသင်္ခါရတရားအပေါင်း၏ ချုပ်ခြင်း
နိရောဓကိုသာလျှင် ရှု၏။ ဖြစ်ခြင်း သမုဒယကို မရှု။ ဤကား ဆိုလိုရင်း
အနက်သဘောတရားတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၉။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၂။)

ဤညွှန်ကြားချက်များနှင့် အညီ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မရှုလိုက်မိ
မရှုလိုက်နိုင်သော အတိတ် အနာဂတ် သင်္ခါရတရားအပေါင်းကိုလည်း
အနွယ်ဉာဏ်ဖြင့် လှမ်းမြော်၍ ထိုနည်းလည်းကောင်း အနိစ္စ (ဒုက္ခ အနတ္တ) ဟု
ရှုပွားပါလေ။

(အနမတဂ္ဂဒေသနာတော်များနှင့် အညီ အတိတ်သံသရာခရီးကား
အလွန်ရှည်လျားလှသဖြင့် သာဝကတစ်ဦးအနေဖြင့် ဝိပဿနာရှုလိုက်နိုင်
သော အတိတ်သင်္ခါရတရားစုကား အနည်းငယ်သာဖြစ်၍ မရှုလိုက်နိုင်သော
အတိတ်သင်္ခါရတရားစုကသာ သာလွန်၍ များလှ၏။ အလားတူပင် . .
အနာဂတ်သင်္ခါရတရားစု၌လည်း သဘောပေါက်ပါ။)

ဤသို့လျှင် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ

ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့ကို ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ ဝိပဿနာရှုပွားလတ်သော် ရင့်ကျက်လာသော ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏ နောက်ဝယ် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကိုပင် အာရုံယူကာ လက္ခဏာယာဉ် တင်လျက် ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ ကြောက်မက်ဖွယ်အားဖြင့် ထင်လှာသော **ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်**၊ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စ ဝိပရိဏာမ (= ဖောက်ပြန်ပျက်စီးမှု) စသော အပြစ်အာဒိနဝကို ရှုမြင်တတ်သော **အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်**၊ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ ငြီးငွေ့ရှုံ့ရှာစက်ဆုပ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုမြင်တတ်သော **နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်**၊ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အပြစ် အာဒိနဝကို ရှုမြင်ရသဖြင့် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ တွယ်တာမှု အာလယကင်းကာ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်မြောက်လိုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော **မုဗ္ဗိတုကမ္ပတာဉာဏ်**၊ ယင်းသင်္ခါရတရားအပေါင်းမှ လွတ်မြောက်လိုသည်-ဖြစ်၍ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို တစ်ဖန် လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော **ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်**၊ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ ကြောင့်ကြမှု တောင့်တမှု မရှိတော့ဘဲ အညီအမျှ လျစ်လျူရှုတတ်သော **သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်**တို့သည် အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာတတ်ကုန်၏။

အထူးသဖြင့် ဤသင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ပိုင်းသို့ ဆိုက်ရောက်လာသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူကာ လက္ခဏာယာဉ်တင်လျက် ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်နေရာဝယ် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၌ ‘ကြောက်ရွံ့ခြင်း = ဘယ’၊ ‘နှစ်သက်ခြင်း = နန္ဒီ’ဟူသော အစွန်းနှစ်ဖက်မှ လွတ်ကာ သင်္ခါရတို့၏ အပျက်အာရုံ၌ ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် အလွန် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေတတ်ပေ၏။ ထိုအခါမျိုး၌ သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပါမူ ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို ဦးစားပေးကာ၊ ယင်းဈာန်နာမ်တရားတို့တွင်လည်း မိမိ နှစ်ခြိုက်ရာ ဈာန်ကို ဦးစားပေးကာ၊ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တွင်လည်း အနတ္တလက္ခဏာယာဉ်ကို ဦးစားပေးကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်

သင့်ပေသည်။ ဤတွင် ယုဂနန္ဒသုတ္တန်ကို ဆက်လက်တင်ပြအပ်ပါသည်။

ယုဂနန္ဒသုတ္တန်

ဝေ မေ သူတံ၊ ဧကံ သမယံ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ကောသမ္ဗိယံ
ဝိဟရတိ ယောသိတာရာမေ၊ တကြ ခေါ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ဘိက္ခု
အာမန္တေသိ “အာဂုသော ဘိက္ခဝေ”တိ၊ “အာဂုသော”တိ ခေါ တေ ဘိက္ခု
အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ ပစ္စယောသုံ၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော စေ-
ဒဝေါစ -

ယော ဟိ ကောစိ အာဂုသော ဘိက္ခု ဝါ ဘိက္ခုနီ ဝါ မမ သန္တိကေ
အရဟတ္တပ္ပတ္တိ ဗျာကရောတိ၊ သဗ္ဗော သော စတုဟိ မဂ္ဂေဟိ စေတသံ ဝါ
အညတရေန၊ ကတမေဟိ စတုဟိ၊

၁။ ဣစ အာဂုသော ဘိက္ခု သမထပုဗ္ဗင်္ဂံ ဝိပဿနံ ဘာဝေတိ၊ တဿ
သမထပုဗ္ဗင်္ဂံ ဝိပဿနံ ဘာဝယတော မဂ္ဂေါ သဇ္ဇာယတိ၊ သော တံ မဂ္ဂံ
အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလိကရောတိ၊ တဿ တံ မဂ္ဂံ အာသေဝတော
ဘာဝယတော ဗဟုလိကရောတော သံယောဇနာနိ ပဟိယန္တိ၊ အနုသယာ
ဗျန္တိ ဟောန္တိ၊

၂။ ပုန စပရံ အာဂုသော ဘိက္ခု ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂံ သမထံ ဘာဝေတိ၊
တဿ ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂံ သမထံ ဘာဝယတော မဂ္ဂေါ သဇ္ဇာယတိ၊ သော
တံ မဂ္ဂံ အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလိကရောတိ၊ တဿ တံ မဂ္ဂံ အာသေ-
ဝတော ဘာဝယတော ဗဟုလိကရောတော သံယောဇနာနိ ပဟိယန္တိ၊
အနုသယာ ဗျန္တိ ဟောန္တိ၊

၃။ ပုန စပရံ အာဂုသော ဘိက္ခု သမထဝိပဿနံ ယုဂနန္ဒံ ဘာဝေတိ၊
တဿ သမထဝိပဿနံ ယုဂနန္ဒံ ဘာဝယတော မဂ္ဂေါ သဇ္ဇာယတိ၊ သော
တံ မဂ္ဂံ အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလိကရောတိ၊ တဿ တံ မဂ္ဂံ အာသေ-
ဝတော ဘာဝယတော ဗဟုလိကရောတော သံယောဇနာနိ ပဟိယန္တိ၊

အနုသယာ ဗျန္တိ ဟောန္တိ။

၄။ ပုန စပရံ အာဂုသော ဘိက္ခုနော ဓမ္မဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂဟိတံ မာနသံ ဟောတိ၊
သော အာဂုသော သမယော ယံ တံ စိတ္တံ အဇ္ဈတ္တမေဝ သန္တိဋ္ဌတိ သန္တိသီဒတိ
ဧကောဒိ ဟောတိ သမာဓိယတိ၊ တဿ မဂ္ဂေါ သဉ္ဇာယတိ၊ သော တံ မဂ္ဂံ
အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလိကဇရာတိ၊ တဿ တံ မဂ္ဂံ အာသေဝတော
ဘာဝယတော ဗဟုလိကဇရာတော သံယောဇနာနိ ပဟိယန္တိ၊ အနုသယာ
ဗျန္တိ ဟောန္တိ။

ယော ဟိ ကောစိ အာဂုသော ဘိက္ခု ဝါ ဘိက္ခုနိ ဝါ မမ သန္တိကေ
အရဟတ္တပ္ပတ္တိံ ဗျာကဇရာတိ၊ သဗ္ဗော သော ဣမေဟိ စတုဟိ မဂ္ဂေဟိ
ဧတေသံ ဝါ အညတဇေနာတိ။ (အံ၊၁၊၄၇၅-၄၇၆။)

ဘာသာပြန် နှင့် အဓိပ္ပါယ်ရှင်းလင်းချက်

တပည့်တော်သည် ဤသို့ ကြားနာခဲ့ရပါသည်။ အခါတစ်ပါး၌ အရှင်-
အာနန္ဒာသည် ကောသမ္ဗိပြည် ယောသိတာရုံကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံး
စံနေတော်မူ၏။ ထိုအခါ အရှင်အာနန္ဒာသည် သီတင်းသုံးဖော် ရဟန်းတော်-
တို့ကို “ငါ့ရှင် ရဟန်းတို့” ဟု ခေါ်တော်မူ၏။ သီတင်းသုံးဖော် ရဟန်းတို့က
“အရှင်ဘုရား” ဟု အရှင်အာနန္ဒာအား ပြန်ကြားလျှောက်ထားကြကုန်၏။
အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်မြတ်သည် ဤတရားစကားတော်ကို မိန့်ကြားတော်
မူ၏။

ငါ့ရှင်တို့ . . . ရဟန်းယောက်ျားဖြစ်စေ ရဟန်းမိန်းမဖြစ်စေ မည်သူမဆို
တပည့်တော်၏ အထံ၌ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်ခြင်းကို ပြောကြား
လျှောက်ထား၏။ ထိုရဟန်းယောက်ျား ရဟန်းမိန်းမအားလုံးသည် မဂ်လေးပါး
တို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ထိုမဂ်လေးပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးဖြင့်လည်းကောင်း
အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်ကြောင်းကို ပြောကြား လျှောက်ထား၏။
အဘယ်လေးပါးတို့နည်းဟူမူ -

အမှတ် (၁) ပုဂ္ဂိုလ်

၁။ ငါ့ရှင်တို့ . . . ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းတော်သည် သမထလျှင် ရှေ့သွားရှိသော ဝိပဿနာကို ပွားများ၏။ သမထလျှင် ရှေ့သွားရှိသော ဝိပဿနာကို ပွားများသော ထိုရဟန်းတော်အား မဂ်သည် (= သောတာပတ္တိ-မဂ်သည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ တစ်နည်း - အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြည့်ကျင့်အပ်သော ပုဗ္ဗဘာဂသတိပဋ္ဌာနမဂ်ဟူသော လောကီယဝိပဿနာ-မဂ်သည်) ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုရဟန်းတော်သည် ထိုမဂ်ကို မှီဝဲ၏။ ပွားများ၏။ ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြု၏။ ထိုမဂ်ကို မှီဝဲသော ပွားများ-သော ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုသော ထိုရဟန်းတော်အား သံယောဇဉ်တို့သည် ပျောက်ပျက်ကုန်၏ (= ပယ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏)။ အနုသယတို့သည် ကင်းပျောက်ရုပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။ (အံ၊၁၊၄၇၅။)

သမထပုဗ္ဗင်္ဂမန္တိ သမထံ ပုရောစာရိကံ ကတွာ၊ မဂ္ဂေါ သဇ္ဇာယတိတိ ပဌမော လောကုတ္တရမဂ္ဂေါ နိဗ္ဗတ္တတိ။ သော ဓံ မဂ္ဂန္တိ ကေစိတ္တက္ခဏိကမဂ္ဂဿ အာသေဝနာဒိနိ နာမ နတ္ထိ၊ ဒုတိယမဂ္ဂါဒယော ပန ဥပ္ပါဒေက္ခော တမေဝ အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလိကရောတိတိ ဝုစ္စတိ။ (အံ၊၅၊၂၂၄၆။)

သမထပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဝိပဿနံ ဘာဝေတိတိ ဣဒံ သမထယာနိကဿ ဝသေန ဝုတ္တံ။ သော ဟိ ပဌမံ ဥပစာရသမာဓိံ ဝါ အပ္ပနာသမာဓိံ ဝါ ဥပ္ပါဒေတိ။ အယံ သမထော။ သော တဉ္စ တံသမ္ပယုတ္တေ စ ဓမ္မေ အနိစ္စာဒိဟိံ ဝိပဿတိ။ အယံ ဝိပဿနာ၊ ဣတိ ပဌမံ သမထော၊ ပစ္စာ ဝိပဿနာ။ တေန ဝုစ္စတိ “သမထပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဝိပဿနံ ဘာဝေတိ”တိ ။ ပ ။ ပဌမော လောကုတ္တရမဂ္ဂေါ နိဗ္ဗတ္တတိတိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ လောကီယမဂ္ဂဝသေနေဝ ဝါ ဣမိဿာ ပါဠိယာ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကထံ? မဂ္ဂေါ သဇ္ဇာယတိ။ ပုဗ္ဗဘာဂိယော လောကီယမဂ္ဂေါ ဥပ္ပုဇ္ဇတိ။ အာသေဝတိ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ-ဝသေန။ ဘာဝေတိ မုစ္စိတုကမုတာဝသေန။ ဗဟုလိကရောတိ ပဋိသင်္ခါ-နုပဿနာဝသေန။ အာသေဝတိ ဝါ ဘယတုပဋ္ဌာနာဒိညဏဝသေန။

**ဘာဝေတိ မုစ္ဆိတုကမ္ပတာဒိဉာဏဝသေန။ မဟုလိကဇရာတိ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ-
ဝိပဿနာဝသေန။** (အံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၁၂။)

သမထလျှင်ရှေ့သွားရှိသော ဝိပဿနာကို ပွားများ၏ - ဟူသော ဤ စကားကို သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ မှန်ပေသည် - ထိုသမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေ့ဦးစွာ ဥပစာရသမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ အပ္ပနာစာရသမာဓိကိုလည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ ဤသမာဓိကား သမထတည်း။ ထိုသမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုဥပစာရသမာဓိ သို့မဟုတ် အပ္ပနာစာရသမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ ထိုသမာဓိနှင့် ယှဉ်သော သမ္ပယုတ်တရားစုကိုလည်းကောင်း အနိစ္စသည်တို့ဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှု၏။ ဤသို့ ရှုခြင်းသည်ကား ဝိပဿနာတည်း။ ထို့ကြောင့် “သမထလျှင် ရှေ့သွားရှိသော ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေ၏”ဟု ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၄၆။ အံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၄။) [ဤနည်းကား ယေဘုယျအားဖြင့် သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် နာမ်တရားကို အဦးမူသဖြင့်၊ ထိုနာမ်တရားတို့တွင်လည်း စာရနာမ်တရား (= စာရသင်္ခါရတရား) တို့ကို အဦးမူသဖြင့် ဝိပဿနာနှလုံးသွင်းခြင်းကို ပြုလုပ်ကြကုန်၏ဟု နှလုံးပိုက်၍ ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မ၊ဋီ၊၁၊၂၀၄။)]

မဂ္ဂေါ သဉ္ဇာယတိ - မဂ်သည် ထင်ရှားဖြစ်၏ - ဟူရာ၌ ပထမ လောကုတ္တရာမဂ် (= သောတာပတ္တိမဂ်)၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းတည်း။ ထို သောတာပတ္တိမဂ်ကား စိတ္တက္ခဏတစ်ချက်သာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိသဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်ခြင်းမည်သည် မရှိရကား ပွားများ၍ မရနိုင်၊ အာသေဝနပစ္စည်း စသည်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်းမည်သည် မရှိပေ။ သို့သော် ဒုတိယမဂ် (= သကဒါဂါမိမဂ်)အစရှိသည့် အရိယမဂ်တို့ကို ဖြစ်စေနိုင်ခဲ့သော် (= ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ဝိပဿနာကို ဆက်လက်ပွားများနိုင်ခဲ့သော်) ထိုသောတာပတ္တိမဂ်ကိုပင်လျှင် မှီဝဲ၏။ ပွားများ၏။ ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြု၏ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်ပေသည်။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၄၆။)

တစ်နည်း - အရိယမဂ်၏ ရှေ့အဖို့၌ ဖြည့်ကျင့်အပ်သော ပုဗ္ဗဘဝ

သတိပဋ္ဌာနမဂ်ဟူသော လောကီယမဂ် (= ဝိပဿနာမဂ်)၏ အစွမ်းဖြင့်သာ-
လျှင် ဤပါဠိတော်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိရှိပါလေ။ အဘယ်သို့ သိရှိရမည်-
နည်းဟူမူ **မဂ္ဂေါ သဗ္ဗာယတိ - မဂ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏** - ဟူသည်
အရိယမဂ်၏ ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော လောကီယဝိပဿနာမဂ်သည် ဖြစ်ပေါ်-
လာ၏။ ဤသို့ ဆိုလို၏။ (အံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၄။)

ဤကဲ့သို့ အဓိပ္ပါယ် ယူဆခဲ့သော် -

ဇာသေဝတိ - မှီဝဲ၏ - ဟူသည် နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့်
မှီဝဲ၏။ **ဘာဝေတိ - ပွားများ၏** - ဟူသည် မုဉ္ဇိတုကမုတာဉာဏ်၏
အစွမ်းဖြင့် ပွားများ၏။ **ဗဟုလိကရောတိ - ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာ**
ပြု၏ - ဟူသည် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ
အလေ့အလာပြု၏။ (= နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်သို့ ဆိုက်အောင် ဝိပဿနာကို
ပွားများခဲ့သော် လောကီယဝိပဿနာမဂ်ကို မှီဝဲသည်မည်၏။ မုဉ္ဇိတုကမုတာ-
ဉာဏ်သို့ ဆိုက်အောင် ဝိပဿနာကို ပွားများခဲ့သော် လောကီယဝိပဿနာ-
မဂ်ကို ပွားများသည်မည်၏။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်သို့ ဆိုက်အောင်
ဝိပဿနာကို ပွားများခဲ့သည်ရှိသော် လောကီယဝိပဿနာမဂ်ကို ကြိမ်ဖန်
များစွာ အလေ့အလာပြုသည်မည်၏။) (အံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၄။)

တစ်နည်း - ဝိပဿနာကို ပွားများရာဝယ် ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ် အာဒိ-
နဝဉာဏ် နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်တို့သို့ ဆိုက်ခဲ့သော် လောကီယဝိပဿနာ-
မဂ်ကို မှီဝဲသည်မည်၏။ မုဉ္ဇိတုကမုတာဉာဏ် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်
သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်တို့သို့ ဆိုက်ရောက်ခဲ့သော် ယင်းလောကီယမဂ်ကို ပွား-
များသည်မည်၏။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာသို့ ဆိုက်ရောက်ခဲ့သော် ယင်း
လောကီယဝိပဿနာမဂ်ကို ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုသည်မည်၏။
(အံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၄။)

ဤကား အမှတ်(၁)ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်။ အမှတ်(၂)ပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်း
ကို ဆက်လက် ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

အမှတ် (၂) ပုဂ္ဂိုလ်

၂။ ငါ့ရှင်တို့ . . . နောက်တစ်မျိုးကား - ရဟန်းတော်သည် ဝိပဿနာလျှင် ရှေ့သွားရှိသော သမထကို ပွားများ၏။ ဝိပဿနာလျှင် ရှေ့သွားရှိသော သမထကို ပွားများသော ထိုရဟန်းတော်အား မဂ်သည် (= သောတာပတ္တိမဂ်သည် သို့မဟုတ် လောကီယဝိပဿနာမဂ်သည်) ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုရဟန်းတော်သည် ထိုမဂ်ကို မှီဝဲ၏။ ပွားများ၏။ ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြု၏။ ထိုမဂ်ကို မှီဝဲသော ပွားများသော ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုသော ထိုရဟန်းအား သံယောဇဉ်တို့သည် ပျောက်ပျက်ကုန်၏ (= ပယ်ပြီးဖြစ်ကုန်၏)။ အနုသယတို့သည် ကင်းပျောက်ရှုပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။
(အံ၊၁၊၄၇၅။)

ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမန္တိ ဝိပဿနံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ပုရေစာရိကံ ကတွာ သမထံ ဘာဝေတိ၊ ပကတိယာ ဝိပဿနာလာဘီ ဝိပဿနာယ ဌတွာ သမာဓိ ဥပ္ပါဒေတိတိ အတ္ထော။ (အံ၊၄၊၂၊၃၄၆။)

ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမံ သမထံ ဘာဝေတိတိ ဣဒံ ပန ဝိပဿနာယာနိကဿ ဝသေန ဝုတ္တံ။ သော တံ ဝုတ္တပ္ပကာရံ သမထံ အသမ္မာဒေတွာ ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓေ အနိစ္စာဒိဟိ ဝိပဿတိ။ (အံ၊၄၊၂၊၃၄၄။)

အမှတ်(၁)ပုဂ္ဂိုလ်ကား သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်၏။ ဤအမှတ်(၂) ပုဂ္ဂိုလ်ကား သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်၏။ ထိုသုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုဆိုခဲ့ပြီးသည့် ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟူသော နှစ်မျိုး ပြားသော သမထကို မဖြစ်စေမူ၍ မပြည့်စုံစေမူ၍ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို အနိစ္စ စသည်တို့ဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှု၏။ ဤသို့လျှင် ဝိပဿနာကို ရှေ့သွားပြု၍ ထိုနောင် သမထကို ပွားများ၏။ ပကတိအားဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ရလေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာ၌ ရပ်တည်၍ သမာဓိကို ဖြစ်စေ၏ဟု ဆိုလို၏။ ထိုကဲ့သို့သော ရဟန်းတော်၏ သန္တာန်၌လည်း အရိယမဂ်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။
(အံ၊၄၊၂၊၃၄၆။ အံ၊၄၊၂၊၃၄၄။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာ အဖွင့်တို့ကို ကြည့်၍ သုဒ္ဓဝိပဿနာ-
ယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် သမာဓိကို လုံးဝ မထူထောင်ဟူ၍ အယူအဆ မမှား-
စေလိုပါ။ ဈာန်၏ အနီးအနား၌ ဖြစ်လေ့ရှိသော ဥပစာရသမာဓိအစစ်နှင့်
အပ္ပနာဈာန်သမာဓိကိုသာ ရရှိအောင် မထူထောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ သုဒ္ဓ-
ဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်တို့ လိုက်နာပြုကျင့်အပ်သော ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းမှ
သဒိဿပစာရအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိ၊ မုချအားဖြင့် ခဏိကသမာဓိအမည်
ရသော သမာဓိကိုကား သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် ထူထောင်ရ
သည်သာ ဖြစ်၏။ အောက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာ အဖွင့်တို့ကို ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

**ဣဓ ပနေကစ္စော ဝုတ္တပ္ပကာရံ သမထံ အနုပ္ပါဒေတွာဝ ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓေ
အနိစ္စာဒိဟိ ဝိပဿတိ၊ အယံ ဝိပဿနာ၊ တဿ ဝိပဿနာပါရိပုရိယာ
တတ္ထ ဇာတာနံ ဓမ္မာနံ ဝေါဿဂ္ဂါရမ္မဏတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ၊
အယံ သမထော၊ ဣတိ ပဌမံ ဝိပဿနာ၊ ပစ္ဆာ သမထော၊ တေန ဝုစ္စတိ
“ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမံ သမထံ ဘာဝေတိ”တိ။** (မဂ္ဂ၊၁၊၁၁၃။)

သမထံ အနုပ္ပါဒေတွာဝါတိ အဝဇာရဏေန ဥပစာရသမာဓိ နိဝတ္တေတိ၊
န ခဏိကသမာဓိ၊ န ဟိ ခဏိကသမာဓိ ဝိနာ ဝိပဿနာ သမ္ဘဝတိ၊ ဝိပဿ-
နာ ပါရိပုရိယာတိ ဝိပဿနာယ ပရိပုဏ္ဏတာယ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဘာဝပ္ပတ္တိယာ။
(မဋီ၊၁၊၂၀၄။)

ဤသာသနာတော်၌ အချို့သော သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည်
ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟု နှစ်မျိုးပြားသော သမထ-
ကို မဖြစ်စေမူ၍သာလျှင် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို အနိစ္စစသည်တို့ဖြင့်
လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ဤကား ဝိပဿနာ-
တည်း။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ဝိပဿနာဉာဏ်များ၏ ပြည့်စုံ
လာခြင်းကြောင့် သင်္ခါရအာရုံမှ ထမြောက်၍ သင်္ခါရတို့မှ လွတ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့
တစ်ဟုန်တည်း ပြေးသွားသော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
ယင်း ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာတွင် အရိယမဂ်တရားလည်း ပါဝင်၏။ ထိုအရိယ
မဂ်ခဏ၌ ဖြစ်ပေါ်သွားကြကုန်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ အစရှိကုန်သော အရိယမဂ္ဂ-

ဓမ္မတို့သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ရှိကြ၏။ ထိုအရိယမဂ္ဂဓမ္မတို့တွင် သမ္မာသမာဓိခေါ် စိတ္တေကဂ္ဂတာလည်း ပါဝင်၏။ ယင်းစိတ္တေကဂ္ဂတာသမာဓိသည်လည်း နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤ၌ စိတ္တေကဂ္ဂတာဟူသည် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် အာရုံတစ်ခုတည်းပေါ်သို့ စိတ် ကျရောက်နေခြင်း သဘောတည်း။ ဤမဂ္ဂသမာဓိကား သမထတည်း။ ထိုကြောင့် ဝိပဿနာလျှင် ရှေ့သွားရှိသော သမထကို ပွားများ၏ဟု မိန့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(မဋ္ဌ၊၁၊၁၁၃။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားရပ်၌ “သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်-သည် သမထကို မဖြစ်စေမူ၍သာလျှင်”ဟု ကန့်ကွက်ခြင်း အနက်သဘော ရှိသော “သာလျှင်”ဟူသော စကားဖြင့် အဋ္ဌကထာ၌ သုံးစွဲထား၏။ ထို ‘သာလျှင်’ ဟူသော စကားဖြင့် ဈာန်၏ အနီးအပါး၌ ဖြစ်လေ့ရှိသော ဥပစာရ သမာဓိအစစ်ကိုသာ နှစ်စေ၏ (= ကန့်ကွက်၏)၊ ခဏိကသမာဓိကို မနှစ်စေပါ (= မကန့်ကွက်ပါ)။ သဒိဿပစာရအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိအမည်ရသော မုချ အားဖြင့် ခဏိကသမာဓိ အမည်ရသော (ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းစဉ်မှ ထူထောင် ထားအပ်သော) ခဏိကသမာဓိကိုကား မနှစ်စေပါ။ အကြောင်းမူ ခဏိက သမာဓိနှင့် ကင်း၍ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့်ပင်တည်း။

(မဋ္ဌ၊၁၊၂၀၄။)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၂၂။)တွင် ညွှန်ကြားထားသော ယေဘုယျ စည်းကမ်း သတ်မှတ်ချက်အရ — သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းမှစ၍ နှလုံးသွင်းရမည် ဖြစ်ရာ (မဟာဋီ၊၂၄၇၀။) ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အာရုံယူ၍ စတင်ကာ သမာဓိကို ထူထောင်ရမည်ဖြစ်၏။ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ-တည်းဟူသော ရုပ်ဃန အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ရှုမြင်နိုင်ပါက သိမ်းဆည်းနိုင်ပါက သဒိဿပစာရအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိ အမည်ရသော မုချအားဖြင့် ခဏိကသမာဓိဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ခဏိက-သမာဓိသို့ ဆိုက်ရောက်ပြီ ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၃၄၇။ မဟာဋီ၊၁၊၄၃၆။) ထိုခဏိက-

သမာဓိကိုကား မတားမြစ်ပါ။ ထိုကဲ့သို့သော ခဏိကသမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် ကား သမာဓိကို ထူထောင်ရမည်သာဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။

အောက်ပါ အမှတ်(၃)ပုဂ္ဂိုလ်ကား ယုဂနဒ္ဒနည်းကို ပွားများအားထုတ်သူ ရဟန်းတော်ပင် ဖြစ်၏။ ထမ်းပိုးတစ်ခု၌ နွားနှစ်ကောင်ကို ယှဉ်စုံကထား- သကဲ့သို့ သမထနှင့် ဝိပဿနာကို ယှဉ်တွဲ၍ အားထုတ်သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်ပင် ဖြစ်၏။

အမှတ် (၃) ပုဂ္ဂိုလ်

၃။ ငါ့ရှင်တို့ . . . နောက်တစ်မျိုးကား ရဟန်းတော်သည် သမထနှင့် ဝိပဿနာကို အစုံဖွဲ့၍ ပွားများ၏။ သမထနှင့် ဝိပဿနာကို အစုံဖွဲ့၍ ပွားများသော ထိုရဟန်းတော်အား မဂ်သည် (= သောတာပတ္တိမဂ်သည် သို့မဟုတ် လောကီယဝိပဿနာမဂ်သည်) ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုရဟန်း သည် ထိုမဂ်ကို မှီဝဲ၏။ ပွားများ၏။ ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြု၏။ ထိုမဂ်ကို မှီဝဲသော ပွားများသော ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုသော ထိုရဟန်းတော်အား သံယောဇဉ်တို့သည် ပျောက်ပျက်ကုန်၏ (= ပယ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏)။ အနုသယတို့သည် ကင်းပျောက်ရုပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။

(အံ၊၁၊၄၇၅။)

ယုဂနဒ္ဒံ ဘာဝေဓီတိ ယုဂနဒ္ဒံ ကတ္တာ ဘာဝေတိ။ တတ္ထ တေနေဝ စိတ္တေန သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ တေနေဝ သင်္ခါရေ သမ္ပသိတုံ န သက္ကာ။ အယံ ပန ယာဝတာ သမာပတ္တိယော သမာပဇ္ဇတိ၊ တာဝတာ သင်္ခါရေ သမ္ပသတိ။ ယာဝတာ သင်္ခါရေ သမ္ပသတိ၊ တာဝတာ သမာပတ္တိယော သမာပဇ္ဇတိ။ ကထံ? ပဌမဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇတိ၊ တတော ဝုဋ္ဌာယ သင်္ခါရေ သမ္ပသတိ၊ သင်္ခါရေ သမ္ပသိတွာ ဒုတိယဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇတိ၊ တတော ဝုဋ္ဌာယ ပုန သင်္ခါရေ သမ္ပသတိ။ သင်္ခါရေ သမ္ပသိတွာ တတိယဇ္ဈာနံ။ ပ ။ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇတိ၊ တတော ဝုဋ္ဌာယ သင်္ခါရေ သမ္ပသတိ။ ဧဝမယံ သမထဝိပဿနံ ယုဂနဒ္ဒံ ဘာဝေတိ နာမ။

(အံ၊၄၊၂၊၃၄၆။)

ယုဂနဒ္ဒနည်းကို ပွားများ၏ — ဟူသည် သမထနှင့် ဝိပဿနာကို အစုံဖွဲ့၍ (= ယှဉ်စုံဖွဲ့၍) ပွားများ၏။ ထိုသို့ ပွားရာ၌ ထိုစိတ်ဖြင့်ပင်လျှင် ဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စား၍ ထိုစိတ်ဖြင့်ပင်လျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာ ယာဉ်ကို တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းပေ။ ဤ ယောဂါဝစရဟုန်းတော်သည်ကား အကြင်မျှလောက်သော ဈာန်သမာပတ်- တို့ကို ဝင်စား၏။ ထိုမျှလောက်သော ဈာန်သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာ- ယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်၏။ အကြင်မျှလောက်သော ဈာန် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်၏။ ထိုမျှလောက်သော ဈာန်သမာပတ်တို့ကို ဝင်စား၏။ အဘယ်သို့ ပွားများ အားထုတ်သနည်းဟူမူ —

ပထမဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ထိုပထမဈာန်မှ ထ၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို (= ပထမဈာန် နာမ်တရား = ပထမဈာန်သင်္ခါရတရားတို့ကို) လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်၏။ ယင်းပထမဈာန် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ပြီးနောက် ဒုတိယဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ထိုဒုတိယဈာန်မှ ထ၍ ထိုဒုတိယဈာန်သင်္ခါရတရား (= ဒုတိယဈာန် နာမ်တရား)တို့ကို တစ်ဖန် လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွား- သုံးသပ်ပြန်၏။ ယင်းဒုတိယဈာန် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ပြီးနောက် တတိယဈာန်သမာပတ်ကို ။ပ။ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စားပြန်၏။ ထိုနေဝ- သညာနာသညာယတနဈာန်မှ ထ၍ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်- သင်္ခါရတရား (= ဈာန်နာမ်တရားစု)တို့ကို လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်၏။ ဤသို့ ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပွားများသည်ရှိသော် ဤယောဂါဝစရ ဟုန်းတော်သည် သမထ ဝိပဿနာကို အစုံဖွဲ့၍ (= ယှဉ်စုံ က၍) ယုဂနဒ္ဒနည်းကို ပွားများသည်မည်၏။ (အံဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၄၆။)

ဤယုဂနဒ္ဒနည်းမှာ အများ နားလည်နေသော ယုဂနဒ္ဒနည်းနှင့် တူညီမှု မရှိသည်ကိုကား ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အနေဖြင့် သတိပြုသင့်ပေသည်။ ဈာန်-

သမာပတ်ကို ဝင်စား၍ ဝိပဿနာရှုနိုင်သော သူတော်ကောင်းတို့၏ အရာသာ ဖြစ်ချေသည်။ ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိလာသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤအချိန်တွင် သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပါမူ ဤယုဂနဒ္ဒနည်းကို ဦးစားပေး၍ ဝိပဿနာပွားရန် အထူးသင့်လျော်လှပေသည်။ တစ်ဖန် အမှတ်(၄)ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဆက်လက်၍ ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

အမှတ် (၄) ပုဂ္ဂိုလ်

၄။ ငါ့ရှင်တို့ . . . နောက်တစ်မျိုးကား ရဟန်းတော်အား တရားတို့၌ ပျံ့လွင့်ခြင်း “ဓမ္မဒ္ဓစ္စ”သည် အထူးသဖြင့် ယူထားအပ်သော စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ် နေ၏။ ငါ့ရှင်တို့ . . . အကြင်အခါ၌ ထိုဝိပဿနာစိတ်သည် ဂေါစရဇ္ဈတ္တ အမည်ရသည့် နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌သာလျှင် ကောင်းစွာ တည်နေ၏။ ကောင်းစွာ နှစ်နေ၏။ ကောင်းစွာ တည်ကြည်နေ၏။ စိတ်ကို ကောင်းစွာ ထားနိုင်၏။ ထိုအခါ ထိုရဟန်းအား မဂ်သည် (= သောတာပတ္တိမဂ်သည် သို့မဟုတ် လောကီယဝိပဿနာမဂ်သည်) ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုရဟန်းသည် ထိုမဂ်ကို မှီဝဲ၏။ ပွားများ၏။ ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြု၏။ ထိုမဂ်ကို မှီဝဲသော ပွားများသော ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုသော ထိုရဟန်းအား သံယောဇဉ်တို့သည် ပျောက်ပျက်ကုန်၏ (= ပယ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏)။ အနုသယ တို့သည် ကင်းပြတ်ရုပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။

ငါ့ရှင်တို့ . . . ရဟန်းယောက်ျားဖြစ်စေ၊ ရဟန်းမိန်းမဖြစ်စေ မည်သူ- မဆို တပည့်တော်၏ အထံ၌ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းကို ပြောကြား၏။ ထိုရဟန်းယောက်ျား ထိုရဟန်းမိန်းမအားလုံးသည် ဤမဂ် လေးပါးတို့ဖြင့်- လည်းကောင်း၊ တစ်ပါးပါးဖြင့်လည်းကောင်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းကို ပြောကြား၏ဟု မိန့်ဆိုတော်မူ၏။ (အံ၊၁၊၄၇၅-၄၇၆။)

ဓမ္မဒ္ဓစ္စဗိဂ္ဂဟိတန္တိ သမထဝိပဿနာဓမ္မေသု ဒသဝိပဿနပတ္တိလေသ- သင်္ခါတေန ဥဒ္ဓစ္စေန ဝိဂ္ဂဟိတံ၊ သုဂ္ဂဟိတန္တိ အတ္ထော။ (အံ၊၄၊၂၊၃၄၆။)

**ဓမ္မဒ္ဓန္တဝိဂ္ဂဟိတမာနသန္တိ ဩဘာသာဒီသု အရိယဓမ္မောတိ ပဝတ္တံ ဥဒ္ဓစ္စံ
ဝိက္ခေပေါ ဓမ္မဒ္ဓစ္စံ၊ တေန ဓမ္မဒ္ဓစ္စေန ဝိပဿနာဝိထိတော ဥဂ္ဂမနေန ဝိဇ္ဇပံ
ဂဟိတံ ပဝတ္တိယမာနံ ဓမ္မဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂဟိတမာနသံ။** (အံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၄။)

သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာတို့ကို ပွားများအားထုတ်ရာ၌ အရောင်-
အလင်း (= ဩဘာသ) စသော ဥပက္ကိလေသတရားတို့ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာ
သောအခါ ယင်းဩဘာသစသည်ကိုပင် အရိယဓမ္မဟု စွဲယူလျက် ဖြစ်ပေါ်-
လာသော စိတ်ကား မူလရူပွားနေသည့် ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံမှ ပျံ့လွင့်သွားသော
ဓမ္မဒ္ဓစ္စပင်တည်း။ ယင်းဓမ္မဒ္ဓစ္စဖြင့် ကောင်းစွာ ယူထားအပ်သော စိတ်ကား
ဓမ္မဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂဟိတမာနသ အမည်ရသော စိတ်ပင်တည်း။ သင်္ခါရတရားတို့ကို
အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) နှလုံးသွင်း၏။ ယင်းသို့ နှလုံးသွင်းနေရာက
ဩဘာသစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာသော် ယင်းဩဘာသစသည်ကိုပင် အရိယ-
ဓမ္မဟု နှလုံးသွင်းမိသဖြင့် ဝိပဿနာလမ်းကြောင်းမှ တိမ်းစောင်းသွားသော
စိတ် ဖြစ်၏။ ထိုစိတ် ဖြစ်ပေါ်နေသောအခါ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု
(ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိတော့ပေ။ သို့သော် သပ္ပာယ် (၇)ပါး
စသည်တို့ကို ရရှိသောအခါ၌ကား ယင်းဥပက္ကိလေသတရားတို့ကို ကျော်လွှား
လွန်မြောက်၍ ဝိပဿနာလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ တစ်ဖန်ပြန်၍ ရောက်ရှိသွား
ပြန်၏။ ဆက်လက်၍ ကြိုးပမ်းရာ ဝိပဿနာလမ်းကြောင်းကို လွှမ်းမိုးလျက်
ဂေါစရဇ္ဈတ္တအမည်ရသော ထိုနိဗ္ဗာန်အာရုံ၌သာလျှင် ကောင်းစွာ တည်နေပေ
သည်။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၄၆-၃၄၇။)

ဒိသာကာက - ကျီး

**တံ ပနေတံ သစေ သန္တိပဒံ နိဗ္ဗာနံ သန္တတော ပဿတိ၊ သဗ္ဗံ သင်္ခါရပု-
ဝတ္တံ ဝိဿဇေတွာ နိဗ္ဗာနမေဝ ပက္ခန္တတိ၊ နော စေ နိဗ္ဗာနံ သန္တတော ပဿတိ၊
ပုနပ္ပနံ သင်္ခါရာရမ္မဏမေဝ ဟုတွာ ပဝတ္တတိ သာမုဒ္ဓိကာနံ ဒိသာကာကော
ဝိယ။** (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၂၉၄-၂၉၅။)

= ထိုသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ပူပန်ခပ်သိမ်းမှ ငြိမ်းအေးရာဖြစ်သော

အမတဓာတ် မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို ငြိမ်သက်သော-
အားဖြင့် အကယ်၍ မြင်ငြားအံ့၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း
(= သင်္ခါရပုဂ္ဂိုလ်)ကို စွန့်လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့သာလျှင် ပြေးဝင်သွား၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၉၄-၂၉၅။)

သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ
ရှုနေသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ထက်မြက်စူးရှခြင်း၊ သန့်ရှင်းခြင်း၊ ရဲရင့်-
ခြင်းဟူသော အင်္ဂါရပ်များ စုံညီခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာသဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌
လျစ်လျူရှုခြင်းသည် ပြီးစီးလတ်သော် ထိုသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် အကြိမ်-
များစွာ ဖြစ်၍ ရင့်ကျက်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ ယင်းသို့ ရင့်ကျက်ခြင်းသို့
ရောက်ရှိလာသဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်အား လျော်သော အနုလောမဉာဏ်၏
အကြောင်းတရား၏အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိ၍ နိဗ္ဗာန်ကို ငြိမ်သက်သောအားဖြင့်
မြင်သည်မည်၏။ ထိုသို့ ဖြစ်သော ဉာဏ်သည်လည်း အလုံးစုံသော သင်္ခါရ-
တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းဟူသော သင်္ခါရပုဂ္ဂိုလ်ကို စွန့်လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးသွား
သက်ဝင်သည် မည်ပေသည်။ ဤအပိုင်းတွင် ဤအထက်ပါ သင်္ခါရပေက္ခာ-
ဉာဏ်ကို အနုလောမဉာဏ် ဂေါတြဘူဉာဏ်တို့နှင့် တကွ တစ်ခုတည်းအဖြစ်
သို့ ဆောင်၍ ဧကတ္တနည်း၏ အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ဟူ၍ပင်
ဆိုထားသည် မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၅၉-၄၆၀။)

နိဗ္ဗာန်ကို ငြိမ်သက်သောအားဖြင့် အကယ်၍ မမြင်သေးငြားအံ့၊ ထိုရွေ့-
လောက် နိဗ္ဗာန်ကို ငြိမ်သက်သောအားဖြင့် မမြင်သေးသမျှ ကာလပတ်လုံး
သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည်လည်း မရင့်ကျက်သေးပေ။ ထိုသို့ မရင့်ကျက်သေး
ပါက သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို ငြိမ်သက်သောအားဖြင့် မမြင်နိုင်
သေးပေ။ ထိုသို့ မမြင်နိုင်သေးငြားအံ့ - ယင်းသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည်
အဖန်တလဲလဲ သင်္ခါရတရားလျှင်အာရုံရှိသည်သာလျှင်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်နေ၏။
သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကိုလည်းကောင်း၊ ရှုသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏
(= သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၏) အပျက်ကိုလည်းကောင်း ဝိပဿနာ ရှုနေ၏။
သမုဒ္ဒရာကို ကူးသန်းသွားလာကုန်သော သင်္ဘောသားတို့၏ အရပ်မျက်နှာကို

သိသော ဒိသာကာကကျီးကဲ့သို့ မှတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၄-၂၉၅။)

ရှေးယခင် ခေတ်ဟောင်းက သမုဒ္ဒရာကို ကူးကုန်သော သင်္ဘောသား-
တို့သည် လှေသင်္ဘောသို့ တက်စီးကြကုန်သည်ရှိသော် အရပ်မျက်နှာကို
ကြည့်သော ဒိသာကာကမည်သည့် ကျီးကို ယူဆောင်၍ သွားတတ်ကြကုန်၏။
ထိုသင်္ဘောသားတို့သည် လှေသင်္ဘောသည် လေပြင်းမုန်တိုင်းဒဏ်ကြောင့်
သွားနေကျ လမ်းကြောင်းမှ တိမ်းစောင်း၍ လမ်းလွဲသို့ ရောက်ရှိသွားသော
အခါ ဆိပ်ကမ်းများ မထင်မရှား ဖြစ်လာတတ်၏။ ထိုအခါ၌ ဒိသာကာက
ကျီးကို လွှတ်လိုက်ကြကုန်၏။ ထိုကျီးသည် လင်းယဉ်တိုင်ဖျားမှ ကောင်းကင်-
သို့ ပျံတက်၍ အရှေ့ အနောက် တောင် မြောက်ဟူသော တူရူအရပ်၊
အထောင့်အရပ်ဟူသော အလုံးစုံသော အရပ်မျက်နှာတို့သို့ လှည့်လည်၍
ပျံသန်းကြည့်လေ၏။ ထိုထိုအရပ်သို့ တစ်ခုပြီးတစ်ခု အစဉ်သဖြင့် ပျံသန်း
ကြည့်လေရာ ကမ်းကို အကယ်၍ မြင်ငြားအံ့၊ ထိုမြင်ရာ ကမ်းဘက်သို့-
သာလျှင် ပျံသန်းသွားလေ၏။ အကယ်၍ ကမ်းကို မမြင်ငြားအံ့၊ လှေသင်္ဘော
သို့ပင် အဖန်တလဲလဲ ပြန်လာ၍ လင်းယဉ်တိုင်ထိပ်၌သာလျှင် နားနေ၏။

ဤဥပမာအတူပင်လျှင် သင်္ဘောပေက္ခာဉာဏ်သည် ပူပန်ခပ်သိမ်းမှ ငြိမ်း-
အေးရာဖြစ်သော အမတဓာတ် မသေရာအမြိုက်နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီး
ကို ငြိမ်သက်သောအားဖြင့် အကယ်၍ မြင်ငြားအံ့၊ အလုံးစုံသော သင်္ဘော-
တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းဟူသော သင်္ဘောပုပ္ဖဝတ္ထကို စွန့်လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့သာလျှင်
ပြေးဝင်သွား၏။ နိဗ္ဗာန်ကို ငြိမ်သက်သောအားဖြင့် အကယ်၍ မမြင်သေးငြား-
အံ့၊ သင်္ဘောတရားလျှင် အဖန်တလဲလဲ အာရုံရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်နေ၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၅။)

ထိုသင်္ဘောပေက္ခာဉာဏ်သည် မန်းဖျား (= စကောဖျား)၌ လှိမ့်အပ် ဆင့်-
အပ်သော မုန့်ညက်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဝါဖန်လေးငယ်ဖြင့် ခတ်အပ်သော
အစေ့ထုတ်ထားပြီးသော ဝါဂွမ်းကဲ့သို့လည်းကောင်း အထူးထူး အပြားပြား
အားဖြင့် သင်္ဘောတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ကြောက်-
ခြင်း (= ဘယ)နှင့် နှစ်သက်ခြင်း (= နန္ဒီ)ဟူသော အစွန်းနှစ်ဖက်ကို ပယ်၍

သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တစသော အခြင်းအရာအားဖြင့် စိစစ်-
ခြင်း၏ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိနေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သင်္ခါရတရား
တို့၌ အလယ်အလတ် လျစ်လျူရှုသကဲ့သို့ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ
အနတ္တစသော အခြင်းအရာအားဖြင့် စိစစ်ခြင်း၌လည်း လျစ်လျူရှုသည်ဖြစ်၍
အနိစ္စာနုပဿနာ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာ၊ အနတ္တာနုပဿနာဟု သုံးမျိုးသော
အနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် တည်နေပေ၏။

ယင်းသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကိုပင် မဂ်ဉာဏ်ဖိုလ်ဉာဏ်သို့ ဆိုက်နိုင်လောက်
အောင် ရင့်ကျက်သထက် ရင့်ကျက်အောင် ဆက်လက်ကြိုးပမ်းလိုက်ခဲ့သော်
ဣန္ဒြေတို့ ရင့်ကျက်စုံညီသောနေ့ ညီမျှသောနေ့ ညီမျှသောအချိန်တွင် အငြိမ်း
ကြီး ငြိမ်း အအေးကြီး အေးရာ ဖြစ်သည့် မဟာအသင်္ခတဓာတ် မသေရာ
အမြိုက်နိဗ္ဗာနဓာတ်သို့ အာရုံမျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ရမည်သာ
ဖြစ်ပေသတည်း။

ရှင်သေမင်း မမြင်နိုင်သူ

**သုညတော လောကံ အဝေက္ခဿု၊ မောယရာဇ သဒါ သတော၊
အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ ဦဟစ္စ၊ ဧဝံ မစ္စုတရော သိယာ၊
ဧဝံ လောကံ အဝေက္ခန္တံ၊ မစ္စုရာဇာ န ပဿတိ။**

(ခု၊၁၊၄၄၈။ စူဠနိ၊၁၈၀။)

- မောယရာဇ** = ဒါယကာတော် မောယရာဇရသေ့ . . . ။
- သဒါ** = နေ့ရော ည၌ပါ ဘယ်ခါမလပ် ခပ်သိမ်းသော အခါကာလ၌။
- သတော** = သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး မပြတ်ပွားလျက် ထင်လင်းသော သတိနှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍။
- အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ** = အတ္တဟူ၍ အစဉ်ပြေးသွားသော နှစ်ဆယ်သော တည်ရာ ဝတ္ထု ရှိသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိတရားကို။
- ဦဟစ္စ** = နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်တို့ဖြင့် နုတ်ပစ်

ပယ်ခွာ၍။

သုညတော = နိစ္စ သုခ အတ္တ သုဘစသော အနှစ်သာရမှ ဆိတ်သုဉ်းသော သုညသဘောအားဖြင့်။

လောကံ = ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ ဟူသည့် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရ လောကကို။

အဝေက္ခဿု = ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာစက္ခုဖြင့် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် လျက် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုပွား သုံးသပ်ပါလေလော့။

ဧဝံ = ဤသို့ ရှုပွား သုံးသပ်နိုင်ခဲ့သည်ရှိသော်။

မဇ္ဈိတရာေ = သုံးဆယ့်တစ်နိုင်ငံ ပိုင်စံစိုးနင်း ရှင်သေမင်းကို ကျော်လွှား လွန်မြောက်၍ သွားနိုင်သည်။

သိယာ = ဖြစ်လေရာ၏။

ဧဝံ = ဤသို့လျှင် နိစ္စ သုခ အတ္တ ဝုဝ သဿတ အဝိပရိဏာမဓမ္မ စသော အနှစ်သာရမှ ဆိတ်သုဉ်းသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်။

လောကံ = ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ ဟူသည့် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရ လောကကို။

အဝေက္ခန္တံ = ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာစက္ခုဖြင့် စေ့စေ့ငုငု မြော်ရှု ဆင်ခြင် လျက် ရှိသော သူကို။

မဇ္ဈိရာဇာ = သုံးဆယ့်တစ်နိုင်ငံ ပိုင်စံစိုးနင်း ရှင်သေမင်းသည်။

န ပဿတိ = ဘယ်တော့မှ မမြင်နိုင်ပါပေသတည်း . . ။

(ခု၊၁၊၄၄၈။ စူဠနိ၊၁၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊၂၉၃။)

ဤတွင် နာထသုတ္တန်၌ လာရှိသော နာထတရား (၁၀)ပါးနှင့် ပြည့်စုံ-အောင် အားထုတ်ပုံ (= သနာထဝိဟာရီပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်အောင် ကျင့်ပုံ) နည်းစနစ် များ ပြီးဆုံးပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း နာထတရား (၁၀)ပါးတို့နှင့် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ

နေထိုင်နိုင်သည့် သနာထဝိဟာရီပုဂ္ဂိုလ်ကို “လောကကို သုညဆိုက်အောင် ရှုမြင်နိုင်သည့်အတွက်” ရှင်သေမင်းကား မမြင်နိုင်တော့ပြီ ဖြစ်၏။ ယောဂါ-ဝစရပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်းတို့သည် မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့ ဆိုက်ရောက်ကာ ရှင်သေမင်း မမြင်နိုင်သူများဖြစ်အောင် အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သော အရပ်ရပ်သော နာထတရား (၁၀)ပါးတို့ကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဖြည့်ကျင့်နိုင်သည့် . .

“သနာထဝိဟာရီ သူတော်စင်ဘဝ” သို့ ရောက်အောင် ،
ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်နိုင်ကြပါစေသော် . . . ။
လောကကို သုညဆိုက်အောင် ရှုမြင်နိုင်ကြပါစေသော် . . . ။

■ ဖားအောက်တောရဆရာတော်

၁၃၆၅ – ၃၊ တပေါင်းလဆန်း ၁၁-ရက်၊ တနင်္လာနေ့

ဒုတိယတွဲ - မှတ်သားပွယ်ရာ အက္ခရာစဉ်အညွှန်း

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ	အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[အ]			
အကြိမ်ကြိမ် ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ	၂၆၃	အနာဂတ်အကျိုးတရားငါးပါး	၂၁၇
အဋ္ဌကထာ၏ လုပ်ငန်းခွင်		အနီးကပ်ဆုံးသော အတိတ်	၁၁၉
ညွှန်ကြားချက် (၂) မျိုး	၁၈	အနုတ္တရသီတိဘာဝသုတ္တန်	၃၆
အဋ္ဌကထာကြီးများ၏		အနုပဋ္ဌာနမုဗ္ဗနတော =	
ဖြတ်ထုံးများ	၂၉၆	မထင်ရှားသောဓာတ်အချို့ကို	
အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၏		လွတ်ထားနိုင်သည်	၂၉
ဆုံးဖြတ်ချက်	၁၀၀	အနုပဒမေဓဝိပဿနာ	၁၀၆
အဏုမြူ	၇၉	အနုပဒမေဓဝိပဿနာနှင့်ကလာပ	
အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်	၂၀၄	သမ္မသနဝိပဿနာ	၁၁၇
အတိတ်အကြောင်းတရား		အနုပဒသုတ္တန်	၁၀၅
ငါးပါး	၂၈၃	အနုပုဗ္ဗတော =	
အတိတ်ဘက်သို့ ဉာဏ်ကို		အစဉ်အတိုင်း ရှုပါ	၂၃
ရှေးရှု စေလွှတ်ပါ	၂၆၄	အနုလောမ	၁၆၁
အတုံးအခဲ အကြီး-အသေး	၆၈	အနုလောမ ပစ္စယာကာရ	၁၉၁
အဒေါသ	၁၆၆	အနုဿဝ	၂၁၂
အဓိဂမ	၁၈၇	အပ္ပဋိဝေဓာတီ	၁၇၉
အဓိစိတ္တသုတ္တန်	၃၂	အပရပ္ပစ္စယာတီ	၁၉၃
အဓိမောက္ခ	၁၆၄	အပရိဇာနနသုတ္တန်နှင့်	
အနတ္တရောင်ခြည်တော်	၁၅၅	သဗ္ဗပရိညာသုတ္တန်	
အနနုဗောဓာတီ	၁၇၉	ကောက်နုတ်ချက်	၈၉
အနွယ်ဉာဏ်ဖြင့် မှန်းဆရှုပုံ	၃၁၆	အပရေဝါဒ	၁၁၅
		အဖြူနှင့် အကြည်ပြင်	၅၆

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ	အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
အဘိညာဏ်နှင့် ဝိပဿနာ	၂၂၀	အာယတနဒွါရအလိုက်	
အဘိနိဝေသောတိ စ	၁၃၅	သိမ်းဆည်းပါ	၁၂၉
အမေးနှင့် အဖြေများ	၂၀၀	အာရမ္မဏယန = နာမ်အာရုံယူမှု	
အယူအဆ မမှားစေလိုပါ	၂၆	အတုံးအခဲ	၁၅၀
အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖိုလ်ဉာဏ်၏		အာရုံ (၆) ပါး ခွဲပုံ	၁၇၅
နောက်သို့ အစဉ်လိုက်သော		အာဟာရသုတ္တန် မြန်မာပြန်	၂၄၈
အန္တယဉာဏ်	၂၃၇	အားလုံးကို သိမ်းဆည်းပါ	၁၃၉
အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်မြတ်၏			
ဂုဏ်ရည် လေးမျိုး	၁၈၆	[အ]	
အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ဝိပဿနာ		ဣန္ဒြေ ငါးပါး	၄၅
ရှုပွားပုံ နည်းစနစ်တစ်ခု	၁၀၄	ဣရိယာပထနှင့်	
အလယ်မှ အစသို့ ရှုကွက်	၂၅၉	သမ္ပဇေည ရှုကွက်	၄၁
အဝိဇ္ဇာ	၂၁၆၊ ၃၀၁		
အဝိနာဘာဝနည်း	၂၇၁	[ဇ]	
အလောဘ	၁၆၆	ဥဒယဗွယအကျယ်ရှုပွားနည်း	၂၉၉
အသိစိတ်	၁၆၃	ဥပစာရ	၁၆၁
		ဥပစာရဈာန်သမာဓိ	၄၃
[အာ]		ဥပစာရသမာဓိ	၇၈
အာကာရပရိဝိတက္က	၂၁၂	ဥပ္ပါဒန္တိ	၃၀၉
အာကာသကောဋ္ဌာသိက	၇၉	ဥပ္ပါဒနိရောဓ -	
အာကာသဓာတ်ကို	၆၃၊ ၆၇	အနုပ္ပါဒနိရောဓ	၃၁၃
အာကာသေန ပရိစ္ဆိန္ဒါ	၆၄	ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါး၌	
အာစရိယ ဓမ္မပါလ	၁၁၅	အကျိုးဝင်ပါသလား	၂၂၃
အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်	၃၁၈	ဥပါဒါရုပ်များ ထင်ရှားလာပုံ	၇၉
အာပေါဓာတ်သဘောတရား	၁၇	ဥပါဒိန္န	၃၁၀

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ	အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
ဥပါဒါန်	၂၁၆	ကာယကမ္မညတာ	၁၆၆
ဦးထိပ်ရွက်ပန်ဆင်ရမည့်		ကာယပါဂုညတာ	၁၆၇
ရှေးထုံးဟောင်း	၁၁၉	ကာယလဟုတာ	၁၆၆
		ကိစ္စယန = နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္စ	
[ဝ]		အတုံးအခဲ	၁၄၉
ဧကဂ္ဂတာ	၁၆၄	ကိစ္စသိဒ္ဓိ	၉၈
ဧကဒေသတော ဇာနိတဗွဲ	၂၁၈	ကာယုဇုကတာ	၁၆၇
ဧဝံ ဝိရတ္တောတိ	၃၁၆	ကုရုတိုင်း	၁၇၇
		ကောသမ္ဗိသုတ္တန်	၂၀၈
[ဩ . .]		ကံအာရုံ ထင်ပုံ	၂၈၀
ဩတ္တပ္ပ	၁၆၅		
		[ခ]	
[က]		ခဇနိယသုတ္တန်	၂၂၁
ကစွာနဂေါတ္တသုတ္တန်		ခန္ဓာငါးပါးနည်းဖြင့်	
ကောက်နုတ်ချက်	၁၉၁	သိမ်းဆည်းရှုပွားပုံအမြွက်	၁၅၆
ကမ္မပစ္စယေနာတိ	၂၃၀	ခယ-ဝယ-ဘေဒ-နိရောဓ	၃၁၂
ကမ္မဘဝ	၂၁၆		
ကမ္မာသဓမ္မ	၁၇၇	[ဂ]	
ကလလရေကြည်အိုက်	၂၇၆	ဂါဝိဥပမာသုတ္တန်	၁၃၂
ကလာပသမ္မသန	၁၀၆၊ ၂၈၆	ဂေါစရသမ္ပဇဉ်	၄၁
ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ	၁၆၃	ဂေါတြဘု	၁၆၂
ကာမာဝစရနာမ်တရား			
တို့ကိုလည်းဝိပဿနာရှုရန်	၁၂၂	[ဃ]	
ကာမာဝစရနာမ်တရားများ	၁၇၄	ဃန လေးပါး	၁၄၀
ကာမာဝစရသမာဓိ	၈၆	ဃနဝိနိဗ္ဗေဂ	၈၊ ၁၄၃

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ	အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ္တက္ခဏအခိုက်၌		ပဝတ္တန္တိ	၃၀၉
ခန္ဓာငါးပါး	၁၅၈	ပဝတ္တိံ ဒိသ္မာတိ	၂၂၉
ပညာ	၁၆၇	ပဝိဋ္ဌ . . .	၂၀၉
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်		ပသာဒရုပ်	၅၇
တတိယနည်းအဖွင့်	၂၅၀	ပါရမီရှင် သူတော်ကောင်းများ	၆၃
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်ကို		ဝီတိ	၁၆၅
မသိလျှင်	၁၇၇	ပုဗ္ဗယောဂ	၁၈၈
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း	၁၇၇	ပုဗ္ဗပုဏိဿယသမ္ပတ္တိ	၁၈၆
ပဋိလောမ ပစ္စယာကာရ	၁၉၁	ပုဗ္ဗေကတသညာ	၂၈၁
ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်	၃၁၈	ပုဗ္ဗေနိဝါသန္တိ	၂၂၁
ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်နည်း		ပုရိမကမ္မဘဝသို့	၂၁၄
အတိတ်အကြောင်းတရား	၂၁၄	ပိုင်းခြားမှတ်သားပါ	၁၇၀
ပဏ္ဏတ္တိသမတိက္ကမနတော =		ပြည်ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏	
ပညတ်ကို ကျော်အောင်		မှတ်ချက်	၂၃၆
ကျင့်ပါ	၂၇		
ပဏီတာမိမုတ္တိက	၃၈	[ဗ]	
ပထမဈာန်နာမ်တရား(၃၄)လုံး	၁၆၃	ဖဿ	၁၆၃
ပထဝီဓာတ်သဘောတရား	၁၇	ဖဿပဉ္စမကေယေဝါတိ	၁၃၅
ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနေသု	၂၆၀	ဖြစ်တတ်သော သဘာဝ	၂၆၂
ပရမတ္ထသစ္စာနယ်သို့	၇၅		
ပရမာဏုမြူ	၇၉	[ဝ]	
ပရိကံ	၁၆၁	ဗဟုသုတဘာဝ	၁၈၆
ပရိစ္ဆေဒလက္ခဏာ	၇၄	ဗဟုသုတ များပြားခြင်း	၁၈၉
ပရိပုစ္ဆာ	၁၈၈	ဗောဇ္ဇင်္ဂ်သုတ္တန်	
ပရိယတ္တိ	၁၈၈	(= အဂ္ဂိသုတ္တန်)	၄၀

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ	အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဘ]		မိုက်လုံတွင်	၃၄
ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏		[ယ]	
မှတ်ကျောက်	၃၁၂	ယုဂနဒ္ဒသုတ္တန်	၃၁၉
ဘင်္ဂါနုပဿနာပိုင်းစသည်	၃၀၇	ယုဂနဒ္ဒံ ဘာဝေတီတိ	၃၂၇
ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်	၃၁၈	ယုဂဠစေတသိက်	၁၁၄
ဘဝဂ္ဂဓမ္မ	၂	ယောဂီတို့၌ တွေ့ကြုံတတ်သည့်	
ဘဝစက္ကမပဒါလေတွာ၊	၁၈၀	သဘာဝတစ်ရပ်	၂၇၂
ဘဝန္တရဇနကက	၂၁၇	[ခ]	
ဘဝင်ကျနေတတ်ပါသည်	၅၂	ရထရေဏုမြူ	၇၉
ဘာသာပြန်နှင့် အဓိပ္ပာယ်	၃၂၀	ရုစိ	၂၁၁
ဘုရားအလောင်းတော်တို့၏		ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယဉာဏ်	၂၃၃
ပဋိသန္ဓေနှင့် ကံ	၂၄၇	ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယဉာဏ်	၂၃၄
[မ]		ရိုသေစွာ လိုက်နာရမည့်	
မနသိကာရ	၁၆၄	စည်းကမ်းတစ်ရပ်	၁၃၀
မနောဒွါရနှင့် ဟဒယဝတ္ထု	၁၂၇	ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း	၁
မဟာတဏှာသင်္ခယသုတ္တန်မှ		ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု၏ ပမာဏ	၇၂
ကောက်နုတ်ချက်	၁၉၈	ရုပ်တရားက စ၍	
မဟာနိဒါနသုတ္တန်	၁၇၉	သိမ်းဆည်းလိုသော်	၄
မဟာဗုဒ္ဓဝင်၏ ဖွင့်ဆိုချက်		ရှေ့ပြေးအမှတ်အသားများ	၅၃
‘ယန’ လေးပါး	၁၄၀	ရှေးကောင်းမှု ဥပနိဿယနှင့်	
မဟာဝိဟာရဝါသီဆရာတော်	၂၇၀	ပြည့်စုံခြင်း	၁၈၇
မာဟေဝံ အာနန္ဒ	၁၇၉	ရှင်သေမင်း မမြင်နိုင်သူ	၃၃၃
မုဗ္ဗိတုကမျတာဉာဏ်	၃၁၈	ရွှေပန်းထိမ်သည်	၃၄
မောဠိယဖဂ္ဂနသုတ္တန်	၂၅၂		

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ	အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[လ]		ဝိတက်	၁၆၄
လက္ခဏာတော = သဘာဝလက္ခဏာကိုသာ ဦးစားပေးရှုပါ	၃၀	ဝိတက်-ဝိစာရ-ပီတိ	၁၇၂
လက္ခဏာဟာရ နေတ္တိနည်း	၇၃	ဝိပဿကေန ပန	၂၁၈
လောကနိရောဓ	၁၉၁	ဝိပဿနာဉာဏ်၏	
လောကသမုဒယ	၁၉၁	အရှုခံနာမ်တရား	၈၉၊ ၁၀၂
လောကသမုဒယ -		ဝိပဿနာဉာဏ်၏	
လောကနိရောဓ	၁၉၅	အရှုခံရုပ်တရား	၈၇
လောကီ ဉာတပရိညာ	၉၁	ဝိပဿနာဉာဏ်၏နောက်သို့အစဉ်	
လောကီ တိရဏပရိညာ	၉၃	လိုက်သော အနွယ်ဉာဏ်	၂၃၂
လောကီပရိညာ သုံးပါး	၁၈၂	ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမန္တိ	၃၂၄
လောကီ ပဟာနပရိညာ	၉၅	ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမံ သမထံ	
လောကုတ္တရာပရိညာ		ဘာဝေတီတိ	၃၂၄
သုံးပါး	၉၅၊ ၁၈၄	ဝိပဿနာပိုင်း	၂၈၅
လမ်းလွဲသွားတတ်ပုံ	၇၃	ဝိပဿနာဝသေနာတိ	၂၂၁
[ဝ]		ဝိပါက ပဝတ္ထ	၃၁၀
ဝဒန္တဝါဒ	၁၁၅	ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ လာရုံသော	
ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ =		အနွယ်ဉာဏ်	၂၄၂
ပိုင်းခြားမှတ်သားပါ	၁၇၀	ဝီရိယ	၁၆၄
ဝါယောဓာတ် လွန်ကဲသော		ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ	၁၀၁၊ ၂၉၈
ဝါယောကောဋ္ဌာသ(၆)မျိုး	၈၇	ဝုတ္တမ္ပိ ဧကဓမ္မေ	၆၅
ဝါယောဓာတ်သဘောတရား	၁၇	ဝေဒနာ	၁၆၃
ဝိက္ခေပပဋိဗဟာနတော	၂၄	[သ]	
ဝိစာရ	၁၆၄	သက္ကာယာဘိရတ	၃၇
		သင်္ခါရ	၂၁၆

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ	အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်	၃၁၈	သမထံ အနုပ္ပါဒေတွာဝါတိ	၃၂၅
သစ္စက အမေး -		သမ္ပတိကတသညာ	၂၈၁
ဘုရားရှင် အဖြေ	၂၈၇	သမ္ပပ္ပညာယ ပဿတီတိ	၂၈၈
သစ္စာလေးပါး ထင်ရှားပုံ	၃၀၃	သမ္ပပ္ပညာယ ပဿတောတိ	၁၉၃
သညာ	၁၆၄	သမ္ပသနုပဂဓမ္မရုပ်	၈၇
သတိ	၁၆၅	သမုဒ္ဒေါ မယာ ဒိဋ္ဌော	၃၀၅
သတိကြီးစွာဖြင့် သွားရမည်	၂၇	သမူဟယန = နာမ်အပေါင်းအစု	
သတိပြု၍ မှတ်သားပါ	၃	အတုံးအခဲ	၁၄၈
သတိ သန္တိဋ္ဌတီတိ	၃၁၂	သမူဟယန = ရုပ်အပေါင်းအစု	
သဒ္ဓါ	၁၆၅၊ ၂၁၁	အတုံးအခဲ	၁၄
သဒိဿပစာရ	၈၆	သဝန	၁၈၈
သန္တတိယန = နာမ်အစဉ်အတန်း		သာရမ္မဏာတရား	၉
အတုံးအခဲ	၁၄၆	သိခါပတ္တ	၄၈
သန္တတိယန = ရုပ်အစဉ်အတန်း		သုညတော လောကံ	
အတုံးအခဲ	၉	အဝေက္ခဿု၊	၃၃၃
သဘာဝလက္ခဏာကို		သေက္ခောတိ	၂၀၇
ဦးစားပေး၍ သမာဓိကို		သောတာပန္နတာ	၁၈၆
ဆက်လက်ထူထောင်ပါ	၄၂	သောတာပန်ဖြစ်တော်မူခြင်း	၁၈၉
သမထပုဗ္ဗင်္ဂမန္တိ	၃၂၁	(၃၂) ကောဋ္ဌာသ	၈၆
သမထပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဝိပဿနံ			
ဘာဝေတီတိ	၃၂၁		
သမထယာနိက	၂		
သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်	၁၈၊ ၁၀၃		

[ဗ]

